LEERWERKBOEK NEDERLANDS 6E EDITIE **2** VMBO-BASIS

Nieuw Nederlands

'De wereld op z'n kop is ondersteboven heel normaal.'

NAAM

KLAS

Noordhoff Uitgevers

Nieuw Nederlands

Vormgeving binnenwerk: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Conceptontwerp omslag: nu:amsterdam/nu:rotterdam
Vertaling vormgeving omslag: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Omslagfoto: Hollandse Hoogte
Illustraties: Flos Vingerhoets

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Voortgezet onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

FSC www.fsc.org MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C118189

1 / 19

ISBN 978-90-01-88079-8

Nieuw Nederlands

2 vmbo-basis

Eindredactie:
Monique Schuh
Marlies Schouwstra

Auteurs:
Annie van der Beek
Marianne van der Elst
Marlou Karkach
Didy Pijpker
Marlies Schouwstra
Monique Schuh
Harald Veldman

Noordhoff Uitgevers Groningen

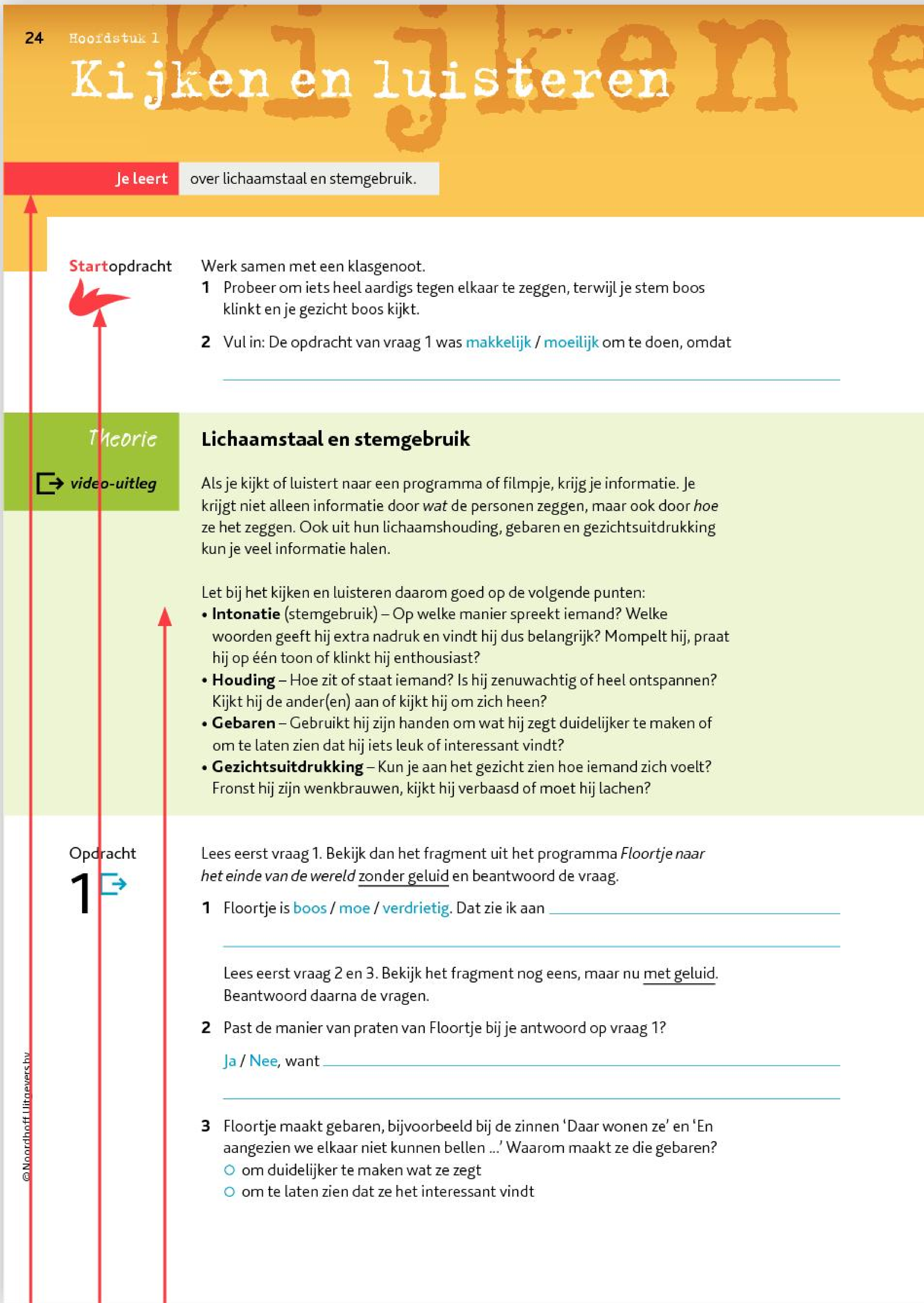
Hoe werk je met Nieuw Nederlands?

De quiz en De brug
Je kunt Nieuw Nederlands beginnen met *De quiz*. Als je *De quiz* maakt, zie je hoe goed je het vak Nederlands al kunt. Als het nodig is, kun je na de quiz oefenen met de opdrachten uit *De brug*. Die vind je vanaf bladzijde 288 van dit boek. *De brug* helpt je alvast op weg met de gewone hoofdstukken in dit boek.

Hoofdstukken
Dit boek bestaat uit zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk heeft dezelfde indeling:
- Lezen
- Schrijven
- Kijken en luisteren
- Spreken en gesprekken
- Woordenschat
- Taalverzorging
- Praktijkopdracht

Poëzie en fictie
Achter in dit boek vind je het onderdeel *Poëzie en fictie*. Je gaat stukjes lezen uit spannende boeken en grappige gedichten. Je kunt ook laten zien dat je zelf een schrijver bent!

Nieuw Nederlands Online
Op Nieuw Nederlands Online kun je alle opdrachten uit het boek maken. Je vindt er alles wat bij de opdrachten hoort, zoals filmpjes en feedbackformulieren. Als je de opdrachten online maakt, kun je een eigen route volgen met herhaalopdrachten of steropdrachten. Je kunt online ook oefenen voor de toets en video-uitleg van de theorie bekijken.

24 Hoofdstuk 1
Kijken en luisteren

Je leert over lichaamstaal en stemgebruik.

Startopdracht
Werk samen met een klasgenoot.
1 Probeer om iets heel aardigs tegen elkaar te zeggen, terwijl je stem boos klinkt en je gezicht boos kijkt.
2 Vul in: De opdracht van vraag 1 was makkelijk / moeilijk om te doen, omdat

Theorie video-uitleg
Lichaamstaal en stemgebruik
Als je kijkt of luistert naar een programma of filmpje, krijg je informatie. Je krijgt niet alleen informatie door *wat* de personen zeggen, maar ook door *hoe* ze het zeggen. Ook uit hun lichaamshouding, gebaren en gezichtsuitdrukking kun je veel informatie halen.

Let bij het kijken en luisteren daarom goed op de volgende punten:
- **Intonatie** (stemgebruik) – Op welke manier spreekt iemand? Welke woorden geeft hij extra nadruk en vindt hij dus belangrijk? Mompelt hij, praat hij op één toon of klinkt hij enthousiast?
- **Houding** – Hoe zit of staat iemand? Is hij zenuwachtig of heel ontspannen? Kijkt hij de ander(en) aan of kijkt hij om zich heen?
- **Gebaren** – Gebruikt hij zijn handen om wat hij zegt duidelijker te maken of om te laten zien dat hij iets leuk of interessant vindt?
- **Gezichtsuitdrukking** – Kun je aan het gezicht zien hoe iemand zich voelt? Fronst hij zijn wenkbrauwen, kijkt hij verbaasd of moet hij lachen?

Opdracht 1
Lees eerst vraag 1. Bekijk dan het fragment uit het programma *Floortje naar het einde van de wereld* zonder geluid en beantwoord de vraag.
1 Floortje is boos / moe / verdrietig. Dat zie ik aan

Lees eerst vraag 2 en 3. Bekijk het fragment nog eens, maar nu met geluid. Beantwoord daarna de vragen.
2 Past de manier van praten van Floortje bij je antwoord op vraag 1?
Ja / Nee, want

3 Floortje maakt gebaren, bijvoorbeeld bij de zinnen 'Daar wonen ze' en 'En aangezien we elkaar niet kunnen bellen ...' Waarom maakt ze die gebaren?
○ om duidelijker te maken wat ze zegt
○ om te laten zien dat ze het interessant vindt

In de theorie wordt de nieuwe lesstof uitgelegd. Je gaat ermee aan de slag in de opdrachten. Je kunt online videouitleg van de theorie bekijken.

Je begint altijd met de startopdracht waarin je kennismaakt met de nieuwe lesstof.

Bij 'Je leert' staat wat je gaat leren. Dat is het doel van de les.

Opdracht
2

Lees eerst vraag 1 en 2. Bekijk dan het fragment uit het programma *Rauwkost*. Presentator Défano Holwijn vertelt dat hij Ajouad El Miloudi gaat interviewen over zijn nieuwe programma *Kaaskop of Mocro?*

1 Défano is heel enthousiast. Hoe kun je dat zien en horen?

Défano staat stil / beweegt veel en hij praat wel / niet op één toon.

2 Défano maakt veel gebaren om duidelijker te maken wat hij zegt.

Schrijf zo goed mogelijk op wat hij met zijn handen doet bij de volgende woorden.

kaaskop of mocro?: ____________________

twee culturen: ____________________

let's go: ____________________

Lees eerst de vragen 3 tot en met 6. Bekijk dan het tweede fragment uit *Rauwkost*.

3 Défano is geïnteresseerd in wat Ajouad vertelt. Hoe kun je dat zien?

____

4 Kijk goed naar hoe Ajouad loopt en praat en kies de juiste woorden.

Ajouad voelt zich wel / niet op zijn gemak in deze straat.

Ajouad weet heel goed / niet goed waarover hij praat.

5 Waarom interviewt Défano Ajouad in deze straat? ____________________

____

6 Lijkt het programma *Kaaskop of Mocro?* jou leuk? Ja / Nee, want ____________________

____

Opdracht
3

Maak groepjes van drie of vier leerlingen. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Dit fragment is niet serieus bedoeld. Waaraan kun je dat merken? ____________________

____

2 Loes laat met haar gezichtsuitdrukkingen veel verschillende emoties (gevoelens) zien.

Schrijf zo veel mogelijk emoties van Loes op: ____________________

____

____

3 Praat in de klas over de antwoorden op vraag 2. De groepjes laten elkaar zien welke gezichtsuitdrukking van Loes bij welke emotie hoort.

Ik kan/weet • informatie halen uit de lichaamstaal en het stemgebruik van een spreker.

Maak de extra opdrachten online.

Opdrachten op een hoger niveau herken je aan de ster. Je docent vertelt of je deze opdracht maakt of niet.

'Ik kan/weet' geeft aan wat je hebt geleerd. Ook staat er bij welk niveau daarbij hoort.

Opdrachten waarbij je online een filmpje of een geluidsfragment kunt vinden en opdrachten waarbij je online moet werken, herken je aan het symbool voor online.

Je kunt online extra opdrachten maken. Je kunt ook je eigen route volgen door alle opdrachten uit het boek online te maken.

Inhoud

Poëzie en fictie

De brug

De

Ik bedoel, welke leerling
et de hoofdprijs vandoe
at niet de essentie
Nee hé? Ging het
ng zelf te late
in staat is

quiz

De brug van klas 1 naar klas 2

Dit is het tweede schooljaar dat je het vak Nederlands krijgt. Misschien is Nederlands makkelijk of juist moeilijk voor je. Als je Nederlands in klas 1 lastig vond, is het een goed idee om alvast te oefenen met de opdrachten uit *De brug*.

Doe de quiz!

Door de quiz te maken, weet je of het een goed idee is om te oefenen met *De brug*. Tijdens de quiz krijg je vragen over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. Je kunt de quiz in je eentje online maken of met de hele klas tegelijk. Als je de quiz samen met je klas maakt, is je docent de quizleider.

Je kunt de quiz ook zelf online maken.

Zo gebruik je De brug

Voordat je aan leerjaar 2 begint, kun je met *De brug* alvast een begin maken. *De brug* herhaalt alle leerstof uit klas 1 over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. In *De brug* vind je korte, heldere uitleg van de theorie plus een aantal opdrachten. Je vindt *De brug* vanaf bladzijde 288.

Je kunt alle opdrachten uit* De brug *ook online maken.

Hoofdstuk 1

Samen

Spreken met je handen

Taal kun je schrijven of spreken. Maar wat als je taal niet kunt horen omdat je doof of slechthorend bent? Dan kun je **gebarentaal** gebruiken.
Bedenk samen met een klasgenoot woorden waarvoor je ook een gebaar kunt gebruiken en beeld ze voor elkaar uit.

lekker, kom hier, ______________________________

____

Nederlandse Gebarentaal

De standaard gebarentaal in Nederland is de Nederlandse Gebarentaal (NGT). Veel gebaren herken je meteen. Zie je hiernaast bijvoorbeeld het gebaar voor 'warm' of voor 'mooi'? Welke gebaren herken je nog meer? Ontdek het in de gebarenquiz!

Doe de gebarenquiz.

Je naam in gebaren

Voor namen van mensen zijn geen gebaren afgesproken. Maar hoe 'zeg' je dan een naam in gebaren? Daarvoor gebruik je het handalfabet.
Noteer de voornaam van een klasgenoot (let op dat niemand de naam kan lezen!). ______________________________

Zoek in het handalfabet de letters van de naam op en oefen de spelling.
Kan een klasgenoot de naam die je hebt opgeschreven 'lezen'?

Download het Nederlandse handalfabet.

Lezen

Je leert over het onderwerp en deelonderwerpen van een tekst.

Startopdracht

Mario moet een tekst schrijven over een onderwerp dat hem interesseert. Hij wil kiezen uit: *Dierenbescherming*, *Het weer* en *Egypte*. Mario heeft al genoteerd waarover hij wil schrijven, maar alles staat door elkaar. Zet de woorden in het juiste rijtje.

regenboog · wolken · farao's · piramides · asielen · mummies · dierenambulance · bliksem · vrijwilligers

Dierenbescherming	Het weer	Egypte

Theorie

video-uitleg

Onderwerp en deelonderwerpen

Elke tekst gaat ergens over. Dat noem je het **onderwerp** van een tekst. Je kunt het onderwerp in een of een paar woorden zeggen, bijvoorbeeld: *familie, sporten in een team* of *op reis met je vrienden*.

Veel teksten bestaan uit drie delen: inleiding, middenstuk en slot.
- In de inleiding maak je kennis met het onderwerp van de tekst.
- In het middenstuk lees je over verschillende delen van het onderwerp. Dit zijn de **deelonderwerpen**. Bij het onderwerp 'sporten in een team' kunnen de deelonderwerpen zijn: *voorbeelden van teamsporten, voordelen* en *nadelen*. Soms helpen tussenkopjes je de deelonderwerpen te vinden.
- In het slot wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald.

Opdracht 1

Bekijk tekst 1.

1 Wat is het onderwerp van tekst 1?
- ○ 90-jarig huwelijk
- ○ oude mensen
- ○ trouwen

Lees tekst 1 nu helemaal.

2 Vul in. Kies uit: *het middenstuk – het slot – de inleiding*.

De eerste alinea van tekst 1 is ______________________________ . Alinea 2 en 3 vormen samen ______________________________ . Alinea 4 is ______________________________ .

3 Waarover gaat alinea 2?
- ○ studerende kinderen
- ○ trouwen in India
- ○ verleden echtpaar Chand

4 Het antwoord op vraag 3 is dus de inleiding / de titel / het deelonderwerp van alinea 2.

5 Wat is het deelonderwerp van alinea 3?
- ○ 27 kleinkinderen en 23 achterkleinkinderen
- ○ gezond en gelukkig
- ○ goede familieband

6 Omcirkel het juiste antwoord. In het slot wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald. In tekst 1 gebeurt dat wel / niet.

7 Bedenk een leuke, passende naam voor een 90-jarig huwelijk.

____

Tekst 1

Oudste koppel ter wereld 90 jaar getrouwd

[1] Vind je een 50-jarig huwelijk al bijzonder? Wat dacht je van een huwelijk van 90 jaar? Karam en zijn vrouw Kartari vieren deze week dat ze bijna een eeuw met elkaar getrouwd zijn. Karam (110) en Kartari (103) Chand vormen het oudste echtpaar ter wereld.

[2] De twee trouwden op 11 december 1925 in India. Daar werkte Karam zes dagen in de week, tien uur per dag. Kartari regelde het huishouden en voedde hun acht kinderen op. Het echtpaar spaarde al hun geld om de kinderen een goede studie aan te kunnen bieden. Dertig jaar later verhuisden ze naar Engeland om hun kinderen te laten studeren.

[3] Het stel woont nu bij hun jongste zoon. Ze hebben 27 kleinkinderen en 23 achterkleinkinderen. Iedere week komt de complete familie samen voor een avondmaaltijd. Ze hebben een goede band met elkaar. Hun zoon Paul (83) vertelt dat hij het geweldig vindt dat zijn ouders zo gezond en gelukkig oud zijn geworden. Hij zegt ook dat ze zich nog steeds met hem bemoeien en hem zeggen wat hij wel en niet mag.

[4] Huwelijksjaren hebben in de loop der tijd namen gekregen. Zo wordt een 25-jarig huwelijk een ‘zilveren huwelijk’ genoemd en een 50-jarig huwelijk een ‘gouden huwelijk’. Karam en Kartari zijn al zo lang getrouwd, dat er voor hun 90-jarig huwelijk nog geen naam bestaat. Het Indiase echtpaar hoopt nog lang in goede gezondheid in Engeland te mogen wonen.

Naar: Metro, 15 september 2016

Opdracht 2

1 Noteer in je eigen woorden wat volgens jou een Nederlander met een migratieachtergrond is. ______________________________

____

Bekijk tekst 2.

2 Vul in.

De titel van tekst 2 is ______________________________.

De tekst heeft ________ tussenkopjes en ________ alinea's. Het onderwerp van de tekst is **wel** / **niet** hetzelfde als de titel.

Lees tekst 2 nu helemaal.

3 Wat is het doel van de afbeelding?
- ○ de tekst leuker maken
- ○ extra informatie geven

4 Wanneer ben je volgens de inleiding een Nederlander met een migratieachtergrond? ______________________________

____

5 Wanneer ben je volgens alinea 2 een Nederlander met een migratieachtergrond? ______________________________

____

6 Klopte jouw antwoord op vraag 1? **ja** / **nee**

7 Wat is het deelonderwerp van alinea 3?
- ○ 200.000 Turken in Nederland
- ○ groepen in de samenleving
- ○ Tuvalu, Palau en Guam

8 Onderstreep de zin waarin uitgelegd wordt wat een multiculturele samenleving is.

9 Lees de laatste zin van het slot nog een keer. Wat wordt er bedoeld met 'dat piepkleine stipje op de wereldkaart'?

____

____

Tekst 2

Multicultureel Nederland

Er zijn in totaal 195 landen en staten op de wereld. Het aantal landen kan soms wijzigen, doordat een land zich bijvoorbeeld opsplitst. In Nederland wonen mensen uit 192 verschillende landen en staten. Daarom is Nederland een multiculturele samenleving. Bijna twee miljoen Nederlandse inwoners zijn in een ander land geboren. Zij worden 'Nederlanders met een migratieachtergrond' genoemd.

De koning hoort er helemaal bij
Nederlanders met een migratieachtergrond zijn niet allemaal in een ander land geboren. Je mag ook zo genoemd worden als een van je ouders in een ander land is geboren. De kinderen van koning Willem-Alexander hebben dus ook een migratieachtergrond. Hun moeder, koningin Máxima, is namelijk in Argentinië geboren. Als kroonprinses Amalia later haar vader opvolgt, is de koningin dus een Nederlander met een migratieachtergrond. De koning deelt deze titel trouwens met zijn dochters, omdat zijn vader in Duitsland werd geboren. Hij past dus prima binnen onze multiculturele samenleving.

Grootste en kleinste groepen
De kleinste groepen inwoners van onze multiculturele samenleving komen uit Tuvalu, Palau en Guam. Dat zijn drie eilanden in de Stille Oceaan. Van elk woont er precies een in Nederland. De grootste groep komt uit Turkije. Er zijn ruim 200.000 Turken in Nederland die niet in Nederland zijn geboren. Surinamers en Marokkanen vormen de nummer 2 en 3 op de lijst van grootste groepen. Samen wonen er ruim 360.000 Surinamers en Marokkanen in Nederland. Andere grote groepen met hetzelfde geboorteland zijn Indonesiërs, Polen en Duitsers.

Het woord ‘multi’ betekent *veel*. Nederland is dus een echte multiculturele samenleving: een samenleving waar mensen wonen die uit veel verschillende culturen komen. Het is een bijzonder idee dat bijna alle landen van de wereld samenkomen in dat piepkleine stipje op de wereldkaart.

Naar: Nadir Nieuws, 27 augustus 2017

Opdracht
3

Bekijk tekst 3.

1 Wat is het onderwerp van tekst 3?
- ○ tweeling die alles samendoet
- ○ tweeling die elkaar aanvoelt
- ○ tweeling die hoofdpijn heeft

Lees tekst 3 nu helemaal.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

de geest (al. 2)	afbeelding van een deel van het lichaam
telepathisch verbonden zijn (al. 2)	de hersenen
scan (al. 3)	geschrokken
het brein (al. 3)	het voelende en denkende deel van de mens
geschokt (al. 4)	kunnen voelen wat een ander denkt en voelt

3 In de inleiding worden voorbeelden gegeven om te laten zien dat Craig en Brenton altijd heel *close* met elkaar zijn geweest. Onderstreep die voorbeelden in de tekst.

4 Wat is het deelonderwerp van alinea 2?
- ○ de tweeling Craig en Brenton
- ○ het menselijk lichaam
- ○ telepathisch verbonden zijn

5 Noteer de tussenkopjes op de juiste plaats in de tekst.
- Hoofdpijn
- Telepathisch verbonden zijn
- Onderzoek

6 In alinea 4 staat dat 'de geest niet *tastbaar* is'. Wat betekent dat?

____

7 Omcirkel het juiste antwoord. In het slot wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald. In tekst 3 gebeurt dat wel / niet.

Tekst 3

Zijn tweelingen telepathisch verbonden?

[1] Tweelingbroers Craig en Brenton Gurney (38) uit Australië waren als kind altijd samen. Ze deelden tot hun tweeëntwintigste een slaapkamer en spelen van kleins af aan in hetzelfde voetbalteam. Ze zijn zelfs allebei getrouwd met een vrouw die Nicole heet. 'We zijn altijd heel erg close geweest', vertelt Brenton.

____

[2] De mens bestaat uit het lichaam en de geest. Als je een ander aanraakt met je hand, dan voelt hij of zij jouw aanraking. Maar als je aan iemand anders denkt, voelt hij of zij dat niet. De tweeling Craig en Brenton denken daar anders over. Zij geloven dat ze telepathisch verbonden zijn en elkaar dus kunnen aanvoelen zonder elkaar aan te raken.

____

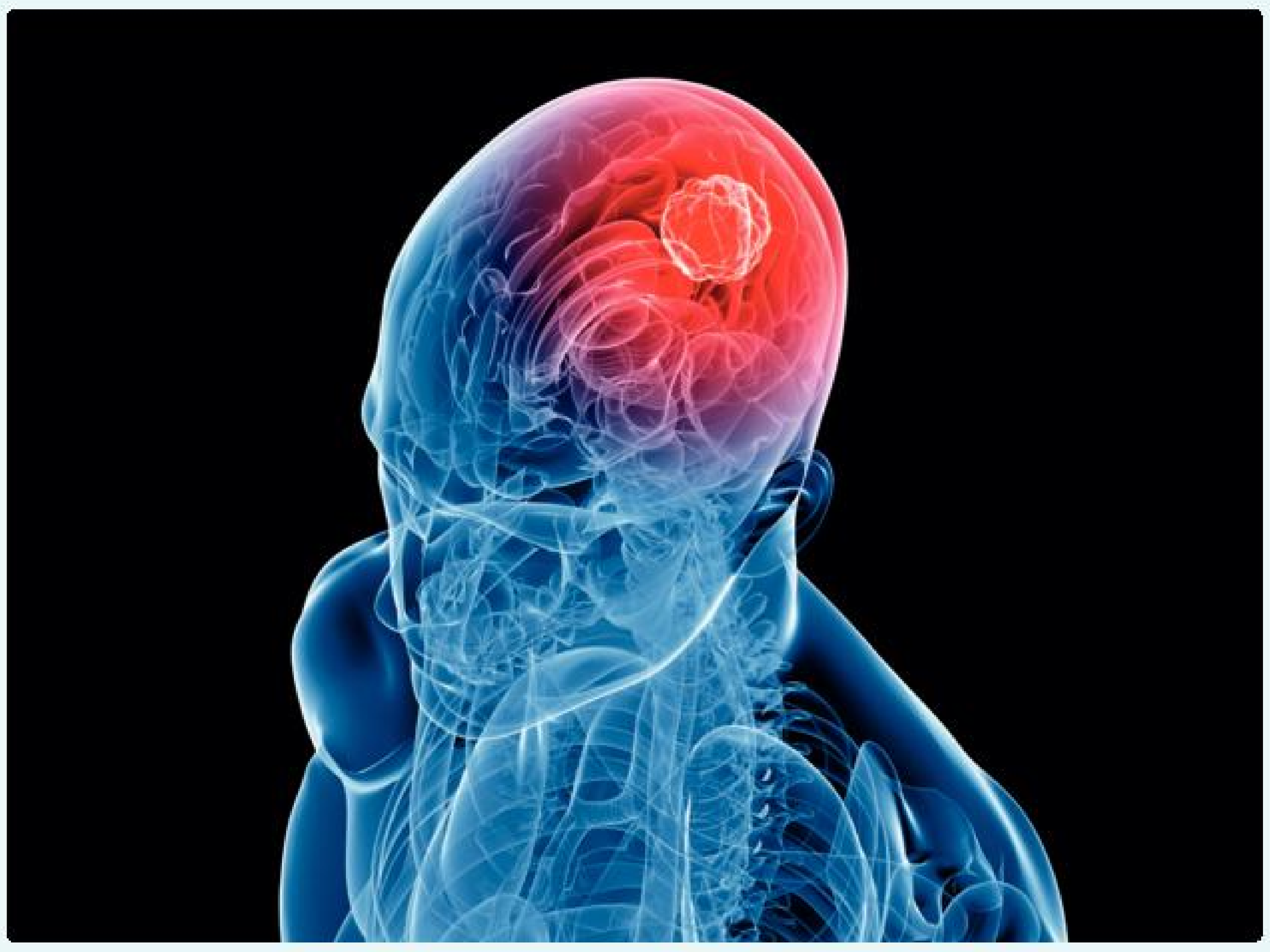
[3] Op een dag kreeg Brenton last van hoofdpijn. Hij stond ermee op en ging ermee naar bed. Tweelingbroer Craig had nergens last van. Toch haalde Brenton zijn kerngezonde broer over om samen naar de dokter te gaan. Een scan van het hoofd liet geen bijzonderheden in het brein van Brenton zien. Zijn broer had nooit last van hoofdpijn, maar bleek een zeldzaam soort hersentumor te hebben. Craig werd geopereerd om de 4,2 centimeter grote tumor te laten verwijderen.

____

[4] Justine Gatt van de Universiteit van Sydney zei dat het team geschokt was na de ontdekking. 'Het komt niet vaak voor', zei ze. Ook Gatt durft niet te zeggen of tweelingen echt elkaars gedachten voelen. 'Het is moeilijk om te onderzoeken, omdat de geest niet tastbaar is. Je kunt de geest van een mens niet aanraken.'

[5] Onderzoekers en artsen kunnen dus niet bewijzen dat tweelingen elkaar aanvoelen zonder elkaar te zien of aan te raken. Brenton en Craig hebben geen bewijs nodig, vinden ze zelf. Zij weten dat hun geesten met elkaar verbonden zijn.

Naar: www.ninefornews.nl, op 1 augustus 2016

Opdracht 4

1 Bedenk twee leertips die je aan een klasgenoot zou geven.
Tip 1: *Ga op tijd naar bed als je de volgende dag een toets hebt.*

Tip 2: ______________________________

____

Tip 3: ______________________________

____

Bekijk tekst 4.

2 Wat is het onderwerp van tekst 4? ______________________________

Lees tekst 4 nu helemaal.

3 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

markeren (al. 3)	een kleurtje geven
mindmap (al. 3)	gemakkelijke
eenvoudige (al. 4)	samenvatting van de leerstof
in tijdnood bent (al. 5)	te weinig tijd hebt

4 Waarvan is de afbeelding onder alinea 3 een voorbeeld? ______________________________

5 Wat is het doel van deze afbeelding?
- ○ de tekst leuker maken
- ○ extra informatie geven
- ○ extra informatie geven en de tekst leuker maken

6 Bij welke alinea('s) hoort het tussenkopje 'Vat samen'?
- ○ alinea 2
- ○ alinea 3
- ○ alinea 2 en 3

7 Noteer drie voordelen van *samen leren*. Haal je antwoorden uit de tekst.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

8 Wat is het deelonderwerp van alinea 4?
- ○ oefentoets maken
- ○ samen leren
- ○ video.scholieren.com

9 Wat is het deelonderwerp van alinea 5? ______________________________

10 Wat is het doel van tekst 4?
- ○ De schrijver wil je amuseren.
- ○ De schrijver wil je iets leren.
- ○ De schrijver wil zijn mening geven.

11 Noteer de leertip die jij het handigst vindt. ______________________________

____

____

Tekst 4

Samen staan we sterker!

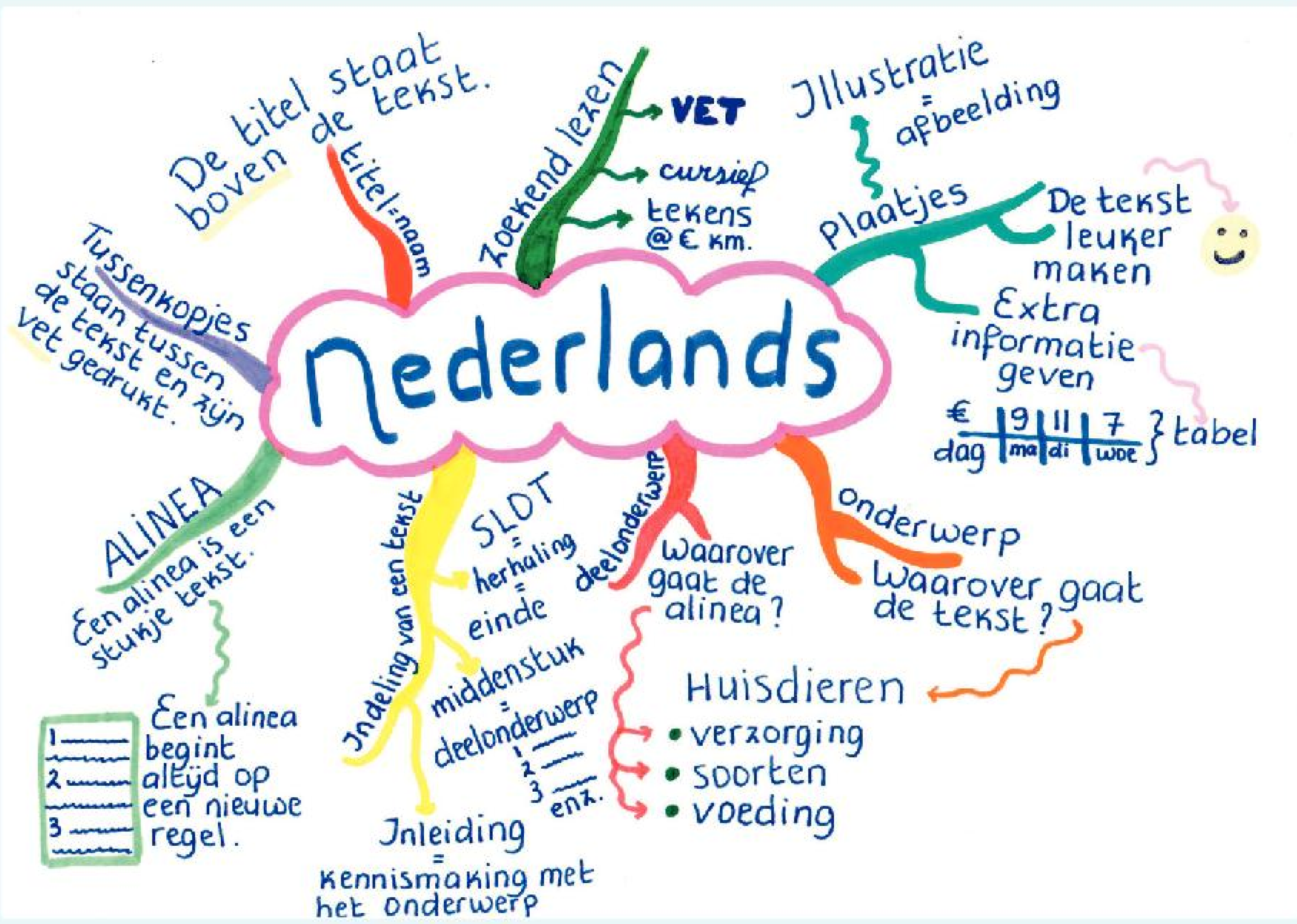
Leertips voor leerlingen

[1] Begin op tijd, zorg voor een goede nachtrust en bestudeer de theorie. Natuurlijk hebben wij allang gehoord van deze 'leertips'. Houden we ons eraan? Nee. Hebben we er wat aan? Nee. Daarom is het tijd voor leertips voor wie geen zin heeft om op tijd te beginnen, niet kan slapen en niet alles in zijn hoofd wil stampen.

Vat samen

[2] Of je nu wiskunde leert of Nederlands, maak altijd een samenvatting van de theorie. Stap één is snellezen. Er is een simpel trucje voor. Ga met je pen langs de regels die je leest. Je oog volgt de pen en daarmee de tekst die erboven staat. Nu de tweede stap: wat schrijf je op? Allereerst noteer je alle begrippen met de juiste betekenissen erbij. Daarna schrijf je de theorie over. Bij wiskunde kan dat de manier zijn waarop je een som oplost en bij Nederlands bijvoorbeeld de grammatica.

[3] Schrijf de samenvatting het liefst met de hand. Wat je met de hand schrijft, onthoud je namelijk beter en zo kun je ook makkelijker schema's maken en pijlen tekenen. Het is goed om de belangrijkste en moeilijkste dingen te markeren. Ook kun je verschillende kleuren gebruiken, bijvoorbeeld blauw voor jaartallen, geel voor personen en roze voor gebeurtenissen. Als je geen tijd hebt om een samenvatting te schrijven, kun je ook een mindmap maken (zie afbeelding hieronder).

Twee weten meer dan een

[4] Als je ergens niet zeker over bent, kun je daar het beste een vraag over stellen aan een klasgenoot. Zo kun je het leren van de verkeerde informatie voorkomen. Je kunt de theorie aan elkaar voorlezen of je studiepartner helpen. Door aan elkaar uit te leggen, begrijp je het zelf nog beter. Ook kun je samen vragen bedenken of een oefentoets voor elkaar maken. Dat kan trouwens ook alleen: als je niemand hebt om je te helpen, kun je naar *video.scholieren.com* gaan. Daar leggen andere leerlingen de theorie op een eenvoudige manier aan je uit.

[5] Het is goed om eens in de twintig minuten een pauze van vijf minuten te nemen. Als je echt in tijdnood bent, kun je dat ook eens in de dertig of veertig minuten doen, maar zorg dat je niet te moe wordt. Als je samen leert, zijn de pauzes nog gezelliger. Twee weten bovendien meer dan een.

[6] Samenvatten, praten over de theorie, filmpjes bekijken, voldoende pauzeren en samen leren zorgen er hopelijk voor dat jullie goede cijfers halen voor proefwerken. Vergeet niet dat samen leren een goed idee is, maar de toets samen maken een minder goed idee.

Naar: www.sevendays.nl, op 28 mei 2016

Opdracht
5 ✱

Lees tekst 5 helemaal.

1 Noteer de deelonderwerpen van alinea 2, 3 en 4.

Deelonderwerp alinea 2: ______________________________

Deelonderwerp alinea 3: ______________________________

Deelonderwerp alinea 4: ______________________________

2 Welke zin vat het belangrijkste uit tekst 5 het best samen?
- ○ Mieren doen alles samen: eten zoeken, oorlog voeren en baby's opvoeden.
- ○ Onderzoek bewijst dat mieren ook in de ruimte samenwerken.
- ○ Ruimtestation ISS voert wetenschappelijke proeven uit op 400 km hoogte.

Tekst 5

Mieren werken ook samen in ruimte

[1] Nieuwe gebieden verkennen doen mieren samen. Ook eten zoeken, vijanden aanvallen en hun babymieren opvoeden, doen ze met elkaar. Maar kunnen ze dit ook in de ruimte?
[2] Het ISS is een ruimtestation waar allerlei wetenschappelijke proeven worden gedaan. Het enorme laboratorium vliegt met een snelheid van 28.000 kilometer per uur door de ruimte op 400 kilometer afstand van de aarde.
[3] Vorig jaar werd voor de eerste keer het gedrag van mieren in de ruimte bestudeerd. Tijdens dit experiment deden onderzoekers een groep mieren in een doorzichtig doosje. Vervolgens verwijderden ze steeds een schotje in de plastic bak. Hierdoor moesten de mieren steeds een nieuw gebied verkennen. Na een half uur haalden ze een tweede plankje weg. Het leefgebied werd twee keer zo groot. Dit experiment werd ook op aarde uitgevoerd.
[4] Wanneer de mieren op aarde een klein gebied verkenden, bleven ze dicht bij elkaar in de buurt. Na het verwijderen van een schotje verspreidden ze zich steeds meer om alle plekjes goed te onderzoeken. Mieren in de ruimte blijken dit ook te doen. Natuurlijk lukte dat daar niet zo goed, omdat de kleine mieren geen vaste grond onder de voetjes hadden. Andere mierentaken, zoals eten zoeken en kinderen opvoeden, gebeurden ook in de ruimte met elkaar. Het experiment toonde dus aan dat mieren altijd en overal samenwerken.
[5] Je vraagt jezelf misschien af waarom onderzoekers dit zo'n boeiende ontdekking vinden. Het doel was om meer te leren over samenwerking. Het maakt blijkbaar niet uit waar je bent. Als je graag dingen samendoet, lukt dat overal. Ook 400 kilometer boven de aarde.

Naar: KIJK Magazine, 2 april 2015

Ik kan/weet
- deelonderwerpen in een korte tekst vinden.
- de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst herkennen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

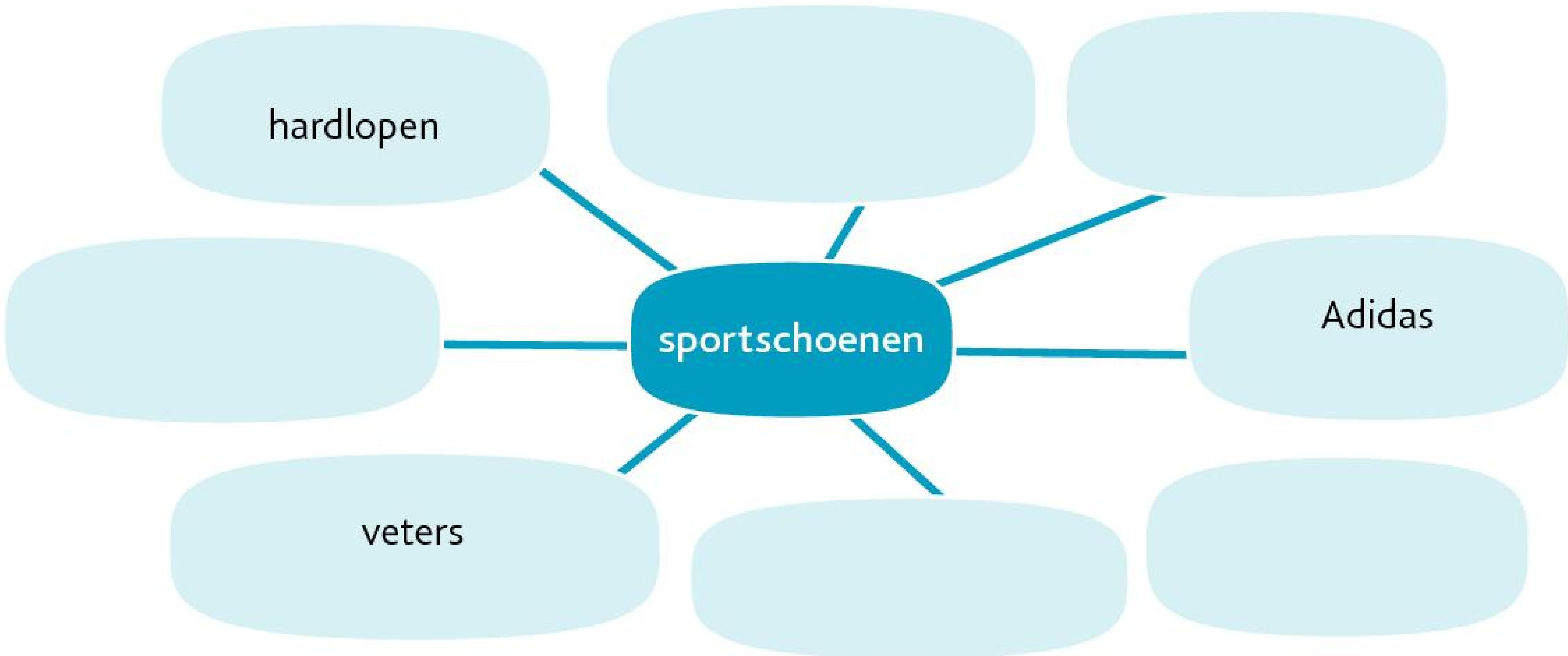
Schrijven

Je leert stap voor stap schrijven.

Startopdracht

Waaraan denk je bij het onderwerp 'sportschoenen'?

1 Schrijf alle woorden op waaraan je moet denken.

2 Welke drie woorden zou jij zeker gebruiken als jij een tekst over sportschoenen moest schrijven?

____

____

Theorie

video-uitleg

Stap voor stap schrijven

Je schrijft gemakkelijk een goede tekst als je het stap voor stap doet. Kies een onderwerp en zet vervolgens deze stappen:

1 Woordveld maken
Noteer je onderwerp en schrijf zo veel mogelijk woorden op die met je onderwerp te maken hebben.

2 Deelonderwerpen ordenen
- Maak groepjes van de woorden uit je woordveld die met elkaar te maken hebben. Elk groepje woorden wordt een deelonderwerp in je tekst.
- Zet je deelonderwerpen in een logische volgorde.

3 Tekst schrijven
Schrijf je tekst. Gebruik voor de inleiding en voor het slot elk een alinea. Gebruik in het middenstuk voor elk deelonderwerp ten minste één alinea. Zet boven je tekst een passende titel.

4 Controleren en verbeteren
Controleer je tekst. Kijk of alles duidelijk in je tekst staat en verbeter taal- en spelfouten.

Opdracht 1

Boaz heeft een aantal woorden uit zijn startopdracht in groepjes gezet. Elk groepje woorden wordt een deelonderwerp in zijn tekst.

1 Noteer de deelonderwerpen onder de woordgroepen.

- Adidas, Puma, Nike, ASICS, Reebok

  Welke merken er zijn

- sporten, bij dagelijkse kleding, uitgaan

- leer, kunststof, rubber, gaatjesstof, gel

2 Kies een deelonderwerp van vraag 1. Schrijf dan een alinea van vier zinnen over dit deelonderwerp.

3 Hieronder staan drie goede inleidingen bij een tekst over sportschoenen. Welke zou jij kiezen?

Ik zou inleiding A / B / C kiezen, omdat

A Er zijn veel soorten sportschoenen. Een sportschoen kan je kleding mooier of stoerder maken, maar het kiezen van de juiste sneaker valt niet mee.
B Iedereen heeft wel een paar sneakers. Oude mensen en jonge mensen dragen ze, omdat ze zo lekker zitten. Eigenlijk zijn sneakers sportschoenen.
C Mijn tekst gaat over sportschoenen. Ik ga eerst iets vertellen over de verschillende merken.

4 Hieronder staat drie keer een goed slot bij een tekst over sportschoenen. Welk zou jij kiezen?

Ik zou slot A / B / C kiezen, omdat

A Er zijn dus veel merken en soorten sportschoenen. Dat is maar goed ook, want nu kunnen alle mensen de sneaker kiezen die zij mooi vinden.
B Mensen dragen dus sportschoenen niet meer alleen tijdens het sporten. Ze trekken ze aan naar hun werk, naar school en in hun vrije tijd.
C Sportschoenen worden dus gemaakt van verschillende materialen, er zijn veel merken en mensen dragen ze op verschillende momenten.

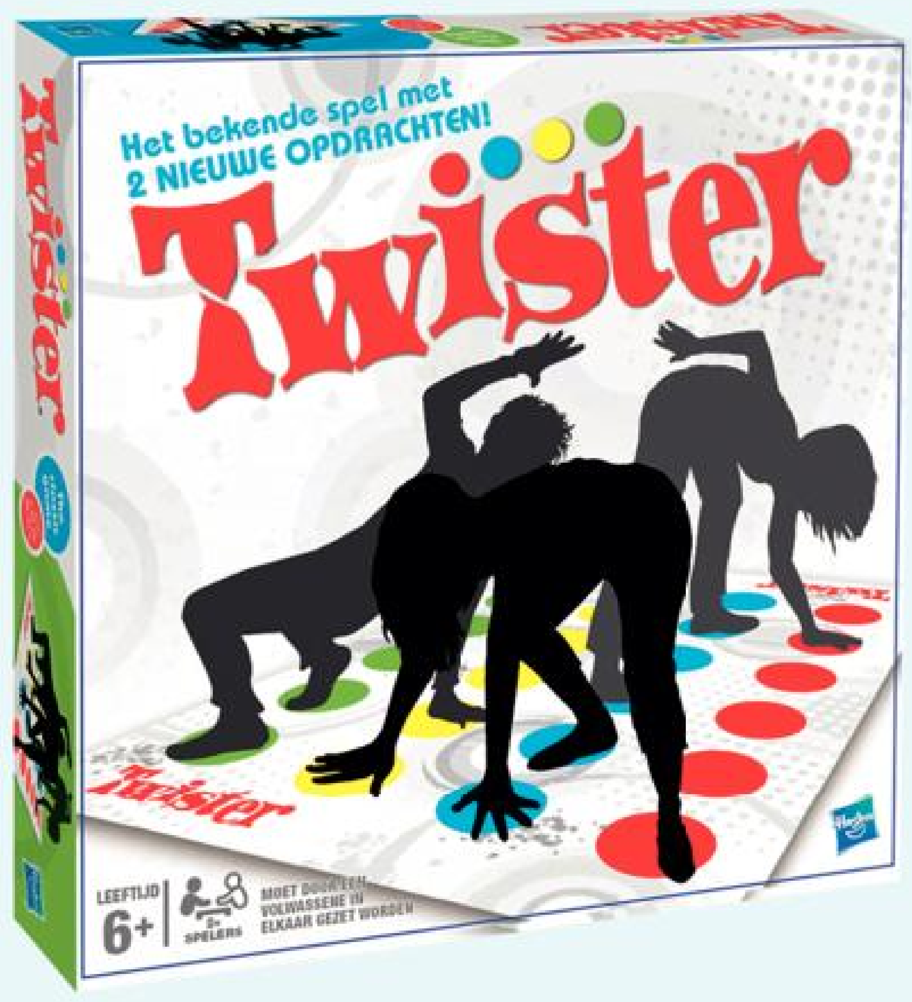
Opdracht 2

Tekst 1 heeft geen inleiding, slot en titel. Lees de tekst.

1 Schrijf een inleiding van drie zinnen.
2 Schrijf een slot van drie zinnen.
3 Bedenk een leuke titel die ervoor zorgt dat mensen je tekst gaan lezen. Zet de titel boven de tekst.

Tekst 1

[1]

[2] De bekendste gezelschapsspelletjes zijn bordspelletjes, zoals *Mens erger je niet, Monopoly* en *Stratego.* Met zo'n spelletje ben je soms een hele middag bezig. Je moet wel een beetje tegen je verlies kunnen, anders vind je er niets aan.

[3] Kaartspelletjes zijn ook gezelschapsspelletjes. *Pesten* en *Ezelen* kent bijna iedereen. Deze spelletjes duren vaak niet zo lang, maar zijn wel heel leuk om te doen.

[4] Het allerleukste gezelschapsspel is *Twister.* Dit spel speel je niet aan tafel, maar op de grond. Een wijzer laat zien op welke kleur stip je een hand of voet moet neerzetten.

[5]

Opdracht 3

Je gaat iets schrijven over de multiculturele samenleving, leertips voor school of bijzondere families. Je kunt de teksten die bij het onderdeel *Lezen* staan, gebruiken om op ideeën te komen.

1 Noteer je onderwerp.

2 Maak op een kladblaadje een woordveld.

3 Maak drie groepjes woorden. Zoek in je woordveld woorden die met elkaar te maken hebben. Zet ze onder elkaar en schrijf het deelonderwerp erboven.

a	b	c
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•

4 Zet de drie deelonderwerpen in een logische volgorde. Noteer de letters.

5 Schrijf een tekst van ongeveer 150 woorden op een kladblaadje. Zet er een titel boven.

6 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de tekst in het net hieronder.

Ik kan/weet
- (in vier stappen) een korte tekst schrijven. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over lichaamstaal en stemgebruik.

Startopdracht

Werk samen met een klasgenoot.

1 Probeer om iets heel aardigs tegen elkaar te zeggen, terwijl je stem boos klinkt en je gezicht boos kijkt.

2 Vul in: De opdracht van vraag 1 was makkelijk / moeilijk om te doen, omdat

____

Theorie

video-uitleg

Lichaamstaal en stemgebruik

Als je kijkt of luistert naar een programma of filmpje, krijg je informatie. Je krijgt niet alleen informatie door *wat* de personen zeggen, maar ook door *hoe* ze het zeggen. Ook uit hun lichaamshouding, gebaren en gezichtsuitdrukking kun je veel informatie halen.

Let bij het kijken en luisteren daarom goed op de volgende punten:

- **Intonatie** (stemgebruik) – Op welke manier spreekt iemand? Welke woorden geeft hij extra nadruk en vindt hij dus belangrijk? Mompelt hij, praat hij op één toon of klinkt hij enthousiast?
- **Houding** – Hoe zit of staat iemand? Is hij zenuwachtig of heel ontspannen? Kijkt hij de ander(en) aan of kijkt hij om zich heen?
- **Gebaren** – Gebruikt hij zijn handen om wat hij zegt duidelijker te maken of om te laten zien dat hij iets leuk of interessant vindt?
- **Gezichtsuitdrukking** – Kun je aan het gezicht zien hoe iemand zich voelt? Fronst hij zijn wenkbrauwen, kijkt hij verbaasd of moet hij lachen?

Opdracht

1

Lees eerst vraag 1. Bekijk dan het fragment uit het programma *Floortje naar het einde van de wereld* zonder geluid en beantwoord de vraag.

1 Floortje is boos / moe / verdrietig. Dat zie ik aan ______________________________

____

Lees eerst vraag 2 en 3. Bekijk het fragment nog eens, maar nu met geluid. Beantwoord daarna de vragen.

2 Past de manier van praten van Floortje bij je antwoord op vraag 1?

Ja / Nee, want ______________________________

____

3 Floortje maakt gebaren, bijvoorbeeld bij de zinnen 'Daar wonen ze' en 'En aangezien we elkaar niet kunnen bellen ...' Waarom maakt ze die gebaren?

- ○ om duidelijker te maken wat ze zegt
- ○ om te laten zien dat ze het interessant vindt

Opdracht 2

Lees eerst vraag 1 en 2. Bekijk dan het fragment uit het programma *Rauwkost*. Presentator Défano Holwijn vertelt dat hij Ajouad El Miloudi gaat interviewen over zijn nieuwe programma *Kaaskop of Mocro?*

1 Défano is heel enthousiast. Hoe kun je dat zien en horen?

Défano staat stil / beweegt veel en hij praat wel / niet op één toon.

2 Défano maakt veel gebaren om duidelijker te maken wat hij zegt.

Schrijf zo goed mogelijk op wat hij met zijn handen doet bij de volgende woorden.

kaaskop of mocro?: ______

twee culturen: ______

let's go: ______

Lees eerst de vragen 3 tot en met 6. Bekijk dan het tweede fragment uit *Rauwkost*.

3 Défano is geïnteresseerd in wat Ajouad vertelt. Hoe kun je dat zien?

______

4 Kijk goed naar hoe Ajouad loopt en praat en kies de juiste woorden.

Ajouad voelt zich wel / niet op zijn gemak in deze straat.

Ajouad weet heel goed / niet goed waarover hij praat.

5 Waarom interviewt Défano Ajouad in deze straat? ______

______

6 Lijkt het programma *Kaaskop of Mocro?* jou leuk? Ja / Nee, want ______

______

Opdracht 3

Maak groepjes van drie of vier leerlingen. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Dit fragment is niet serieus bedoeld. Waaraan kun je dat merken? ______

______

2 Loes laat met haar gezichtsuitdrukkingen veel verschillende emoties (gevoelens) zien.

Schrijf zo veel mogelijk emoties van Loes op: ______

______

______

3 Praat in de klas over de antwoorden op vraag 2. De groepjes laten elkaar zien welke gezichtsuitdrukking van Loes bij welke emotie hoort.

Ik kan/weet
- informatie halen uit de lichaamstaal en het stemgebruik van een spreker.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert lichaamstaal gebruiken.

Startopdracht

Je buren hebben jou gevraagd om tijdens hun vakantie voor hun katten te zorgen. Je moet ze voeren en af en toe een beetje aandacht geven.

Henk

Rinus

Vul in: Ik zou Henk / Rinus de meeste aandacht geven, omdat ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Lichaamstaal gebruiken

In gesprekken is **lichaamstaal** belangrijk. Met lichaamstaal laat je zien wat je vindt of wat je voelt. Dat kun je doen met je gezichtsuitdrukking, je lichaamshouding of door je handen te gebruiken (gebaren).

Zo gebruik je lichaamstaal in een gesprek

1. Let op je eigen lichaamstaal. In gesprekken zit of sta je bijvoorbeeld rechtop als je geïnteresseerd bent. Je kijkt serieus als je het echt meent of als het over iets belangrijks gaat. Je knikt als je wilt laten merken dat je de ander begrijpt. Gebruik je handen om te laten zien dat je iets niet begrijpt of om te laten zien dat je enthousiast bent.
2. Houd oogcontact met de ander. Kijk de ander niet te veel, maar ook niet te weinig aan.
3. Let op de lichaamstaal van de ander. Welke extra informatie krijg je door zijn lichaamstaal? Is de ander bijvoorbeeld geïnteresseerd, enthousiast, verbaasd, blij of vermoeid?

Opdracht 1

Bekijk de twee afbeeldingen. Op de afbeeldingen zijn andere emoties te zien. Noteer steeds twee dingen waaraan je kunt zien hoe de persoon zich voelt.

De moeder is ______________________.

Dat kun je zien aan:

1 ______________________

____

____

2 ______________________

____

____

Het meisje is ______________________.

Dat kun je zien aan:

1 ______________________

____

____

2 ______________________

____

____

Opdracht
2

Hieronder staan voorbeelden van emoties. Werk samen met een klasgenoot. Kies om de beurt een emotie en laat die zien. De ander moet raden welke emotie jij laat zien.

verbazing – angst – schaamte – jaloezie – trots – spijt – haat – hoop – stress – verliefdheid – blijdschap – verrassing – liefde – bezorgdheid – teleurstelling

Opdracht
3

Vorm een viertal. Jullie gaan om de beurt vertellen wanneer en waarom je voor het laatst hebt gehuild van het lachen. Eén iemand vertelt en één iemand luistert. De andere twee vullen een feedbackformulier in. Zij letten op de lichaamstaal van de verteller of van de luisteraar.

1 Bekijk samen het feedbackformulier, voordat jullie beginnen. Dan weet iedereen waarop wordt gelet. Het formulier vind je online of krijg je van je docent.

2 Bepaal samen wie van jullie als eerste gaat vertellen, wie er gaat luisteren en wie welk feedbackformulier gaat invullen.

3 De eerste persoon vertelt het verhaal. Daarna wisselen jullie van rol, totdat jullie alle vier verteld hebben.

4 Wie is de beste luisteraar? ______________________, omdat ______________________

____

5 Wie is de beste verteller? ______________________, omdat ______________________

____

Ik kan/weet
- lichaamstaal gebruiken die past bij wat ik vertel. 1F

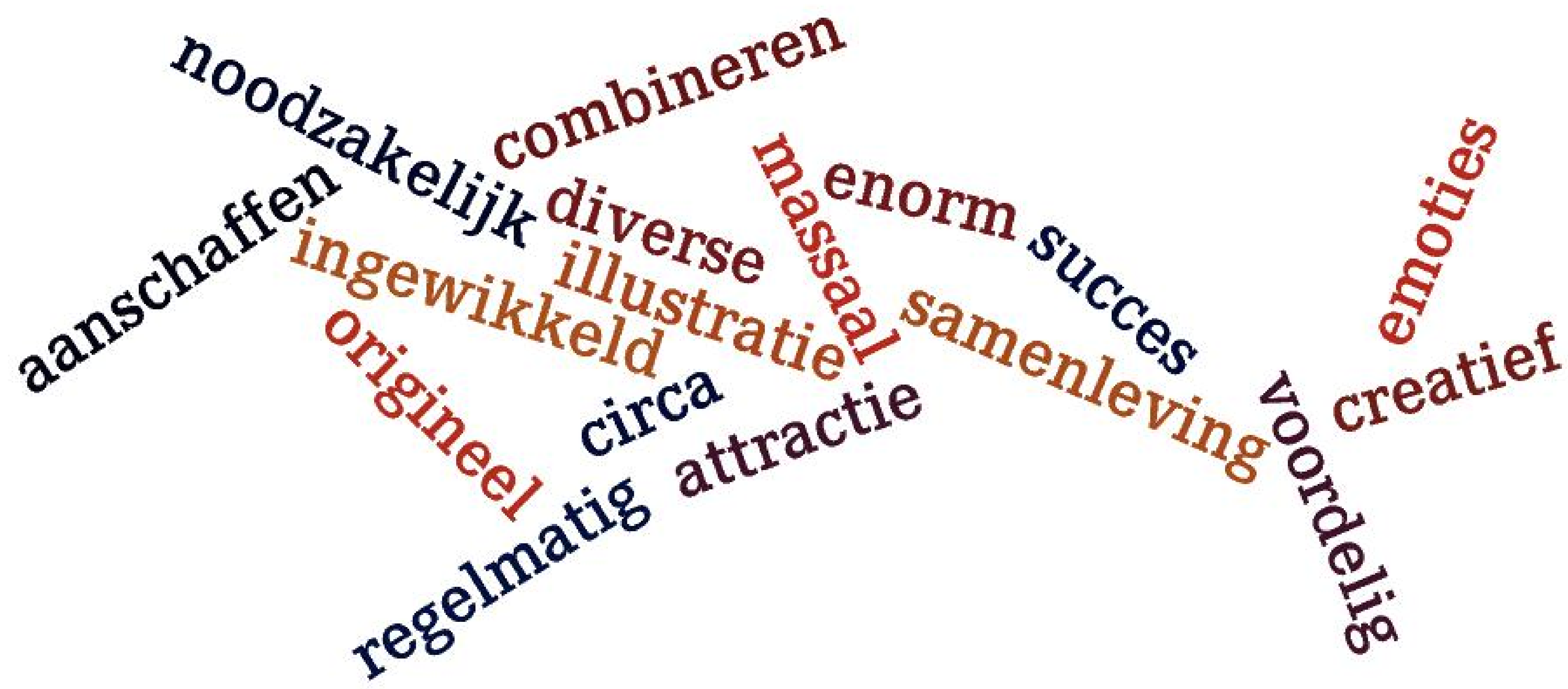
Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. De woorden heb je vorig jaar geleerd. Werk samen met een klasgenoot. Kies om de beurt een woord dat de ander moet raden. Je mag het woord niet noemen, maar je kunt wel een synoniem noemen, de betekenis uitleggen, voorbeelden geven of een tegenstelling noemen. Omschrijf allebei drie woorden.

Theorie

video-uitleg

Woordbetekenissen vinden (1)

Als je in een tekst een onbekend woord tegenkomt, kijk dan eerst of je de betekenis uit de tekst kunt halen. Je hebt hiervoor de volgende manieren geleerd:

- Zoek in de tekst naar een **synoniem**: een woord dat ongeveer hetzelfde betekent.
- Zoek in de tekst naar de **betekenis** van het onbekende woord.
- Zoek in de tekst naar een **voorbeeld**. Let op woorden als: *bijvoorbeeld, zoals.*
- Zoek in de tekst naar een **tegenstelling**. Bijvoorbeeld: *We hebben gezamenlijk gekookt, maar het toetje heb ik alleen gemaakt.*
- Zoek in het woord dat je niet kent een **bekend woorddeel**. Bijvoorbeeld: *on-* (niet), *her-* (opnieuw), *-loos* (zonder).

Als je de betekenis niet uit de tekst kunt halen, zoek het woord dan op in een woordenboek. Kies de betekenis die in de tekst past.

Opdracht 1

Noteer de betekenis van de onderstreepte woorden. Gebruik de manieren uit de theorie om die te vinden.

1 Aan de rand van de stad werd een immens nieuw winkelcentrum gebouwd, want het oude was heel klein. ______________________

____

2 Het water in dit meer is ondiep, dus daarom kun je hier beter niet duiken.

____

3 Bij het afsluiten van een abonnement ontvangt u niet alleen een cadeau, maar krijgt u ook het eerste jaar een flinke korting.

____

4 De winnaar van de prijsvraag kreeg vrijkaartjes voor het concert van Bajar en dus stond hij vooraan zonder dat hij er iets voor had hoeven te betalen.

____

5 Lieneke heeft dit seizoen veel wedstrijden gemist. Ze had allerlei kwalen, zoals griep, oorontsteking en migraine. ______________________________

____

6 Sommige woorden hebben meerdere betekenissen, bijvoorbeeld *arm* (= niet rijk + deel van je lichaam). Zulke woorden noem je homoniemen.

____

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

aantreft (al. 1)	bedenken
bovendien (al. 3)	ook
veroorzaken (al. 5)	samen
onderling (al. 5)	tegenkomt
verzinnen (al. 6)	zorgen voor

2 In alinea 2 staat het woord *onderzoek*. Onderstreep in de laatste zin van alinea 2 de betekenis van dat woord.

3 In alinea 3 staat het woord *huidige*. Onderstreep de tegenstelling van dit woord. Het staat in dezelfde zin.

4 In alinea 4 staat het woord *vrijwillig*. Hierin herken je de woorden *vrij* en *willen*. Maak de zin af: Als je iets vrijwillig doet, doe je het omdat ______________________________

____

5 Onderstreep de zin waarin voorbeelden van *campagnes* (al. 4) staan.

6 In alinea 5 staat het woord *luizenopmars*. Als je alinea 1 tot en met 4 gelezen hebt, kun je wel bedenken wat dit woord betekent. Schrijf de betekenis op. ______________________________

____

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
____________	acties om mensen informatie te geven of om reclame te maken
____________	bekeken, gezien
____________	door
____________	eerst
____________	gemerkt dat het zo is
____________	goed te gebruiken
____________	heeft te maken met
____________	het precies kijken hoe iets zit
____________	kijken of iets goed is of goed werkt
____________	meer worden, groter worden, groeien
____________	omdat je het zelf wilt, niet omdat het moet
____________	van deze tijd, van nu
____________	zeker

Tekst 1

Samen op één selfie: feest voor de luizen

[1] Wie denkt dat je hoofdluizen alleen aantreft bij kinderen op de basisschool, heeft het mis. De jeukende beestjes hebben de afgelopen jaren de overstap naar de middelbare school gemaakt. Zeker een deel van de scholieren raakt op school besmet. Dat hangt samen met het maken van selfies.

[2] Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft dat vastgesteld. 'Het is voor het eerst dat we onderzoek hebben gedaan naar luizen bij middelbare scholieren', zegt Desiree Beaujean van het RIVM. Luizen werden altijd beschouwd als een basisschoolprobleem. Doordat het RIVM precies heeft gekeken hoe het zit, weten we nu dat luizen ook op de middelbare school als een probleem moeten worden gezien.

Meisjes

[3] 'Driekwart van de hoofdluismeldingen komt van meisjes', zegt Beaujean. 'Die hebben vaak lang haar, dat ze los dragen. Bovendien zijn de huidige scholieren veel kleffer dan de scholieren van vroeger. Ze knuffelen meer en zitten de hele dag bij elkaar op hun telefoon te kijken. En denk ook eens aan de selfies die ze samen maken. Op zo'n moment kunnen luizen makkelijk overlopen.'

[4] Volgens het onderzoek van het RIVM zou 28 procent van de basisscholieren hoofdluis hebben en 19 procent van de middelbare scholieren. Misschien is dat aantal procenten iets lager, want meedoen aan het onderzoek was vrijwillig. 'Toch zijn we voor die groep nu campagnes aan het bedenken',

zegt Beaujean. 'Met bijvoorbeeld spotjes op tv of banners op internet willen we ouders en scholieren laten weten dat hoofdluis ook op middelbare scholen steeds meer voorkomt.'

Knuffelen

[5] Ursula Schipper van de luizenkliniek denkt ook dat het geknuffel en de selfies de luizenopmars onder scholieren veroorzaken. 'In mijn tijd zwaaiden we weleens naar elkaar als de school uitging', zegt ze. 'Maar we zoenden of knuffelden beslist niet.' Schipper zag in haar luizenkliniek de laatste jaren het aantal middelbare scholieren duidelijk toenemen. Het worden er steeds meer, al wachten volgens haar ook nog steeds veel pubers met een behandeling vanwege schaamte. Beaujean: 'Het is natuurlijk absoluut niet cool om als puber luis te hebben: meisjes bespreken het onderling meestal niet.'

[6] Op de basisschool moeten ouders na de schoolvakanties de haren controleren op luizen. 'Het inzetten van luizenmoeders zal op een middelbare school niet gaan', denkt Beaujean. 'Een puber laat zich niet door de moeder van iemand anders op het hoofd kijken. Daarop moeten we dus iets verzinnen.' Het RIVM heeft de website wel al geschikt gemaakt voor de puber met hoofdluis. 'Aanvankelijk waren de teksten vooral voor kinderen bedoeld, nu niet meer.'

Naar: de Volkskrant, 30 augustus 2016

Opdracht 3

Welke woorden zijn elkaars tegenstelling? Trek lijnen.

aanvankelijk	minder worden
beslist	niet te gebruiken
geschikt	niet zeker
huidig	omdat het moet
toenemen	op het laatst
vrijwillig	van vroeger

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 **hangt samen met** — Veel aardbevingen ______________________ een verschuiving van aardplaten.

2 **beschouwd** — Wij ______________________ alle leden van ons oude team nu nog steeds als echte vrienden.

3 **vaststellen** — De monteur heeft ______________________ dat de uitlaat van mijn scooter kapot is.

4 **onderzoeken** — Uit een groot ______________________ is duidelijk geworden dat jongeren best gezond leven.

5 **vrijwillig** — Voor de open dag van de club zoeken we ten minste twintig ______________________.

6 **controleren** — Bilal moet naar de orthodontist voor een ______________________ van zijn beugel.

7 **veroorzaken** — Weet jij wat de ______________________ van die grote brand op het plein was?

8 **verzinnen** — Ik ______________________ wel een cadeau dat we mee kunnen nemen.

Opdracht 5

Noteer een synoniem van het onderstreepte woord.
Kies uit: *actie – bruikbaar – door – eerst – gegroeid – gezien – zeker.*

1 Je moet beslist om acht uur voor het station staan. ______
2 Rianna werd beschouwd als de knapste van de klas. ______
3 Vanwege de vakantie is het druk op de weg. ______
4 Aanvankelijk wilde mijn broer niet op korfbal. ______
5 Het aantal wespen is enorm toegenomen. ______
6 Deze batterij is niet geschikt voor mijn toestel. ______
7 De campagne rondom vuurwerk was een groot succes. ______

Opdracht 6

Welk woord past het best bij de afbeelding?
Kies uit: *aanvankelijk – campagne – onderzoeken – toenemen – vrijwillig.*

______

______

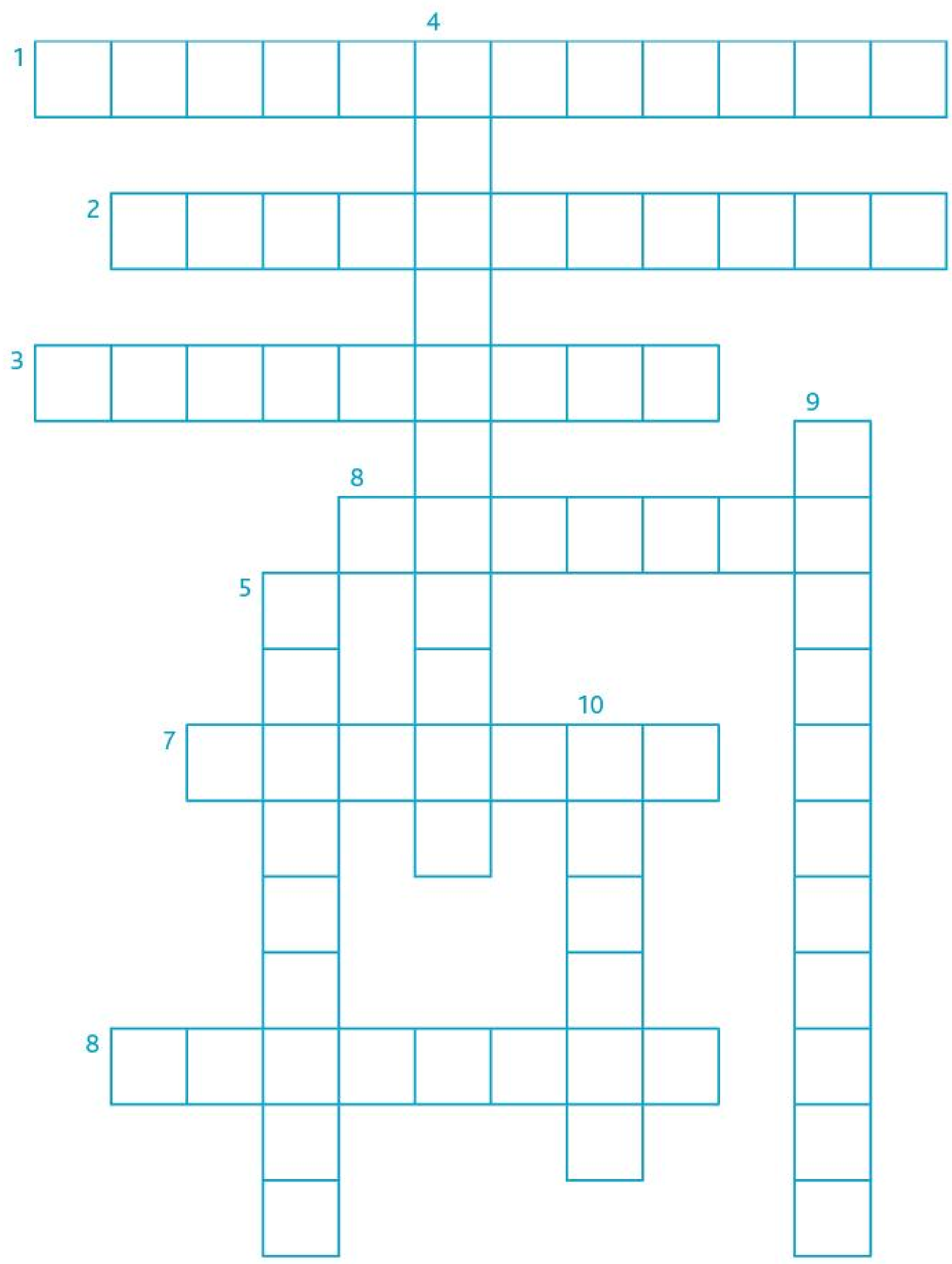

______

Opdracht 7

Maak de puzzel. De woorden die je moet invullen, staan in de startopdracht.
De *ij* telt als twee letters (*i* en *j*).

Van links naar rechts:
1 echt nodig
2 de mensen die samen in een land wonen
3 iets leuks wat veel mensen willen zien of doen
6 met veel mensen
7 verschillende
8 goed in dingen bedenken en maken

Van boven naar beneden:
4 kopen
5 anders dan wat al bestaat
9 plaatje
10 als iets heel goed gaat

UITDRUKKINGEN

Opdracht 8

Welke uitdrukkingen herken je in de afbeeldingen? Je hebt ze vorig jaar geleerd. Schrijf de uitdrukkingen bij de juiste betekenis.

1 niet weten hoe je moet reageren – met je ____________________

2 ontzettend blij zijn – in de ____________________

3 de ruzie is voorbij – het is weer ____________________

4 het is heel gemakkelijk – het is een ____________________

Opdracht 9

Deze uitdrukkingen heb je nog niet geleerd. Als je ze heel goed leest, kun je de betekenis raden. Trek lijnen.

- dat zijn twee handen op één buik
- de handen uit de mouwen steken
- handen tekortkomen
- in goede handen zijn
- met de handen in het haar zitten
- vele handen maken licht werk

- als je iets samendoet, gaat het sneller of makkelijker
- goed verzorgd of beschermd worden
- hard aan het werk gaan
- het heel druk hebben
- niet meer weten wat je moet doen
- ze zijn het altijd met elkaar eens, ze werken samen

Ik kan/weet

- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F
- de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over de persoonsvorm en het onderwerp.

Startopdracht

Lees de zin: *Olav heeft drie honden.*

1 Maak van de zin een vraagzin: ______________________

2 Welk woord staat nu vooraan? ______________________

3 Zet de zin in de verleden tijd: ______________________

4 Welk woord moest je veranderen? ______________________

5 Zijn je antwoorden op vraag 2 en 4 hetzelfde? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Persoonsvorm en onderwerp

Elke zin heeft een **persoonsvorm** (pv). Deze persoonsvorm is altijd een werkwoord. Er zijn twee manieren om de persoonsvorm te vinden.

Zo vind je de persoonsvorm

- Manier 1: de vraagproef

Maak van de zin een vraag met precies dezelfde woorden. Het werkwoord dat vooraan komt te staan, is de persoonsvorm. Bijvoorbeeld:

– *Lianne heeft veel vriendinnen. Heeft Lianne veel vriendinnen?*
– *Het huis is helemaal opnieuw geschilderd. Is het huis helemaal opnieuw geschilderd?*

- Manier 2: de tijdproef

Zet de zin in een andere tijd. Maak van de tegenwoordige tijd de verleden tijd of andersom. Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm. Bijvoorbeeld:

– *Hoeveel vriendinnen heeft Lianne? Hoeveel vriendinnen had Lianne?*
– *Wat is er met het huis gebeurd? Wat was er met het huis gebeurd?*

Bijna elke zin heeft een **onderwerp** (ow). De persoonsvorm en het onderwerp horen bij elkaar. Als je het onderwerp en de persoonsvorm achter elkaar zet, moet er dus een goede zin staan.

Zo vind je het onderwerp

1 Zoek de persoonsvorm.
2 Vraag: *wie of wat + persoonsvorm?* Het antwoord op die vraag is het onderwerp.
Bijvoorbeeld:
– *Na het feest gingen de vrienden op de fiets naar huis.*
pv: gingen → wie gingen? onderwerp: de vrienden
– *Onder de boom stond een bankje.*
pv: stond → wat stond? onderwerp: een bankje

Opdracht 1

Maak van elke zin een vraag. Omcirkel in de vraag de persoonsvorm.

1 Desi ontvangt per dag honderd berichtjes op haar telefoon.

Ontvangt Desi per dag honderd berichtjes op haar telefoon?

2 In de zomer slaap ik altijd met het raam open.

3 Op de markt heeft Pascal verse aardbeien gekocht.

4 Mijn moeder kan heerlijke baklava maken!

Opdracht 2

Zet elke zin in een andere tijd. Omcirkel in de nieuwe zin de persoonsvorm.

1 In de herfst waren er veel spinnen in onze tuin.

In de herfst zijn er veel spinnen in onze tuin.

2 Fadi vertelt altijd mooie verhalen over zijn weekend.

3 Heb jij naar die nieuwe serie op televisie gekeken?

4 Wie liep in de vakantie elke dag een rondje met de hond?

Opdracht 3

Onderstreep alle persoonsvormen in de tekst. Het zijn er tien. Gebruik de vraagproef of de tijdproef om de persoonsvorm te vinden.

Marsmissie op aarde

Zes mensen woonden een jaar in een soort iglo op een berg op Hawaï. Waarom zaten ze daar samen? Ze speelden een ruimtereis naar Mars na. De 'ruimtevaarders' waren afgesloten van de rest van de wereld. Ze mochten alleen in een ruimtepak naar buiten. De ruimtevaartorganisatie NASA heeft de groep met camera's in de gaten gehouden. Zo bereidt NASA zich voor op echte ruimtereizen naar Mars. Hoe het was om een jaar 'op Mars' te leven? De zes vonden het zwaar! NASA is wel erg tevreden over de test.

Naar: www.sevendays.nl, op 29 augustus 2016

Opdracht 4

Omcirkel de persoonsvorm. Noteer daarna de vraag om het onderwerp te vinden en noteer daarachter het onderwerp (ow).

1 Arwin (maakt) heel lekkere pizza's voor ons.

wie of wat maakt? → ow = Arwin

2 Tijdens de wedstrijd viel de turner van de rekstok.

______? → ow = ______

3 De verhuisdozen staan al opgestapeld op zolder.

______? → ow = ______

4 Gaan Torak en Isa vanavond naar de film?

______? → ow = ______

5 Waarom ben je niet wat eerder opgestaan vanmorgen?

______? → ow = ______

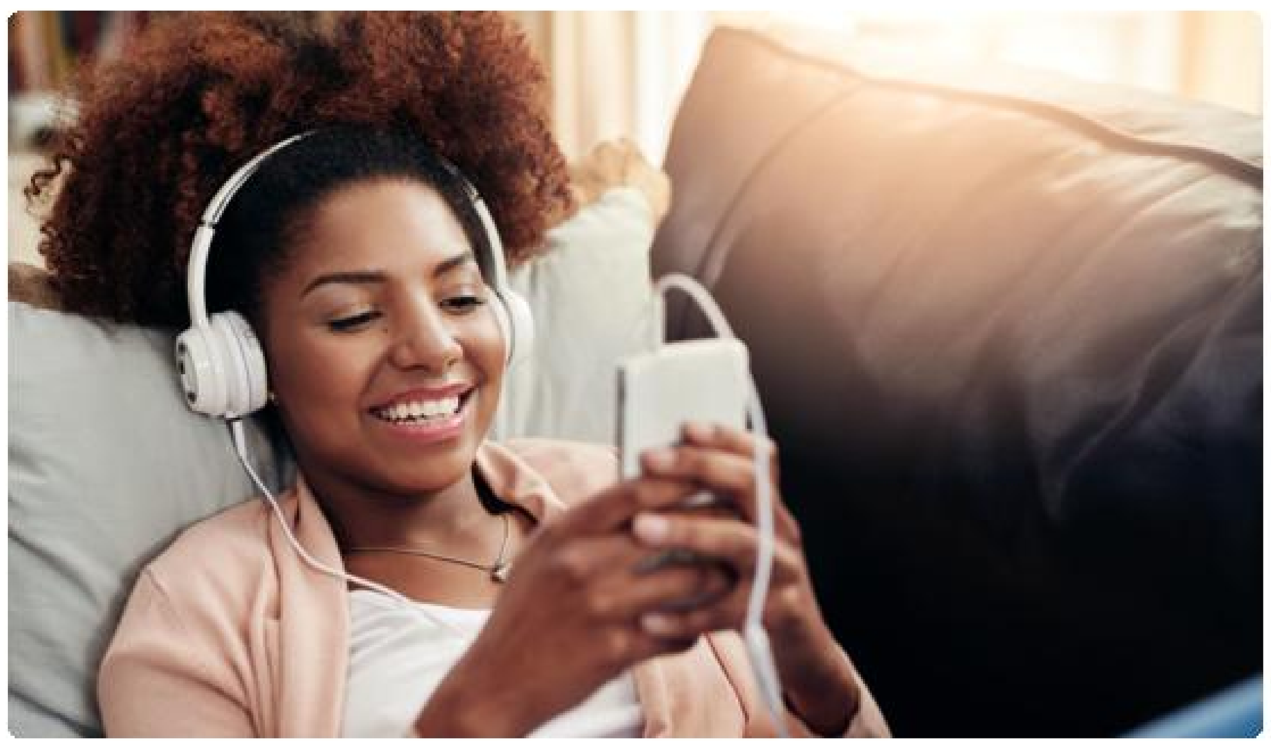
6 Ik hoop op mooi weer tijdens ons tuinfeest morgen.

______? → ow = ______

Opdracht 5

Wat gebeurt er op de afbeeldingen? Maak zinnen van ten minste zes woorden. Begin elke zin met het onderwerp. Onderstreep de persoonsvorm.

1 ______

2 ______

3 ______

Opdracht
6

Verzin steeds een ander onderwerp van drie of meer woorden dat past in de zin. Gebruik zo veel mogelijk verschillende woorden.

1 Zelfs met mooi weer wil ______________________ altijd binnen zitten.

2 ______________________ zit op de tak van een boom in onze tuin.

3 Volgens mij weet ______________________ echt niet waar het over gaat.

Opdracht
7

Omcirkel in elke zin de persoonsvorm en onderstreep het onderwerp.

Roofdier en prooi leven samen

Een tijger en een geit kunnen nooit samenleven als vrienden, toch? In een Russische dierentuin ontdekten ze van wel. De tijger Amur werd vrienden met zijn prooi: de geit Timur. In de Russische dierentuin krijgen tijgers soms een levende prooi. Zo blijven ze oefenen met jagen. Waarom wilde Amur Timur dan niet opeten? Waarschijnlijk gedroeg Timur zich niet bang genoeg. Hij had nog nooit een tijger gezien. Amur raakte daarvan in de war. Wat moest hij doen? Uiteindelijk werd Timur zijn vriend in plaats van zijn maaltijd.

Naar: www.welingelichtekringen.nl, op 27 november 2015

Opdracht
8 ✱

Wat is de volgorde van de stukjes in de zinnen? Trek lijnen.

De ijsbeer / bleef / rondjes / lopen.	ander woord / persoonsvorm / onderwerp / tweede werkwoord
Kan / Melissa / al / autorijden?	onderwerp / persoonsvorm / ander woord / tweede werkwoord
Hier / heeft / Erin / gewoond.	persoonsvorm / ander woord / onderwerp / tweede werkwoord
Zijn / morgen / de winkels / gesloten?	persoonsvorm / onderwerp / ander woord / tweede werkwoord

Ik kan/weet • de persoonsvorm en het onderwerp in een korte zin vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over samengestelde zinnen.

Startopdracht

Lees de zinnen:
a Brent fietst naar het zwembad.
b Kyle draagt een zonnebril en Ramzi heeft een pet op zijn hoofd.

1 Welk onderwerp hoort bij de persoonsvorm *fietst* in zin a? ____________________

2 Welk onderwerp hoort bij de persoonsvorm *draagt* in zin b? ____________________

3 Welk onderwerp hoort bij de persoonsvorm *heeft* in zin b? ____________________

4 Vul in: Ik vind dat zin b **wel** / **niet** één zin is, want ____________________

____

Theorie

video-uitleg

Samengestelde zinnen

In teksten kunnen losse en **samengestelde zinnen** staan. De zinnen zijn dan aan elkaar geplakt. Een samengestelde zin heeft twee persoonsvormen:

losse zinnen	*samengestelde zinnen*
Marloes neemt drinken mee. Levi zorgt voor de broodjes.	Marloes neemt drinken mee en Levi zorgt voor de broodjes.
Ik maak mijn huiswerk. Ik luister naar Spotify.	Ik maak mijn huiswerk, terwijl ik naar Spotify luister.
Mijn fietsband is lek. Ik loop naar huis.	Omdat mijn fietsband lek is, loop ik naar huis.

In een samengestelde zin staat ook een **voegwoord**: een woord waarmee je de zinnen aan elkaar plakt. Voegwoorden zijn bijvoorbeeld: *en, terwijl, omdat, zodat, nadat, als, toen, want, maar, of, dus*.
Vaak staat het voegwoord tussen de twee zinnen, maar het kan ook vooraan staan. Kijk maar in de voorbeeldzinnen hierboven.

Opdracht 1

Hieronder staan samengestelde zinnen. Omcirkel het voegwoord. Zet strepen om de twee zinnen.

1 |Ik ken Youssef sinds de kleuterschool |(en)| hij is mijn beste vriend.|

2 Rijd je met ons mee of fiets je alleen naar de training?

3 Wij doen mee met een goededoelenactie, dus we zoeken sponsors.

4 Ray deed erg zijn best, maar hij haalde de volgende ronde net niet.

5 Naisha sloop op haar tenen naar boven, zodat niemand wakker werd.

Opdracht 2

Doe hetzelfde als in opdracht 1. Let op: nu staan de voegwoorden niet in het midden, maar vooraan.

1 |Omdat het straks gaat regenen,| heb ik een paraplu in mijn tas gestopt.|

2 Nadat Risto hard was gevallen, durfde hij niet meer te skateboarden.

3 Toen William zijn haar niet in model kreeg, besloot hij een pet te dragen.

4 Als onze puppy goed luistert, geven wij hem een beloning.

5 Omdat ze vaak op hun telefoon kijken, krijgen veel jongeren rugpijn.

Opdracht 3

1 Een samengestelde zin heeft twee persoonsvormen. Omcirkel in elke zin het voegwoord en zet strepen om de twee zinnen. Onderstreep daarna de twee persoonsvormen. Tip: zet de zin in een andere tijd.

1 Onze hond jankt altijd mee, als mijn zusje zingt.

2 Omdat Marvin ziek is, speelt Chris met ons mee.

3 Ik hockey op dinsdag en ik tennis op vrijdag.

4 Ga je bij Alicia langs of eet je gewoon thuis?

2 Controleer of je bij vraag 1 de juiste woorden hebt omcirkeld en onderstreept. Vul in de vakjes hieronder steeds de eerste letter van de omcirkelde en onderstreepte woorden in. Houd de volgorde van de zinnen aan. Heb je juiste woorden gekozen?

												d		*!*

Opdracht 4

In de tekst staan alleen samengestelde zinnen. Omcirkel in elke zin het voegwoord en onderstreep de twee persoonsvormen.

Alle sporters samen?

Als er Olympische Spelen zijn, slapen alle sporters in een olympisch dorp. Niemand anders komt in dat dorp, zodat de sporters zich alleen concentreren op hun sport. In 2016 sliepen niet alle sporters in het olympisch dorp, want het Amerikaanse basketbalteam overnachtte op een luxe schip. De Amerikaanse basketbalbond besloot dat, omdat sommige basketballers wereldberoemd zijn. Als iedereen steeds met ze op de foto wilde, hadden de basketballers geen rust. Was dat de waarheid of hadden de basketballers gewoon zin in een 'eigen dorp'?

Opdracht 5

1 Omcirkel de persoonsvormen. Kijk goed of er een of twee persoonsvormen in een zin staan.

1 In onze tuin hebben twee duiven een nest gebouwd.

2 Abel baalt, want hij heeft zijn enkel verzwikt.

3 De verkoopster pakte het boek mooi in.

4 De agent liet de man stoppen en hij gaf hem een bekeuring.

5 Zaterdag is Mea jarig en speelt haar handbalteam een belangrijke wedstrijd.

6 Mijn oma koopt altijd stroopwafels voor mij.

2 Kijk goed naar je antwoorden bij vraag 1. Welke zinnen zijn samengestelde zinnen? Kruis de juiste antwoorden aan.

- ○ zin 1
- ○ zin 2
- ○ zin 3
- ○ zin 4
- ○ zin 5
- ○ zin 6

Opdracht 6

Kruis alleen de samengestelde zinnen aan.

- ○ Mijn moeder ruimt de zolder op, terwijl mijn vader de tuin doet.
- ○ Helaas is er geen Coolcat bij ons in de buurt.
- ○ Vanwege haar allergie mag Roxanne geen noten eten.
- ○ Omdat Alec zo lang is, koopt hij zijn broeken in een speciale winkel.
- ○ Liam ging naar de bakker voor een slagroomtaart.
- ○ Het meisje sprintte naar de bushalte, maar miste toch de bus.

Opdracht 7

Noteer van elke zin de twee persoonsvormen (pv) en de twee onderwerpen (ow).

1 Mijn maag knort, want ik heb honger.

pv eerste deel: knort ow eerste deel: Mijn maag

pv tweede deel: heb ow tweede deel: ik

2 Mijn computer is traag en de printer loopt steeds vast.

pv eerste deel: ______ ow eerste deel: ______

pv tweede deel: ______ ow tweede deel: ______

3 Als je even helpt, is de rommel zo opgeruimd.

pv eerste deel: ______ ow eerste deel: ______

pv tweede deel: ______ ow tweede deel: ______

4 Jorden moest het veld verlaten, omdat hij een rode kaart had gekregen.

pv eerste deel: ______ ow eerste deel: ______

pv tweede deel: ______ ow tweede deel: ______

5 Nadat de spullen waren uitgedeeld, kon iedereen aan het werk gaan.

pv eerste deel: ______ ow eerste deel: ______

pv tweede deel: ______ ow tweede deel: ______

Opdracht
8

Werk samen met een klasgenoot. Schrijf de gevraagde woorden in de woordkronkel.

1 Het onderwerp in het tweede deel van de zin hieronder.
Nadat hij een game gekocht had, telde Tycho zijn overgebleven spaargeld.

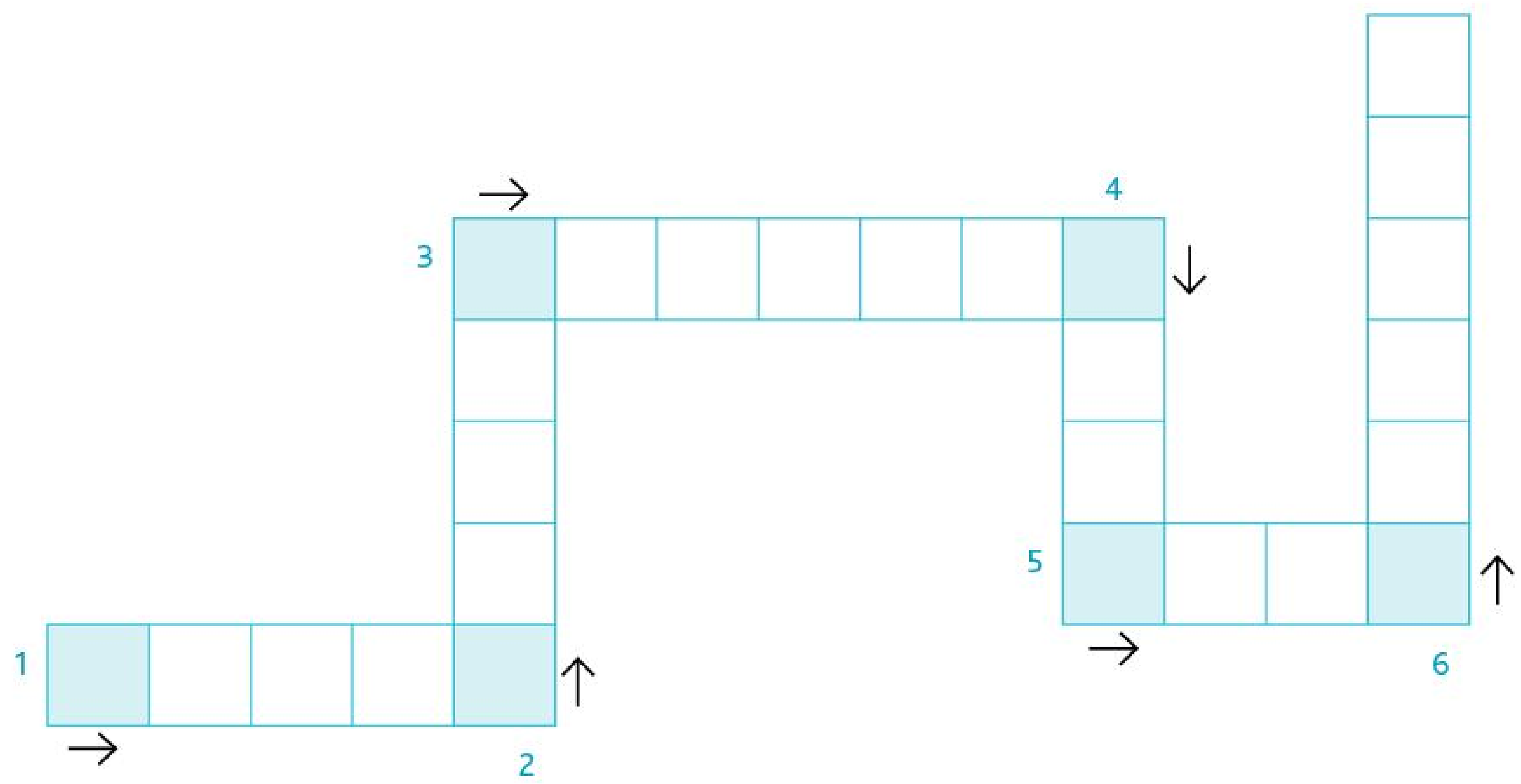
2 Het voegwoord in de zin hieronder.
Oscar kocht een mooie bos bloemen, omdat zijn moeder jarig was.

3 De persoonsvorm in het eerste deel van de zin hieronder.
Terwijl de trainer blij toekeek, tekende de nieuwe spits het contract.

4 De persoonsvorm in het tweede deel van de zin hieronder.
De wekker ging niet af, dus Kaia kwam veel te laat.

5 Het voegwoord in de zin hieronder.
Mare moet naar de tandarts, maar zij wil liever met ons mee naar de stad.

6 Het onderwerp in het tweede deel van de zin hieronder.
Iedereen rekent op een geweldig feest, want Roshni regelt altijd alles zo goed.

Opdracht
9 ✱

In alle zinnen staan de woorden *en* of *of*, maar niet alle zinnen zijn samengesteld. Kruis de samengestelde zinnen aan.

- ○ Nicolette kwam thuis en ze rende direct naar boven.
- ○ Ik zie echt geen verschil tussen merkkleding en niet-merkkleding.
- ○ Wil je een glas cola of drink je liever iets zonder prik?
- ○ Sommige zeevogels kunnen dagen achter elkaar vliegen en dan doen ze korte dutjes in de lucht.
- ○ In een musical moet je kunnen zingen, dansen en toneelspelen.
- ○ Jonas kan alleen op maandag of dinsdag langskomen.
- ○ Jet twijfelt of ze de deur wel op slot heeft gedaan.
- ○ De uitslag wordt per e-mail bekendgemaakt en de lijst staat morgen ook op de website.

Ik kan/weet

- samengestelde zinnen herkennen.
- voegwoorden herkennen.
- de persoonsvormen in samengestelde zinnen vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de tegenwoordige tijd van de persoonsvorm.

Startopdracht

Sommige Engelse werkwoorden gebruiken we zo vaak, dat we er op de Nederlandse manier werkwoordsvormen van zijn gaan maken. Probeer de volgende persoonsvormen in de tegenwoordige tijd te schrijven.

checken ik ______________________ hij ______________________

deejayen ik ______________________ hij ______________________

Theorie

video-uitleg

Persoonsvorm tegenwoordige tijd

Persoonsvormen kunnen in de **tegenwoordige tijd** (tt) en in de verleden tijd staan. In de tegenwoordige tijd schrijf je eerst de ik-vorm van het werkwoord op. De ik-vorm is het woord dat in de tegenwoordige tijd achter 'ik' komt te staan. Bijvoorbeeld: hele werkwoord: *slapen* → ik *slaap* → de ik-vorm van *slapen* is slaap.

Let op: Bij sommige werkwoorden eindigt de ik-vorm op -v of -z. Bijvoorbeeld: schrijven of verhuizen. De laatste letter van de ik-vorm verandert dan. De -v wordt een -f en de -z wordt een -s. Bijvoorbeeld:
– *Ik schrijf een e-mail.*
– *Ik verhuis volgende week naar Amersfoort.*

Zo schrijf je de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd

		zeggen	*kopen*	*vinden*
	ik-vorm	ik zeg	ik koop	ik vind
		zeg jij/je?	koop jij/je?	vind jij/je?
	ik-vorm + t	jij/je zeg**t**	jij/je koop**t**	jij/je vind**t**
		hij/zij/ze zeg**t**	hij/zij/ze koop**t**	hij/zij/ze vind**t**
	hele werkwoord	wij zeggen	wij kopen	wij vinden
		jullie zeggen	jullie kopen	jullie vinden
		zij/ze zeggen	zij/ze kopen	zij/ze vinden

Bij werkwoorden die eindigen op -den hoor je niet of er een -t achter de ik-vorm moet. Vul daarom in gedachten het werkwoord *lopen* in. Je hoort dan of er een -t achter de ik-vorm moet. Bijvoorbeeld:
– *Ik vind… Samir grappig. (ik loop): Ik vind Samir grappig.*
– *Anke vind… samenwerken vervelend. (Anke loopt): Anke vindt samenwerken vervelend.*

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 309.

Opdracht 1

Noteer steeds de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

1 bedanken

ik ____________

____________ jij/je?

jij/je ____________

hij/zij/ze ____________

wij ____________

jullie ____________

zij/ze ____________

2 zweven

ik ____________

____________ jij/je?

jij/je ____________

hij/zij/ze ____________

wij ____________

jullie ____________

zij/ze ____________

3 wedden

ik ____________

____________ jij/je?

jij/je ____________

hij/zij/ze ____________

wij ____________

jullie ____________

zij/ze ____________

Opdracht 2

Welke persoonsvorm past in de zin? Kies uit: *vertel* – *vertelt* – *vertellen*. Je mag vormen meerdere keren gebruiken.

1 Martine ____________ over de film die ze gisteravond gezien heeft.

2 Mijn broers ____________ altijd flauwe moppen aan elkaar.

3 Ik ____________ hem nooit meer iets!

4 ____________ jij haar de waarheid?

5 Jij ____________ ons iets wat we allang weten.

Opdracht 3

Wat doet het emoticon? Vul de juiste werkwoordsvormen in.

1 Hele werkwoord: zwaaien

Ik-vorm: zwaai

Het emoticon zwaait met zijn hand.

2 Hele werkwoord: ____________

Ik-vorm: ____________

Het emoticon ____________ in zijn handen.

3 Hele werkwoord: ____________

Ik-vorm: ____________

Het emoticon ____________ zijn duim op.

4 Hele werkwoord: ____________

Ik-vorm: ____________

Het emoticon ____________ een roos aan mij.

Opdracht 4

Noteer eerst de ik-vorm van het werkwoord. Vul dan in gedachten in de zin eronder het werkwoord *lopen* in. Je hoort dan of er een -t achter de ik-vorm moet. Vul daarna de juiste vorm van het werkwoord in.

1 **vinden** ik-vorm: vind

Vul in gedachten in de zin het werkwoord *lopen* in. Hoor je een -t? (ja) / nee

Jona vindt het vreselijk in zijn nieuwe woonplaats.

2 beantwoorden ik-vorm: beantwoord

Vul in gedachten in de zin het werkwoord *lopen* in. Hoor je een -t? ja / (nee)

Beantwoord ______ je morgen mijn e-mail?

3 **redden** ik-vorm: ______

Richelle ______ het niet om op tijd te zijn.

4 **bieden** ik-vorm: ______

Ik ______ hem 25 euro voor die oude fiets.

5 **raden** ik-vorm: ______

______ jij hoeveel munten er in de pot zitten? Dan win je de pot!

6 **houden** ik-vorm: ______

De jongleur ______ zes ballen tegelijk in de lucht.

Opdracht 5

Noteer de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd.

Stoere oma

De oma van de 16-jarige Felicia (houden) ______ van stoere dingen. Ze (gedragen) ______ zich niet als een 81-jarige vrouw. Felicia (vertellen) ______ haar oma dat ze weleens zou willen parachutespringen, maar haar ouders (vinden) ______ dat ze te jong is om alleen te gaan. Felicia (balen) ______ heel erg. Oma (twijfelen) ______ geen seconde. Ze (besluiten) ______ om met Felicia mee te gaan. Een tijdje later (springen) ______ de 81-jarige uit een vliegtuig, samen met haar kleindochter. Leuk of raar? Wat (vinden) ______ jij?

Naar: www.jeugdjournaal.nl, op 28 september 2016

Opdracht 6 ✱

1 Van welk werkwoord komen de werkwoordsvormen in de zinnen?

Duco laat de hond uit.
hele werkwoord: ______
ik-vorm: ______

Raoul laadt zijn telefoon op.
hele werkwoord: ______
ik-vorm: ______

2 Wat is de juiste werkwoordsvorm? Kijk goed naar je antwoord op vraag 1.

De vrachtwagenchauffeur laadt / laat aan het eind van de dag zijn wagen uit.

Het kleine meisje laadt / laat de hand van haar moeder niet los.

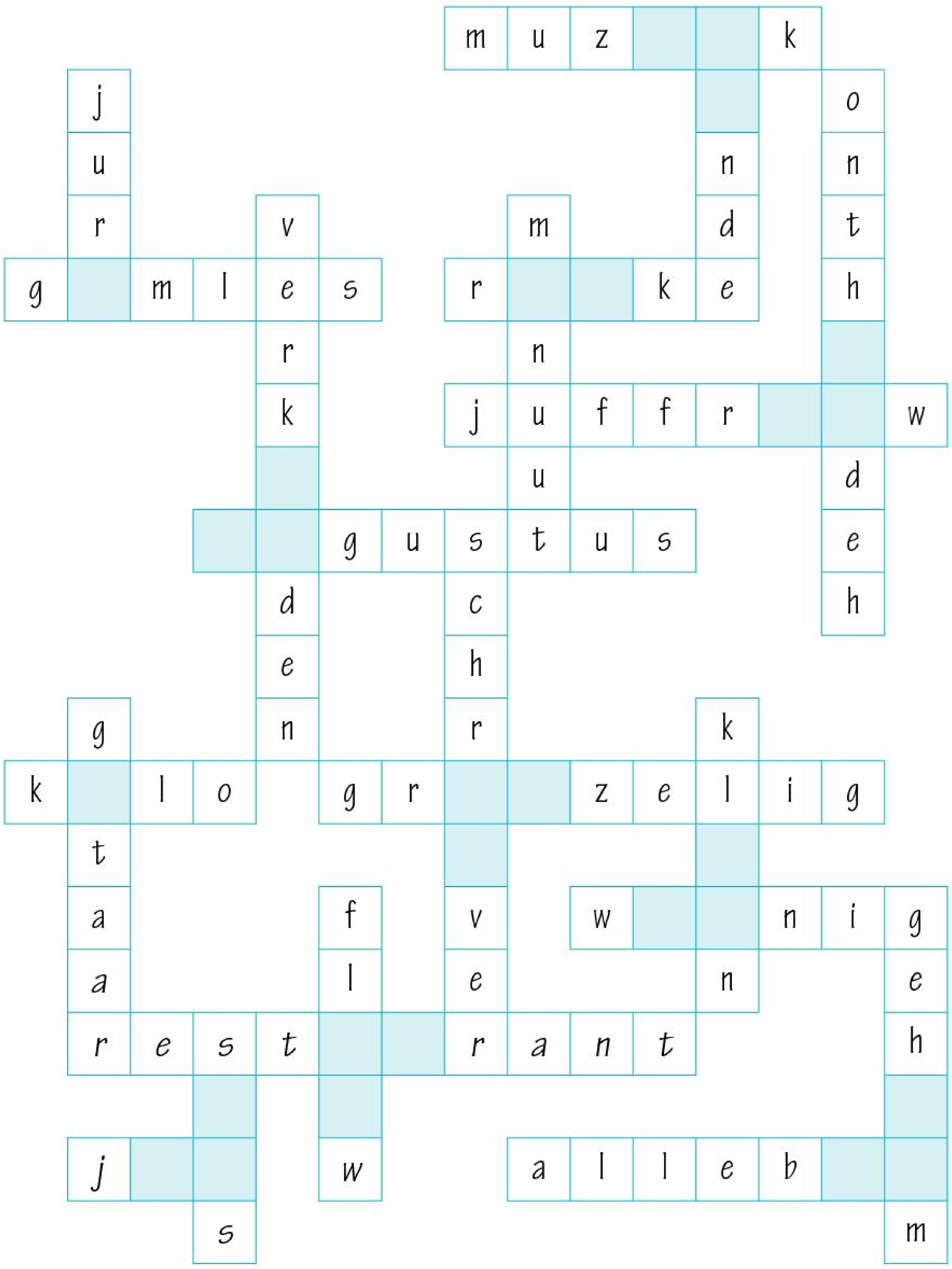
MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht 7

Schrijf de woorden over en vul **t**, **th**, **g** of **ch** in op de lege plekken.
aardi... – ac...ivi...eit – biblio...eek – crea...ieve – li...aam – pra...ti... – sle...t – spie...el – ...alen... – ...ermome...er – vakan...ie – za...t

Opdracht 8

Vul de lege plekken in de puzzel in. Kies uit: **au** – **ou** – **ei** – **ij** – **i** – **ie** – **y**. De *ij* telt als twee letters (*i* en *j*)

Ik kan/weet

- persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Knipoog!

Lol, cool, lachen, verbaasd, boos, oh nee! Bij de meeste smileys zie je alleen het gezicht, maar welke gebaren horen daarbij, wat doet de rest van het lichaam en op welke manier zegt zo'n smiley eigenlijk iets?

Samen met een klasgenoot maak je het 'smileyspel' voor een ander tweetal. Jullie kiezen negen smileys en bedenken welke lichaamstaal en welk stemgebruik bij de smileys passen. Hiervan maken jullie een filmpje. Kunnen de anderen raden welke smileys jullie uitbeelden?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Kijken en luisteren*: Lichaamstaal en stemgebruik
- *Spreken en gesprekken*: Lichaamstaal gebruiken

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan deelonderwerpen in een korte tekst vinden. • Ik kan de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst herkennen. 2F
Schrijven	• Ik kan (in vier stappen) een korte tekst schrijven. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan informatie halen uit de lichaamstaal en het stemgebruik van een spreker.
Spreken en gesprekken	• Ik kan lichaamstaal gebruiken die past bij wat ik vertel. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F • Ik kan de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan de persoonsvorm en het onderwerp in een korte zin vinden. 1F
Taalverzorging grammatica	• Ik kan samengestelde zinnen herkennen. • Ik kan voegwoorden herkennen. • Ik kan de persoonsvormen in samengestelde zinnen vinden. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 2

Buiten

Uitdrukkingen

Als je een **uitdrukking** gebruikt, bedoel je niet letterlijk wat je zegt of schrijft. Je bedoelt het figuurlijk. Zeg je: *Wendy en Lynn zijn dikke vriendinnen*, dan bedoel je niet dat Wendy en Lynn dik zijn, maar dat ze heel goede vriendinnen zijn. **Spreekwoorden** zijn vaste uitdrukkingen. Je kunt ze zo op een tegeltje zetten.
Kun jij raden wat deze 'tegeltjeswijsheden' betekenen?

Oost, west, thuis best. ______________________

Ook tussen de mooie bloemen groeien brandnetels. ______________________

____

Koetjes en kalfjes

Als iemand heel sterk is, kun je zeggen: 'Hij is zo sterk als een beer.' Die beer is best vreemd, want dieren in uitdrukkingen zijn meestal boerderij- of huisdieren.
Noteer zo veel mogelijk 'gewone' huisdieren en dieren die je kunt tegenkomen op een (kinder)boerderij.

____

____

____

Noteer van twee dieren een uitdrukking waarin dat dier voorkomt.

____

____

____

De kluts kwijt

Omdat er veel uitdrukkingen bestaan in het Nederlands, worden ze vaak door elkaar gehaald. Wat gaat er bijvoorbeeld mis als iemand zegt: 'Het leven gaat niet altijd over tulpen?'

Maak de quiz over goede en foute uitdrukkingen.

Lezen

Je leert over hoofdzaken en bijzaken.

Startopdracht

Donny wil graag klassenvertegenwoordiger worden. Daarom houdt hij volgende week een 'elevatorpitch' in de klas. Dat is een korte presentatie waarin je je publiek probeert te overtuigen. Donny heeft zijn tekst al geschreven, maar er staat informatie in die de klas niet nodig heeft om een goede klassenvertegenwoordiger te kunnen kiezen.

Noteer de nummers van de zinnen die Donny volgens jou wel moet gebruiken.

Tekst 1

Jullie hebben Julia en mij voorgedragen als klassenvertegenwoordiger. Helaas kan er maar een de winnaar zijn. Natuurlijk moeten jullie mij kiezen, want **1** ik ben de knapste jongen van de klas en **2** ik kan heel goed praten. Dat ik beter ben dan Julia, weet iedereen. **3** Ik weet namelijk heel goed wat onze klas het liefst wil. **4** Julia heeft trouwens een onvoldoende gehaald voor wiskunde, dus jullie kunnen haar echt niet kiezen. Als jullie mij kiezen, krijgen jullie daar geen spijt van. **5** Ik was ook klassenvertegenwoordiger in de eerste klas en iedereen vond dat ik dat toen heel goed heb gedaan. **6** Bovendien is mijn vader chirurg en heel erg rijk. Stem dus op mij! Dan heeft Julia ook meer tijd om voor haar wiskundetoetsen te leren.

Theorie

video-uitleg

Hoofdzaken en bijzaken

De belangrijkste informatie in een tekst noem je de **hoofdzaken**. Wat niet zo belangrijk is, zijn de **bijzaken**.

Als je de hoofdzaken van een tekst wilt vinden, lees je de inleiding en het slot. Lees ook de eerste en laatste zin van elke alinea, want hierin staat meestal de belangrijkste informatie. In de rest van de alinea vind je vaak een uitleg of een voorbeeld.
De lay-out (= opmaak) van een tekst helpt je vaak ook de hoofdzaken te vinden. In studieboeken staan bijvoorbeeld de hoofdzaken vetgedrukt of staat de uitleg in een andere kleur.

Opdracht 1

Bekijk de afbeeldingen. Ze vormen het levensverhaal van Hugo, een 89-jarige man. Hugo is dement. Eerst vergat hij alleen details, kleine onbelangrijke gebeurtenissen. Nu vergeet hij ook alle belangrijke momenten. Kruis de hoofdzaken uit het leven van Hugo aan.

○ Dit is het geboortekaartje van kleine Hugo.

○ Op school aan het schrijfbankje.

○ Hier eet Hugo een boterhammetje.

○ Hugo is klaar met zijn studie als leraar.

○ Trouwen met grote liefde Annie.

○ Hugo's eerste zoon Jan is een engeltje.

○ Hugo in zijn vrije tijd.

Opdracht
2

1 Weet jij wat een favela is?
- ○ Ja, het is een muziekinstrument.
- ○ Ja, het is een sloppenwijk in Brazilië.
- ○ Ja, het is een Zuid-Amerikaanse dans.
- ○ Nee, ik heb er nog nooit van gehoord.

Lees tekst 2.

2 Is de titel van tekst 2 ook het onderwerp van de tekst? ja / nee

3 Noteer of de onderstreepte zinnen hoofdzaken of bijzaken zijn.

Zin 1 is een ______________________.

Zin 2 is een ______________________.

Zin 3 is een ______________________.

Zin 4 is een ______________________.

4 Waarom is het moeilijk om aan werk te komen als je bent opgegroeid in een favela?

____

____

Tekst 2

Braziliaanse sloppenwijken

[1] ***Een wijk waar arme mensen in slechte omstandigheden dicht bij elkaar leven, wordt in Brazilië een 'favela' genoemd. (1) Nergens ter wereld zijn de verschillen tussen arm en rijk zo groot als in Brazilië. Een goed voorbeeld hiervan zijn de sloppen- of krottenwijken die je in alle grote Braziliaanse steden ziet. Deze favela's liggen aan de randen van grote steden en zijn daarom buitenwijken.***

[2] In Rio de Janeiro zijn ongeveer 750 favela's. Er wonen bijna drie miljoen mensen. Een favela is vaak onoverzichtelijk met straatjes en steegjes vol zelfgemaakte huizen. De kleine woningen zijn vaak gebouwd tegen steile rotsen **(2)**. De huisjes zijn meestal gemaakt van afval, golfplaten en andere gebruikte materialen.

[3] Voor mensen die zelf niet in een favela wonen, zijn deze wijken zeer gevaarlijk. Zelfs de politie heeft geen toegang tot deze wijken. Zaken als water, elektriciteit en riolering zijn vaak door de bewoners zelf aangelegd. In veel wijken zijn ze eigendom van 'de baas van het water' en 'de baas van het licht' **(3)**. Overal zijn bazen te vinden die mensen laten betalen om gebruik te maken van hun spullen.

Daarom is er vaak ruzie in de favela's. Bijna niemand heeft namelijk geld.

[4] Omdat de politie niet in de buitenwijken komt en er veel arme mensen wonen, zijn er veel problemen in de favela's **(4)**. Veel mensen proberen naar een betere plek te verhuizen. Helaas zijn er slechte scholen in de buitenwijken. Sommige kinderen gaan zelfs helemaal niet naar school. Ze leren nooit lezen en schrijven en kunnen daardoor later moeilijk aan werk komen.

Naar: www.helpmijleven.org, op 12 september 2016

Opdracht
3

Bekijk tekst 3.

1 Wat is het onderwerp van tekst 3? ______________________

2 Waar komt tekst 3 vandaan?
- ○ uit een krant
- ○ van een website

Lees tekst 3 nu helemaal.

3 Wat is de belangrijkste informatie uit alinea 2?
- ○ Als je moe bent, kijk je een filmpje op de bank.
- ○ Het is ongezond om weinig zonlicht te krijgen.
- ○ Sommige mensen komen in een cirkeltje terecht.

4 Lees alinea 3 nog keer. Kruis alleen de belangrijkste informatie aan. Er zijn twee antwoorden goed.
- ○ Door naar buiten te gaan, maakt je lichaam vitamine D aan.
- ○ Haring, zalm en sardines zijn voorbeelden van vette vissoorten.
- ○ Soms regent het dagenlang achter elkaar in Nederland.
- ○ Vette vissoorten zitten vol vitamine D.

5 De aangekruiste antwoorden bij vraag 3 en 4 zijn de hoofdzaken / bijzaken van tekst 3.

6 Omcirkel het juiste antwoord.

Alinea 4 is het slot waarin de hoofdzaken worden herhaald. waar / niet waar

Tekst 3

Vitamine D

[1] **Veel mensen hebben in de herfst en winter minder energie dan tijdens de zomermaanden. Dit kan komen doordat ze te weinig zonlicht krijgen. Het is algemeen bekend dat de meeste mensen tijdens de koude maanden liever binnen bij de kachel dan buiten in de kou zitten. En dat is een probleem. Door zonlicht maakt je lichaam namelijk vitamine D aan. Bij een tekort aan deze vitamine voel je jezelf moe en misschien zelfs sip.**

[2] Als je weinig energie hebt, zal je gevoel zeggen dat je het nog rustiger aan moet doen. Je dwingt jezelf om wat langer uit te slapen of om nog een filmpje te kijken op de bank. Op deze manier komen mensen in een cirkeltje terecht waar ze maar moeilijk uitkomen. Ze zitten te veel binnen en missen daardoor zonlicht. Dat is niet goed voor het lichaam.
[3] De oplossing voor dit probleem is eenvoudig: ga als de wiedeweerga naar buiten! Snuif die gezonde buitenlucht op en geef je lijf de kans om vitamine D aan te maken. Als het dagenlang achter elkaar regent, kun je ook vette vis eten, zoals makreel, haring, zalm of sardines. Deze vissen bestaan voor meer dan 10% uit vet en zitten vol met vitamine D.
[4] Het is dus een goed idee om tijdens de donkere maanden elke dag even naar buiten te gaan, juist als je moe of sloom bent. Buiten maakt je lichaam vitamine D aan en krijg je nieuwe energie. Als je helemaal fit de winter door wilt, eet je ook af en toe een visje!

Naar: HVT Dagblad, 19 september 2017

Opdracht 4

Bekijk tekst 4.

1 Onderstreep de titel en omcirkel de tussenkopjes.

2 Bekijk het eerste tussenkopje. Wat is waarschijnlijk het deelonderwerp van alinea 3?
- ○ hoe lawines ontstaan
- ○ hoe sneeuw ontstaat
- ○ waarom lawines nuttig zijn

Lees tekst 4 nu helemaal.

3 Klopt jouw antwoord op vraag 2? ja / nee

4 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

angstaanjagend (al. 2)	heel eng
veegt van de kaart (al. 2)	helemaal te verdwijnen
storten (al. 4)	maakt helemaal kapot
zijn zich er niet van bewust (al. 4)	naar beneden vallen
bedolven te worden (al. 6)	denken er niet bij na

5 Noteer in je eigen woorden wat een lawine is.

____

____

6 Waarom skiën en snowboarden sommige mensen buiten de pistes?
- ○ Buiten de pistes ligt gras onder de sneeuw en dat vinden ze prettig.
- ○ Er ligt betere sneeuw buiten de pistes dan op de pistes.
- ○ Ze vinden het niet spannend genoeg op de piste.

7 Waarom worden honden vaak gebruikt om mensen op te sporen die bedolven zijn onder een lawine?

____

____

8 In welke samenvatting staan de hoofdzaken van deze tekst?
- ○ Een lawine kan levensgevaarlijk zijn, omdat er ieder jaar tientallen mensen door overlijden. Toch kun je ook geluk hebben en gered worden door een reddingshond. Deze honden worden met een helikopter naar de juiste locatie gebracht.
- ○ Lawines ontstaan wanneer sneeuw onder bepaalde weersomstandigheden gaat schuiven. Buiten de skipistes is de kans op een lawine groter. Er overlijden jaarlijks meerdere mensen door schuivende sneeuw. Lawines zijn dus letterlijk levensgevaarlijk.
- ○ Tijdens het wintersportseizoen krijgen veel mensen zin om te skiën en te snowboarden. Ze gaan daarom naar sneeuwrijke gebieden in Frankrijk en Oostenrijk. Het is belangrijk dat ze binnen de pistes blijven, omdat er buiten de pistes lawinegevaar is.

Tekst 4

Buiten de piste skiën of boarden? Het kan je dood worden!

[1] Tijdens het wintersportseizoen genieten honderdduizenden Nederlanders van de sneeuwrijke gebieden in o.a. Frankrijk en Oostenrijk. De bekendste sporten tijdens de wintersportvakantie zijn skiën en snowboarden. De Nederlandse overheid roept wintersportende Nederlanders dit jaar op niet buiten de pistes te skiën of te boarden. Dat is namelijk levensgevaarlijk in verband met lawines.

[2] Het klinkt niet echt angstaanjagend: naar beneden schuivende sneeuw. Toch gaan er ieder jaar tientallen mensen dood door lawines. Zo'n schuivend pak sneeuw kan een snelheid van tweehonderd km per uur halen. Een lawine veegt bomen, huizen en mensen compleet van de kaart.

Ontstaan

[3] Hoe een lawine precies ontstaat, hangt van veel dingen af. Het heeft te maken met de temperatuur, de zon en de wind. Ook de hoeveelheid sneeuw op de berg speelt een belangrijke rol. Gek genoeg gaat sneeuw ook veel sneller schuiven als er gras onder de sneeuw ligt. Als sneeuw op rotsen ligt, is de kans op lawines veel kleiner.

[4] Skiën en snowboarden op de piste is niet ongevaarlijk. Je kunt je botten breken door te vallen of je kunt uit een skilift storten, maar een lawine veroorzaken op een piste is onmogelijk. De sneeuw is platgestampt door machines en kan dus niet gaan schuiven. Toch zijn er actiezoekende wintersporters die liever buiten de piste skiën of boarden. Zij zijn zich er niet van bewust dat door hun schuld een lawine kan ontstaan.

Redding is nabij

[5] Er overlijden tientallen mensen per jaar door lawines. Dat komt doordat je niet kunt ademen onder een dik pak sneeuw. Tijdens de reddingsoperatie worden vaak honden ingezet die met een helikopter naar de plek van de lawine worden gebracht. Als je geluk hebt, ruiken de honden je snel en kun je gered worden.

[6] Nog beter is dat je geen uitstapje buiten de pistes maakt. Lawines zijn levensgevaarlijk. Niemand zit erop te wachten bedolven te worden onder duizenden kilo's sneeuw. Gelukkig is wintersporten binnen de pistes voor de meeste mensen al leuk en spannend genoeg. Dat scheelt de honden van de reddingsbrigade ook weer een vlucht met de reddingshelikopter.

Naar: Start!-krant, 1 september 2016

Opdracht

5

Bekijk tekst 5.

1 Is het onderwerp van tekst 5 *Bram Ladage?* ja / nee

Lees tekst 5 nu helemaal.

2 Bedenk een synoniem voor 'snackwinkel'.

____

3 Omcirkel de juiste antwoorden.

Alinea 1 / Alinea 4 is niet zo belangrijk, want daar staan vooral bijzaken in.

In alinea 3 / alinea 6 staan vooral hoofdzaken.

4 Noteer twee dingen die het voor de Rotterdamse patateigenaar moeilijk maakten om een vestiging in het buitenland te openen.

1 ______________________________

____

2 ______________________________

____

5 Waarom hebben proefpersonen de patat van ongeschilde aardappelen eerst getest?

____

____

____

6 Wat is het doel van tekst 5?
- ○ De schrijver wil je amuseren.
- ○ De schrijver wil je iets laten doen.
- ○ De schrijver wil je informeren.

7 Welke zin vat tekst 5 het beste samen?
- ○ Bram Ladage opent oer-Hollandse snackwinkel.
- ○ Bram Ladage opent winkel in het Midden-Oosten.
- ○ Bram Ladage opent winkels in buitenland.

Tekst 5

Hollands patatje in het buitenland

[1] De Rotterdamse eigenaar van Bram Ladage opent volgend jaar de eerste snackwinkel in het buitenland. Een verrassende locatie, ook voor de patatbakker zelf. De oer-Hollandse snackwinkel zal de deuren openen in Libanon en Duitsland.

[2] Twee weken geleden opende de eerste buitenlandse winkel van Bram Ladage in het Duitse Essen. Die zaak loopt nu al goed, zegt een medewerker van de winkel. 'In Nederland zijn we er al aan gewend dat de patat voor de ogen van de klant gesneden wordt. In het buitenland blijkt dat uniek te zijn. Het gebeurt daar nog nergens op die manier.'

[3] De geschilde aardappelen waar de frieten van worden gemaakt, bederven snel. Het is heel lastig om ze te vervoeren naar een ander land. De smaak van de aardappels is het allerbelangrijkst, dus moeten ze vers en lekker blijven. Daarom is besloten de aardappels met schil te vervoeren en frituren. De proefpersonen die de ongeschild gefrituurde patatten hebben geproefd, zijn zeer enthousiast. Ze vinden de friet heerlijker dan ooit.
[4] De snacks vormen ook een probleem. In het buitenland houden de meeste mensen namelijk niet van kroketten en frikandellen. Die worden vervangen door stoofvlees. Sauzen als mayonaise en pindasaus worden in Libanon niet gegeten bij de aardappelen. Daarom worden de sauzen per land aangepast en samengesteld.
[5] Het uiterlijk van de winkel blijft hetzelfde. De eigenaar wil dat het duidelijk is dat Bram Ladage een Rotterdams bedrijf is. In het buitenland staat Rotterdam vooral bekend om de enorme haven. De winkels in Duitsland en Libanon zien er daarom uit als containers, net zoals de nieuwste vestigingen in Nederland. Daar is de familie Ladage ontzettend trots op.
[6] Als je naar het buitenland gaat en zin hebt in een oer-Hollands frietje, is dat vanaf nu geen probleem meer. Onze Nederlandse Bram Ladage verovert de wereld met vers gesneden friet. Die dikke klodder mayonaise en dat goudgele kroketje kun je in het buitenland wel vergeten. Maar dat patatje stoofvlees met sambal smaakt vast heerlijk.

Naar: www.allesoverrotterdam.nl, op 1 oktober 2017

Ik kan/weet
- het verschil zien tussen hoofdzaken en bijzaken in een korte tekst. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een tekst schrijven voor een werkstuk.

Startopdracht

Lees de tekst. Het is een tekst die Armin heeft geschreven over de Waddenzee.

1 Armin kan niet kiezen welke woorden hij gaat gebruiken. Onderstreep de woorden die jij zou kiezen.

2 Wat heb je vaker gekozen?
- ○ het eerste woord
- ○ het tweede woord

3 Waarom heb je die woorden vaker gekozen?

Waddenzee

Om op de Werelderfgoedlijst van Unesco te komen, moet een gebied speciaal / heel bijzonder zijn. In 2009 ontving / kreeg de Waddenzee een plek op deze lijst. De Waddenzee is namelijk een uniek / weinig voorkomend natuurgebied. Het landschap is erg gevarieerd / afwisselend met duinen en zandplaten. Vrijwel / Bijna alle Nederlanders kennen het gebied. Het aantal toeristen dat het Waddengebied bezoekt, stijgt / neemt toe. Dat zorgt helaas / jammer genoeg wel voor risico's / gevaren, zoals vervuiling. Uiteraard / Natuurlijk

wordt het natuurgebied uitstekend / goed beschermd.

Naar: www.waddensea-worldheritage.org

Theorie

Teksten schrijven voor een werkstuk

video-uitleg

Op school maak je af en toe een **werkstuk**. In elk hoofdstuk geef je informatie over een deelonderwerp. Die informatie vind je in bronnen, bijvoorbeeld in boeken, in kranten of op internet. Je mag informatie niet overschrijven. Je moet de gevonden informatie zo veel mogelijk in je eigen woorden weergeven.

Zo schrijf je een tekst voor een werkstuk

1 Markeer belangrijke of interessante informatie. Let daarbij op de hoofdzaken.

2 Schrijf de informatie in je eigen woorden op:
- Zoek de betekenis op van moeilijke of onbekende woorden.
- Vervang woorden die jij nooit gebruikt door makkelijker woorden.
- Maak goede, niet te lange zinnen.

Opdracht 1

Habib, Sasha en Muriel maken alle drie een werkstuk over de Waddenzee. Ze hebben tekst 1 ieder op hun eigen manier herschreven. Lees de teksten.

1 Wie heeft alleen de woordvolgorde veranderd?
- ○ Habib ○ Sasha ○ Muriel

2 Wie heeft alleen de moeilijke woorden vervangen?
- ○ Habib ○ Sasha ○ Muriel

3 Wie heeft de informatie zo veel mogelijk in eigen woorden opgeschreven?
- ○ Habib ○ Sasha ○ Muriel

4 Vul in: De manier waarop Habib / Sasha / Muriel de tekst heeft herschreven,

is het beste, omdat ______________________________

____

Tekst 1

Het ontstaan van de Waddenzee

De Waddenzee is zo'n achtduizend jaar geleden ontstaan toen de zeespiegel in de Noordzee steeg. Golven en wind transporteerden zand vanuit zee naar de kust. Dat zand bleef liggen en zo ontstonden wadden met getijgeulen.

Habib
De Waddenzee is zo'n achtduizend jaar geleden ontstaan toen het niveau van het Noordzeewater hoger werd. Golven en wind vervoerden zand vanuit zee naar de kust. Dat zand bleef liggen en zo ontstonden wadden met zeegaten.

Sasha
Toen achtduizend jaar geleden het water in de Noordzee omhoogkwam, ontstond de Waddenzee. De golven en de wind zorgden ervoor dat zand naar de kust kwam en daar bleef liggen. Zo ontstond het wad.

Muriel
Zo'n achtduizend jaar geleden is de Waddenzee ontstaan. De zeespiegel in de Noordzee steeg. Zand werd getransporteerd vanuit zee naar de kust. Dat zand bleef liggen en zo ontstonden wadden met getijgeulen.

Opdracht 2

Habib heeft twee teksten gevonden voor zijn hoofdstuk over *eb en vloed*. Hij heeft in tekst 2 de hoofdzaken al gemarkeerd.

1 Markeer in tekst 3 de informatie die volgens jou belangrijk of interessant is.

2 Werk samen met een klasgenoot. Bekijk wat jullie hebben gemarkeerd. Overleg over de verschillen en bepaal samen wat de hoofdzaken zijn.

3 Had jij de goede hoofdzaken gemarkeerd? ja / nee

Tekst 2

De Waddenzee valt twee keer per dag voor de helft droog. Bij vloed is het water hoog en dicht bij de duinen. 'Eb' betekent dat het water laag staat en verder weg. Soms vallen hele gebieden droog als het eb is.

Naar: www.willemwever.kro-ncrv.nl

Tekst 3

De Waddenzee is land en zee tegelijk. Eb is laag water en vloed is hoog water. Bij eb is de Waddenzee bijna geen zee meer, maar vooral land. De stukken land die dan droogvallen, noem je 'wadden'. In zes uur tijd verandert eb in vloed en andersom. In die zes uur wordt er heel veel water vanuit de Noordzee tussen de Waddeneilanden door geperst. Er is dan een sterke stroming en daardoor zijn er geulen ontstaan.

Naar: www.docukit.nl

Opdracht 3

Lees tekst 4. Habib gebruikt deze tekst voor zijn hoofdstuk over *dieren in de Waddenzee*. Hij heeft de hoofdzaken al gemarkeerd.

1 De zinnen hieronder komen uit Habibs tekst. Schrijf twee moeilijke woorden uit de zinnen onder elkaar. Zoek de betekenis op en schrijf die erachter.
Er leeft tevens een aantal haaiensoorten in de Waddenzee. Deze soorten zijn echter ongevaarlijk voor de mens.

1 ____________________ betekent ____________________

2 ____________________ betekent ____________________

2 Schrijf de zinnen van vraag 1 in je eigen woorden op.

____

____

____

____

3 Herschrijf tekst 4 in ongeveer vijf zinnen. Let op: noteer alleen de hoofdzaken en maak goede, niet te lange zinnen. Zoek moeilijke woorden op.

____

____

____

____

____

Tekst 4

De grootste dieren in de Waddenzee zijn zeehonden. Zij gebruiken de Waddenzee vooral om hun jongen groot te brengen en als rustplek. Vissen uit de Noordzee, zoals tong en schol, gebruiken de Waddenzee als kinderkamer. Op de wadplaten komen veel dieren voor, zoals wormen, garnalen en krabben. Daarvan moeten veel vogels het hebben. Maar liefst 12 miljoen vogels maken elk jaar gebruik van de Waddenzee. De meeste hiervan zijn trekvogels. Zij zoeken voedsel in de modderige wadbodem om op krachten te komen voor hun verre reizen. Er leeft tevens een aantal haaiensoorten in de Waddenzee. Deze soorten zijn echter ongevaarlijk voor de mens.

Naar: www.ecomare.nl

Opdracht
4

Jij gaat ook een tekst voor een werkstuk over de Waddenzee schrijven.

1 Kruis het deelonderwerp aan waarover je gaat schrijven.
- ○ Wadlopen
- ○ De Waddenvereniging
- ○ De Waddeneilanden
- ○ Zeehonden in de Waddenzee
- ○ Vuurtorens in het Waddengebied
- ○ Vogels in het Waddengebied

2 Zoek informatie over je deelonderwerp.

3 Markeer de belangrijke of interessante informatie.

4 Zoek de betekenis op van moeilijke of onbekende woorden.

5 Schrijf op een kladblaadje een tekst van drie alinea's. Gebruik ongeveer 130 woorden.

6 Bedenk een passende titel voor je tekst en zet die erboven.

7 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de tekst in het net hieronder. Teken of plak er een passende afbeelding bij.

Ik kan/weet
- informatie uit bronnen in mijn eigen woorden opschrijven. 1F
- mijn tekst in alinea's verdelen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert aantekeningen maken.

Startopdracht

1 Noteer op een kladblaadje in steekwoorden wat je hebt gedaan vanaf het moment dat je vanmorgen wakker werd totdat je naar school ging.

2 Maak tweetallen. Vertel om de beurt je verhaal aan elkaar. De ander mag tijdens het luisteren dingen opschrijven. Daarna probeert hij of zij het verhaal zo precies mogelijk na te vertellen.

3 Ik vond het makkelijk / moeilijk om het verhaal goed na te vertellen, want

____

Theorie

video-uitleg

Aantekeningen

Als je informatie moet onthouden, is het verstandig om **aantekeningen** te maken. Je schrijft dan de belangrijkste informatie op.
Een spreker helpt je vaak om te horen wat belangrijk is. Bijvoorbeeld:

- De spreker vertelt hoe zijn verhaal is opgebouwd met zinnen als: *Eerst vertel ik … Daarna leg ik uit … en op het eind bespreek ik …*
- De spreker benadrukt de hoofdzaken met woorden als: *Let op* of *Luister goed*.
- De spreker stelt een vraag waarop hijzelf antwoord geeft. Bijvoorbeeld: *Wat gebeurt er als je een brandwond niet behandelt? Dan …*
- Op het eind geeft de spreker een samenvatting van de hoofdzaken.

Zo maak je aantekeningen

1 Schrijf het onderwerp op. Dat wordt vaak in het begin genoemd.
2 Noteer de hoofdzaken. Dat zijn de belangrijkste dingen die over het onderwerp gezegd worden.
3 Noteer de hoofdzaken in steekwoorden. Je kunt ook pijlen, streepjes en nummers gebruiken.

Opdracht
1

Lees eerst de vragen 1 en 2. Bekijk dan het fragment waarin Christiaan uitleg geeft over skaten en beantwoord de vragen.

1 Christiaan vertelt in het begin waarover hij het gaat hebben. Welke drie onderwerpen noemt hij? ______________________________

____

2 Welke vier beschermers heb je volgens Christiaan nodig? ______________________________

____

In het volgende fragment vertelt Christiaan over de beste houding bij skaten. Bekijk het fragment en maak aantekeningen. Beantwoord dan vraag 3, 4 en 5.

3 Op welke drie lichaamsdelen moet je letten in de aardappelzakhouding?

____

4 Vul aan: Als je gaat skaten, moet je je voeten neerzetten als de letter ____________

en moet je afzetten naar ______________________________.

5 Aan het eind helpt Christiaan je om te horen wat belangrijk is. Wat doet hij?
- ○ Hij geeft een samenvatting van de hoofdzaken.
- ○ Hij noemt een vraag waarop hij zelf antwoord geeft.
- ○ Hij vertelt hoe zijn verhaal is opgebouwd.

Opdracht 2

Afra en Merel hebben aantekeningen bij een fragment gemaakt. Bekijk het fragment en lees de aantekeningen. Omcirkel daarna de juiste antwoorden.

Waarom geen bergen in NL?
berg: 500 meter of hoger
→ in NL geen bergen
aardkorst beweegt
→ scheurt in stukken
stukken = aardplaten
als platen botsen: plooi

2010: eiland Saba hoort bij NL
Mount Scenery = berg NL

Aantekeningen van Afra

Waarom geen bergen in NL?
Bergen zijn minstens 500m
Dus: in NL geen bergen
maar heuvels
De aardkorst beweegt en
scheurt in stukken: dat zijn
aardplaten
Aardplaten botsen en maken
een plooi (berg zoals de Alpen)
of een dal (zoals Nederland)
In 2010 werd eiland Saba van
NL, dus NL heeft wel een berg:
Mount Scenery

Aantekeningen van Merel

1 Het onderwerp is opgeschreven door Afra / Merel / Afra en Merel.

2 De hoofdzaken zijn in steekwoorden genoteerd door Afra / Merel / Afra en Merel.

3 Er zijn pijlen, streepjes of nummers gebruikt door Afra / Merel / Afra en Merel.

4 Alle informatie is juist opgeschreven door Afra / Merel / Afra en Merel.

Opdracht 3

Je gaat kijken naar een fragment. Maak tijdens het kijken aantekeningen. Na afloop krijg je van je docent vier vragen over het fragment. Noteer de juiste antwoorden: A, B of C.

1 1 ________ 2 ________ 3 ________ 4 ________

2 Hielpen je aantekeningen bij het beantwoorden van de vragen? ja / nee

3 Kijk goed naar je eigen aantekeningen. Geef jezelf een top en een tip.

Top: ______________________________

Tip: ______________________________

Ik kan/weet
- aantekeningen maken bij een kort fragment. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert hoofdzaken navertellen.

Startopdracht

Je bent naar een openluchtconcert van je favoriete band geweest. Je wilt snel de hoogtepunten aan je klasgenoot vertellen, omdat de pauze bijna voorbij is. Kruis aan waarover je wel vertelt.

- ○ *Je bent samen met je beste vriendin naar het concert gegaan.*
- ○ *Je werd uitgekozen om op het podium te dansen.*
- ○ *Er stond iemand naast je die cola dronk.*
- ○ *De zanger van de band viel tijdens het laatste nummer van het podium.*
- ○ *Je had een nieuw shirt aan, maar het labeltje kriebelde in je nek.*
- ○ *Je kwam te laat, waardoor je de eerste helft van het concert miste.*
- ○ *Jullie zijn met het openbaar vervoer naar het concert gegaan.*
- ○ *Je had andijviestamppot gegeten, voordat je naar het concert ging.*

Theorie

video-uitleg

Hoofdzaken navertellen

Soms moet je aan een ander navertellen wat je hebt gehoord of gezien. Je kunt bijvoorbeeld navertellen wat je hebt besproken met de tandarts of vertellen hoe een ongeluk gebeurd is. Vertel alleen wat belangrijk is, laat onbelangrijke dingen weg.

Zo vertel je na

1. Vertel over welk onderwerp het gaat.
2. Noem alleen de hoofdzaken.
3. Vertel in een logische volgorde.
4. Spreek rustig en goed verstaanbaar.

Opdracht 1

Denk aan een situatie waarin je heel bang was.

1. Noteer de drie belangrijkste woorden die met deze enge situatie te maken hadden.

   1 ______________________

   2 ______________________

   3 ______________________

2. Werk samen met een klasgenoot. Laat je klasgenoot de woorden zien. Hij of zij moet nu de situatie beschrijven waarin jij heel bang was.

3. Kon je klasgenoot de situatie goed beschrijven?
   - ○ Ja, want ik had drie hoofdzaken opgeschreven.
   - ○ Een beetje, want ik had ook een bijzaak opgeschreven.
   - ○ Nee, want ik had alleen bijzaken opgeschreven.

4. Ik had mijn woorden dus wel / niet goed gekozen.

Opdracht
2

Werk samen met een klasgenoot.

1 Degene die het dichtst bij de deur zit, leest tekst 1. De ander leest tekst 2.

2 Noteer het onderwerp van jouw tekst. ______________________

3 Onderstreep de hoofdzaken in jouw tekst.

4 Vertel om de beurt het verhaal na in een logische volgorde. Noem daarbij alleen hoofdzaken. Spreek rustig en verstaanbaar.

5 Controleer elkaar. Heeft je klasgenoot alleen hoofdzaken onderstreept en verteld? ja / nee

Tekst 1

Sneaker redt leven

Sneakers zien er stoer uit, maar wist je dat deze schoenen ook levens kunnen redden? Martin Smith uit Groot-Brittannië kreeg een elektrische schok, maar overleefde dankzij de rubberen zool van zijn sportschoen. De veertienjarige Martin Smith was aan het spelen bij een elektriciteitshuisje. Daar raakte hij een kabel aan, kreeg een schok en viel achterover op de spoorweg. De jongen had brandwonden in zijn gezicht, een hoop blauwe plekken en een gebroken arm. Hij moest vier dagen in het ziekenhuis blijven. Maar volgens de ambulancebroeders was hij waarschijnlijk dood geweest als hij geen rubberen zolen had gedragen. Martin vertelt: 'Ik raakte de kabel aan en er was ineens heel veel rook. Ik was heel erg bang, maar ik weet er verder niet veel meer van.' Volgens zijn moeder is Martin een echte brokkenpiloot. Drie jaar geleden kreeg hij een auto-ongeluk, waarvan de littekens op zijn hoofd te zien zijn. En zijn voet zit in het gips, want die brak hij tijdens het voetballen. Hij droeg daarom ook maar één sneaker, maar dat was genoeg om zijn leven te redden.

Tekst 2

Klas maakt krant

Dertig leerlingen uit klas 1b van het Nassau College in Dordrecht hebben vorige week een krant met eigen nieuws gemaakt. Dit gebeurde tijdens de projectweek over het thema 'Nieuws'. In een serie lessen rond het thema 'Nieuws' schreven de leerlingen nieuwsberichten over gebeurtenissen waar ze zelf bij waren geweest. Zo schreef Jochem uit 1b over de eerste keer dat hij zich schoor (en zich daarbij lelijk sneed). Misha berichtte over het 'mobielenbakje': het bakje waarin aan het begin van de les sinds kort alle mobieltjes verzameld worden. Karim bracht het nieuws dat zijn broer was gevallen en daaraan een bloedende knie en een kapotte broek overhield. Naomi maakte ten slotte bekend hoe zij weer een highscore heeft gehaald op Runescape. Aan het eind van de week werden alle berichten in de klas opgehangen. 'Ik wist niet dat er elke week zoveel dingen gebeuren!' aldus een blij verraste leerling. 'Dit moeten we zeker nog een keer doen!'

Ik kan/weet
- de hoofdzaken van een korte tekst navertellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over figuurlijk taalgebruik.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Wat zie je op de afbeelding?
Ik zie een meisje dat met de handen in ______

2 Wat wordt bedoeld als iemand zegt: 'De burgemeester zit na de overstroming met de handen in het haar'?
Dan weet de burgemeester niet ______

3 Wanneer zit jij met de handen in het haar? ______

Theorie

video-uitleg

Figuurlijk taalgebruik

In teksten kom je vaak woorden of uitdrukkingen met een **figuurlijke** betekenis tegen. Er wordt dan iets anders bedoeld dan er eigenlijk staat. Bijvoorbeeld:

er staat:	***bedoeld wordt:***
Hij woont in het hart van de stad.	Hij woont in het centrum/het midden van de stad.
We sliepen onder de blote hemel.	We sliepen buiten.
De radijsjes schoten de grond uit.	De radijsjes groeiden heel snel.

Als je dit soort woorden of uitdrukkingen niet begrijpt, zoek ze dan op in een woordenboek. Zoek bij het eerste zelfstandige naamwoord uit de uitdrukking. Vind je zo de betekenis niet, zoek dan op een ander belangrijk woord. Bijvoorbeeld: *voorkomen is beter dan genezen*. De betekenis van deze uitdrukking vind je bij *voorkomen*.

Opdracht 1

Lees tekst 1. Wat wordt met de onderstreepte woorden bedoeld? Gebruik een woordenboek als je de betekenis niet uit de tekst kunt halen.

1 aan de voet van = ______
2 het spits afbijten = ______
3 op pad gaan = ______
4 aan de slag gaan = ______
5 stalen zenuwen hebben = ______
6 als klap op de vuurpijl = ______

Tekst 1

Op survival in de Ardennen?

Wil jij op survival in de Ardennen op de spannendste plek ooit? Die plek hebben wij gevonden. Ons tentenkamp staat aan de voet van een berg. Iets hoger op die berg vind je een verlaten spoorrails, donkere spoortunnels en een oud stationnetje.

• De eerste dag bijten we het spits af met het Challenge Parcours: je volgt de touwbanen hoog tussen de bomen. We beklimmen een indrukwekkende ladder van 5 meter hoog. Na een tocht met onderweg een grotopdracht en een survivalrun met onder andere een touwbrug over het water, gaan we op pad naar de kampeerplek. Daar maken we een vuur om op te koken en ga jij aan de slag met het bouwen van je eigen minitent om in te slapen.

• Op de tweede dag moet je stalen zenuwen hebben voor de kanoafdaling op de rivier de Lesse, want die is niet voor bange mensen. Onderweg zijn er twee watervallen die bedwongen moeten worden. Tussen de middag stoppen we voor een gezellige picknick op het strandje en om even lekker te gaan zwemmen.

• Als klap op de vuurpijl bezoeken we de laatste dag een rotsgebergte. Er is een route uitgezet met staalkabels die in de rotsen zijn vastgezet. Hier gaan we klimmen tegen de rotswanden en laten we ons met touwen naar beneden zakken.

Naar: www.clubadventure.nl, op 1 december 2016

Opdracht 2

Lees tekst 2.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

direct (al. 1)	alsmaar
reden (al. 1)	gebeurt
constant (al. 1)	heel erg veel
onderzoek (al. 2)	meteen
talloze (al. 6)	proef om te kijken hoe iets precies zit
plaatsvindt (al. 6)	waarom het zo is

2 In alinea 3 staat het woord *experiment*. Onderstreep een synoniem van dit woord in alinea 3.

3 In alinea 5 staat *in de gaten had*. Deze woorden
- ○ bedoelt de schrijver precies zoals ze er staan.
- ○ hebben een figuurlijke betekenis.

4 Onderstreep in alinea 6 een voorbeeld van een *ramp*.

5 In de titel staat *buiten de boot vallen*. Als je de hele tekst hebt gelezen, kun je wel bedenken wat dit betekent. Schrijf de betekenis op. ______________________

____

6 In de laatste zin wordt een vraag gesteld. Onderstreep in de zin het stukje dat jouw antwoord zou zijn.

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	**Woordbetekenis**
______________________	als je heel goed weet dat je het doet, met opzet
______________________	bedenken wat je gaat doen
______________________	geholpen
______________________	gezegd dat het zo is
______________________	goede
______________________	groot ongeluk dat veel mensen treft
______________________	grote groep mensen, heel veel dingen
______________________	hebben gevoel voor andere mensen
______________________	meedoen met
______________________	merkte, doorhad
______________________	proberen iemand zijn best te laten doen
______________________	proef om iets uit te proberen
______________________	wordt duidelijk

Tekst 2

We willen niet buiten de boot vallen

[1] Stel, je zit in de wachtkamer bij de dokter en naast jou zitten nog tien mensen. Er klinkt een piep. Alle mensen, behalve jij, gaan even staan en direct weer zitten. Er is geen echte reden waarom ze dit doen en nergens hangt een bordje dat opstaan na de piep een regel is. Weer klinkt een piep, weer gaan de mensen staan, weer is er geen reden gegeven. Zo gaat het constant door. Zou je meedoen?

[2] Je eerste antwoord is: 'Nee, waarom zou ik?' Toch ga je het hoogstwaarschijnlijk wel doen, blijkt uit een onderzoek van het tv-programma *Brain Games*. We zullen altijd doen wat de groep doet, want we zijn sociaal en willen graag aardig gevonden worden. Zelfs als we niet geloven wat er wordt

beweerd of niet weten waarom iets gedaan wordt, zullen we altijd met de groep meegaan. We willen niet alleen zijn, we willen erbij horen.

Wereldberoemd experiment

[3] Een wereldberoemd experiment van psycholoog Solomon Asch uit de jaren vijftig van de vorige eeuw laat dat goed zien. Hij laat mensen die deelnemen aan de proef een aantal lijnen zien. De deelnemers moeten daarover een vraag beantwoorden. Alle deelnemers, op één na, werken mee aan de proef en geven bewust het verkeerde antwoord. De ene deelnemer die van niets weet, geeft al snel hetzelfde antwoord, ook al weet hij dat het niet klopt. Hij doet hetzelfde als de anderen, want hij is alleen en wil niet buiten de boot vallen. Hij wil bij de groep horen.

[4] Dan komt er nog een deelnemer bij die van niets weet. Nu ze met zijn tweeën zijn, worden wel de goede antwoorden gegeven, ook al doen de andere deelnemers dat niet. Ondertussen blijven de twee elkaar aankijken en aansporen om het goede antwoord te geven. Als je dus niet alleen bent en je je gesteund voelt door een ander, doe je minder snel wat de rest doet.

Groepsgedrag

[5] In een andere proef lieten twee onderzoekers uit Leeds zo'n tweehonderd mensen doelloos rondlopen in een grote hal. Een paar mensen kregen informatie mee over waar ze naartoe moesten lopen. Zonder dat de rest het in de gaten had, volgden ze de mensen die wel een doel hadden.

[6] Er zijn talloze manieren waarop groepsdruk op een positieve manier kan worden gebruikt, zoals bij een ramp. Als er bijvoorbeeld een ontploffing plaatsvindt in een voetbalstadion, kunnen hulpverleners ervoor zorgen dat de massa hen gaat volgen. Zo kunnen alle mensen snel in veiligheid worden gebracht.

Wat denk je, doe jij ook weleens wat anderen doen of ben jij iemand die altijd zelf wil beslissen?

Naar: www.metronieuws.nl, op 5 september 2016

Opdracht 3

Trek lijnen.

Dit gebeurt	Dit zeg ik
Er heeft een ramp plaatsgevonden.	Dat heb je geweldig gedaan.
Je gelooft niet wat je vriend beweert.	Dit is verschrikkelijk.
Je kunt geen beslissing nemen.	Ik weet echt niet wat ik moet doen.
Je wilt iemand aansporen.	Kan ik je helpen?
Je wilt iemand steunen.	Volgens mij is dat onzin.
Je wilt iets positiefs over iemand zeggen.	Zet hem op, je kunt het.

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 experiment — Uit verschillende ______________________ bleek dat het geneesmiddel goed werkte.

2 gesteund — Het is belangrijk om vrienden die problemen hebben te ______________________.

3 in de gaten hebben — Wees voorzichtig, want voor je het ______________________, is je mobiel gestolen.

4 bewust — Het was een ______________________ keuze van Elout om geen vlees meer te eten.

5 deelnemen — Alle ______________________ aan de sponsorloop kregen soep en broodjes.

6 beslissen — Zarah moet nu een ______________________ nemen of ze mee wil doen, want morgen kan ze zich niet meer opgeven voor de wedstrijd.

7 geschikt — In de winkel is geen ______________________ verf te vinden voor het tuinhek.

8 toenemen — Het aantal enorme regenbuien is de laatste jaren erg ______________________.

Opdracht 5

Welk woord past het best in de zin?
Kies uit: *bewust – blijkt – massa – positieve – sociaal – steunt*.

1 Als je goed met mensen kunt omgaan, ben je ______________________.

2 Uit het experiment ______________________ dat een fles cola kan ontploffen.

3 Behulpzaam zijn is een voorbeeld van een ______________________ eigenschap.

4 Hij is er zich niet van ______________________ dat hij de hele tijd op zijn nagels zit te bijten.

5 Anne ______________________ zijn zieke vriend door iedere dag een vrolijk appje te sturen.

6 Laurens heeft een ______________________ shirtjes van allerlei clubs verzameld.

Opdracht 6

Schrijf een voorbeeld op.

1 een positieve eigenschap van jezelf: ______________________

2 iets wat jij bewust nooit zult doen: ______________________

3 iemand die jij heel sociaal vindt: ______________________

4 een plaats waar vaak een massa mensen komt: ______________________

5 iets waaraan jij graag zou willen deelnemen: ______________________

Opdracht 7

1 Noteer een synoniem van de volgende woorden.

wijk									t
toenemen	g								
aanschaffen	k								
momenteel									
merkwaardig			v						
verzinnen	b								

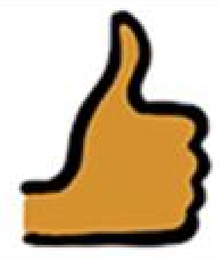
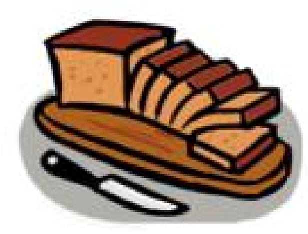
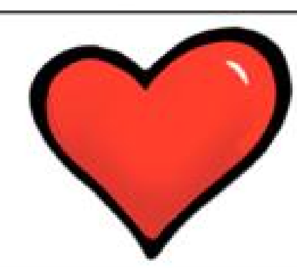
2 Welk woord lees je in de blauwe vakjes? ______________________

3 Wat is de tegenstelling van dat woord? ______________________

UITDRUKKINGEN

Opdracht 8

Maak de uitdrukkingen in het middelste rijtje af. Je hebt ze geleerd en de afbeeldingen kunnen je helpen.

iets verzinnen	iets uit je ___	
het heel druk hebben	___ tekortkomen	
enorm verdrietig zijn	in de ___	
het altijd met elkaar eens zijn	twee handen ___ zijn	
iets heel eenvoudig vinden	dat is voor mij ___	
iets belangrijks bespreken	je ___ luchten	

Opdracht 9

Kies de juiste betekenis. Let op de onderstreepte woorden.

1. Hij valt buiten de boot. = Hij hoort er niet / wel bij.
2. Het gaat hem voor de wind. = Het gaat goed / slecht met hem.
3. Zij is het zonnetje in huis. = Zij zorgt voor vrolijkheid / verdriet.
4. Na regen komt zonneschijn. = Na iets leuks / vervelends komt altijd weer iets leuks / vervelends.
5. Ze ging een luchtje scheppen. = Ze ging even naar binnen / buiten.
6. Het loopt storm bij de ijsverkoper. = Er komen heel veel / weinig mensen.

Opdracht 10

Maak een tekeningetje dat past bij een van de uitdrukkingen van opdracht 9. Laat een klasgenoot de uitdrukking raden.

Ik kan/weet

- figuurlijk taalgebruik herkennen en begrijpen. 2F
- de betekenis van onbekende uitdrukkingen opzoeken in het woordenboek. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging formuleren

Je leert samengestelde zinnen maken.

Startopdracht Wat gebeurt er op de afbeelding? Maak de zinnen af.

1 ______________________________, omdat ______________________________
____

2 ______________________________ en ______________________________
____

Theorie

video-uitleg

Samengestelde zinnen maken

Een tekst bestaat uit zinnen. Je kunt allemaal korte zinnen schrijven, maar je kunt ook **samengestelde zinnen** gebruiken. Je plakt ze dan aan elkaar vast met een voegwoord. Veelgebruikte voegwoorden zijn: *en, omdat, terwijl, zodat, nadat, als, toen, want, maar, of, dus*.

Zo maak je samengestelde zinnen

1 Gebruik een voegwoord om van twee zinnen één zin te maken.
2 Controleer of de woordvolgorde in de zin goed is. Bijvoorbeeld:

fout	***goed***
Omdat de zon schijnt, hij gaat zwemmen.	*Omdat* de zon schijnt, gaat hij zwemmen.
Hij gaat zwemmen, *omdat* schijnt de zon.	Hij gaat zwemmen, *omdat* de zon schijnt.
Hij gaat zwemmen, *want* schijnt de zon.	Hij gaat zwemmen, *want* de zon schijnt.

Opdracht 1

Welke stukjes zin (*a* tot en met *e*) passen het best op de lege plekken? Noteer de juiste letter.

1 ______________________, blijf ik liever binnen. d

2 Mijn vader bouwt een afdakje in de tuin, ______________________. ______

3 Spreken we in de stad af ______________________? ______

4 ______________________, zoeken wij een leeg tafeltje. ______

5 Het is koud buiten, ______________________. ______

a dus je moet je warm aankleden
b of zien we elkaar bij mij thuis
c terwijl Mo de drankjes bestelt
d als het zo hard stormt
e zodat we ook met regen buiten kunnen zitten

Opdracht 2

Welk voegwoord past het best in de zin? Je mag elk voegwoord één keer gebruiken. Kies uit: *dus – maar – omdat – toen – want*.

1 De jongeren mogen niet meer in de speeltuin rondhangen, ______________________ die bedoeld is voor kleine kinderen.

2 De camping gaat eind oktober dicht, ______________________ daarna is het te koud om te kamperen.

3 ______________________ het zo hard onweerde, werd ik met de auto naar school gebracht.

4 Evy heeft last van hoogtevrees, ______________________ ze zal nooit in een reuzenrad stappen.

5 Abdul had geen zin in de verjaardag van zijn oom, ______________________ uiteindelijk was het best een gezellig feestje.

Opdracht 3

Maak de samengestelde zinnen af. Wat is de juiste woordvolgorde? Kies uit: *hij heeft last van hooikoorts – hij last van hooikoorts heeft*.

1 De arts vraagt aan Bas *of* hij last van hooikoorts heeft.

2 Vanaf mei heeft mijn broer vaak traanogen en een verstopte neus, *want* ______________________

____

3 Silvan zou graag met ons meegaan naar het bos, *maar* ______________________

____

4 In de zomerperiode niest mijn vriend heel vaak, *omdat* ______________________

____

5 *Als* ______________________

______________________, neemt Ralf medicijnen in.

Opdracht 4

1 Maak van de twee zinnen één nieuwe zin. Gebruik het voegwoord dat voor de zin staat. Soms moet je de volgorde van de woorden veranderen.

1 want Ik ga vaak naar het strand. Ik woon daar vlakbij.

Ik ga vaak naar het strand, want ik woon daar vlakbij.

2 of Ga jij op de fiets naar Stephanie? Neem je de bus?

3 toen De voorstelling was begonnen. We mochten de zaal niet meer in.

4 als We rennen naar het metrostation. We halen de metro nog net.

2 In een samengestelde zin staan twee persoonsvormen. Onderstreep de twee persoonsvormen in je eigen zinnen hierboven.

Opdracht 5

1 Maak samengestelde zinnen bij de afbeeldingen. Het eerste stukje zin staat er al.

1

2

3

1 De koe springt,

2 De mensen gillen,

3 Het is donker,

2 Controleer met de vragen hieronder of je wel samengestelde zinnen hebt gemaakt.

Staan in elke zin twee persoonsvormen? ja / nee

Staat in elke zin een voegwoord? ja / nee

Opdracht 6

1 Hieronder staat een stukje van de plattegrond van een pretpark. Schrijf drie samengestelde zinnen over het park en wat je er wel of niet zou doen.

1 ______

2 ______

3 ______

2 Ruil je boek met dat van een klasgenoot. Controleer of de ander goede samengestelde zinnen heeft gemaakt. Gebruik de vragen van opdracht 5.

Opdracht 7 ✱

Je kunt ook samengestelde zinnen maken met drie persoonsvormen en twee voegwoorden erin. Maak zo'n zin met de genoemde woorden. Controleer jezelf door in je eigen zinnen de drie persoonsvormen te onderstrepen en de twee voegwoorden te omcirkelen.

1 woorden: wekker – laat – bus voegwoorden: omdat – dus

Omdat mijn wekker niet afging, stond ik te laat op, dus ik miste de bus.

2 woorden: 16 jaar – scooter – geld voegwoorden: als – maar

______

3 woorden: jarig – feest – cadeaus voegwoorden: toen – en

______

Ik kan/weet
- voegwoorden op de goede manier gebruiken om samengestelde zinnen te maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de verleden tijd van de persoonsvorm.

Startopdracht

1 Onderstreep in elke zin de persoonsvorm. Zet de persoonsvormen achter het juiste woord.

Ik dook in het water.	Wij raadden het getal.	Zij planten een boom.
Ik kook een eitje.	Wij raden de oplossing.	Zij plantten bloembollen.

Nu: ______ ______ ______

Gisteren: dook ______ ______

2 De persoonsvormen in de verleden tijd staan op de onderste / bovenste regel.

Theorie

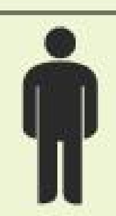
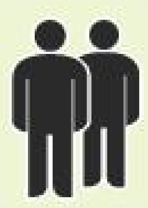
video-uitleg

Persoonsvorm verleden tijd

Een persoonsvorm staat in de **verleden tijd** als iets is gebeurd of voorbij is.

Zo schrijf je de verleden tijd

1 Kijk eerst of het werkwoord sterk of zwak is.
2 Zwak werkwoord: schrijf achter de ik-vorm -te(n) of -de(n). Als het onderwerp enkelvoud is, dan komt er geen -n achter. Is het onderwerp meervoud, dan komt er wel een -n achter.
3 Sterk werkwoord: de klank verandert. Schrijf het woord zo kort mogelijk.

	zwak		*sterk*	
	gebruiken	**raden**	**schrijven**	**houden**
ik-vorm	gebruik	raad	schreef	hield
	gebruikte	raadde	schreef	hield
	gebruikten	raadden	schreven	hielden

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 309.

Opdracht 1

Noteer de persoonsvormen van de sterke werkwoorden in de verleden tijd.

1 bijten ik ______ wij ______
2 helpen ik ______ wij ______
3 kopen ik ______ wij ______

Opdracht 2

Onderstreep het onderwerp. Vul daarna de persoonsvorm in van de sterke werkwoorden in de verleden tijd.

1 **springen** De hoogspringer sprong ______ hoger dan ooit.

2 **houden** Alle fans ______ hun mobieltje in de lucht.

3 **worden** De wedstrijd ______ uitgebreid nabesproken.

4 **zitten** Floor ______ lang te wachten in het bushokje.

5 **verzinnen** 's Avonds ______ we enge verhalen bij het vuur.

6 **rijden** Vanwege de mist ______ alle auto's langzaam.

Opdracht 3

Als je de persoonsvorm van een zwak werkwoord in de verleden tijd zet, neem je vier stappen. Zet 2, 3 en 4 in de juiste denkwolk.

Stap ______:
Zet -de of -te achter de ik-vorm.

Stap 1:
Noteer de ik-vorm van het werkwoord.

Stap ______:
Zoek het onderwerp dat bij de persoonsvorm hoort.

Stap ______:
Als het onderwerp meervoud is, zet dan ook nog een -n achter de ik-vorm.

Opdracht 4

Wat is de juiste persoonsvorm van de zwakke werkwoorden in de verleden tijd? Volg eerst de stappen van opdracht 3. Vul dan de juiste vorm in de zinnen in.

1 **metselen** Tijdens hun stage metselden ______ Jorg en Aram een muurtje.

stap 1: metsel ______ stap 2: metselde ______

stap 3: Jorg en Aram ______ stap 4: metselden ______

2 **knippen** Kim ______ de dode bloemen uit de struik.

stap 1: ______ stap 2: ______

stap 3: ______ stap 4: ______

3 **kamperen** In juli ______ mijn vrienden op Texel.

stap 1: ______ stap 2: ______

stap 3: ______ stap 4: ______

4 **verven** Onze buren ______ hun deur oranje.

stap 1: ______ stap 2: ______

stap 3: ______ stap 4: ______

Opdracht 5

Bedenk een passend werkwoord bij de afbeelding en de zin. Noteer dan de persoonsvorm in de verleden tijd. Let op: het gaat om sterke en zwakke werkwoorden door elkaar.

1 ______________________ jullie die muziek helemaal hier? Dat hadden wij niet in de gaten!

2 In de vakantie ______________________ Denzel elke dag een half uur met zijn vriendin.

3 Vroeger ______________________ mijn broer en ik op één kamer.

4 Merith ______________________ als verrassing een uitgebreide maaltijd voor haar ouders.

5 Tijdens de sponsortocht vanmorgen ______________________ wij bijna 1000 euro bij elkaar voor het goede doel!

6 Na de plotselinge knal ______________________ alle vogels uit de bomen.

Opdracht 6

Noteer de persoonsvormen van de zwakke werkwoorden in de verleden tijd. Noteer steeds als eerste de ik-vorm.

1 printen — Wij ______________________ de uitnodiging op mooi papier.

2 verraden — Tijdens een spelletje verstoppertje ______________________ het meisje bewust waar haar broertje zat.

3 praten — De meiden ______________________ zachtjes met elkaar.

4 vermoeden — Mensen ______________________ lang geleden al dat de files alleen maar zouden toenemen.

5 sporten — Aanvankelijk ______________________ mijn moeder bijna nooit, maar nu is ze heel fanatiek.

6 begeleiden — Ricky ______________________ zijn opa naar zijn stoel.

Opdracht
7

Noteer de verleden tijd van de werkwoorden tussen haakjes.

Gisteren (hebben) ______________________ ik een superleuke dag. In een bos (doen) ______________________ we met een groep vrienden allerlei activiteiten. We (bouwen) ______________________ zelf een vlot en we (gebruiken) ______________________ dat om een riviertje over te steken. Aan de overkant (klimmen) ______________________ we over een stormbaan. Ook (knopen) ______________________ we touwen aan elkaar om over een greppel te zwieren. We (belanden) ______________________ allemaal in de modder! Ergens halverwege het bos (vinden) ______________________ ik het wel even spannend. Je (tokkelen) ______________________ daar aan een lijn van de ene boom naar de andere en ik heb hoogtevrees! Toch (durven) ______________________ ik het en daar ben ik trots op! Na de tocht door het bos (leren) ______________________ we boogschieten. Ik (mikken) ______________________ natuurlijk op de roos, maar die (raken) ______________________ ik helaas niet.

Opdracht
8 ✪

Noteer de juiste persoonsvormen.

1 **houden** Ik ______________________ straks op het station mijn spullen goed vast, want er wordt gewaarschuwd voor zakkenrollers.

2 **vertrouwen** Toen ze nog klein was, ______________________ onze hond Lucy iedereen.

3 **vergissen** Justin ______________________ zich in de tijd en kwam veel te laat aan.

4 **aanmelden** We hebben afgesproken dat jij ons morgen ______________________ voor de wedstrijd, toch?

5 **zetten** De vrachtwagenchauffeur ______________________ zijn wagen midden in de straat, zodat niemand er meer langs kon.

6 **krijgen** De mensen die meededen aan het experiment, ______________________ daar een kleine beloning voor.

Ik kan/weet
- de verleden tijd van sterke werkwoorden goed spellen. 1F
- de verleden tijd van zwakke werkwoorden goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over hoofdletters en leestekens.

Startopdracht

1 Tussen de zinnen a en b zit steeds een klein verschil. Omcirkel dat verschil.

1a Meet jij het even op!	1b Meet jij het even op?
2a Waar ontmoette jij Eva Zondag?	2b Waar ontmoette jij Eva zondag?
3a Er was vet veel en lekker eten.	3b Er was vet, veel en lekker eten.

2 Werk in tweetallen. De een leest zin a of zin b voor. Kan de ander raden welke zin er wordt voorgelezen?

Theorie

video-uitleg

Hoofdletters en leestekens

Elke zin begint met een hoofdletter en eindigt met een **punt**, een **vraagteken** (als het een vraag is) of een **uitroepteken** (als het een zin met veel nadruk is).

Zo gebruik je hoofdletters
- Aan het begin van een zin: *De uitzending begint om acht uur.*
- Als de zin met 's begint, verschuift de hoofdletter: *'s Morgens ben ik vrolijk.*
- Bij namen: *Jan Wouters, Coolsingel, Breda, PSV, Audi, Pasen, Nutella.*
- Bij woorden die van namen zijn gemaakt: *Noord-Brabantse, Marokkaanse.*

Let op: namen van dagen (*donderdag*), maanden (*oktober*), seizoenen (*herfst*) en windstreken (*westen*) krijgen geen hoofdletter.

Naast punten, vraagtekens en uitroeptekens zijn er nog meer leestekens. **Komma's** laten bijvoorbeeld zien hoe een zin in elkaar zit.

Zo gebruik je komma's

1 In een zin met twee persoonsvormen naast elkaar.
 – *Als jij de hond uitlaat, zet ik thee.*

2 Voor voegwoorden zoals: *omdat, maar, terwijl, zodat, nadat, toen, want, voordat*. Let op: bij het voegwoord *en* gebruik je geen komma.
 – *Ik wil graag naar Noorwegen op vakantie, omdat daar fjorden zijn.*
 – *De hond rent blij naar buiten en springt in de sloot.*

3 Tussen de delen van een opsomming (behalve voor het woord *en*):
Ik kocht nieuwe schoenen, een pet, een trui en drie paar sokken.

Opdracht
1

Zet het juiste leesteken achter de zin. Kies uit: punt, vraagteken of uitroepteken.

1 Zou Frank misschien kunnen helpen met behangen ______

2 Inge wil later bij een bloemist gaan werken ______

3 Wist je dat giraffen heel lang zonder water kunnen ______

4 Hij heeft vanmiddag een afspraak bij de kapper ______

5 Houd nou eens op met dat gezeur ______

Opdracht
2

Lees de tekst. Omcirkel de vijftien woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden.
Tip: Lees eerst in de theorie nog eens goed welke woorden wél en welke woorden níét met een hoofdletter geschreven moeten worden. Omcirkel in de tekst eerst de woorden die je zeker weet.

Wadlopen is niet voor watjes!

in het noorden van nederland kun je wadlopen. wadlopen betekent dat je over de waddenzee loopt als het water laag staat. er zijn dus alleen tochten als het eb is. je kunt het hele jaar lopen, van januari tot december. in de winter moet je je natuurlijk wel warm aankleden!
de tochten kunnen heel zwaar zijn, want je loopt over modder en zand. misschien zak je tot je knieën in de modder of moet je door een geul heen, waarbij het water tot je middel komt.
vanuit het groningse dorpje pieterburen kun je allerlei tochten maken. het is zelfs mogelijk om over te steken naar het eiland ameland. met een beetje geluk zie je onderweg zeehonden!

Naar: www.wadlopen-pieterburen.nl

Opdracht
3

In de zinnen hieronder staat een komma. Waarom? Kies steeds uit reden A, B of C.
A De komma staat tussen twee persoonsvormen.
B De komma staat voor een voegwoord.
C De komma staat tussen de delen van een opsomming.

1 Toen het kleine olifantje voor het eerst naar buiten mocht, stonden de volwassen olifanten beschermend om hem heen. A
2 Mijn opa en oma eten altijd aardappels, vlees en groente. ______
3 Als je hulp nodig hebt, moet je me even bellen. ______
4 Ik heb nieuwe voetbalschoenen nodig, want mijn tenen zitten klem! ______
5 Het team drukte al op de knop, voordat de presentator klaar was met praten. ______
6 Delilah, Iris en Myriam doen zaterdag mee met een hardloopwedstrijd. ______

Opdracht
4

Zet in elke zin één komma.

1 Snijd als eerste de ui paprika en prei klein.
2 Toen ik klein was heb ik een keer zelf mijn haar geknipt.
3 Omdat het in het oerwoud warm en vochtig is groeien planten daar snel.
4 Floor zou graag ver weg op vakantie gaan maar ze durft niet te vliegen.
5 Wist je dat Volkan aan basketbal volleybal en voetbal doet?
6 De zon schijnt terwijl er regen was voorspeld.

Opdracht 5

Schrijf de zinnen over. Zet hoofdletters en leestekens waar dat nodig is. In elke zin moet één komma staan.

1 mijn neef ferdi treedt als dj op in nederland belgië en duitsland

2 onze kat heet messi omdat mijn vader gek is op die argentijnse voetballer

3 omdat ik in de zomer jarig ben kan ik bijna altijd een tuinfeest geven

4 ’s avonds is merve op haar best want ze is een echt avondmens

Opdracht 6 ✱

Schrijf een korte tekst van ten minste zes zinnen over de herfst. Let op hoofdletters en leestekens. Je moet ten minste één komma, één vraagteken en één uitroepteken gebruiken.

MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht
7

Beginnen de woorden met een **f**, **v**, **s** of **z**? Schrijf achter elke letter drie woorden.
...amen – ...antasie – ...inale – ...olgens – ...omer – ...oms – ...on – ...oordeel – ...orgen – ...ormulier – ...rijwillig – ...ucces

F: ______

V: ______

S: ______

Z: ______

Opdracht
8

Welke letter hoort op de lege plek te staan? Schrijf de woorden over met de juiste letter erin. Kies uit: *f – v – s – z*.

1 dan...en ______ **4** in...ormatie ______

2 ge...oel ______ **5** keu...e ______

3 het...elfde ______ **6** lang...aam ______

Opdracht
9

De groepen woorden die hieronder staan, krijgen geen hoofdletter. Vul de juiste voorbeelden in. Kies uit: *september – vrijdag – zaterdag – zomer – zondag – zuiden*.

namen van dagen, zoals: ______

namen van maanden, zoals: ______

namen van seizoenen, zoals: ______

namen van windstreken, zoals: ______

Opdracht
10

Hieronder staan werkwoorden met een f, v, s of z erin. Kies of het werkwoord sterk of zwak is en noteer dan de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd (tt) en de verleden tijd (vt).

1 Het werkwoord *feesten* is een sterk / zwak werkwoord.

tt: ik ______ vt: ik ______

2 Het werkwoord *kiezen* is een sterk / zwak werkwoord.

tt: ik ______ vt: ik ______

3 Het werkwoord *vragen* is een sterk / zwak werkwoord.

tt: ik ______ vt: ik ______

4 Het werkwoord *zorgen* is een sterk / zwak werkwoord.

tt: ik ______ vt: ik ______

Ik kan/weet

- punten, uitroeptekens en vraagtekens gebruiken. 1F
- komma's gebruiken. 3F
- hoofdletters gebruiken, ook in namen en woorden die van namen zijn gemaakt. 2F
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Joost mag het weten

Waar komt de uitdrukking uit de titel vandaan en over welke Joost gaat het hier eigenlijk? Dát ontdek je op de website *isgeschiedenis.nl*.

Samen met een klasgenoot ga je aan de slag met een van de uitdrukkingen van *isgeschiedenis.nl*. Jullie herschrijven de uitleg bij de uitdrukking in eigen woorden en jullie beelden de uitdrukking letterlijk uit op een foto. Hiervan kun je met de klas een boekje maken: voorin de uitleg van elke uitdrukking, achterin de foto's van de uitdrukkingen. Weet jij welke foto bij welke uitdrukking hoort?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Teksten schrijven voor een werkstuk
- *Woordenschat*: Figuurlijk taalgebruik

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan het verschil zien tussen hoofdzaken en bijzaken in een korte tekst. 2F
Schrijven	• Ik kan informatie uit bronnen in mijn eigen woorden opschrijven. 1F • Ik kan mijn tekst in alinea's verdelen. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan aantekeningen maken bij een kort fragment. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan de hoofdzaken van een korte tekst navertellen. 1F
Woordenschat	• Ik kan figuurlijk taalgebruik herkennen en begrijpen. 2F • Ik kan de betekenis van onbekende uitdrukkingen opzoeken in het woordenboek. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging formuleren	• Ik kan voegwoorden op de goede manier gebruiken om samengestelde zinnen te maken. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan de verleden tijd van sterke werkwoorden goed spellen. 1F • Ik kan de verleden tijd van zwakke werkwoorden goed spellen. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan punten, uitroeptekens en vraagtekens gebruiken. 1F • Ik kan komma's gebruiken. 3F • Ik kan hoofdletters gebruiken, ook in namen en woorden die van namen zijn gemaakt. 2F • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 3

Geld

Iedereen praat anders

De een komt uit Amsterdam, de ander uit Venlo; de een gebruikt veel straattaal en de ander praat deftig. Op school leren we allemaal het officiële Nederlands, de **standaardtaal**, maar toch praat iedereen anders. Het begint al bij je stem, want die zit bij iedereen net even anders in elkaar.

Bekijk de Clipphanger 'Hoe werkt je stem?'

Groepstaal

Naast de standaardtaal spreek je vaak ook een ander soort Nederlands. Dat is het Nederlands dat je met je vrienden en soms ook met je familie spreekt: een **groepstaal**. **Straattaal** is bijvoorbeeld een groepstaal, net als sommige woorden die je alleen gebruikt in berichten aan vrienden. Welke woorden gebruik jij met je vrienden of thuis waarvan je denkt: dat is vast geen officieel Nederlands? Noteer er vier en zet de betekenis erachter.

Boemlauw

Straattaal verandert sneller dan de standaardtaal. In de jaren 60 van de vorige eeuw was iets moois of leuks 'mieters'. Later vonden we alles vooral 'gaaf' en soms zelf 'keigaaf'. In 2006 maakte het tv-spelletje *Lingo* een boemlauwe aflevering met straattaal. Welke straattaal woorden uit 2006 gebruik jij nu nog?

Bekijk de aflevering 'Straattaallingo'.

Lezen

Je leert over samenhang in teksten.

Startopdracht

Hieronder beschrijft Marie-Louise waarom ze geld voor haar verjaardag heeft gekregen van haar ouders. Vul drie keer hetzelfde passende woord in.

Ik wist niet wat ik moest vragen voor mijn verjaardag. Eerst vroeg ik een playstation, ________________ die vonden mijn ouders te duur. Dat begreep ik wel. Toen zette ik een puppy op mijn verlanglijst, ________________ mijn broertje is allergisch voor honden. Dat ging dus mooi niet gebeuren. Vervolgens vroeg ik een speciale tas, ________________ die was helaas nergens meer te krijgen. Uiteindelijk hebben mijn ouders geld gegeven, zodat ik nog even kan nadenken over een goed cadeau.

Theorie

video-uitleg

Samenhang in teksten

Zinnen en alinea's staan niet zomaar in een tekst. Ze staan in een bepaalde volgorde en hebben iets met elkaar te maken. Schrijvers gebruiken vaak **signaalwoorden** die laten zien wát ze met elkaar te maken hebben. Bijvoorbeeld:

- Als in een tekst in vier stappen wordt uitgelegd hoe je een nieuw abonnement voor je mobiel aanvraagt, gebruikt een schrijver bijvoorbeeld de signaalwoorden *Eerst* ..., *Vervolgens* ..., *Daarna* ... en *Ten slotte* ...
- Wil de schrijver duidelijk maken dat een nieuw abonnement een voordeel én een nadeel heeft, dan gebruikt hij bijvoorbeeld *maar* of *echter*. Met deze signaalwoorden laat de schrijver zien: let op, hier staat een tegenstelling.

Opdracht 1

De tandarts ontdekte helaas een gaatje in je kies. Hij gaf daarom uitleg over de juiste manier van poetsen.

Eerst poets je alle tanden van het onder- en bovengebit.
Vervolgens ga je verder met de kiezen en masseer je heel zachtjes je tandvlees met de tandenborstel.
Je tong maak je als laatste schoon.

1. Het advies van de tandarts staat wel / niet in de juiste volgorde.
2. Onderstreep de woorden waaraan je dat kunt zien.

Opdracht 2

1 Vind jij geld vies? Ja / Nee, omdat ______________________________

____

Bekijk tekst 1.

2 Wat is het onderwerp van tekst 1?
- ○ onderzoek bacteriën op geld
- ○ verschillende bacteriën
- ○ wetenschappelijk onderzoek

Lees tekst 1 nu helemaal.

3 Wat is het deelonderwerp van alinea 2?
- ○ dr. Beumer
- ○ het onderzoek
- ○ munten en biljetten

4 Wat is het deelonderwerp van alinea 3?
- ○ salmonella en E. colibacterie
- ○ slager, bakker en kaasboer
- ○ uitkomst onderzoek

5 Dr. Beumer wilde graag bewijzen dat geld minder vies is dan de meeste mensen denken. In alinea 3 staat dat op het geld van de kaasboer en de slager geen darmbacterie werd gevonden. Daar was hij wel / niet blij mee.

6 Dr. Beumer vond ergens anders wel een darmbacterie, namelijk bij de bakker. Daar was hij wel / niet blij mee.

Dat kan ik zien aan het woord maar / tevredenheid / wel.

7 Waarom staat het woord *bijvoorbeeld* in alinea 3?
De schrijver wil met een voorbeeld duidelijk maken
- ○ dat de wetenschap altijd gelijk heeft.
- ○ dat er ook vieze groenten zijn.
- ○ dat er viezere dingen zijn dan geld.

8 Op vraag 1 antwoordde ik ja / nee. Daar denk ik na het lezen van tekst 1 anders / hetzelfde over, omdat ______________________________

____

Tekst 1

Geld is niet vies

[1] Het is wetenschappelijk vastgesteld: geld is niet vies. Het aantal bacteriën op munten en papiergeld is niet hoger dan het aantal dat mensen vanzelf op hun handen meedragen. Dat blijkt uit een onderzoek dat dr. Rijkelt Beumer van de Wageningen Universiteit heeft gedaan. Sommige bacteriën zijn goed voor het lichaam, maar andere soorten maken je ziek.

[2] Voor zijn onderzoek verzamelde dr. Beumer eerst geld op de markt en in winkels in Wageningen. Hij onderzocht daarna maandenlang al het geld. Hij zocht naar verschillende bacteriën, zoals de salmonellabacterie en de E. colibacterie. Die laatste is een darmbacterie die via ontlasting op de handen terechtkomt. Je kunt er behoorlijk ziek van worden. Dr. Beumer wilde heel graag bewijzen dat geld heus minder vies is dan de meeste mensen denken.

[3] Salmonella, dat te verwachten zou zijn bij de slager door de verkoop van rauw vlees, is →

helemaal niet gevonden. Tot grote tevredenheid van de onderzoeker werd bij de slager en de kaasboer geen darmbacterie gevonden. Maar de onderzoeker vond de E. colibacterie wel op geld van de bakker. Gebleken is dat op geld van de kaasboer gemiddeld de meeste bacteriën zitten. Dat zijn er nog altijd veel minder dan bijvoorbeeld het aantal bacteriën op een blad ongewassen andijvie.

[4] Dat geld niet vies is, betekent niet dat het schoon is. Op een biljet zitten zo'n 0,2 miljoen verschillende bacteriën. Dat valt best mee als je bedenkt dat er ongeveer 10 miljoen bacteriën op de gemiddelde afstandsbediening zitten. De conclusie van het onderzoek is in ieder geval helder: geld is niet heel vies.

Naar: de Volkskrant, 14 november 2016

Opdracht
3

Merel heeft een recept gemaakt om een chocoladepizza te kunnen maken. Ilona, een klasgenoot van Merel, wil de pizza maken om haar broer Diederik te verrassen. Merel heeft de ingrediënten op een briefje geschreven. Ze heeft ook een stappenplan gemaakt om de bereiding van de chocoladepizza te verduidelijken.

Bekijk en lees tekst 2.

1 De tekst bestaat uit twee delen.
Deel 1: chocolade-pizza

Deel 2: ______________________

Hoe laat Merel zien dat de tekst uit twee delen bestaat?

____

2 Merel laat zien welke dingen je moet klaarzetten om de pizza te maken.

Welk teken gebruikt ze in plaats van het signaalwoord *en*? ________

3 Merel gebruikt geen signaalwoorden om de stappen aan te geven. Hoe laat ze zien hoeveel stappen je moet nemen?

____

4 Je kunt in het recept wel / niet snel zien bij welke stap je de chocolade moet tempereren.

5 Merel heeft vooral afbeeldingen gebruikt die
- ○ het recept duidelijker maken.
- ○ het recept leuker maken.

6 Geef Merel een top en een tip om haar recept duidelijker te maken.

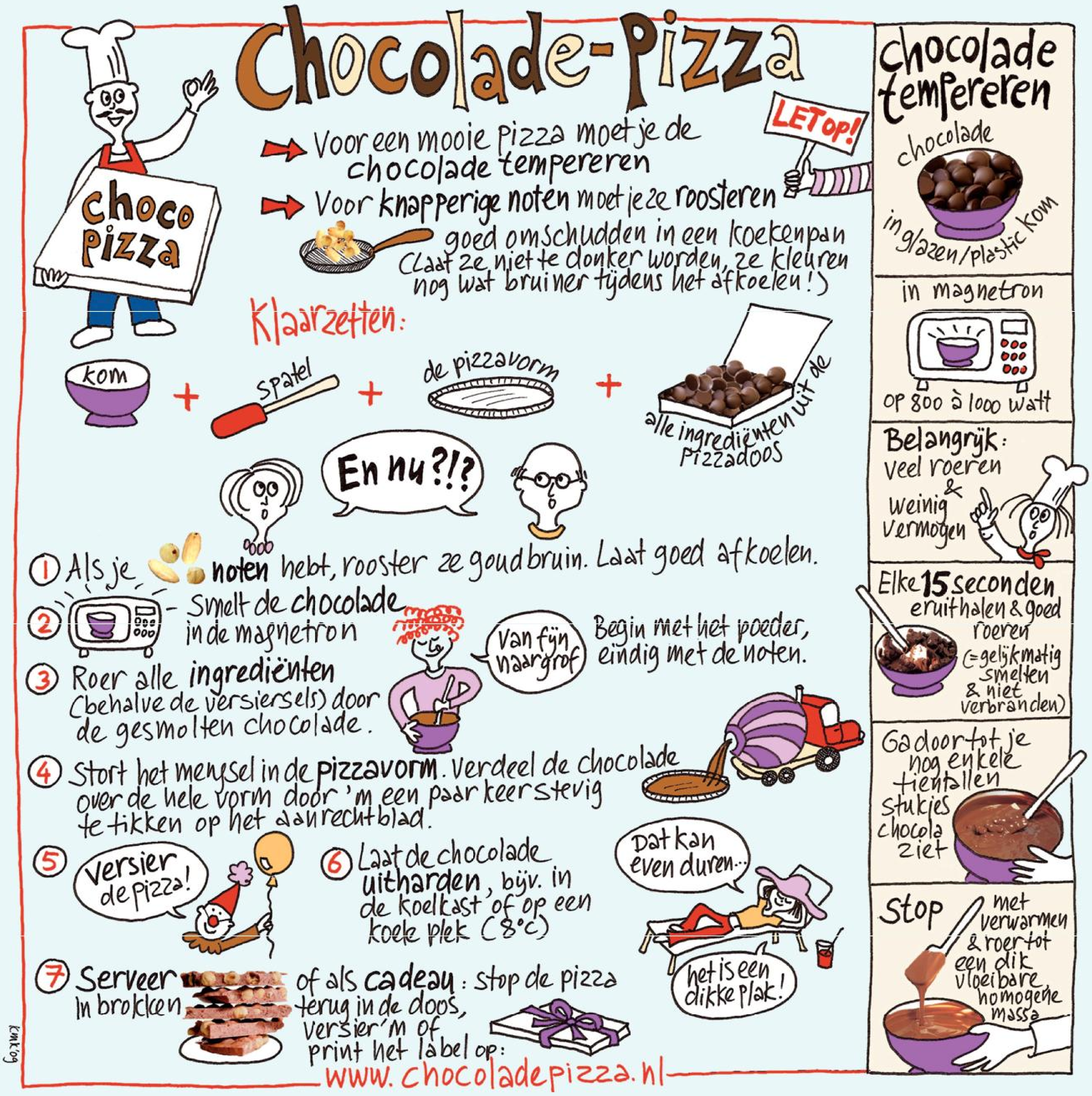
Top: ____

Tip: ____

7 Ik zou wel / niet gebruikmaken van signaalwoorden bij een recept, omdat

____

Tekst 2

bron: www.chocoladepizza.nl/tips

Opdracht 4

Bekijk de titel van tekst 3.

1 Wat gaat de schrijfster opnoemen in deze tekst?

____

Bekijk de tussenkopjes van tekst 3.

2 Onderstreep de woorden waaraan je kunt zien dat er iets wordt opgesomd. Deze woorden noemen we ______________________________.

Lees tekst 3 nu helemaal.

3 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

passeren (al. 1)	echte
overhandigen (al. 2)	geven
komische (al. 2)	grappige
ware (al. 4)	voorbijlopen
beweren (al. 6)	zeggen

4 Aan welk woord in de inleiding kun je zien dat er volgens volwassenen meerdere redenen zijn om een bijbaantje te zoeken? Dat kun je zien aan

het woord ______________________.

5 Waarom begint de derde zin van alinea 3 met het woord *zo*?
- ○ De schrijfster geeft voorbeelden van verhalen van klanten.
- ○ De schrijfster laat zien hoe vervelend sommige klanten kunnen zijn.
- ○ De schrijfster legt uit waarom sommige klanten te veel praten.

6 In alinea 3 staat dat de prater *even* naar de winkel komt om een praatje te maken. Hoelang duurt *even* volgens de caissière?

____

7 Aan het woord *dus* in het slot kun je zien dat de schrijfster haar mening

nog een keer samenvat. waar / niet waar

8 Lees het slot nog een keer. De schrijfster is ______________________

tevreden met haar bijbaan, omdat ______________________

____

Tekst 3

De vier klanten die elke caissière tegenkomt

[1] Volgens volwassenen is een bijbaantje leuk en leerzaam en je verdient er een zakcentje mee. Dat klopt ook wel, maar nu ik sinds een jaar in de buurtdrogist werk, valt één ding me pas echt op: de bizarre mensen die elke werkdag mijn kassa passeren. Deze vier bijzondere klanten komt elke caissière regelmatig tegen.

De eerste klant is meneer grappenmaker

[2] 'Ik ben weer geslaagd, hoor!' grapt deze klant, terwijl hij z'n pinpas uit het apparaat haalt. 'Die mag je boven je bed hangen, hoor', zegt de volgende met een lachje, als ik de bon wil overhandigen. Ook het komische antwoord 'Behalve 100.000 euro!' is populair, wanneer ik vraag of de klant alles heeft kunnen vinden. Dit type klant is trouwens bijna altijd een man, omdat mannen zichzelf net iets grappiger vinden dan vrouwen. Hartstikke leuk hoor, maar na duizend keer hetzelfde grapje is de lol er een beetje af.

Daarna volgt de prater

[3] Sommige klanten komen naar de winkel om even (lees: een half uur) een praatje te maken. In mijn standaardvraag 'Heeft u alles kunnen vinden?' horen zij een 'Vertel me alles over uw leven, uw gezondheid en uw kinderen!' Zo heb ik trotse verhalen gehoord over dochters die heel Afrika redden van de ziekte ebola en alle ziekenhuisverhalen van een man van 85 zonder onderbeen. Wist je bijvoorbeeld dat je onderbeen eigenlijk onnodig is?

Vervolgens komt de onderhandelaar langs

[4] Mensen zijn gevoelig voor aanbiedingen, acties, korting en alles wat daarmee te maken heeft. Soms is een aanbieding nét niet goed genoeg en komt de ware toerist in hen naar boven. Hun verzoek komt meestal neer op 'Ik weet dat het de aanbieding niet is, maar ik wil het toch graag voor minder geld hebben.' Je zal je verbazen over hoe vaak zulke klanten producten vervolgens goedkoper krijgen, maar deze klanten maken mij wel chagrijnig. Belachelijk hoe moeilijk sommige mensen over een paar centen kunnen doen.

Het laatste klantje is het kind

[5] De opmerkingen van kinderen zijn ook opmerkelijk. Van het schattige 'Ik ben jarig, wil je op mijn feestje komen?' tot het iets minder onschuldige kinderstemmetje dat 'IK WIL EEN CHOCOLADE-EI!' gilt. Dat laatste soort zou ik het liefst over de toonbank sleuren.

[6] Klanten zijn dus echt vermoeiend. De grappenmaker is behoorlijk irritant met z'n stomme geintjes. De prater kan beter naar een buurthuis gaan om gezellig te kletsen met mensen die wel willen luisteren. De onderhandelaar zou er goed aan doen om af te dingen op de vlooienmarkt. En kinderen die schreeuwen aan mijn kassa wil ik achter het behang plakken. Ja, na een dag werken wil ik alleen nog rust. Of je er echt zoveel van leert als volwassenen beweren? Geen idee. Je hoeft jezelf in elk geval niet te vervelen als je vrij bent en je krijgt er ook een beetje geld voor.

Naar: www.sevendays.nl, op 25 november 2016

Opdracht 5

1 Wanneer is iemand rijk volgens jou? ______________________

____

Bekijk tekst 4.

2 Waarover gaat tekst 4?
- ○ jezelf rijk voelen zonder geld
- ○ tips om miljonair te worden
- ○ zo veel mogelijk geld verdienen

3 Lees de inleiding en bekijk de onderstreepte signaalwoorden in het middenstuk. Wat kun je nu zeggen over de tekst?
- ○ De tekst geeft een aantal voorbeelden van mensen die zich rijk voelen.
- ○ De tekst legt stap voor stap uit hoe je je rijk kunt voelen zonder geld.
- ○ De tekst vertelt de geschiedenis van iemand zonder geld die nu rijk is.

Lees tekst 4 nu helemaal.

4 Het middenstuk van deze tekst bestaat uit vier alinea's. Kies een passend tussenkopje bij iedere alinea. Trek lijnen.

Alinea 2	Belangrijke mensen
Alinea 3	Geluk is niet te koop
Alinea 4	Lucht je hart
Alinea 5	Van jou is er maar één

5 In alinea 4 staat schuingedrukt dat je *schoon schip moet maken.* Wat betekent dat?
- ○ Doe en zeg precies wat je zelf wilt.
- ○ Het is veel beter om vriendelijk te zijn.
- ○ Los je problemen op om verder te kunnen.

6 Goede vrienden zijn volgens alinea 5 te koop met
- ○ cadeaus.
- ○ geld.
- ○ vriendelijkheid.

7 In tekst 4 staat dat we allemaal rijk kunnen worden. Ik ben het daar

wel / **niet** mee eens, omdat ______________________________

____

Tekst 4

Hoe word ik rijk?

[1] Hoe word ik steenrijk? Dat vragen veel mensen zich af. Je kunt natuurlijk een bank beroven. Dat lijkt een goed idee, maar dat is het niet. Misschien houd je er geld aan over, maar rijk word je er niet van. Je doet er anderen verdriet mee en je bent constant bang om opgepakt te worden. Nee, echt rijk zijn heeft niets met geld te maken. Wil je ook rijk worden zonder geld? Volg dan de stappen in deze handleiding.

[2] Allereerst maak je een lijst met alle dingen die jou gelukkig maken. Er mogen geen spullen op de lijst staan. Denk aan: de eerste warme dag van het jaar, een lachende baby, de geur van versgebakken appeltaart of een goed cijfer voor wiskunde. Er zijn zoveel gratis dingen om je heen die een glimlach op je gezicht toveren.

[3] Daarna denk je vijf minuten aan alle mensen van wie je houdt. Waarom zijn deze mensen zo belangrijk voor je? Welke leuke dingen hebben jullie samen gedaan? Wanneer lachten jullie samen zo hard dat je er buikpijn van kreeg? Wat een rijkdom om deze mensen in je leven te hebben!

[4] Vervolgens graaf je eens heel diep in je geheugen. Is er misschien iets wat je dwarszit? Heb je iets gemeens gezegd tegen iemand en heb je daar spijt van? Loop je rond met een groot geheim? Knaagt er iets anders aan je? *Maak dan direct schoon schip.* Dit kun je doen door te praten. Lucht je hart eens goed. Kun je niemand vertrouwen? Op iedere school is een vertrouwenspersoon met wie je een gesprek kunt voeren. Hij of zij bewaart jouw geheim. Het zal fantastisch voelen om je verdriet te delen.

[5] Als laatste kijk je in de spiegel naar jezelf. Natuurlijk ben je niet perfect, maar je bent uniek. Zeg hardop: 'Ik ben wie ik ben en ik mag er zijn.' Misschien heb je de wereld niet gered, maar je hebt vast weleens iets goeds gedaan. Je hebt bijvoorbeeld iemand aan het lachen gemaakt, een mooi compliment gegeven of ergens mee geholpen. Doe je dat te weinig? Begin er dan nu mee! Je voelt je een fijner persoon als je goed bent voor de mensen om je heen. Goede vrienden zijn niet te koop met geld, maar wie goed doet, goed ontmoet. Als jij een leuk mens bent, trek je ook prettige mensen aan.

[6] Heb je de handleiding gevolgd? Voelt goed, nietwaar? Jij mag er zijn, je kunt genieten van de kleine dingen om je heen en er zijn mensen die van je houden. Rijk worden kunnen we allemaal. Gewoon even een lijstje maken en je ogen dichtdoen.

Naar: Marga's lifestyle, 25 november 2017

Opdracht

6 ✱

Tekst 5 en tekst 6 gaan over *sparen*. Lees beide teksten.

1 De schrijvers van tekst 5 en 6 hebben een andere mening over sparen. Er staat al één verschil. Zoek zelf nog twee tegenstellingen uit de teksten.

1 De schrijver van tekst 5 vindt *sparen zonde van het geld, omdat je er nu leuke dingen van kunt doen. Maar de schrijver van tekst 6 vindt dat je beter kunt sparen voor later door gratis dingen te doen.*

2 De schrijver van tekst 5 vindt ______________________________

____

____

3 De schrijver van tekst 6 vindt ______________________________

____

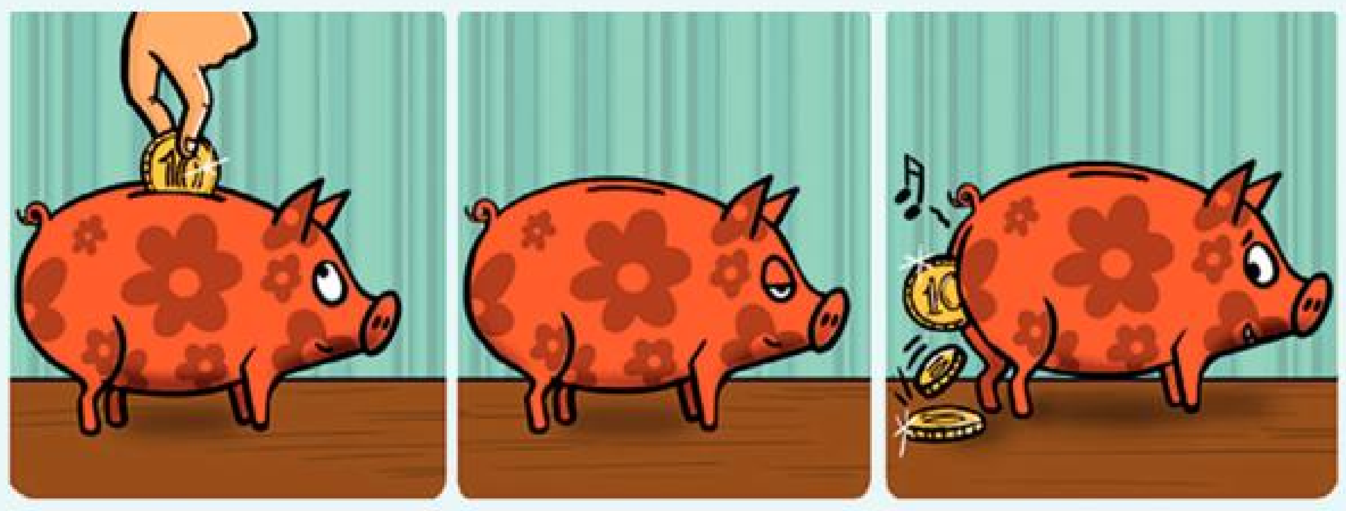
____

2 Ik ben het eens met de schrijver van tekst 5 / tekst 6, omdat ______________________________

____

Tekst 5

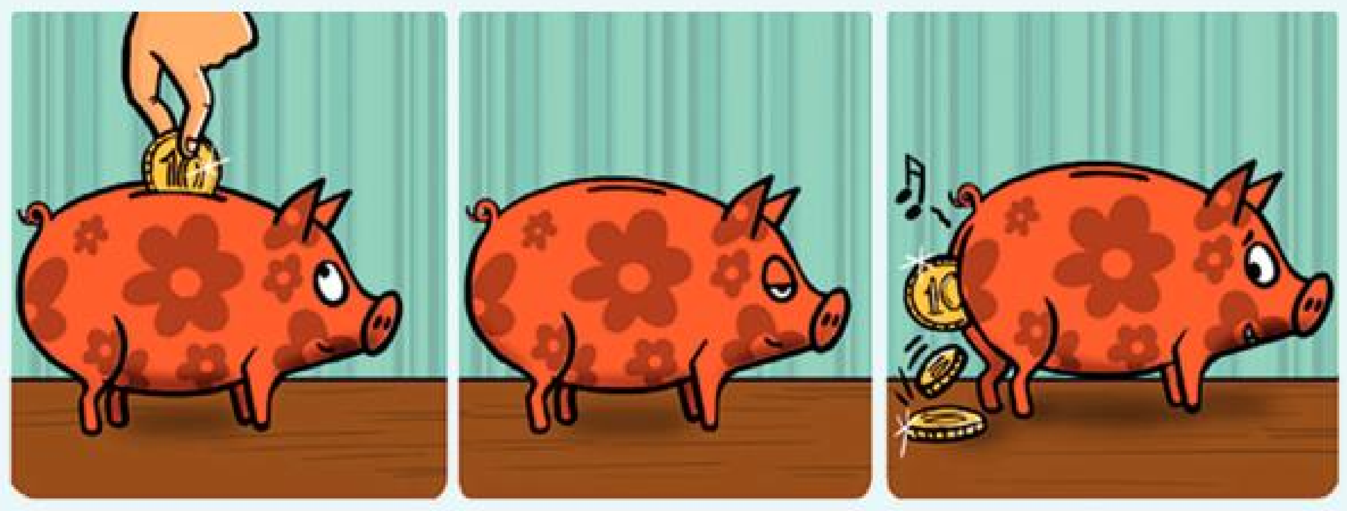
Sparen

Sparen? Dat is toch zonde van je geld? Waarom zou je sparen als je ook nu leuke dingen kunt doen en kopen? Sommige mensen zeggen dat je altijd wat geld achter de hand moet houden, maar dat vind ik onzin. Ik bepaal zelf wat ik met mijn geld doe. Als ik echt geld nodig heb, vind ik wel een manier om eraan te komen. Misschien leen ik wel van mijn ouders. Ik ga mijn geld niet te lang bewaren voor later, want misschien vergaat de wereld volgend jaar wel. En als dat zo is, heb ik in ieder geval gedaan en gekocht wat ik wilde.

Tekst 6

Sparen

Sparen is heel verstandig. Als je nu leuke dingen doet die geen geld kosten, heb je later een goedgevulde bankrekening. Waarom zou je geld betalen voor de bioscoop als je ook thuis een film kunt kijken? Als ik tips krijg over sparen, ben ik daar blij mee. Volwassenen weten beter hoe ze met geld om moeten gaan dan ik. Geld lenen is iets wat ik nooit zou doen. Je kunt geen geld uitgeven dat je niet hebt, vind ik. Natuurlijk spaar ik voor de toekomst. Over twintig jaar wil ik een eigen huis hebben met een mooie auto voor de deur.

Ik kan/weet

- samenhang in teksten herkennen met behulp van veelvoorkomende signaalwoorden. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een instructie schrijven.

Startopdracht

Lees de tekst. Het is een recept voor het bakken van een ei.
Krijg je volgens jou een goed gebakken eitje als je de stappen uitvoert zoals ze hier staan? Ja / Nee, want ______________________

____

Eitje bakken

stap 1 – Plaats eerst een koekenpan op het vuur.
stap 2 – Gooi daarna je eitje in de pan.
stap 3 – Zet dan het gas iets lager, zodat je eitje niet aanbrandt.
stap 4 – Zet je gasfornuis aan.
stap 5 – Doe vervolgens een beetje boter in de pan en laat dat smelten.
stap 6 – Sla ten slotte je eitje kapot op de rand van je pan.
stap 7 – Laat je eitje zachtjes bakken tot het klaar is.

Theorie

video-uitleg

Een instructie schrijven

In een **instructie** leg je stap voor stap uit hoe iemand iets moet doen. Denk aan een recept of een gebruiksaanwijzing. Je lezer moet jouw instructie goed kunnen begrijpen en uitvoeren.

Zo schrijf je een instructie

1. Vertel waarover je instructie gaat.
2. Leg alles stap voor stap uit in korte en eenvoudige zinnen.
3. Zet alles in de volgorde waarin de ander het moet uitvoeren.
4. Nummer de stappen of zet voor elke stap een opsommingsteken, zoals een streepje of een dot (= bolletje).
5. Begin elke instructiezin met een **doe-woord:** *Pak … Doe … Knip …*
6. Gebruik signaalwoorden die de volgorde aangeven: *eerst … dan … daarna … vervolgens … ten slotte …*
7. Gebruik afbeeldingen als die je instructie duidelijker maken.

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1. Wat is het onderwerp van de instructie?

____

2. Hoe kun je snel zien hoeveel stappen de instructie heeft?

____

3. Omcirkel de drie doe-woorden in de instructie.

4 Onderstreep de twee signaalwoorden die de volgorde aangeven.

5 Vind jij dat de afbeelding de instructie duidelijker maakt? Ja / Nee, want

____

Tekst 1

- Houd eerst je ov-chipkaart voor de kaartlezer.
- Bekijk hoeveel geld op je kaart staat.
- Kies daarna voor opladen saldo.

Opdracht 2

Lees tekst 2. Het is de rest van de instructie *ov-chipkaart opladen.*
Herschrijf de instructie. Begin elke stap met een doe-woord. Gebruik de signaalwoorden die in de tekst staan.

Er komt een nieuw scherm tevoorschijn.

- Kies ______________________________
- ______________________________
- ______________________________
- ______________________________
- Het betaalde bedrag staat op je kaart.

Tekst 2

Er komt een nieuw scherm tevoorschijn waarop je dan *saldo ophogen* kiest.
Dan kun je het bedrag aanklikken dat je op je ov-chip wilt zetten, bijvoorbeeld vijf of tien euro.
Je kiest vervolgens op welke manier je wilt betalen.
Ten slotte houd je je ov-chipkaart voor de kaartlezer.
Nu staat het bedrag dat je betaald hebt op je kaart.

Opdracht 3

Bekijk de afbeeldingen.

1 Wat is het onderwerp van de instructie? ______________________________

2 Noteer bij elke afbeelding wat je moet doen. Let op:
- Begin elke instructiezin met een doe-woord.
- Gebruik ten minste twee keer een signaalwoord.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

5 ______________________________

3 In de inleiding van een instructie vertel je waar de instructie over gaat. Lees de twee goede inleidingen van de instructie bij de afbeeldingen. Welke zou jij kiezen? Ik zou inleiding A / B kiezen, omdat ______________________________

____

A Als het donker wordt, steken mensen vaak waxinelichtjes aan. Als die lichtjes in een uitgeholde pompoen staan, wordt het nog gezelliger. Met deze instructie kun je van een pompoen een houder voor waxinelichtjes maken.

B Deze instructie gaat over een pompoen. Die ga je uithollen. Je maakt er met een mes ook ogen en een mond in. Als je klaar bent, kun je er een waxinelichtje inzetten. Lees de instructie goed. Als je precies doet wat er staat, kan er niets misgaan.

Opdracht 4

Om geld in te zamelen voor de voedselbank, organiseert jullie klas een doe-dag. Bezoekers kunnen tegen betaling een activiteit doen.

1 Kies een activiteit of verzin er zelf een.

- ○ vlieger bouwen
- ○ vogelhokje timmeren
- ○ armbandje maken
- ○ bloemstuk maken
- ○ appelflap bakken
- ○ ______________________________

2 Noteer op een kladblaadje kort de stappen van je instructie. Gebruik ten minste acht stappen.

3 Schrijf de instructie op een kladblaadje. Gebruik de volgende opbouw:
- inleiding: – Vertel waarover je instructie gaat.
- middenstuk: – Schrijf op wat je nodig hebt.
  – Noteer je instructiestappen. Gebruik opsommingstekens of nummers, doe-woorden en signaalwoorden.
  – Teken of plak bij je instructie een afbeelding die de instructie duidelijker maakt.
- slot: – Bedenk een leuke slotzin. Wens de lezers bijvoorbeeld veel plezier of succes met …

4 Zet een titel boven je instructie.

5 Ruil je instructie met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de instructie in het net hieronder.

Ik kan/weet
- een eenvoudige instructie schrijven. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over instructies.

Startopdracht

Voor deze opdracht heb je een geldbiljet nodig. Je krijgt een nepbriefje van je docent of je knipt een stuk papier van 14 bij 8 cm.

1 Bekijk het fragment en doe na wat het meisje doet.

2 Lukte het in één keer om te doen wat het meisje deed? ja / nee

3 Denk je dat je het vouwen van het briefje aan iemand zou kunnen uitleggen zonder het voor te doen? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Instructie

In een **instructie** wordt stap voor stap uitgelegd hoe je iets moet doen. Daarbij laat de spreker ook vaak zíen hoe je iets moet doen. Bijvoorbeeld: een coach legt een beweging uit tijdens een sporttraining en doet het voor, een verkoper vertelt hoe een apparaat werkt of een docent legt een opdracht uit.
Je herkent instructies vaak aan **doe-woorden**. Bijvoorbeeld:
- *Verplaats* eerst je gewicht naar links.
- *Druk* daarna op het rode knopje.

Zo kijk en luister je naar een instructie

1 Let goed op de spreker: wat zegt hij? Laat hij ook iets zien?
2 Let op doe-woorden.
3 Let op signaalwoorden die de volgorde van de stappen aangeven, zoals *eerst*, *daarna* en *vervolgens*.
4 Stel een vraag als je iets niet begrijpt of een stukje hebt gemist.

Opdracht 1

Je gaat luisteren naar een instructie. Lees eerst de vragen 1 en 2. Luister dan naar de instructie en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van de instructie? ______________________

2 Uit hoeveel stappen bestaat de instructie? ______________________

Je gaat nog een keer luisteren naar dezelfde instructie. Lees eerst de vragen 3 en 4. Luister dan opnieuw naar de instructie en beantwoord de vragen.

3 Noteer vijf doe-woorden uit de instructie.

____

4 Noteer drie signaalwoorden uit de instructie.

____

Opdracht 2

Je gaat luisteren naar een instructie. Lees eerst vraag 1 en 2. Luister dan naar de instructie en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van de instructie?

____

2 Waarom is de stem soms even stil, denk je? ______________________

____

Je gaat dezelfde instructie nu bekijken. Lees eerst de vragen 3 tot en met 6.
Bekijk dan de instructie en beantwoord de vragen.

3 Waarom is de stem soms even stil?
- ○ omdat je stappen moet uitvoeren die niet hardop gezegd worden
- ○ zodat je even kunt nadenken of je alles begrijpt wat hij gezegd heeft

4 Voor wie is de instructie bedoeld?
- ○ iedereen die een mobiel heeft
- ○ klanten van de ING Bank
- ○ winkels waar je kunt pinnen

5 Wat is de eerste stap die je moet uitvoeren als je wilt betalen in de winkel?
- ○ Doe het scherm van je smartphone aan.
- ○ Houd je smartphone tegen het apparaat.
- ○ Start de app op je smartphone op.

6 Wanneer heb je volgens de instructie een pincode nodig? ______________________

____

Opdracht 3

Je gaat kijken naar een fragment. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van de instructie? ______________________

2 Welk bedrijf heeft de instructie gemaakt? ______________________

3 Bij de balie krijg je vier dingen. In welke volgorde? Zet 1 tot en met 4 achter de woorden:

polsbandje ______ wakeboard ______ wetsuit ______ zwemvest ______

4 Hoe maak je je klaar voor de start?
- ○ Je brengt je knieën naar je borst en je strekt je armen.
- ○ Je strekt je benen en je brengt je armen naar je borst.

5 Als je bent gevallen, moet je vijf stappen nemen. Die stappen staan hieronder.

Zet de letters in de juiste volgorde: ______________________

A Draai je om.
B Klim via een steiger op de kant.
C Neem je board mee.
D Trek je bindingen uit.
E Zwem uit de baan.

6 Aan het eind krijg je nog drie belangrijke regels te horen. Met welke drie doe-woorden beginnen die drie regels?

____

Ik kan/weet
- eenvoudige instructies begrijpen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert instructies geven.

Startopdracht

Taco, de hond van Phillip, is weggelopen. Tijdens zijn zoektocht komt Phillip klasgenoot Isra tegen. Ze wil graag helpen met zoeken. Isra weet niet hoe Taco eruitziet, dus legt Phillip dat aan haar uit.

Hoe komt het dat Isra na de uitleg naar de verkeerde hond gaat zoeken? ______________________

____

Theorie

video-uitleg

Instructie geven

In een **instructie** vertel je stap voor stap wat luisteraars moeten doen. Het is belangrijk dat je goed oplet of je luisteraars de instructie begrijpen.

Zo geef je instructie

1. Vertel over welk onderwerp je instructie gaat geven.
2. Leg stap voor stap uit wat er moet gebeuren. Doe dit in een logische volgorde. Gebruik eventueel een spreekkaartje.
3. Gebruik doe-woorden en signaalwoorden.
4. Spreek rustig en goed verstaanbaar.

Opdracht 1

1. Vorm een tweetal. Een van jullie legt in drie stappen uit hoe je een mobiele telefoon aanzet die beveiligd is met een pincode. Bespreek na de instructie de vragen hieronder.

   1 Heeft de verteller de stappen in een *logische volgorde* verteld?
   2 Heeft de verteller *doe-woorden* gebruikt?
   3 Heeft de verteller *signaalwoorden* gebruikt?
   4 Heeft de verteller *rustig en goed verstaanbaar* gesproken?

2. Waar ga jij vanaf nu extra op letten als je een instructie moet geven?

   ____

Opdracht 2

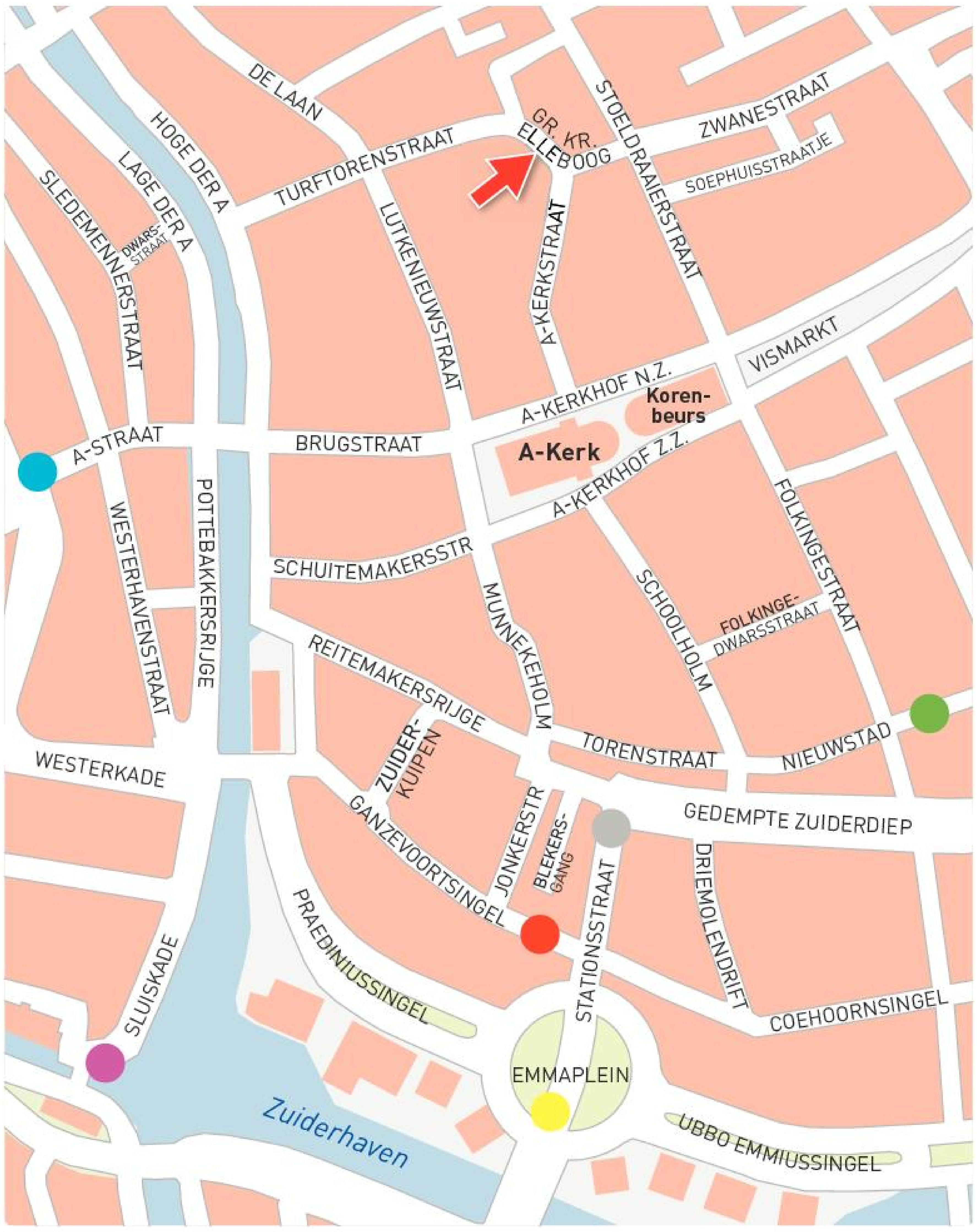
Werk samen met een klasgenoot. Jullie gaan elkaar een instructie geven hoe je van het ene naar het andere punt moet wandelen op de plattegrond van de binnenstad van Groningen.

1 Bepaal wie als eerste de instructie geeft. Die persoon kiest een gekleurd bolletje op de plattegrond. Dat is het eindpunt. Het beginpunt is de rode pijl.

2 Geef de instructie aan je klasgenoot.

3 Wissel nu van rol. De ander kiest een bolletje en geeft de instructie.

4 Was de instructie duidelijk genoeg om het bolletje te vinden? ja / nee

Opdracht 3

Werk samen met een klasgenoot. Jullie krijgen allebei van je docent de plaatjes van een instructie en vouwblaadjes. Jij gaat jouw instructie in woorden aan je klasgenoot geven en de instructie van je klasgenoot uitvoeren.

1 Bekijk het feedbackformulier, voordat jullie beginnen. Dan weten jullie waarop wordt gelet. Het formulier vind je online of krijg je van je docent.
2 Maak een spreekkaartje met daarop de juiste vouwstappen in een logische volgorde. Gebruik doe- en signaalwoorden om je instructie zo duidelijk mogelijk te maken. De laatste stap is het tekenen van het gezicht.
3 Geef de instructie aan je klasgenoot.
4 Vul samen jouw feedbackformulier in.
5 Wissel nu van beurt.

Ik kan/weet
- een korte instructie geven. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over voorvoegsels.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen.

1 De man rechts op afbeelding 1 zegt: ‘Wat kan er nu nog misgaan?’

Wat gaat er mis? ______________________________

2 *Misgaan* betekent fout gaan / goed gaan.

3 Hoe komt het dat de jongen links op afbeelding 2 denkt dat het boek onleesbaar is?

____

4 *Onleesbaar* betekent niet / wel te lezen.

Theorie

video-uitleg

Voorvoegsels

Sommige woorden bestaan uit een woord en een **voorvoegsel**. Bijvoorbeeld: *De heropening van de winkel was een succes. Her* betekent *opnieuw. Heropenen* is dus *opnieuw openen.*
Een voorvoegsel kan je helpen de betekenis van het woord te vinden.

Voorvoegsels die veel voorkomen, zijn:
- non- = niet, zonder
- on = niet
- mis = verkeerd, fout
- wan = slecht, verkeerd
- her = weer, opnieuw
- ex- = niet meer, van vroeger
- inter = tussen (twee of meer gebieden)

Opdracht 1

Noteer de betekenis van de onderstreepte woorden.

1 Als je je misdraagt, krijg je straf. verkeerd gedraagt

2 Het is onverstandig om zo laat naar bed te gaan.

3 De gemeente laat de omgewaaide toren herbouwen.

4 Hij zat non-stop op zijn nagels te bijten.

5 Ik vind dat sommige YouTubers echt een wansmaak hebben.

6 Meneer De Wilde is een ex-buurman van ons.

7 De interlandwedstrijd werd gewonnen door Spanje.

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

keuzes (al. 4)	gebruik voor
besteed (al. 5)	als je heel goed weet dat je het doet/met opzet
bewust (al. 5)	merkt
in de gaten hebt (al. 6)	dingen die je kiest
producten (al. 6)	dingen die gemaakt zijn

2 In alinea 2 staat dat je geld *ongemerkt* uitgeeft. Wat betekent dat?

Je geeft geld uit

3 Uit welke twee woorden bestaat het woord *abonnementsgeld* (al. 3)?

\+

4 Vul in: *Abonnementsgeld* is geld dat je

5 In alinea 3 staat: 'Uitgaven die moeten, zijn *verplichte* uitgaven'. Wat zijn *niet-verplichte* uitgaven (al. 4)?

6 Wat is een *miskoop* (al. 7)? een goede koop / een verkeerde koop

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______	bekijk wat de verschillen zijn en wat hetzelfde is
______	geld dat je krijgt of verdient
______	geld dat je uitgeeft
______	hoogstens, ten hoogste
______	(iets) wat moet
______	iets te laten doen, zorgen dat (iemand) iets wil doen
______	iets wat goedkoper is dan normaal
______	in de vorm van munten en bankbiljetten
______	jammer genoeg
______	minder uitgeven of gebruiken
______	te weinig van iets
______	zeker
______	zorgen dat iets niet gebeurt

Tekst 1

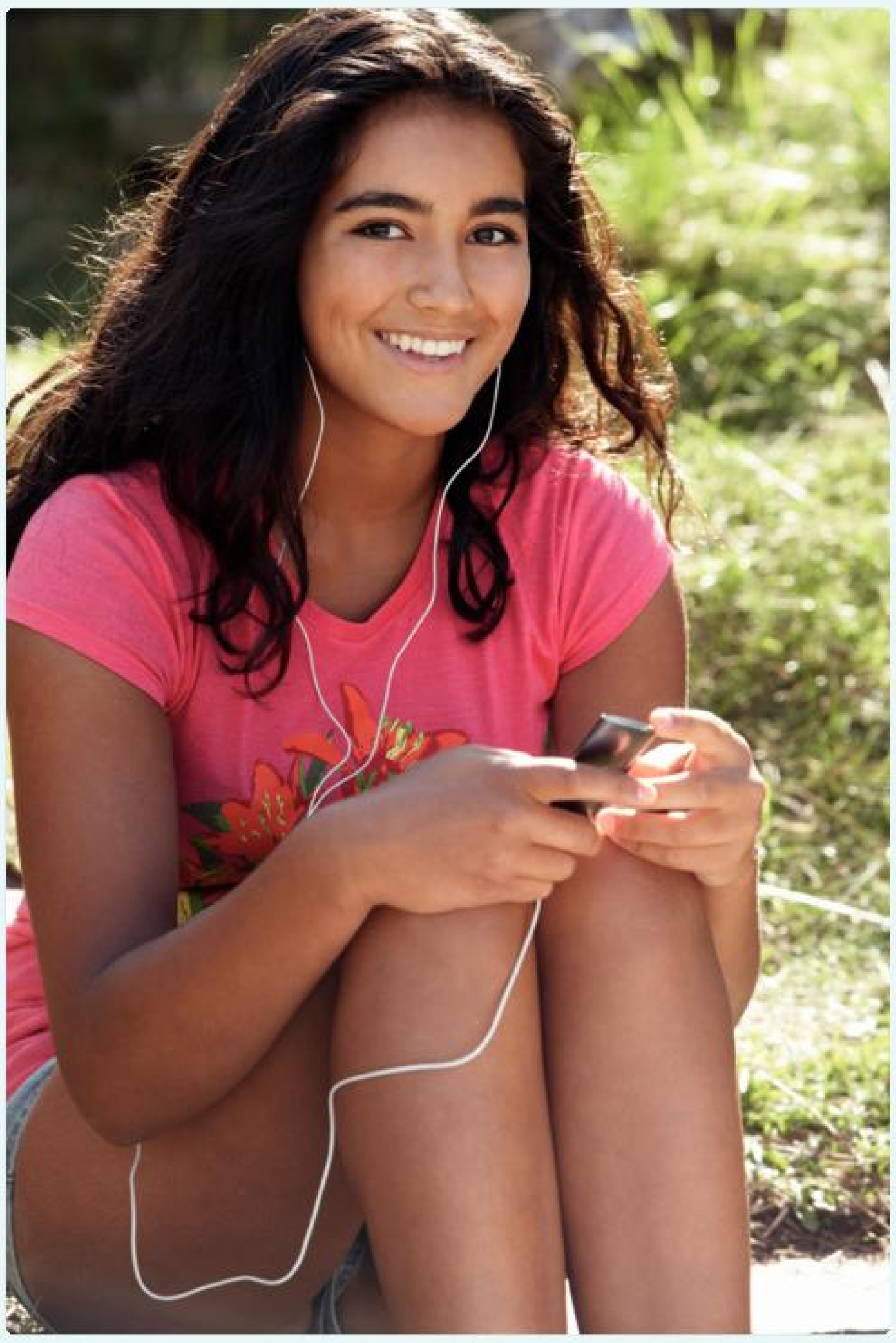
Waar blijft je geld?

[1] Sanne (15): 'Soms weet ik echt niet meer waar ik mijn geld aan uitgeef. Dan is het alweer op, terwijl ik nog beltegoed wilde halen en de maand is dan helaas nog lang niet voorbij!'

[2] Geld geef je vaak ongemerkt uit. Door af en toe alles voor jezelf op te schrijven, weet je wat je hebt en ... waar het blijft. Daardoor kun je ook beter kiezen waar je jouw euro's aan uitgeeft.

[3] Maak een lijstje van je inkomsten en uitgaven. Dan zie je hoeveel je krijgt en hoeveel je uitgeeft. Niet alle uitgaven zijn even belangrijk. Je hebt uitgaven die *moeten* en uitgaven die *mogen*. Uitgaven die moeten, zijn verplichte uitgaven, waarover je afspraken met anderen hebt gemaakt, zoals het abonnementsgeld van je mobiel. Zorg dat je dié kosten in ieder geval kunt betalen, zodat je geen tekort aan geld hebt en van anderen moet lenen.

[4] Heb je weinig of geen geld? Geef dan geen geld uit aan niet-verplichte uitgaven en probeer minder geld uit te geven. Je kunt geld besparen door bijvoorbeeld thuis een film te kijken in plaats van naar de bioscoop te gaan. Als je ondertussen nog kunt oppassen, houd je misschien zelfs geld over. Als je geld overhebt, maak dan verstandige keuzes.

[5] Wat heb je liever: één merkshirt of vier merkloze shirts? De keuze is aan jou. Je geld kan maar één keer worden uitgegeven. Besteed het daarom aan dingen die bij jou passen en waar je zelf bewust voor kiest. Koop ze niet alleen omdat anderen ze hebben of omdat er reclame voor wordt gemaakt.

[6] Reclamemakers proberen jou over te halen hun product te kopen. Reclame is overal: je ziet banners op Twitter en Facebook, reclame in apps, advertenties in tijdschriften, posters in bushokjes en spotjes op tv. Voor je het in de gaten hebt, heb je iets gekocht omdat je het van de reclame kent en niet omdat je het nou zo nodig had. Koop daarom alleen iets als dat voor jou de beste keuze is en als je het kunt betalen. Vergelijk ook producten: wat is eigenlijk het verschil tussen die merkspijkerbroek en die goedkopere?

[7] Denk eerst na, voordat je geld uitgeeft:
- Neem het bedrag dat je maximaal wilt uitgeven contant mee. Laat je pinpas thuis.
- Zie je iets op internet of in de winkel? Koop het niet meteen, maar denk er eerst een tijdje over na. Zo kun je een miskoop voorkomen.
- Zie je een mooie aanbieding op internet: *Vandaag met 30% korting!* Klik de site snel weg. Meestal denk je er dan niet meer aan.

Naar: scholieren.nibud.nl, op 24 oktober 2016

Opdracht 3

Kies het juiste antwoord.

1. Waarmee betaal je als je contant betaalt? munten en bankbiljetten / pinpas
2. Wat doe je als je geld wilt besparen? meer uitgeven / minder uitgeven
3. Je mag maximaal 5 euro voor een cadeautje uitgeven. Hoeveel mag het kosten? hoogstens 5 euro / minstens 5 euro
4. Je hebt Nienke overgehaald om je 10 euro te lenen. Leent Nienke je het geld? ja / nee
5. Je hebt een tekort aan geld. Wat heb je? te veel geld / te weinig geld
6. Het is verplicht om op een terras iets te bestellen als je er wilt zitten. Wat is waar? Je mag iets bestellen. / Je moet iets bestellen.
7. Je krijgt in ieder geval geld voor je verjaardag. Wat weet je? Ik krijg misschien / zeker geld.

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1. vergelijk — Op deze site kun je verschillende producten met elkaar ______________________.
2. aanbieding — De ober vroeg: 'Mag ik u een drankje ______________________?'
3. voorkomen — Hoe ______________________ jij dat je te veel geld uitgeeft?
4. uitgaven — Je kunt elke euro maar één keer ______________________.
5. maximaal — Weet jij wat het ______________________ aantal deelnemers aan het toernooi is?
6. massa — De fans van de zanger waren ______________________ naar het hotel gekomen waar hij logeerde.
7. positiever — De jury was heel ______________________ over het optreden van Jamie.

Opdracht 5

Zoek de woorden met de volgende betekenissen in de woordzoeker. Ze staan allemaal van boven naar beneden of van beneden naar boven.

- *geld dat je krijgt of verdient*
- *geld dat je uitgeeft/besteedt*
- *in ieder geval*
- *jammer genoeg*
- *maximaal*
- *minder uitgeven/besteden*
- *te weinig van iets*

U	C	A	M	F	I	C	T	Z	K
U	T	R	C	E	S	I	Q	S	B
I	R	V	Z	B	N	N	R	K	H
T	O	G	E	E	E	K	X	H	M
G	K	V	K	S	T	O	U	E	O
A	E	M	E	P	S	M	M	L	V
V	T	F	R	A	G	S	R	A	S
E	G	V	X	R	O	T	S	A	V
N	M	S	O	E	O	E	N	S	G
F	R	G	W	N	H	N	O	V	Q

Opdracht 6

Waar blijft jouw geld? Schrijf vijf zinnen over hoe jij omgaat met geld. Gebruik steeds het woord dat voor de lijn staat.

1 besparen: Ik bespaar geld door brood van huis mee te nemen.

2 in ieder geval: __________

3 aanbieding: __________

4 contant: __________

5 maximaal: __________

Opdracht 7

1 Wat betekenen de woorden? Trek lijnen.

onbewust	als je niet weet dat je het doet
ongeschikt	ding dat heel slecht gemaakt is
onvoordelig	duur
onvrijwillig	iemand die schrijver is geweest
herbeleven	niet goed te gebruiken
ex-auteur	nog een keer meemaken
wanproduct	omdat het moet

2 Noteer een voorbeeld van iets wat jij een wanproduct vindt.

____

3 Wat zou jij graag willen herbeleven?

____

UITDRUKKINGEN

Opdracht 8

Maak zinnen. Let goed op de betekenis van de uitdrukkingen. Trek lijnen.

Ik heb een kat in de zak gekocht,	want het werkstuk moet morgen af zijn.
Ik sprong uit mijn vel,	omdat ik de loterij gewonnen had.
Ik was in de wolken,	omdat ik al de hele dag binnen had zitten gamen.
Ik moet de handen uit de mouwen steken,	want die goedkope koptelefoon doet het niet.
Ik ging een luchtje scheppen,	want mijn jas was gestolen.

Opdracht 9

Noteer de uitdrukking die bij de betekenis en de afbeelding past. Kies uit: *dat is geen geld – eieren voor je geld kiezen – geld als water verdienen – het geld groeit me niet op de rug – in het geld zwemmen – met geld smijten.*

heel veel geld hebben = ______________________

heel veel geld verdienen = ______________________

heel veel geld uitgeven = ______________________

met minder tevreden zijn als je niet kunt krijgen wat je wilt = ______________________

ik kan niet zomaar veel geld uitgeven = ______________________

dat is heel goedkoop = ______________________

Ik kan/weet

- de betekenis van veelvoorkomende voorvoegsels.
- de betekenis van woorden vinden met behulp van voorvoegsels. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over lidwoorden en zelfstandige naamwoorden.

Startopdracht

1 Probeer de zin hardop te lezen:
Als vliegen achter vliegen vliegen, vliegen vliegen vliegen achterna.

2 In de zin staat zes keer het woord 'vliegen'. Dat woord betekent niet elke keer hetzelfde.
Omcirkel 'vliegen' in de zin als het betekent: kleine dieren met vleugels.
Onderstreep 'vliegen' in de zin als het betekent: bewegen door de lucht.

Theorie

video-uitleg

Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Er bestaan verschillende soorten woorden. Werkwoorden ken je al. Andere woordsoorten zijn: **zelfstandige naamwoorden** (zn) en **lidwoorden** (lw).

Zelfstandige naamwoorden zijn bijvoorbeeld: *munt, verkoper, geluk*.
Namen zijn ook zelfstandige naamwoorden. Bijvoorbeeld: *Karim, Rotterdam, Rijn*.

Zo vind je een zelfstandig naamwoord

1 Meestal kun je een zelfstandig naamwoord in het meervoud zetten.
Bijvoorbeeld: *munt – munten*; *verkoper – verkopers*.

2 Je kunt er vaak een verkleinwoord van maken.
Bijvoorbeeld: *munt – muntje*; *geluk – gelukje*.

3 Voor de meeste zelfstandige naamwoorden kun je *de*, *het* of *een* zetten.
Bijvoorbeeld: *de munt*, *het geluk*, *een verkoper*.

Er zijn drie **lidwoorden** (lw): *de*, *het* en *een*. Een lidwoord hoort altijd bij een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld: *de prijs*. Soms staat tussen het lidwoord en het zelfstandig naamwoord nog een ander woord.
Bijvoorbeeld: *de lage prijs*.

Opdracht
1

Omcirkel in de tekst alle lidwoorden.

Wow! Een miljoen!

Wat zou jij doen met een miljoen? Zou je het geld zo snel mogelijk uitgeven of zou je alles op een spaarrekening zetten? De meeste mensen antwoorden: 'Allebei'. Maar op het moment dat ze echt de hoofdprijs winnen, twijfelen ze wat ze moeten doen. Daarom krijgen de winnaars van een grote geldprijs altijd hulp van mensen die daar verstand van hebben.

Opdracht 2

1 Omcirkel in de zinnen de lidwoorden. In elke zin staan er drie.

1 De inkt in de printer was na een week al op!

2 De paraplu van het meisje ging kapot door de wind.

3 Op het pleintje achter de supermarkt staat een bankje.

4 Het teamoverleg wordt gehouden op de zolder van het clubhuis.

2 Onderstreep nu in de zinnen de zelfstandige naamwoorden waarbij de lidwoorden horen.

Opdracht 3

In de theorie staan drie manieren waarop je een zelfstandig naamwoord (zn) kunt herkennen. Probeer die drie manieren in je hoofd bij de woorden hieronder. Als een of meer manieren lukken, is het woord een zn. Als ze alle drie niet lukken, is het woord geen zn.

	meervoud	***verkleinwoord***	***lidwoord***	
huis	x	x	x	→ *huis* is wel / ~~niet~~ een zn
groen	-	-	-	→ *groen* is ~~wel~~ / niet een zn
politie	-	-	x	→ *politie* is wel / ~~niet~~ een zn
hond				→ *hond* is wel / niet een zn
vroeger				→ *vroeger* is wel / niet een zn
gingen				→ *gingen* is wel / niet een zn
liter				→ *liter* is wel / niet een zn
leuk				→ *leuk* is wel / niet een zn
leerden				→ *leerden* is wel / niet een zn
verdriet				→ *verdriet* is wel / niet een zn
vuilnisbak				→ *vuilnisbak* is wel / niet een zn

Opdracht 4

1 Een van de drie woorden is een zelfstandig naamwoord. Schrijf dit woord op.

1 snel – boot – varen ____________________

2 cadeau – geven – krijgen ____________________

3 dit – gevaar – eng ____________________

4 afdrogen – handdoek – nat ____________________

5 batterij – opladen – snel ____________________

6 garage – oud – rommelig ____________________

2 Welk land vormen alle laatste letters van de woorden die je hebt opgeschreven? ____________________

3 Vul in: Het woord dat ik bij vraag 2 heb gevonden, is ook een zelfstandig naamwoord, omdat ____________________

Opdracht 5

Onderstreep de zes zelfstandige naamwoorden.
Anne – boosheid – de – Friesland – het – onweer – rekenden – rug – schaar – slim

Opdracht 6

Bij een zelfstandig naamwoord (zn) kan een lidwoord (lw) staan, maar dat hoeft niet. Kijk maar naar de volgende zinnen:

Het geld zet ik op een spaarrekening.

Mijn geld zet ik op een spaarrekening.

Dit geld zet ik op mijn spaarrekening.

Omcirkel in de zinnen de lw en onderstreep de zn. In elke zin staan drie zn.

1 Het felle licht van de zaklamp scheen op het pad voor ons.

2 Selim bouwde vroeger vaak een hut in zijn tuin.

3 De aanbiedingen van deze week staan in de folder.

4 Masha moest veel geld betalen om haar scooter te laten repareren.

Opdracht 7

Zet de woorden in het juiste rijtje.
besparen – controleren – de – deelnemen – een – het – inkomsten – kaartje – ramp – voetbalveld – zwemmen

lidwoord	zelfstandig naamwoord	werkwoord

Opdracht 8

Maak een zin van ten minste zes woorden bij de afbeeldingen. In elke zin moet ten minste één lidwoord, één zelfstandig naamwoord en één werkwoord staan.

1

2

3

4

1 Een munt van 0 euro bestaat natuurlijk niet echt.

2 ______

3 ______

4 ______

Opdracht 9

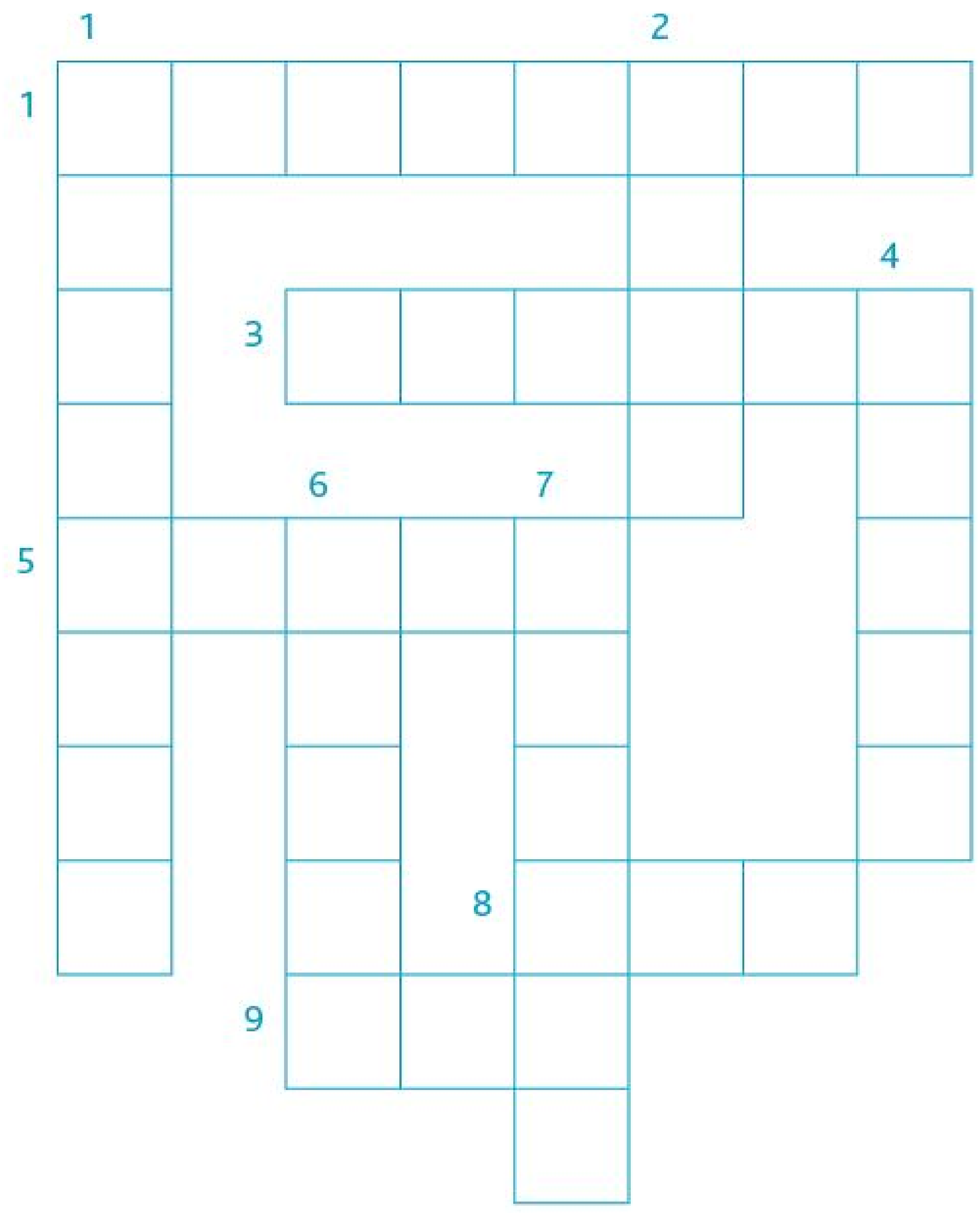
Maak de puzzel.

Van links naar rechts:

1 Een zn uit de zin: Die winkel verkoopt de nieuwste telefoon nog niet.
3 Een ww uit de zin: Rianne draagt vandaag nieuwe kleren.
5 Een zn uit de zin: Mijn neven hebben altijd een tekort aan geld.
8 Een lw uit de zin: Eva wil erg graag een nieuwe jas.
9 Een zn uit de zin: Mijn zus doet altijd veel gel in haar haar.

Van boven naar beneden:

1 Een ww uit de zin: Zij tekenden een prachtig voorbeeld voor ons.
2 Een zn uit de zin: Wie had ooit gedacht dat Olaf zou meedoen?
4 Een ww uit de zin: Timor trekt bij de deur zijn schoenen uit.
6 Een ww uit de zin: Ik droomde dat ik vloog als een vogel.
7 Een zn uit de zin: De meiden lakken hun nagels voor het feestje.

Opdracht 10 ✱

Omcirkel alle zelfstandige naamwoorden. Let op: er staan steeds twee dezelfde woorden in de zinnen, die niet allebei een zelfstandig naamwoord zijn.

1 Bij een overtreding fluit de scheidsrechter op zijn fluit.
2 Ik voetbal met de voetbal van mijn broer, want mijn bal is kwijt.
3 Op gehuurde fietsen fietsen wij door het centrum van Amsterdam.
4 Kun jij veel rondjes draaien? Ik ben na drie draaien al duizelig.
5 In ons gezin doen we aan zes sporten. Wij sporten echt heel veel!
6 Bij de meeste teamsporten moet je zelf aanvallen en moet je je verdedigen tegen aanvallen van de tegenstander.

Ik kan/weet
- lidwoorden herkennen.
- zelfstandige naamwoorden herkennen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over het voltooid deelwoord.

Startopdracht

1 Vul steeds een *d* of een *t* in.

1a de gegooi d e bal — 1b De bal is gegooi d.

2a de uitgerek ___e elastiekjes — 2b De elastiekjes zijn uitgerek ___.

3a het gescheur ___ e papier — 3b Het papier is gescheur ___.

4a de gepluk ___ e bloem — 4b De bloem is gepluk ___.

2 Kies het juiste antwoord:

In de zinnen a en b moest ik steeds dezelfde letter / een andere letter invullen.

Theorie

video-uitleg

Voltooid deelwoord

Je weet hoe je de persoonsvorm vindt en schrijft. Naast de persoonsvorm (pv) kunnen er nog meer werkwoorden in de zin staan, bijvoorbeeld een **voltooid deelwoord** (vd). Als er een voltooid deelwoord in een zin staat, is de pv meestal een vorm van *zijn*, *hebben* of *worden*.
Bijvoorbeeld:
– *Mike en Luuk* waren *op het dak* *geklommen*.
– *Sara* heeft *een filmpje* *gemaakt*.
– *De kantine* wordt *opgeruimd*.

Zo schrijf je het voltooid deelwoord

1 Eindigt het voltooid deelwoord op een -t of een -d? Gebruik de verlengproef om de laatste letter te vinden: *Het heeft 7 euro gekos*... Je hoort *gekoste*, dus je schrijft *gekost*.

2 Eindigt het voltooid deelwoord op een -n? Schrijf het zo kort mogelijk: *geklommen, gegeten, uitgevonden, gezien, gegaan*.

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 309.

Opdracht **1**

Omcirkel in de zinnen de persoonsvorm en onderstreep het voltooid deelwoord.

1 Carola's portemonnee is gestolen!

2 De minister heeft geantwoord op alle vragen van de journalisten.

3 De oude auto werd ingehaald door een snelle sportwagen.

4 Gisteren hebben wij bij een Grieks restaurant gegeten.

5 Tijdens het concert werd er veel afval op de grond gegooid.

6 Vanmorgen zijn voor onze deur twee auto's op elkaar gebotst.

Opdracht
2

Noteer de voltooide deelwoorden.

1 raken ik heb ______________
2 gillen ik heb ______________
3 schaatsen ik heb ______________
4 stappen ik ben ______________
5 ruilen ik heb ______________
6 pakken ik heb ______________
7 duwen ik heb ______________
8 groeien ik ben ______________

Opdracht
3

Noteer de voltooide deelwoorden.

1 zingen ik heb ______________
2 blijven ik ben ______________
3 schrijven ik heb ______________
4 springen ik ben ______________
5 vallen ik ben ______________
6 lopen ik heb ______________
7 gaan ik ben ______________
8 rijden ik heb ______________

Opdracht
4

Noteer de voltooide deelwoorden.

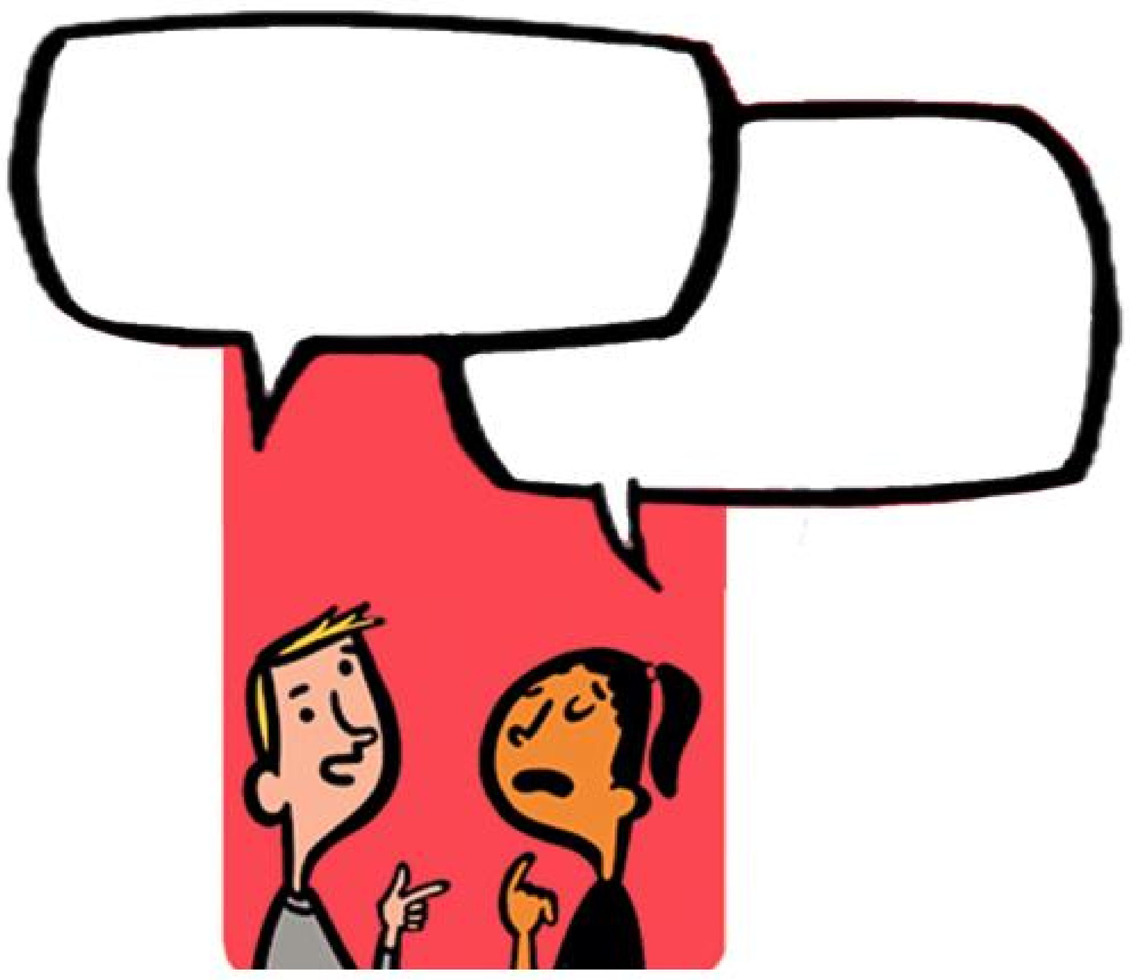
1 aanbellen ik heb ______________
2 uitchecken ik ben ______________
3 instorten ik ben ______________
4 aanvallen ik ben ______________
5 opeten ik heb ______________
6 uitgaan ik ben ______________
7 inloggen ik heb ______________
8 uitgeven ik heb ______________

Opdracht
5

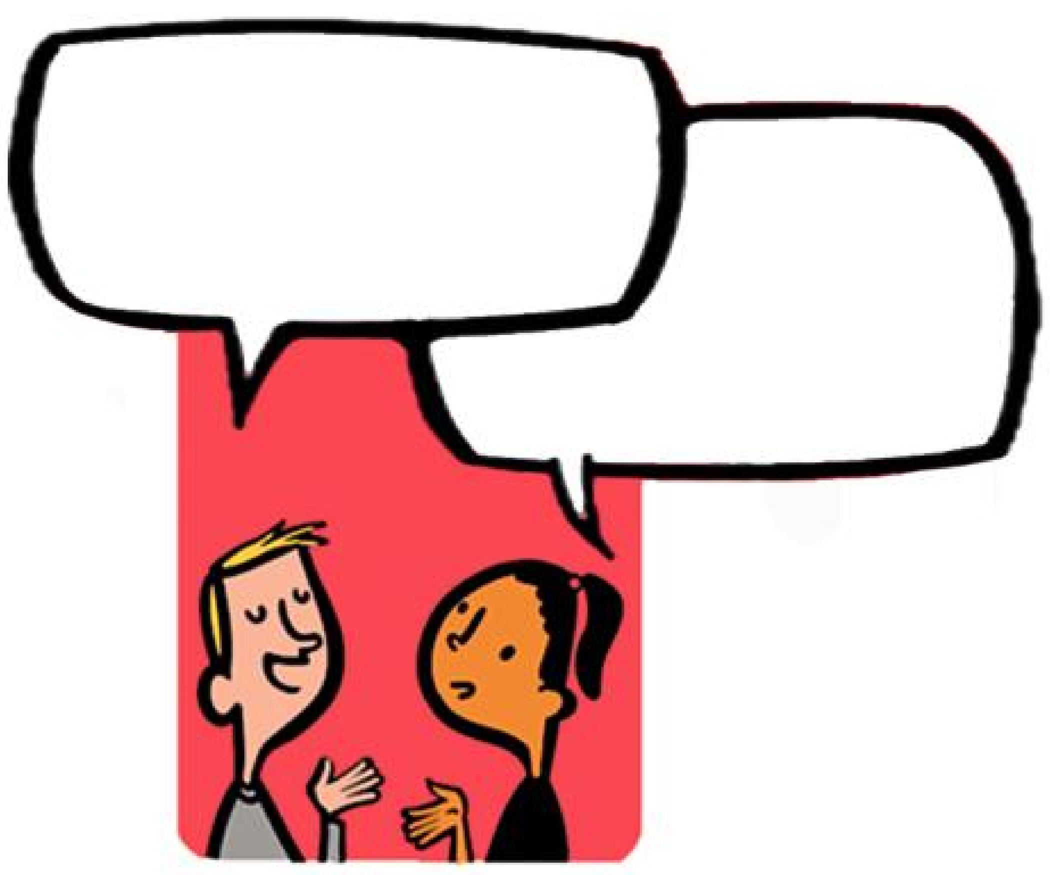
Schrijf zinnen in de tekstballonnen. De linker persoon stelt een vraag en de rechter persoon geeft antwoord. In elke tekstballon moet een voltooid deelwoord staan. De werkwoorden staan onder de afbeeldingen.

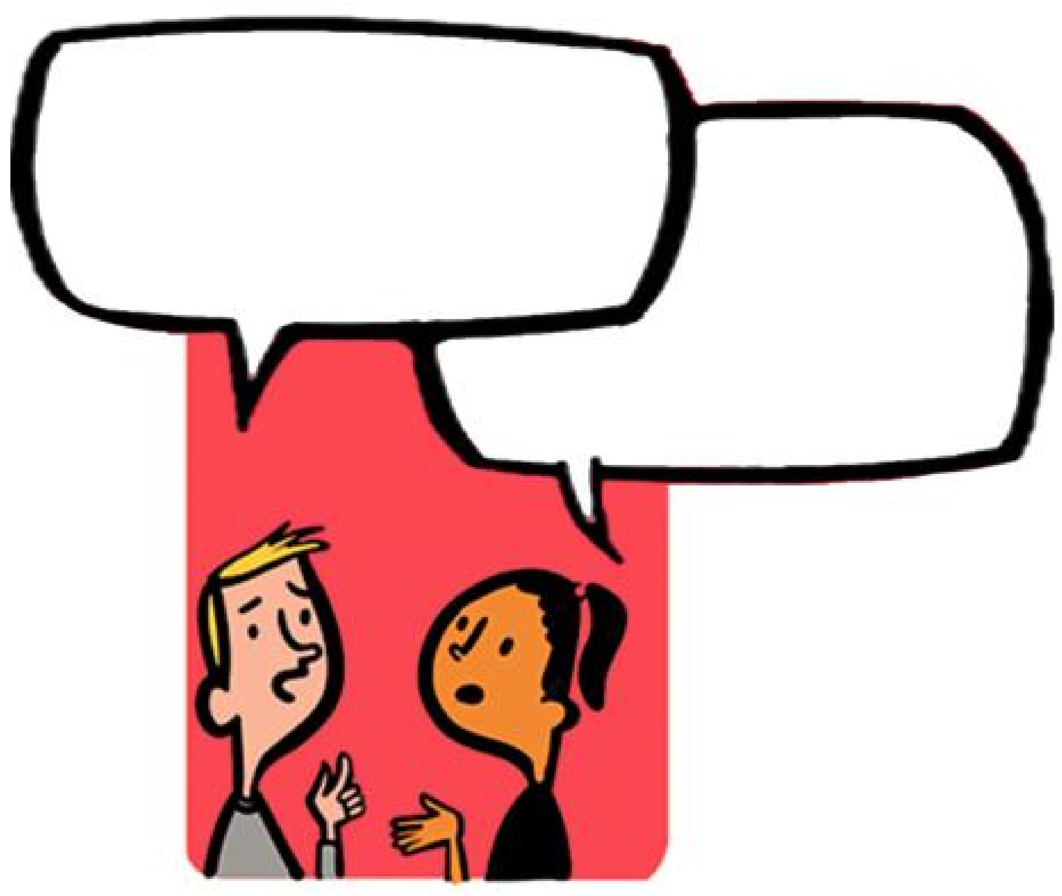
vragen / uitzoeken

fietsen / lopen

trainen / voetballen

kopen / geven

Opdracht 6

Vul het voltooid deelwoord in van het werkwoord dat voor de zin staat.

1 schilderen — De buren hebben hun huis in een opvallende kleur ________________.
2 inrichten — Marjolein heeft dit weekend haar kamer opnieuw ________________.
3 vluchten — Veel Amerikanen zijn ________________ voor de storm die eraan komt.
4 oppompen — Voordat Kevin aan de fietstocht begon, heeft hij zijn banden goed ________________.
5 scheuren — Tijdens de wedstrijd heeft Delano zijn enkelbanden ________________.
6 rijden — Ik ben net snel heen en weer ________________ naar de supermarkt.
7 antwoorden — Simeon denkt dat hij op alle vragen goed heeft ________________.

Opdracht 7

Noteer op de lege plekken in de tekst de voltooide deelwoorden van de werkwoorden tussen haakjes.

Geldboom

Er wordt weleens door mensen (zeggen) ________________: 'Had ik maar een geldboom in de tuin!' Het zou inderdaad wel handig zijn als geld gewoon kon worden (plukken) ________________! Helaas is zo'n boom nog nooit in het echt (vinden) ________________. Toch bestaat er wel echt een geldboom: de plantensoort Crassula portulacea wordt 'geldboom' (noemen) ________________. Hoe de plant aan deze naam is (komen) ________________, wordt op verschillende manieren (uitleggen) ________________. Ten eerste heeft de plant glanzende ronde bladeren, die lijken op muntstukken. Dan is er nog het verhaal over een oude man die had (vragen) ________________ om geld en in plaats van geld deze plant heeft (krijgen) ________________. Een derde uitleg is dat in het Verre Oosten wordt (denken) ________________ dat de bladeren van deze plant geld kunnen vangen. Je snapt het wel: niemand die ooit deze Crassula portulacea heeft (planten) ________________, heeft geld aan de takken (zien) ________________.

Opdracht 8

Welk werkwoord past bij de afbeelding? Vul alle werkwoordsvormen in. De eerste letter van het werkwoord staat er al.

1 hele werkwoord: koken
tegenwoordige tijd: hij kookt
verleden tijd: hij kookte
voltooid deelwoord: hij heeft gekookt

2 hele werkwoord: v
tegenwoordige tijd: hij
verleden tijd: hij
voltooid deelwoord: hij heeft

3 hele werkwoord: h
tegenwoordige tijd: hij
verleden tijd: hij
voltooid deelwoord: hij heeft

4 hele werkwoord: z
tegenwoordige tijd: zij
verleden tijd: zij
voltooid deelwoord: zij heeft

Opdracht 9 ✱

De werkwoorden hieronder rijmen op elkaar, maar de voltooide deelwoorden rijmen niet altijd! Noteer de juiste voltooide deelwoorden.

1	bouwen	trouwen	vouwen
	gebouwd	getrouwd	gevouwen
2	dragen	vragen	zagen
3	gaan	slaan	staan
4	dromen	komen	stromen
5	gieten	nieten	schieten
6	kiezen	niezen	vriezen

Ik kan/weet
- voltooide deelwoorden goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over verwijswoorden.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 De jongen en het meisje begrijpen elkaar verkeerd.

De jongen bedoelt dat ____________

____

____

Het meisje denkt dat ____________

____

____

2 Door welk woord van de jongen komt het dat ze elkaar verkeerd begrijpen?

____

Theorie

video-uitleg

Verwijswoorden (1)

Een tekst is saai als je steeds hetzelfde woord gebruikt. Het is beter om wat variatie aan te brengen. Maak daarom af en toe een samengestelde zin en gebruik **verwijswoorden**.
Bijvoorbeeld:
– *Max is blij. Max heeft 8 euro verdiend.*
– beter: *Max is blij. Hij heeft 8 euro verdiend.*
– ook goed: *Max is blij, want hij heeft 8 euro verdiend.*

Zo kies je het juiste verwijswoord

• het-woorden	*het, zijn*	*dat, dit*
• de-woorden – mannelijk – vrouwelijk	*hij, hem, zijn* *zij/ze, haar*	*die, deze* *die, deze*
• meervoud	*zij/ze, hun*	*die, deze*

Weet je niet of een woord mannelijk of vrouwelijk is? Kijk dan in een woordenboek of een (online) woordenlijst.

Let op: De woorden *hun* en *zijn* gebruik je om te laten zien dat iets van iemand is.
Zij hebben *hun* slaapkamer blauw geverfd.
Kars heeft *zijn* geld opgemaakt.

Opdracht 1

Vul op de lege plekken een verwijswoord in. Kies uit: *haar – hem – het – hij – ze.*

1 De verkoper heeft de auto verkocht.

Hij ______ heeft hem ______ verkocht.

2 De zangeres wilde het lied graag zingen.

______ wilde ______ graag zingen.

3 Mijn broers hebben het geld vandaag ontvangen.

______ hebben ______ vandaag ontvangen.

4 Thomas haalt zijn zusje om 17.00 uur op.

______ haalt ______ om 17.00 uur op.

5 De verhuizers hebben de glazen laten vallen.

______ hebben ______ laten vallen.

6 Denise gaat vanavond met haar vriend naar de film.

______ gaat vanavond met ______ naar de film.

Opdracht 2

Omcirkel het juiste verwijswoord.

1 Anna durft niet te fietsen als het glad is. Dan gaat haar / ze liever lopen met haar / ze fiets aan de hand.

2 Onze buurvrouw heeft drie konijnen. Hun / Ze mogen los rondlopen in haar / ze tuin. Hun / Ze hok staat altijd open.

3 Opa knapt het bankje voor het huis op. Hem / Hij verft hem / het groen.

4 De beren in de dierentuin lopen de hele dag rondjes in hun / ze hok. Ik denk dat hun / ze zich vervelen.

5 Ali is morgen jarig, maar ik geef hem / hij vandaag al hem / zijn cadeau.

6 Esther pakte het tafelkleed en haar / ze legde hem / het op tafel.

7 Wat vind je van deze foto's? Ik heb hun / ze gisteren gemaakt bij mijn broer op haar / zijn boerderij.

8 Bart gooide een balletje naar Linda, maar hij / ze kon hem / het niet vangen.

Opdracht 3

Vul de juiste verwijswoorden in. Kies uit: *die – deze – dit – dat.* Let op: in elke zin past maar één woord.

1 Zie je ______ vogelhuisje daar achter in de tuin?

2 Heeft u ______ schoenen hier ook in het zwart?

3 ______ tafel daar helemaal in de hoek is nog vrij.

4 ______ huis waar ik nu voor sta, was vroeger van mijn opa en oma.

Opdracht 4

Vul op de lege plekken de juiste verwijswoorden in. Kies uit: *dat – die – haar – hem – het – hij – hun – zij – zijn*. Je mag alle woorden één keer gebruiken.

Thuis hebben wij veel spelletjes. ________ spelen we met z'n allen. Mijn broer Devin kiest altijd het spel Monopoly. ________ vindt ________ het leukste om te doen, omdat wij ________ nooit kunnen verslaan. Mijn ouders moeten altijd hard lachen om ________ zoon. Devin bewaakt ________ geld alsof ________ echt is. Mijn zus daarentegen verliest altijd. ________ geeft ________ geld veel te makkelijk uit.

Opdracht 5

Maak van de twee zinnen een samengestelde zin met het voegwoord dat ervoor staat. In het tweede deel mag je geen namen gebruiken. Gebruik in dat deel verwijswoorden.

1 omdat Jildau belt Fatima. Fatima is jarig.

Jildau belt Fatima, omdat zij jarig is .

2 want Bas gaat bij Kim langs. Bas moet iets aan Kim vragen.

Bas gaat bij Kim langs, want ________

____

3 want Finn geeft het boek aan Pim. Pim mag het van Finn lenen.

____

____

4 omdat Stephanie is boos op Vera. Vera heeft Stephanie niet uitgenodigd.

____

____

Opdracht 6 ✱

Maak van de twee zinnen een samengestelde zin met het voegwoord dat ervoor staat. Gebruik in het tweede deel van de zin verwijswoorden.

1 zodat Darja vraagt of Kim en Suze eerder willen komen. Kim en Suze kunnen Darja helpen met versieren voor Darja's feestje.

____

____

2 dus Vincent kan niet naar het concert. Vincent gaat Vincents kaartjes proberen te verkopen via internet.

____

____

3 omdat De verkoper verkocht het bord met korting. De verkoper zag dat het bord stuk was.

____

____

MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht 7

Sommige woorden in het Nederlands komen eigenlijk uit het **Frans**. Zet de juiste woorden achter de omschrijvingen: *bureau – cadeau – chauffeur – chef – chocolade – horloge – journalist – logeren – niveau – route – stage.*

In deze woorden spreek je *eau* uit als *o*:

____

In deze woorden spreek je *ou* uit als *oe*:

____

In deze woorden spreek je *g* uit als *sj*:

____

In deze woorden spreek je *ch* uit als *sj*:

____

Opdracht 8

Zet de woorden op de juiste lijn: *afdelingschef – cadeau – niveau – politiebureau – garage – horloge – medaille – miljonair.*

de-woorden: ______________________________

____

het-woorden: ______________________________

____

Opdracht 9

Verander de zin, zodat er een voltooid deelwoord in staat.

1 Ik zeg iets tegen de journalist. Ik heb iets tegen de journalist gezegd.

2 Ik logeer soms op zondag bij mijn oma.

Ik heb soms op ______________________________

3 Ik geef het stageformulier aan de afdelingschef.

Ik heb het ______________________________

4 Ik vraag de buschauffeur naar de juiste route.

Ik heb de ______________________________

Opdracht 10

Welk woord past het best op de lege plekken? Kies uit: *chocolade – garage – journaal – medaille – miljonair.*

1 Op televisie zagen we in het __________ dat de __________ een __________ kreeg voor zijn vrijwilligerswerk.

2 Bij een controle in een __________ had de politie honderd dozen met __________ gevonden.

Ik kan/weet
- verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Dus zo doe je dat

Met thuis klusjes doen kun je meestal snel iets verdienen. Maar ja, veel klusjes lijken makkelijker dan dat ze zijn. Want hoe doe je eigenlijk de was en waarop moet je letten? Tijd dus voor een instructievideo, zodat je al die klusjes in en om het huis goed kunt aanpakken.

Samen met een klasgenoot ga je een instructievideo maken. Jullie kiezen een huishoudelijke klus of een werkje waarvan je zegt: 'Ja, dat moet iedereen gewoon goed kunnen.' Let op: de video moet gaan over iets wat je nog niet kunt of nog nooit gedaan hebt.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Kijken en luisteren*: Instructie
- *Spreken en gesprekken*: Instructie geven

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan samenhang in teksten herkennen met behulp van veelvoorkomende signaalwoorden. 2F
Schrijven	• Ik kan een eenvoudige instructie schrijven. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan eenvoudige instructies begrijpen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een korte instructie geven. 1F
Woordenschat	• Ik weet de betekenis van veelvoorkomende voorvoegsels. • Ik kan de betekenis van woorden vinden met behulp van voorvoegsels. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan lidwoorden herkennen. • Ik kan zelfstandige naamwoorden herkennen. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan voltooide deelwoorden goed spellen. 1F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 4

Mooi

Homoniemen

Sommige woorden hebben meerdere betekenissen. Een *bank* is bijvoorbeeld niet alleen een voorwerp om op te zitten, maar ook een gebouw waar mensen hun geldzaken regelen. Woorden die meerdere betekenissen hebben, noem je **homoniemen**. Soms is het oppassen met homoniemen, want wat kan er bijvoorbeeld gebeuren

- als je een *ton* wint? Dan win je honderdduizend euro
  of dan win je een vat waar bijvoorbeeld water of wijn in kan.
- als de kat *kopjes geeft*? Dan ____________________
  of ____________________
- als je neus *verstopt* is? Dan ____________________
  of ____________________

Haar haar

Met *haar* verwijs je naar een vrouw, maar het groeit ook op je hoofd. Meer lichaamsdelen zijn homoniem. Op de foto hiernaast staat bijvoorbeeld de *neus* van een schoen, maar een *neus* is natuurlijk ook een lichaamsdeel. Bedenk samen met een klasgenoot nog meer lichaamsdelen die homoniem zijn. Tip: ga in gedachten je hele lichaam langs.

____

____

____

Rara, wat is het?

Je doet het met je mond en je legt in bed je hoofd erop: wat is het?

Maak de homoniemenpuzzel.

Lezen

Je leert over feiten, meningen en argumenten.

Startopdracht Bekijk de afbeelding.

1 Noteer in de tekstballonnen wat jij vindt van het schilderij. Gebruik steeds één woord per tekstballon.
2 Vergelijk jouw antwoorden met die van een klasgenoot. Vul in:

Ik heb hetzelfde / iets anders genoteerd over het schilderij, omdat

____

Theorie

video-uitleg

Feiten, meningen en argumenten

Een **feit** kun je controleren. Bijvoorbeeld: *Dit museum is gebouwd tussen 2013 en 2016.*
Je kunt controleren of dit waar is door bijvoorbeeld op de website van het museum te kijken of door het op Wikipedia op te zoeken.

Een **mening** is wat iemand vindt. Met een mening kun je het eens of oneens zijn. *Ik vind het een mooi gebouw* is een mening. Je kunt het hiermee eens of oneens zijn.

Als iemand zijn mening wil verdedigen, legt hij uit waarom hij iets vindt. Dit noem je een **argument**. Bijvoorbeeld:
Ik vind het een mooi gebouw (= mening), want je kunt op veel plekken door het plafond de lucht zien (= argument).

Zo herken je feiten, meningen en argumenten
1 Kijk of je het kunt controleren. Ja: het is een feit. Nee: het is een mening.
2 Een mening herken je soms aan woorden, zoals *ik vind* en *volgens mij*.
3 Een argument herken je aan signaalwoorden als *want*, *omdat*, *daarom* en *namelijk*.

Opdracht 1

Lees tekst 1 helemaal. Het is een gesprek tussen de vrienden Cliff en Pascal.

1. Kruis de uitspraken aan waar je *ik vind* bij kunt zetten of waar *ik vind* bij past.
   - ○ Cliff: Gaaf ding! (Ik vind het een gaaf ding.)
   - ○ Cliff: Alleen de kleur is niet zo mooi.
   - ○ Pascal: Hij is grijs.
   - ○ Cliff: Lekker opvallend.
   - ○ Pascal: Hij heeft zelfs stuurverwarming.
   - ○ Cliff: Superhandig, die stuurverwarming.
2. De uitspraken van Cliff zijn feiten / meningen.
3. De uitspraken van Pascal zijn feiten / meningen.

Tekst 1

Cliff:	Pascal:
Heb je de nieuwe auto van Danny's pa gezien?	Jazeker, ik ben gisteren bij hem geweest.
Gaaf ding! Alleen de kleur is niet zo mooi.	Hij is grijs. Wat kun je daar niet mooi aan vinden?
Zo saai. Ik zou hem zelf in het rood genomen hebben. Lekker opvallend.	Ik kan alleen maar dromen van zo'n auto. Hij heeft zelfs stuurverwarming.
Ja, alles zit erop en eraan. Superhandig, die stuurverwarming. Lekker voor de winter.	Ja, dan krijgt hij geen koude handen. Hadden wij maar stuurverwarming op onze fietsen.

Opdracht 2

Bekijk de advertenties en kies *feit* of *mening*.

1. Bij SUBWAY is het tweede beefburgerbroodje gratis.

   Dat is een feit / mening.

2. Je bent gek als je niet bij MediaMarkt koopt.

   Dat is een feit / mening.

3. De nieuwe Volkswagen up! is te koop vanaf € 8.490,-.

   Dat is een feit / mening.

4. De koffie is deze week goedkoper geworden.

   Dat is een feit / mening.

Opdracht 3

Lees tekst 2 helemaal.

1 Tekst 2 is een WhatsAppgesprek tussen twee klasgenoten. Het onderwerp van dat gesprek is Anna / school / vriendschap.

2 Omcirkel op twee plaatsen de woorden waaraan je kunt zien dat er een mening wordt gegeven.

3 Onderstreep twee meningen in tekst 2.

4 Anna duwde een brugklassertje in de gang. Dat is een feit / mening.

5 Sam vindt Anna slim, omdat ze een 9,6 voor de wiskundetoets had. Het onderstreepte zinsdeel is een argument / mening.

Tekst 2

Zakaria: Wat ben je aan het doen? Klaar met huiswerk?

Sam: Nog niet begonnen, pfff. Ik moet steeds aan Anna denken.

Zakaria: Ik snap niet wat je in haar ziet. Ik vind haar ook wel knap, maar ze is niet aardig.

Sam: Hoezo?

Zakaria: Ze kijkt vies naar me als ik haar groet. En ze duwde een brugklassertje in de gang.

Sam: Heb ik ook gezien. Ze is anders wel slim, want ze had een 9,6 voor de wiskundetoets.

Zakaria: Leuk voor d'r, maar volgens mij is ze daarom nog niet aardig.

Sam: Je hebt gelijk. Ik ga haar uit mijn hoofd zetten. Nu ga ik maar eens aan dat huiswerk beginnen, blêgh. Tot morgen, latersssss.

Opdracht 4

Bekijk tekst 3.

1 Tekst 3 is een blog / krantenartikel.

Lees tekst 3 nu helemaal.

2 In de inleiding staat dat veel mensen het nodig vinden om de lijst met schoonheden regelmatig te bekijken. Onderstreep het argument bij die mening en omcirkel het signaalwoord.

3 Volgens de lijst zijn lange wimpers een van de zeven schoonheden.

Nepwimpers tellen niet mee, omdat ______________________________

4 Onderstreep drie dingen in tekst 3 die jij mooi vindt.

5 Wat voor soort man is volgens tekst 3 de ideale man?
- ○ Een kleine man die elke dag in de sportschool traint.
- ○ Een stoere man met een sterk en mannelijk uiterlijk.
- ○ Een vrouwelijke man die veel aandacht aan zijn uiterlijk geeft.

6 De schrijfster eindigt haar verhaal met meerdere feiten / haar mening over de lijst met zeven schoonheden.

7 Ik vind de lijst van de zeven schoonheden ______________________________,
omdat ______________________________

Tekst 3

De zeven schoonheden van …

Heb je de lijst met zeven schoonheden al eens gezien? Als je het mij vraagt, is dat een belachelijke lijst. Alsof het nodig is om een lijst te maken van mooie uiterlijke kenmerken van mensen. Toch vinden veel mensen het nodig om hem regelmatig te bekijken, omdat ze willen weten of ze een van de zeven schoonheden bezitten. Misschien voelen ze zich dan beter over zichzelf? Onderstaande schoonheden gelden alleen voor westerse landen. In andere delen van de wereld hebben ze andere ideeën over schoonheid. Zo zijn volle vrouwen in Afrika zeer gewild en in Japan hebben de meeste vrouwen het liefst een zo wit mogelijke man.

… de man

▶ Een stevige lichaamsbouw
Een brede en stevige lichaamsbouw wordt gezien als een teken van schoonheid. Denk aan brede schouders, gespierde buik, stevige benen en grote handen.

▶ Lichte ogen en donker haar of donkere ogen en licht haar
Iemand die deze schoonheid bezit, heeft een mysterieuze en aantrekkelijke uitstraling.

▶ Grof gezicht
Hoe woester het uiterlijk, hoe mannelijker.

▶ Gezichtsbeharing
Een snor of baard wekt interesse, want wie is die man achter de baard?

▶ Zware stem
Wanneer er een zware stem klinkt, draaien hoofden om. Een zware stem trekt aandacht.

… de vrouw

▶ Kuiltjes in de wangen
De kuiltjes in de wangen worden zichtbaar als iemand lacht. Meestal worden kuiltjes als schattig ervaren.

▶ Donker haar en blauwe ogen of blond haar en bruine ogen
Het is zeldzaam om blond haar te hebben met donkere ogen of donker haar met lichte ogen.

▶ Lange, gekrulde wimpers
Het gaat hier om lange, gekrulde en volle wimpers die een vrouw van nature heeft.

▶ Amandelvormige ogen
Dit wordt ook wel als de ideale oogvorm gezien.

▶ Moedervlek boven je lip
Het gaat hier om een natuurlijk zwart of bruin moedervlekje.

→

▶ **Lichaamslengte**
De man kan nog zo mannelijk zijn, het totaalplaatje is pas compleet als de lengte ook klopt.

▶ **Volle bos haar**
Steil haar of krullen zijn geen probleem. Zolang er maar genoeg op dat hoofd zit.

▶ **Sproetjes**
Sproeten komen vaak voor bij mensen met een bleke huid, maar ook mensen met een getinte huid kunnen sproeten krijgen.

▶ **Spleetje tussen je voortanden**
Vergeet die beugel. Een spleetje tussen je tanden is helemaal mooi.

Misschien heb je geen van bovenstaande kenmerken. Betekent dat dat je lelijk bent? Natuurlijk niet. Bovenstaande informatie is de grootste onzin die er bestaat. Alsof een paar regels bepalen of jij wel of niet mooi bent. Als je goed voor jezelf zorgt door goede voeding, voldoende beweging en ontspanning, dan zit je lekker in je vel. Grote kans dat je daardoor een mooie uitstraling hebt. Daar kan een lijst met onzin volgens mij niet tegenop!

Naar: Melissa's_blog_lifestyle, 8 januari 2017

Opdracht 5

Bekijk tekst 4.

1 De titel van tekst 4 is ______________________________.

Tekst 4 heeft ________ alinea's en ________ tussenkopjes.

Lees tekst 4 nu helemaal.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

uitgeroepen tot (al. 1)	aangewezen als
kandidate (al. 1)	deelneemster
toeschouwers (al. 2)	maakte het helemaal erg vreemd
van kleins af aan (al. 3)	mensen die ergens naar kijken
spande de kroon (al. 5)	vanaf je kindertijd

3 In de inleiding staat dat Ariana Gutiérrez zondagavond haar kroon weer moest inleveren. Dat is een feit / mening.

4 Onderstreep de mening van Elizabeth Fetchel in alinea 3.

5 Zet één streep onder de mening van Denise Garrido in alinea 4 en twee strepen onder het argument bij die mening.

6 Wat is het deelonderwerp van alinea 2 tot en met 4?
- ○ Miss Florida en Miss Canada mooiste vrouwen ter wereld
- ○ Miss Florida en Miss Canada toch geen winnaressen
- ○ Miss Florida en Miss Canada winnen missverkiezing

Deze alinea's vormen samen de inleiding / het middenstuk / het slot van de tekst.

7 Het tussenkopje *Missers* past goed boven alinea 5, omdat
- ○ de deelneemsters aan missverkiezingen dom zijn.
- ○ de deelneemsters aan missverkiezingen niet altijd gelijk hebben.
- ○ de deelneemsters aan missverkiezingen weleens fouten maken.

8 De tweede zin van alinea 5 is een feit / mening / argument.

Tekst 4

Het ging wel vaker mis(s)

[1] Ariana Gutiérrez werd zondagavond per ongeluk tot Miss Universe gekroond. Het zal je maar gebeuren: je grote droom komt uit en je bent de nieuwe Miss Universe. Maar terwijl je de winst op het podium viert, wordt je kroon weer van je afgenomen. De presentator blijkt de verkeerde deelneemster te hebben uitgeroepen tot winnares. Het overkwam de mooie Colombiaanse kandidate.

Miss Florida

[2] Elizabeth Fetchel weet er alles van. In juni vorig jaar werd zij uitgeroepen tot Miss Florida. Tweeduizend toeschouwers zagen haar de wedstrijd winnen. Pas een week later bleek dat een grote fout te zijn geweest. Een van de juryleden had namelijk op het laatste moment zijn keuze veranderd en dat had de organisatie te laat gezien.

[3] Victoria Cowen was daardoor de echte winnares. Enige tijd later zei Elizabeth Fetchel over de gebeurtenis: 'Ik vind het heel jammer dat ik niet gewonnen heb, omdat ik al van kleins af aan miss wilde worden.'

Miss Canada

[4] Een jaar eerder ging het mis in Canada. Denise Garrido kon een dag lang genieten van de titel Miss Canada. Toen ontdekte de organisatie dat een medewerker een foutje had gemaakt bij het invoeren van de punten in het computersysteem. De echte winnares was Riza Santos. Garrido bleek uiteindelijk vierde te zijn geworden. Ze bleek een slechte verliezer te zijn. Ze zei: 'Volgens mij had Riza Santos niet mogen winnen, want haar lippen zijn opgevuld en die van mij zijn helemaal echt.'

Missers

[5] Nu we het toch over 'missers' hebben: de missen zelf kunnen er af en toe ook wat van. Tijdens de Miss Universe-verkiezing van vorig jaar viel de Zweedse deelneemster tijdens de bikinironde van het podium. En toen de presentator aan de Chileense kandidate vroeg of ze weleens in Italië was geweest, antwoordde ze: 'Nee, ik ben nog nooit in Afrika geweest.' Een miss uit Oostenrijk spande de kroon. Zij vertelde namelijk dat haar uiterlijk belangrijker is dan wat dan ook.

Naar: www.volkskrant.nl, op 12 maart 2017

Opdracht
6

1 Welke van onderstaande provincies vind jij het saaist?
- ○ Drenthe
- ○ Utrecht
- ○ Zuid-Holland

Bekijk tekst 5.

2 Wat is het onderwerp van tekst 5?
- ○ hippe koffiebar
- ○ serie over Drenthe
- ○ Stijn en Jasper

Lees tekst 5 nu helemaal.

3 De afbeelding bij tekst 5 geeft extra informatie, omdat
- ○ je direct naar Drenthe toe wilt gaan.
- ○ je kunt zien hoe Drenthe eruitziet.
- ○ je nu weet dat er geen jongeren in Drenthe wonen.

4 In alinea 2 geeft Stijn zijn mening over de rust en ruimte in Drenthe. Hij zegt: ‘Drenthe is niet het einde van de wereld.’ Onderstreep het argument bij die mening.

5 Stijn heeft gestudeerd in een andere provincie. Onderstreep de zin uit alinea 3 die aangeeft dat hij liever in Drenthe is.

6 Stijn en Jasper wilden graag samenwerken met *3LAB*. Welk argument geeft Stijn daarvoor in alinea 4?
- ○ Ze hadden geen zin meer om via hun eigen kanaal losse video’s te posten.
- ○ Ze kregen een beetje geld en mochten zonder regels een serie maken.
- ○ Ze wilden series maken over alle provincies en *3LAB* wilde dat ook.

7 Wat is het deelonderwerp van alinea 6?
- ○ Klazienaveen
- ○ koffiebar
- ○ oude Drenten

8 Stijn vond het ______________________ om de serie te maken.

Zijn argument daarbij is ____

____

9 Ik ga de vierdelige serie over Drenthe **wel** / **niet** kijken, omdat ______________________

____

Tekst 5

Stijn en Jasper zetten Drenthe op de kaart

[1] Bijna al zijn vrienden zijn al uit Drenthe vertrokken. Maar Stijn Steenhuis (23) niet. Hij houdt van Drenthe. Samen met zijn neef Jasper (23) maakte hij de vierdelige serie *Tussen Groningen en Zwolle*.
[2] Ooit van Barger-Compascuum gehoord? Het is het dorpje waar Stijn en Jasper vandaan komen. ‘Drenthe is niet het middelpunt van de wereld’, geeft Stijn met tegenzin toe. ‘Maar we hebben hier een fijn leven. Je hebt hier alle rust en ruimte die je wilt. Maar het is echt niet het einde van de wereld, want de postbode bezorgt hier ook gewoon elke dag.’
[3] Toch zijn veel van Stijns vrienden uit Drenthe vertrokken. ‘Die zijn gaan studeren, in Groningen of Amsterdam en kwamen niet meer terug.’ Zelf heeft hij in Utrecht gestudeerd, maar hij ging elke vrijdag met een brede lach op zijn gezicht naar huis.

Weinig jongeren
[4] Om aan de buitenwereld te laten zien wat Drenthe allemaal te bieden heeft, besloten Stijn en Jasper om een serie te maken. ‘We hebben al veel video’s gemaakt voor ons eigen online kanaal. Toch wilden we iets groters. *3LAB* wilde ons idee wel. We kregen alle vrijheid en een klein budget om de serie te gaan maken. Daarom wilden we graag met hen samenwerken.’
[5] Een van de eerste dingen die de neven deden, was het kopen van twee brommers. ‘Daarmee gingen we deze zomer Drenthe in. We voerden een onderzoek uit om antwoorden te krijgen op onze vragen. Hoe staat de provincie ervoor? Hoeveel jongeren zie je op straat?’ Het resultaat viel tegen. ‘Het waren toch vooral vijftigplussers die je tegenkwam. Drenthe is blijkbaar niet populair onder jongeren. Zij zoeken meer dan rust en ruimte.’

Hippe koffiezaak

[6] Om dat te veranderen, kwamen de twee Drenten in actie. Ze zijn naar Amsterdam gegaan om daar te onderzoeken wat Amsterdam nou zo populair maakt. De hippe koffiezaakjes vielen meteen op. 'Als dat in Amsterdam kan, waarom dan niet in Drenthe?' De twee neven openden daarom een koffiebar in Klazienaveen. 'Veel mensen vonden het wel leuk en grappig, maar het waren vooral oude Drenten die langskwamen.

Backpacken

[7] In de vierdelige serie worden de mooiste kanten van Drenthe getoond. Zo gaan de twee neven backpacken in de natuur van Drenthe. 'Waarom zou je helemaal naar Australië reizen, als je ook hier in Nederland nieuwe plekken kunt ontdekken?' Voor Stijn en Jasper was het maken van de documentaire een mooie kans om Drenthe nog beter te onderzoeken. 'Het was geweldig om de serie te maken, omdat we zo onze prachtige provincie aan heel veel mensen konden laten zien', zegt Stijn. De neven hebben nog veel ideeën waarmee ze aan de slag willen. 'Zolang we het maar vanuit Drenthe mogen maken.'

Naar: www.sevendays.nl, op 4 december 2016

Opdracht 7

Bekijk tekst 6. Werk samen met een klasgenoot.

1 In tekst 6 zijn drie zinnen of zinsdelen gemarkeerd.
Noteer: *feit – mening – argument*.

groen = ______________________

geel = ______________________

blauw = ______________________

2 Zoek allebei een ander artikel op de website *www.sevendays.nl* en print het.

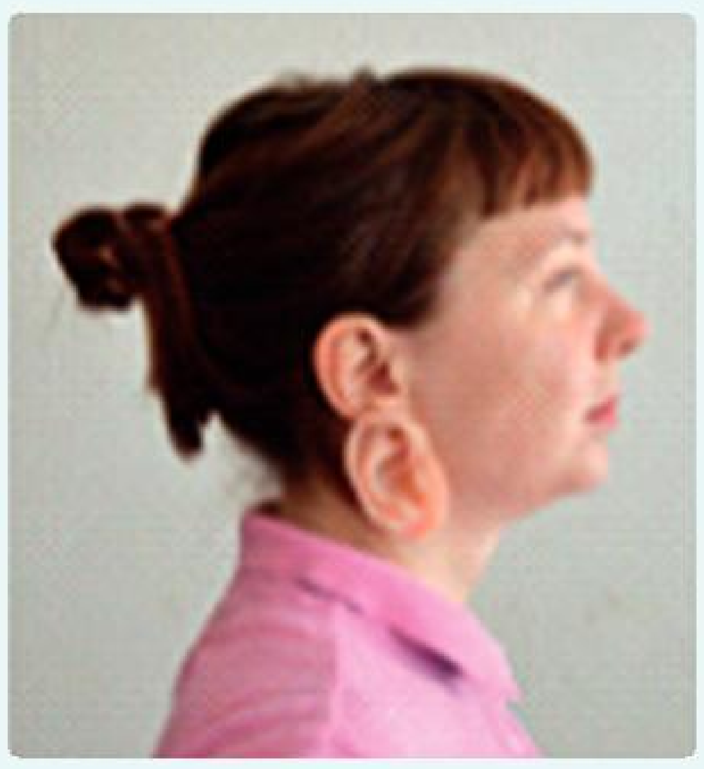
3 Markeer met één kleur *een feit, een mening* en *een argument*.

4 Ruil je tekst met die van je klasgenoot.

5 Wijs in elkaars tekst eerst de mening aan, dan het feit en vervolgens het argument.

Tekst 6

Nieuw sieraad: oren in je oren

De meeste mensen hebben twee oren. Kunstenaar Nadia Buttendorf uit Berlijn legt zich daar niet bij neer. Met haar sieraden trakteer je jezelf heel makkelijk op wat extra lichaamsdelen.
Kunstenaar Buttendorf maakt dus letterlijk oorbellen: een extra paar oren voor aan je lellen. Niet dat je er extra goed mee hoort. Maar grappig staan ze wel.
En interessant vindt Buttendorf het ook. Hoe zou het zijn als iedereen geboren wordt met vier oren? Zouden we dan anders luisteren? En waarom kunnen oren niet op andere plekken op je lichaam zitten? Zouden we dan misschien beter kunnen horen? Met haar kunst hoopt ze mensen aan het denken te zetten. Ze heeft oren in alle kleuren en maten gemaakt, omdat er mensen in alle kleuren en maten zijn.

http://www.sevendays.nl/nieuws-raar/nieuw-sieraad-oren-je-oren

Ik kan/weet

- het verschil tussen feiten, meningen en argumenten.
- meningen herkennen en begrijpen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert je mening opschrijven.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen.

1

2

3

Welke plek is het mooist om te wonen? Schrijf in een of twee goede zinnen op welke plek jij het mooist vindt en waarom je dat vindt.

____

____

____

Theorie

video-uitleg

Je mening opschrijven

Als je je **mening** geeft, kun je ook uitleggen waarom je die mening hebt. Je geeft dan een **argument** voor je mening.
Je kunt je mening beginnen met woorden als: *Ik vind* en *Volgens mij*.
Noteer achter je mening *want* of *omdat* en schrijf je argument op.

Je kunt je argument duidelijker maken door er een **voorbeeld** bij te geven.
Bijvoorbeeld:
- mening: *Ik vind fietsen met oordopjes in gevaarlijk,*
- argument: ..., *want je let dan niet goed meer op de rest van het verkeer.*
- voorbeeld: *Gisteren zag ik bijvoorbeeld een jongen bellend het kruispunt op fietsen. Hij werd bijna geschept door lijn 314. De jongen had de bus helemaal niet gezien!*

Opdracht 1

Maak de zinnen af met een argument.

1 Ik vind sporten wel / niet belangrijk, omdat ______________________________

____

2 Het verbod op mobiele telefoons in het verkeer vind ik wel / niet goed, want ______________________________

____

3 Volgens mij is het wel / niet leuk om beroemd te zijn, omdat ______________________________

____

Opdracht
2

Kruis het voorbeeld aan dat het argument duidelijker maakt.

1 Tom vindt dat je geen vlees moet eten, omdat het zielig is voor de dieren.
- ○ In kippenvlees zitten bijvoorbeeld vitaminen die goed zijn voor een mens.
- ○ Kippen leggen bijvoorbeeld bijna elke dag een ei.
- ○ Kippen leven bijvoorbeeld in veel te kleine hokken.

2 Bayla vindt dat 'gamen' een schoolvak moet worden, want daardoor leer je goed samenwerken.
- ○ Als je elke dag gamet, dan kun je bijvoorbeeld veel beter Engels spreken.
- ○ Je moet overleggen, als je bijvoorbeeld met een groepje een game speelt.
- ○ Op school krijg je ook andere vakken, zoals wiskunde en geschiedenis.

Opdracht
3

Jullie school wil meedoen aan de wedstrijd 'Wie is de beste docent(e) van het land?' Daarvoor moet eerst de beste docent(e) van de school worden gekozen. Iedereen moet opschrijven wie dat volgens hem is en daarbij twee argumenten noemen. Schrijf jouw mening en argumenten hieronder.

Opdracht
4

Je koopt online een trui. Na twee dagen wordt de trui bezorgd. Helaas zijn de mouwen te kort en is de kleur heel anders dan op de website staat. Je stuurt de trui terug. Gelukkig staat het geld diezelfde dag weer op je rekening. Het bedrijf stuurt je een formulier. Lees het formulier en vul het in.

Klantervaring

naam	
e-mailadres	
product	
kwaliteit	- ○ ○ ○ ○ ○ +
bezorgsnelheid	- ○ ○ ○ ○ ○ +
service	- ○ ○ ○ ○ ○ +

Ik ben erg tevreden over ______________________, omdat ______________

Ik ben niet zo tevreden over ____________________, want ______________

Opdracht 5

De schrijver van een boek over Nederland wil stukjes van scholieren in zijn boek zetten. Wat vinden zij de mooiste of juist de lelijkste plek van Nederland? Schrijf in ongeveer 75 woorden op wat jij de mooiste of juist de lelijkste plek van Nederland vindt.

1 Vul in: Ik vind ______________________ de mooiste / lelijkste plek van Nederland.

2 Leg je mening uit met een argument.

____

3 Bedenk een voorbeeld waarmee jij je argument duidelijker maakt.

____

4 Schrijf de tekst. Zet een titel boven je tekst.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

Opdracht 6

Met een klassenuitje zijn jullie naar een zwembad geweest. Daar vertelde een medewerker over de verkiezing *Het beste zwembad*. Als je meedoet, kun je een jaarabonnement van jouw favoriete zwembad winnen!
Schrijf de antwoorden op de vragen hieronder op een kladblaadje.

1 Wat is de naam van jouw favoriete zwembad?

2 Welke twee dingen vind je goed aan dat zwembad?

3 Wat vind je niet zo goed aan het zwembad? Leg je mening uit met een argument.

4 Waarom moet dit zwembad volgens jou winnen?

5 Bedenk een voorbeeld waarmee je je argument bij vraag 4 duidelijker maakt.

Ruil je kladblaadje met dat van een klasgenoot.

6 Controleer de antwoorden van je klasgenoot met deze vragen:
- Zijn de meningen en argumenten duidelijk?
- Maakt het voorbeeld het argument duidelijker?

7 Verbeter je antwoorden als dat nodig is.

Bekijk het formulier.

8 Vul met behulp van je antwoorden op vraag 1 tot en met 5 het formulier in.

HET BESTE ZWEMBAD

WELK ZWEMBAD KIES JIJ?

Naam zwembad: ____

Beoordelingspunten:

personeel			
kleedhokjes			
hygiëne			
glijbanen			
douches			
toegangsprijs			

1 Ik vind beoordelingspunt ______________________________ het belangrijkste, omdat

____

2 Welke zaken heeft het zwembad goed voor elkaar?

- ____
- ____

3 Het leukste van het zwembad vind ik ____

4 Het zwembad zou het volgende moeten verbeteren: ____________________________

____

5 Dat is nodig, omdat ____

____

6 Waarom moet dit zwembad winnen? ____

____

naam: ____

e-mailadres: ____

leeftijd: ______________

cijfer:

9 Ruil je ingevulde formulier met dat van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je formulier als dat nodig is.

Ik kan/weet

- mijn mening opschrijven. 2F
- mijn mening uitleggen met argumenten. 2F
- voorbeelden geven bij mijn argumenten.

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over discussies.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Vul in: Met 'vrijheid van meningsuiting' wordt bedoeld dat iedereen ________________

____

2 Wat vindt de jongen van het spandoek? ________________

3 Mag hij zijn mening geven van de man en de vrouw? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Discussie

In een **discussie** praten mensen samen of onder leiding van een gespreksleider over een onderwerp. De deelnemers geven hun **mening** over dat onderwerp. Ze vertellen ook waarom ze die mening hebben. Dat zijn de **argumenten**. Vaak leggen de deelnemers ook uit waarom zij het met de ander wel of niet eens zijn.

Zo kijk en luister je naar een discussie

1 Kijk en luister precies. Wat is het onderwerp van de discussie?
2 Luister naar de verschillende deelnemers. Wat is hun mening en welke argumenten gebruiken ze?
3 Kijk en luister goed: met welke spreker(s) ben je het eens en met welke oneens? Bedenk ook waarom je het wel of niet eens bent met de spreker(s).

Opdracht **1**

Je gaat kijken naar een fragment uit het programma *Idols*. Eva Simons en Jamai Loman hebben een discussie. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Eva gebruikt veel woorden om haar mening te geven over de zang van de jongen.

Noteer een van die woorden: Eva vindt de zang ____________________

2 Wat is de mening van Eva over de zang van de jongen? Zij vindt dat hij
- ○ goed zingt, maar te netjes en zonder gevoel.
- ○ slecht zingt en geen goede artiest is.

3 Eva vindt dat iedereen in een musical saai en braaf zingt. Wat is haar argument bij haar mening?
- ○ Als je in een musical speelt, dan wordt er tegen je gezegd: 'Dit moet je zingen en zo moet je het zingen.'
- ○ Ik heb zelf ooit een keer een beginnetje gemaakt in een musical en toen ben ik heel snel weggerend.

4 Eva zegt dat zij de waarheid spreekt. Jamai vindt dat wat Eva zegt nergens op slaat. Wat is zijn argument?
- ○ De jongen heeft juist heel goed gezongen en hij is trots.
- ○ Eva heeft maar een klein stukje van één musical gedaan.

5 Zijn Jamai en Eva het aan het eind van het gesprek met elkaar eens? ja / nee

Opdracht 2

Je gaat luisteren naar een discussie tussen een leraar en twee leerlingen: Lois en Jim. Lees eerst de vragen. Luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van de discussie?
- ○ de kunst bij de ingang van de school veranderen
- ○ het lokaal van de kunstvakken opknappen
- ○ meer kunst aan de muren op school hangen

2 Lois vindt de ingang van de school mooi. Jim is het niet met haar eens. Wat is zijn argument?
- ○ Al die kunst aan de muur is veel te druk voor de ingang van een school.
- ○ Gekleurde ramen en rommel horen niet bij de ingang van een school.

3 Welk lokaal vindt Jim mooi? ____________________

4 Vul in: Jim vindt een rustig en opgeruimd lokaal fijn, want ____________________

____

5 Vul één woord in: Lois vindt het lokaal van Nederlands ____________________

6 De leraar vraagt waarom Lois vindt dat er meer plek moet zijn voor presentatie dan slechts één wandje. Lois antwoordt: 'Gewoon, omdat ik dat vind.' Is dat

een argument? Ja / Nee, want ____________________

____

7 Vul in: Ik ben het eens met Jim / Lois, omdat ____________________

____

____

Ik kan/weet • eenvoudige discussies begrijpen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert deelnemen aan een discussie.

Startopdracht

Jullie school heeft een onderzoek gedaan naar het slaapgedrag van pubers. Daaruit blijkt dat kinderen tussen 12 en 18 jaar om 08.30 uur nog niet klaar zijn om te leren. Daarom heeft jullie school besloten om de schooltijden aan te passen. Jullie beginnen voortaan om 10.00 uur en eindigen de schooldag om 17.00 uur. Er is één pauze van 13.30 uur tot 14.00 uur.

1 Vul in: Ik ben het eens / oneens met het aanpassen van de schooltijden,

omdat ____

____

Vergelijk je antwoord met dat van een klasgenoot.

2 Hebben jullie dezelfde mening over het aanpassen van de schooltijden? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Deelnemen aan een discussie

In een discussie praat je met anderen over een bepaald onderwerp of over een **stelling**. Iedereen zegt wat hij vindt en geeft argumenten. Je kunt bij een stelling argumenten voor en argumenten tegen verzinnen. Bijvoorbeeld:
– stelling: *Alleen de gemeente mag met oud en nieuw vuurwerk laten afsteken.*
– argument voor: *Een professionele vuurwerkshow is veel mooier dan het vuurwerk dat mensen voor hun huis afsteken.*
– argument tegen: *Veel mensen vinden zelf vuurwerk afsteken leuk.*
Je kunt tijdens een discussie van mening veranderen.

Zo houd je een goede discussie
• Geef je mening en je argumenten.
• Luister naar elkaar en laat iedereen uitpraten.
• Blijf bij het onderwerp.

In een discussie heb je soms een gespreksleider. De gespreksleider begint met de discussie en zorgt dat iedereen iets kan zeggen. Hij grijpt ook in als de discussie niet goed verloopt.

Opdracht 1

Hieronder staan zes stellingen. Omcirkel *eens* of *oneens*.

1 Het openbaar vervoer moet gratis worden. eens / oneens

2 Bibliotheken zijn niet meer nodig. eens / oneens

3 Dierentuinen moeten verboden worden. eens / oneens

4 Vrouwen horen niet te werken. eens / oneens

5 Profvoetballers krijgen te veel salaris. eens / oneens

6 Het schooluniform moet worden ingevoerd. eens / oneens

Opdracht 2

Vorm een viertal en maak een tafelopstelling waarbij twee klasgenoten tegenover de andere twee zitten.

1 Kies samen een stelling uit opdracht 1 en bepaal welk tweetal *voor* en welk tweetal *tegen* is.

2 Bedenk als tweetal ten minste twee argumenten bij jullie mening.

3 Noem eerst allemaal je mening en één argument. Je mag nog niet op elkaar reageren.

4 Als iedereen een argument heeft genoemd, begint de discussie. Jullie reageren op elkaar. Bijvoorbeeld: 'Je zegt dat je ... vindt, maar het heeft ook een nadeel, namelijk ...' De discussie mag ongeveer drie minuten duren.

5 Ben je na de discussie van mening veranderd door een argument van het andere tweetal? ja / nee

6 Liet iedereen elkaar uitpraten? ja / nee

Opdracht 3

Omcirkel eerst *eens* of *oneens*. Noteer vervolgens een argument bij iedere stelling.

1 Als je schreeuwt, dan luisteren mensen beter naar je. eens / (oneens)

Argument: Als je schreeuwt, worden mensen boos en daardoor luisteren ze juist niet naar je.

2 Discussiëren is hetzelfde als vechten met woorden. eens / oneens

Argument: ______________________________

____

3 Het is zwak om toe te geven dat je mening is veranderd. eens / oneens

Argument: ______________________________

____

Opdracht 4

Jullie gaan een discussie met de hele klas voeren. De docent is de gespreksleider en bepaalt de stelling waarover jullie gaan discussiëren.

1 Bepaal voor jezelf of je *voor* of *tegen* de stelling bent.

2 Je krijgt drie minuten de tijd om argumenten te bedenken. Je mag je argumenten op een spreekkaartje noteren.

3 Ga vervolgens tegenover elkaar zitten of staan. De leerlingen die *tegen* zijn, staan links van de gespreksleider. De leerlingen die *voor* zijn, staan rechts.

4 De gespreksleider wijst een aantal leerlingen aan die argumenten noemen. Er mag nog niet gereageerd worden.

5 Reageer op elkaars argumenten. Luister goed naar je klasgenoten en laat iedereen uitspreken.

6 Na de discussie blijf je op de plek waar je zit of staat óf je loopt naar de overkant als je van mening bent veranderd.

Ik kan/weet
- deelnemen aan een eenvoudige discussie. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over achtervoegsels.

Startopdracht

Kun jij de betekenis van de onderstreepte woorden raden?

1 Hij doet vijandig tegen mij. – aardig / niet aardig

2 Ik noteer het schematisch. – alles door elkaar / alles netjes op een rijtje

3 De minderheid had een voldoende. – het grootste deel / het kleinste deel

4 De koektrommel was rijkelijk gevuld. – er zat veel in / er zat weinig in

5 Het vlees lag in de koeling. – een koude plaats / een warme plaats

Theorie

video-uitleg

Achtervoegsels

Sommige woorden bestaan uit een woord en een voorvoegsel. Er zijn ook woorden met een **achtervoegsel**. Als je de betekenis van een deel van het woord weet, kun je de betekenis van een woord met een achtervoegsel soms wel bedenken. Bijvoorbeeld:
• *Deze laarzen zijn heel goed bruikbaar als het glad is.*
In *bruikbaar* herken je het woord *gebruiken*. *Bruikbaar* betekent dus: je kunt het gebruiken.
Achtervoegsels die veel voorkomen, zijn: *-lijk, -heid, -teit, -baar, -atie, -aard, -aar, -isch, -ing, -ig*.
Soms geven achtervoegsels woorden een andere betekenis:
-loos: waardeloos = zonder waarde
-vol: smaakvol = met veel smaak
-lijks: wekelijks = elke week

Opdracht 1

Welk woord past het best in de zin? Kies uit: *combinatie – kritisch – luiaard – moedig – strafbaar – succesvol – tekenaar.*

1 Iemand die plaatjes voor een stripverhaal maakt, is een ______________________.

2 Iemand die nooit iets doet of nooit meehelpt, is een ______________________.

3 Iemand die alles durft, is ______________________.

4 Iemand die patat met pindasaus lekker vindt, vindt dat een goede ______________________.

5 Als je zegt wat je ergens niet goed aan vindt, ben je ______________________.

6 Als altijd alles je lukt, ben je ______________________.

7 Als je iets doet wat van de wet niet mag, ben je ______________________.

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

merkwaardige (al. 2)	actie om mensen informatie te geven
nauwelijks (al. 3)	vreemde
momenteel (al. 3)	nu, op dit moment
regelmatig (al. 3)	bijna niet
campagne (al. 4)	vaak
steunen (al. 4)	helpen

2 In het woord *uiterlijk* (al. 1) herken je het woord *uit*. *Uiterlijk* heeft dus te maken met iemands buitenkant / binnenkant.

3 Onderstreep de tegenstelling van *aantrekkelijk* in de laatste zin van alinea 1.

4 In het woord *dierkundige* (al. 2) herken je de woorden *dier* en *kunnen*. Wat denk jij dat een *dierkundige* is?

____

5 In alinea 2 staat het woord *dient*. De betekenis van dat woord staat in de volgende zin. Onderstreep die betekenis.

6 De blobvis is smaakloos (al. 3). Wat betekent dat? ______________________________

7 Noteer een voorbeeld van een dier dat jij *knuffelbaar* (al. 4) vindt.

____

8 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	**Woordbetekenis**
______________	daarom, om die reden
______________	ervoor zorgen dat iemand of iets veilig is
______________	heeft
______________	hoe iemand of iets eruitziet
______________	is bedoeld
______________	je best doen
______________	mooi
______________	ook al
______________	te zorgen dat iemand je leuk en interessant vindt
______________	toevallig ergens komt
______________	verdwijnen, niet meer bestaan
______________	vervelend, lastig
______________	wordt minder

Tekst 1

Mooi lelijk is niet lelijk

[1] Van sommige diersoorten zijn er nog maar zo weinig over dat ze in de toekomst misschien van de wereld verdwijnen: het zijn bedreigde diersoorten. Mensen willen vooral de dieren beschermen die er mooi, lief en schattig uitzien, zoals de panda of de babytijger, maar ook dieren met een minder mooi uiterlijk hebben hulp nodig. Als we niet oppassen, zullen bijvoorbeeld de neusaap en de blobvis uitsterven. Nee, die zien er niet aantrekkelijk uit. Ze zijn eigenlijk gewoon heel lelijk.

[2] De neusaap leeft op het Aziatische eiland Borneo. Hij heeft een merkwaardige snuit: waarschijnlijk bezit hij de grootste neus van alle bosbewoners. De aap wordt geboren met een kleine neus. Als het dier volwassen wordt, wordt zijn neus steeds langer. Sommige mannetjesapen hebben zo'n grote neus dat ze hem met hun hand moeten optillen als ze willen eten. Het is dus een hinderlijk ding en waar de neus voor dient, weten de dierkundigen eigenlijk ook niet. Misschien is hij vooral bedoeld om indruk te maken op de vrouwtjes, want die kiezen vaak het mannetje met de langste neus. Het aantal neusapen daalt nog steeds en daarom staat de neusaap tegenwoordig ook op de lijst van bedreigde diersoorten.

[3] Een blobvis lijkt meer op een pudding dan op een vis. De vis heeft geen graten en geen echte spieren. Hierdoor zweeft hij in het water rond en beweegt hij nauwelijks. Hij wordt ongeveer dertig centimeter groot en leeft heel diep in de oceaan. Vandaar dat hij maar weinig wordt gezien en gefotografeerd. Momenteel is de blobvis een bedreigde diersoort. Hoewel hij diep in de zee leeft, gebeurt het regelmatig dat hij in de netten van krabben- en kreeftenvissers terechtkomt. Die hebben niets aan hem, want de blobvis is oneetbaar en smaakloos.

[4] In 2013 is de blobvis gekozen als lelijkste dier ter wereld door de Ugly Animal Preservation Society, een organisatie die campagne voert om bedreigde diersoorten die niet knuffelbaar zijn te steunen. En jij, wil jij je inzetten om de neusaap en de blobvis te helpen?

Opdracht
3

Welk woord past het best in de zin? Kies uit: *aantrekkelijk – bescherming – bezittingen – daling – hinderlijk – uiterlijk.*

1 Het Wereld Natuur Fonds vindt de ______________________ van bedreigde diersoorten heel belangrijk.

2 Door de ______________________ van het aantal leden kon onze club nog maar met één team in de competitie spelen.

3 Mijn vader let bij het kopen van een auto vooral op het ______________________ en hij vindt de binnenkant minder belangrijk.

4 Vind jij jongens met een baard ______________________ of vind je jongens zonder baard mooier?

5 Het is heel ______________________ dat ze het fietspad hebben afgesloten, want nu moet ik omfietsen.

6 De bewoners die moesten vluchten voor de orkaan, moesten al hun ______________________ achterlaten.

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 dient — Weet jij waarvoor die twee rode knopjes op mijn koptelefoon ______________________?

2 hinderlijk — De passagiers klaagden over het ______________________ geluid van de verwarming in de bus.

3 indruk maken — Sebastiaan heeft met zijn stunts op de fiets veel ______________________ op zijn vrienden.

4 komt terecht — Onze bal mag niet in de tuin van de buren ______________________, want die worden dan heel kwaad.

5 je inzetten — Alle buurtbewoners willen ______________________ om van het wijkfeest een succes te maken.

6 uitsterven — De dinosaurus is al heel lang geleden ______________________.

7 momenteel — Op dit ______________________ wordt de panda met uitsterven bedreigd.

8 aanbieden — De skates die ik vorige week heb gekocht, zijn nu in de ______________________ en dus veel goedkoper.

Opdracht 5

Welk woord past in de zin? Kies uit: *hoewel – vandaar.*

1 Heb jij het nieuwe nummer van Mika al gehoord? ______________________ ik niet van zijn muziek houd, vind ik dit toch een mooi nummer.

2 Lize koopt graag dure kleren. ______________________ dat ze een bijbaantje zoekt.

3 Het gaat waarschijnlijk regenen. ______________________ dat Nadia haar regenpak meeneemt.

4 ______________________ Abdel niet zo lang is, kan hij toch heel goed basketballen.

Bedenk zelf zinnen. Gebruik bij 5 *hoewel* en bij 6 *vandaar.*

5 ____

____

6 ____

____

Opdracht 6

Welke afbeelding past het best bij de zin? Noteer elk nummer één keer.

Dit beest heeft een aantrekkelijk uiterlijk: ________

Dit is een beschermde diersoort: ________

Dit is een hinderlijk beest: ________

Dit is een uitgestorven dier: ________

Opdracht 7

Welk woord past het best bij de zin? Schrijf dat woord eronder Kies uit: *creativiteit – geschiktheid – oncontroleerbaar – onvrijwillig – respectloos – risicovol.*

1. Je kunt niet zien of iets goed of niet goed is.

   ____

2. Je laat merken dat je anderen minder waard vindt dan jezelf.

   ____

3. Je doet iets wat heel gevaarlijk is.

   ____

4. Je bent goed in nieuwe dingen bedenken of maken.

   ____

5. Je doet iets omdat het moet.

   ____

6. Je wilt zien of je iets ergens voor kunt gebruiken.

   ____

Opdracht 8

Trek lijnen tussen het woord en de betekenis.

eenvoudig	gemakkelijk
eetbaar	heel erg
mateloos	iemand die iets verkoopt
handelaar	iets wat niet kan
onmogelijkheid	wat je kunt eten

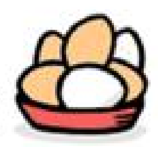
UITDRUKKINGEN

Opdracht
9

Maak de uitdrukkingen af met het goede woord.

1 Hij hoort er niet bij. – Hij valt buiten de ____________________.

2 Zij zorgt voor vrolijkheid. – Zij is het ____________________ in huis.

3 Hij is met minder tevreden. – Hij kiest ____________________ voor zijn geld.

4 Zij gelooft het zomaar. – Zij neemt het aan voor zoete ____________________.

Opdracht
10

Lees de uitdrukkingen en hun betekenis. Welke uitdrukking past het best bij de tekstjes A tot en F? Noteer het nummer erachter.

1 ogen tekortkomen = heel veel interessante of leuke dingen tegelijk zien
2 een oogje in het zeil houden = op iets of iemand letten om te kijken of alles wel goed gaat
3 met het blote oog = zonder bril of andere hulpmiddelen
4 iemand uit het oog verliezen = iemand niet meer zien of spreken en niet meer weten hoe het met hem of haar gaat
5 iemand onder vier ogen spreken = met iemand praten zonder dat er anderen bij zijn
6 je ogen goed de kost geven = heel goed rondkijken

A De trainer is niet tevreden over het gedrag van Jelte. Hij wil daar met hem over praten, maar de anderen hoeven het niet te horen. ________

B De nieuwe dierentuin was heel groot. Er waren zoveel leuke dieren, dat we niet wisten waar we het eerst naar moesten kijken. ________

C Tarik gaat op vakantie naar New York. Waarschijnlijk komt hij daar niet zomaar nog een keer. Hij wil dus heel goed naar alles kijken en niets missen of overslaan. ________

D Het scherm van je telefoon zit vol met bacteriën. Die kun je zo niet zien, maar als je door een microscoop kijkt, zie je hoe vies het scherm eigenlijk is. ________

E Femke is verhuisd naar Zuid-Afrika. Ze was bang dat ze dan niet meer zou weten hoe het met haar klasgenoten ging. Ze was vergeten dat ze aan de andere kant van de wereld ook internet hebben. Femke spreekt haar klasgenoten nog steeds bijna dagelijks. ________

F Mijn ouders vinden het goed dat we de hele avond alleen thuisblijven. Ze hebben wel met de buurman afgesproken dat hij een paar keer bij ons langskomt om te kijken of alles goed gaat. ________

Ik kan/weet
- de betekenis van veelvoorkomende achtervoegsels.
- de betekenis van woorden vinden met behulp van achtervoegsels. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over verwijswoorden.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen. Wat zegt de andere persoon? Schrijf A of B in de ballonnen.
A Daarom geef ik jou cadeautjes.
B Daarom geef ik jouw cadeautjes.

Theorie

video-uitleg

Verwijswoorden (2)

De **verwijswoorden** *me, mij* en *mijn* lijken erg op elkaar. Je kunt ze daarom ook heel gemakkelijk verkeerd gebruiken. Dit geldt ook voor de verwijswoorden *je, jou* en *jouw*.

Je gebruikt		
- mijn - jouw - je	als er een **bezit** achter staat.	- In dat lokaal ligt mijn **jas**. - Wat is jouw **mening** over de nieuwe auto? - Misschien moet hij je **broer** even bellen.
- mij - me - jou - je	als er geen bezit achter staat.	- Waarom luistert niemand naar mij? - Gisteren vroeg Sanne me om advies. - De docent gaf jou de toets terug. - Wil je die schoenen even aangeven?

Opdracht 1

Omcirkel het juiste verwijswoord.

1 Mag ik jou / jouw **fiets** lenen? (fiets → bezit → jouw)

2 Ik zag jou / jouw gisteren. (geen bezit → jou)

3 Dennis zal jou / jouw om zeven uur ophalen.

4 Ik vind jou / jouw ideeën heel creatief!

5 Zal ik jou / jouw vanmiddag helpen met kranten bezorgen?

6 Tijdens de storm is er in jou / jouw straat een boom omgewaaid.

Opdracht
2

Omcirkel het juiste verwijswoord.

1 Me / Mijn **schoen** is stuk. (schoen → bezit → mijn)
2 Kun je me / mijn helpen? (geen bezit → me)
3 Me / Mijn moeder kan heel lekker koken.
4 Svenno heeft me / mijn uitgenodigd voor zijn feestje.
5 Die aardige mevrouw liet me / mijn voorgaan bij de kassa.
6 Morgen vier ik me / mijn verjaardag.
7 Ik kom wat later, want ik moet me / mijn hond nog uitlaten.
8 Iedereen feliciteerde me / mijn met het winnen van de eerste prijs.

Opdracht
3

Omcirkel in de tekst de juiste verwijswoorden.

Wow! Wat mooi!

Ben je / jou op zoek naar een stoere workshop? Maak een afspraak met mij / mijn en ik leer jou / jouw graffiti spuiten! Ik geef workshops in me / mijn atelier, maar ik kan ook naar jou / jouw toe komen. Ik vertel je / jouw eerst wat over de geschiedenis van graffiti, daarna leg ik je / jouw de techniek van het spuiten uit en dan is het jou / jouw beurt om actief te worden. Je / Jou mag jou / jouw kunstwerk na afloop natuurlijk mee naar huis nemen. Interesse? Bel of mail me / mijn!

Naar: www.graffitiforyou.nl

Opdracht
4

1 Maak met de woorden een zin van ten minste zes woorden.
 1 ik – hond – jouw
 ____
 2 ik – hond – jou
 ____
 3 jij – huis – mij
 ____
 4 jij – huis – mijn
 ____

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen.

Opdracht 5

Zes verwijswoorden in het briefje zijn fout. Omcirkel het foute verwijswoord en noteer het goede woord. De eerste is voorgedaan.

Gezocht

Wie heeft me (mijn) kat gezien? Ze heet Blackie en ik heb haar van me ouders gekregen. Ze is al drie dagen weg en ik mis haar! Als je haar ziet, wil je mijn dan bellen? Mij nummer is 06-1234567. Als je Blackie vindt, dan kom ik naar jou huis om haar op te halen. Ik neem een taart voor jouw mee als bedankje!

Opdracht 6

Noteer de juiste verwijswoorden. Iedereen trekt zijn eigen jas aan, dus je moet overal een ander woord invullen.

1 Ik doe ___________ jas aan.

2 Jij doet ___________ jas aan.

3 Tim doet ___________ jas aan.

4 Carlijn doet ___________ jas aan.

5 De kinderen doen ___________ jas aan.

Opdracht 7

Noteer de juiste verwijswoorden. De personen vooraan de eerste zin krijgen een compliment. Let op: soms kun je twee woorden invullen. Kies er dan eentje.

1 Ik zie er mooi uit. Tobias geeft ___________ een compliment.

2 Jij ziet er mooi uit. Tobias geeft ___________ een compliment.

3 Jonas ziet er mooi uit. Tobias geeft ___________ een compliment.

4 Elise ziet er mooi uit. Tobias geeft ___________ een compliment.

5 De meiden zien er mooi uit. Tobias geeft ___________ een compliment.

Opdracht 8

Vul het juiste verwijswoord in. Kies uit: *haar – hem – hun – je – jouw – me – mijn – ze.* Je mag elk woord maar één keer gebruiken.

1 Ben jij morgen thuis? Ik wil graag even bij ___________ langskomen.

2 Sanne is verdrietig. Ik probeer ___________ te troosten.

3 Toen ik veel te laat thuiskwam, zaten ___________ ouders in de huiskamer te wachten.

4 Zijn Abdul en Ruben er nog niet? ___________ hadden er tien minuten geleden al moeten zijn.

5 Stephans telefoon staat uit. Ik kan ___________ niet bereiken.

6 Wat een lekkere pasta heb je gemaakt. Ik ben jaloers op ___________ kookkunst!

7 Ik snap de opdracht niet. Kun jij ___________ vertellen wat ik moet doen?

8 Tamar en Diana kregen een boete van de politie, omdat ___________ fietslichten het niet deden.

Opdracht
9

Maak de omgekeerde puzzel. Welke zin hoort bij welk woord in de puzzel? Zin A is al ingevuld. Je mag samenwerken met een klasgenoot als het alleen niet lukt.

Van links naar rechts:

3 zin ______

4 zin ______

6 zin __A__

7 zin ______

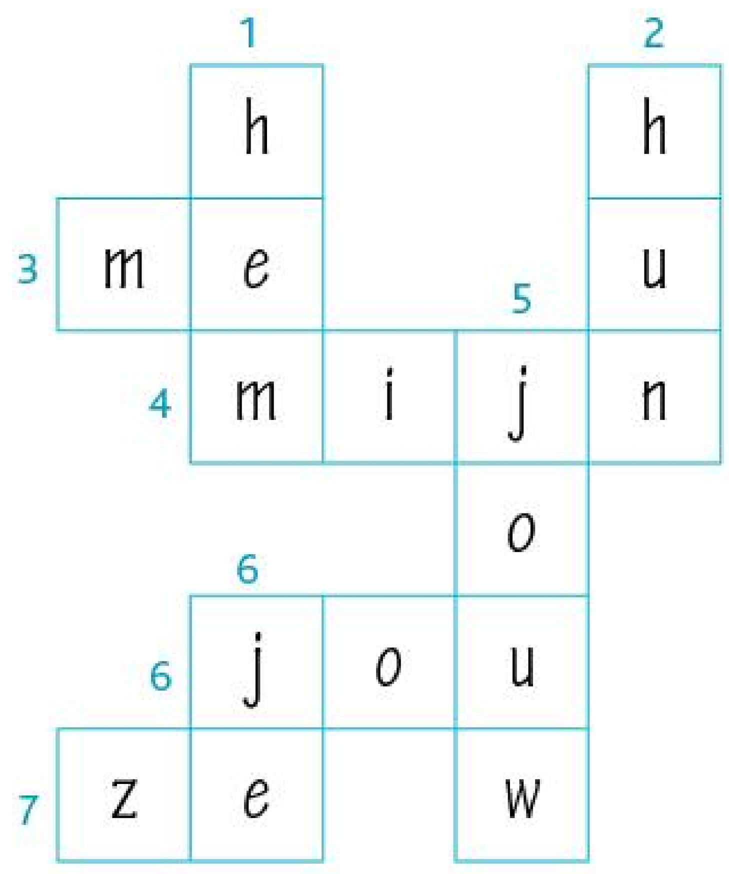
Van boven naar beneden:

1 zin ______

2 zin ______

5 zin ______

6 zin ______

A Anna heeft ______ ook uitgenodigd, toch?

B Dianthe, wil ______ mij even helpen?

C Ik vind ______ tekeningen echt heel mooi! Je hebt talent!

D In de halfpipe lieten de jongens ______ beste stunts zien.

E Kunt u ______ vertellen hoe ik op de Bremweg kom?

F Mijn neef is dj. Je kunt ______ inhuren voor feestjes.

G Op vrijdagmiddag pas ik op ______ buurmeisje.

H Sofie en Fatima zijn vroeg naar het concert gegaan, omdat ______ vooraan bij het podium willen staan.

Ik kan/weet
- verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de tegenwoordige, verleden en voltooide tijd.

Startopdracht

1 Lees de zinnen. Er staan fantasiewerkwoorden in.
a Eva en Anna fratselden mooi.
b In het weekend meroodt Bas altijd.
c Ik zwirl meestal in februari.
d De buschauffeur krafte erg laat.

2 Vul in: Ik denk dat zin ________ en ________ in de tegenwoordige tijd staan.

3 Vul in: Ik denk dat zin ________ en ________ in de verleden tijd staan.

Theorie

video-uitleg

Tegenwoordige, verleden en voltooide tijd

Werkwoorden kun je in drie tijden schrijven.

tegenwoordige tijd	verleden tijd	voltooide tijd
Ik kook Italiaans.	Ik kookte Italiaans.	Ik *heb* Italiaans gekookt.
De meisjes voetballen.	De meisjes voetbalden.	De meisjes *hebben* gevoetbald.
Mark vlucht weg.	Mark vluchtte weg.	Mark *is* weggevlucht.
Wij reizen per trein.	Wij reisden per trein.	Wij *hebben* per trein gereisd.
U schrijft een briefje.	U schreef een briefje.	U *hebt* een briefje geschreven.

Gebruik altijd het schema op bladzijde 309 om te bedenken hoe je het werkwoord moet schrijven.

Opdracht 1

Noteer de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd.

1 betalen

ik ________

jij/je ________

________ jij/je?

hij/zij/ze ________

wij/jullie/zij/ze ________

2 antwoorden

ik ________

jij/je ________

________ jij/je?

hij/zij/ze ________

wij/jullie/zij/ze ________

Opdracht 2

Noteer de persoonsvormen in de tegenwoordige tijd.

1 puzzelen ik ________
2 overleggen jij ________
3 beleven wij ________
4 wedden hij ________
5 versturen ________ jij?
6 blijven jij ________
7 rijden ik ________
8 printen hij ________

Opdracht 3

Zoek de zeven verschillen en maak zinnen in de tegenwoordige tijd. Maak zinnen zoals de voorbeeldzin.

bril dragen 1 Rechts draagt iemand geen bril.

been missen 2 ______

ogen dicht houden 3 ______

boven de grond zweven 4 ______

met vinger wijzen 5 ______

______ 6 ______

______ 7 ______

Opdracht 4

1 Noteer de persoonsvormen van de sterke werkwoorden in de verleden tijd.

	enkelvoud: ik/jij/hij/zij	**meervoud: wij/jullie/zij/ze**
1 helpen		
2 ruiken		
3 springen		
4 worden		

2 Noteer de persoonsvormen van de zwakke werkwoorden in de verleden tijd.

	enkelvoud: ik/jij/hij/zij	**meervoud: wij/jullie/zij/ze**
1 werken		
2 winkelen		
3 hoesten		
4 geloven		
5 redden		
6 verhuizen		

3 Kies het juiste antwoord:
Sterke / zwakke werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank.
Sterke / zwakke werkwoorden eindigen in de verleden tijd op -te(n) of -de(n).

Opdracht 5

Noteer de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 ruilen De verzamelaars ______________________ spullen op de ruilmarkt.
2 ontsnappen Door een slim plan ______________________ de dief aan de politie.
3 kopen Via internet ______________________ Ewout de nieuwste games.
4 poetsen Maryam ______________________ haar tanden in de badkamer.
5 winnen Onze buren ______________________ een grote prijs in een loterij.
6 bereiden Mijn zusje ______________________ een superlekkere lunch voor ons.
7 sporten Vroeger ______________________ Kasim drie keer in de week.
8 weten ______________________ jij niet dat onze kat weggelopen is?

Opdracht 6

Maak zelf zinnen met de woorden. Achter de woorden staat of de zin in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.

1 Meneer De Grave – verbouwen – huis (tt)

____

2 Iris – beantwoorden – vraag (vt)

____

3 Alle fans – klappen – doelpunt (vt)

____

4 De timmerman – slaan – duim (tt)

____

Opdracht 7

Vul in de zinnen een voltooid deelwoord in.

1 De zanger heeft (zingen) ______________________.
2 De goochelaar heeft (goochelen) ______________________.
3 De danser heeft (dansen) ______________________.
4 De turner heeft (turnen) ______________________.
5 De schilder heeft (schilderen) ______________________.
6 De schaatser heeft (schaatsen) ______________________.
7 De kok heeft (koken) ______________________.
8 De fluitist heeft (fluiten) ______________________.

Opdracht 8

Vul de juiste werkwoordsvormen in. De zinnen boven de afbeeldingen staan in de tegenwoordige tijd en de zinnen eronder in de verleden tijd.

Veel museums (organiseren) ______________ ieder jaar een museumnacht. Die nacht (starten) ______________ om 20.00 uur en museums zijn tot diep in de nacht (openen) ______________. De 13-jarige Najib (houden) ______________ eigenlijk niet van museums, maar wel 's nachts!

Najib (gaan) ______________ met zijn vriend Chris naar de museumnacht in Den Haag. De jongens (dansen) ______________ in het Museon op muziek van populaire dj's. Ze (bezoeken) ______________ ook het bunkermuseum over de Tweede Wereldoorlog. Laat in de nacht (maken) ______________ ze een spannende tocht in de Gevangenenpoort. Bij Club Nest (bouwen) ______________ zij een racegame na. Najib en Chris (vinden) ______________ de nacht een aanrader!

Vrij naar: www.museumnachtdenhaag.nl

Opdracht 9 ✱

In het Nederlands gebruiken we soms Engelse werkwoorden. De werkwoordsvormen maak je net als in het Nederlands.
De ik-vorm van *skateboarden* is *skateboard*, dus: *Tim skateboardt – Tim skateboardde*
Soms moet je een werkwoord een beetje aanpassen.
De ik-vorm van *breakdancen* is *breakdance* (niet: *breakdanc*, want dat kun je niet goed uitspreken), dus: *Stijn breakdancet – Stijn breakdancete*
Maak steeds twee werkwoordsvormen zoals in de voorbeelden.

		tegenwoordige tijd	**verleden tijd**
1	downloaden	Abel ______________	Abel ______________
2	mailen	Nadia ______________	Nadia ______________
3	racen	Omar ______________	Omar ______________
4	liken	Sara ______________	Sara ______________

Ik kan/weet
- persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F
- de verleden tijd van sterke en zwakke werkwoorden goed spellen. 2F
- voltooide deelwoorden goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over verkleinwoorden.

Startopdracht

Op de afbeelding zie je een graffitimuur bij een Duitse dierentuin.

1 Vervang de omschrijvingen onder de afbeelding door één woord.

1 een kleine olifant ______
2 een kleine aap aapje
3 een kleine ______ ______

2 Op welke letters eindigen alle drie de woorden op de onderste regel? ______

Theorie

video-uitleg

Verkleinwoorden

Je kunt een zelfstandig naamwoord verkleinen. Een **verkleinwoord** maak je meestal door het achtervoegsel -je achter een zelfstandig naamwoord te plakken: *huis – huisje; stok – stokje*.

Soms moet je ook nog iets anders veranderen. Bijvoorbeeld:
- *stoel – stoel**t**je; schoen – schoen**t**je*
- *boom – boom**p**je; scherm – scherm**p**je*
- *ketting – kettin**k**je; koning – konin**k**je*
- *auto – auto**ot**je; café – cafe**et**je*
- *stem – stem**met**je; man – man**net**je*
- *ring – ring**et**je; tekening – tekening**et**je*

Als je twijfelt hoe je een verkleinwoord schrijft, kun je het verkleinwoord opzoeken op woordenlijst.org.

Opdracht 1

Zet achter elk woord het verkleinwoord. Let op: je moet soms een extra letter toevoegen.

1 bank ______
2 kaars ______
3 krant ______
4 raam ______
5 tafel ______
6 broer ______
7 film ______
8 potlood ______
9 riem ______
10 telefoon ______

Opdracht 2

Zet achter elk woord het verkleinwoord. Let op: je moet extra letters toevoegen. Twijfel je? Kijk dan op www.woordenlijst.org.

1 buiging ____________________ **5** cola ____________________

2 ding ____________________ **6** gum ____________________

3 haring ____________________ **7** kano ____________________

4 verzameling ____________________ **8** zon ____________________

Opdracht 3

Noteer van elk woord het verkleinwoord in het juiste vak.
bak – bestelling – camping – computer – duim – kind – kip – oma – puzzel – radio – spel – tong – uitgang – vorm

Zo maak je verkleinwoorden

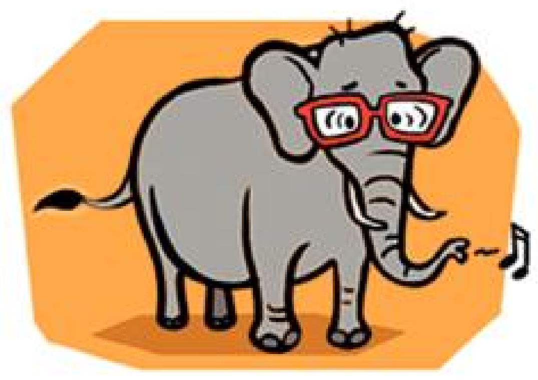
- -*je* erachter en *g* wordt *k*
  beloning – beloninkje
  ____
  ____
- -*je* erachter
  snoep – snoepje
  bakje
  ____
- -*pje* erachter
  scherm – schermpje
  ____
  ____
- -*etje* erachter
  rekening – rekeningetje
  ____
  ____
- -*tje* erachter
  scooter – scootertje
  ____
  ____
- -*etje* erachter en medeklinker erbij
  bal – balletje
  ____
  ____
- -*tje* erachter en klinker erbij
  pizza – pizzaatje
  ____
  ____

Opdracht 4

Wat staat er op de afbeeldingen? Schrijf de verkleinwoorden op.

een aapje met een helmpje

Opdracht 5

Onderstreep de zelfstandige naamwoorden. In elke zin staan er drie. Schrijf onder de zin de verkleinwoorden van die drie zelfstandige naamwoorden op.

1 Het schaap staat met het lam in de schuur.

2 De pen en het schrift liggen op de tafel.

3 Mijn zus kijkt elke avond naar dat programma.

4 De foto is gemaakt vanaf het balkon van de flat.

Opdracht 6

Zet het zelfstandige naamwoord achter het verkleinwoord.

1 koninkje koning
2 haartje
3 pyjamaatje
4 raketje
5 parkietje
6 pinkje
7 staartje
8 soldaatje
9 sterretje
10 knietje

Opdracht 7 ✱

Zet achter elk woord het verkleinwoord. Let op: deze woorden maak je niet volgens de theorie.

1 glas
2 pad
3 blad
4 gat
5 taxi
6 jongen
7 schip
8 wc

MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht 8

1 Deze woorden eindigen allemaal op **-lijk**. Noteer ze hieronder: *duide... – einde... – gevaar... – le... – makke... – moei... – natuur... – vriende... – vro...*.

_______________ _______________ _______________

_______________ _______________ _______________

_______________ _______________ _______________

2 Hoe klinkt het achtervoegsel *-lijk* als je de woorden uitspreekt? _______________

Opdracht 9

Maak van het onderstreepte woord een woord dat eindigt op **-heid**.

1 Is het mogelijk om een uur later te trainen? Ja, dat is een mogelijkheid.

2 De achtbaan is veilig, want het pretpark let goed op de _______________.

3 Ik wil dat je eerlijk tegen me bent, want _______________ is belangrijk.

4 Een cheeta is erg snel. Ooit is een _______________ van 98 km/uur gemeten!

5 Op dat veld mag de hond vrij rondlopen. Die _______________ vindt hij fijn.

6 Ik word vanzelf vrolijk als ik _______________ om me heen zie.

Opdracht 10

Schrijf achter elk woord een synoniem van dat woord. Kies uit: *gemakkelijk – gevaarlijk – moeilijk – mogelijkheid – natuurlijk – vrolijk*.

1 uiteraard _______________
2 eenvoudig _______________
3 risicovol _______________
4 ingewikkeld _______________
5 keuze _______________
6 blij _______________

Opdracht 11

Maak een tegenstelling door het voorvoegsel **-on** voor het woord te zetten.

1 veiligheid _______________
2 eerlijk _______________
3 mogelijk _______________
4 vriendelijk _______________

Opdracht 12

Welk woord past het best op de lege plek in de zin? Kies uit: *duidelijk – eindelijk – lelijk – snelheid – vrijheid*.

1 De blobvis is een ontzettend _______________ dier.

2 Na elf uur rijden waren we _______________ op de vakantiebestemming.

3 Ieder jaar vieren we in Nederland op 5 mei onze _______________.

4 De raceauto kwam met een ongelooflijke _______________ voorbij.

5 Begrijp je wat je moet doen of was de uitleg niet _______________?

Ik kan/weet
- verkleinwoorden goed spellen. 2F
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Dát is mooi!

Een standbeeld, een brug, een gebouw of misschien wel een rotonde: wat vind jij het mooiste bouwwerk in de buurt?

Samen met vier klasgenoten houd je een discussie over het mooiste bouwwerk. *Hoe* jullie die discussie houden, beslist de docent: digitaal of in de klas. Tijdens de discussie gebruik je feiten over het bouwwerk, je eigen mening en de mening van anderen, want *waarom* is dit nu juist het mooiste bouwwerk?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Lezen*: Feiten, meningen en argumenten
- *Spreken en gesprekken*: Deelnemen aan een discussie

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik weet het verschil tussen feiten, meningen en argumenten. • Ik kan meningen herkennen en begrijpen. 1F
Schrijven	• Ik kan mijn mening opschrijven. 2F • Ik kan mijn mening uitleggen met argumenten. 2F • Ik kan voorbeelden geven bij mijn argumenten.
Kijken en luisteren	• Ik kan eenvoudige discussies begrijpen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan deelnemen aan een eenvoudige discussie. 1F
Woordenschat	• Ik weet de betekenis van veelvoorkomende achtervoegsels. • Ik kan de betekenis van woorden vinden met behulp van achtervoegsels. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging Formuleren	• Ik kan verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F
Taalverzorging Spelling	• Ik kan persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F • Ik kan de verleden tijd van sterke en zwakke werkwoorden goed spellen. 2F • Ik kan voltooide deelwoorden goed spellen. 1F
Taalverzorging Spelling	• Ik kan verkleinwoorden goed spellen. 2F • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

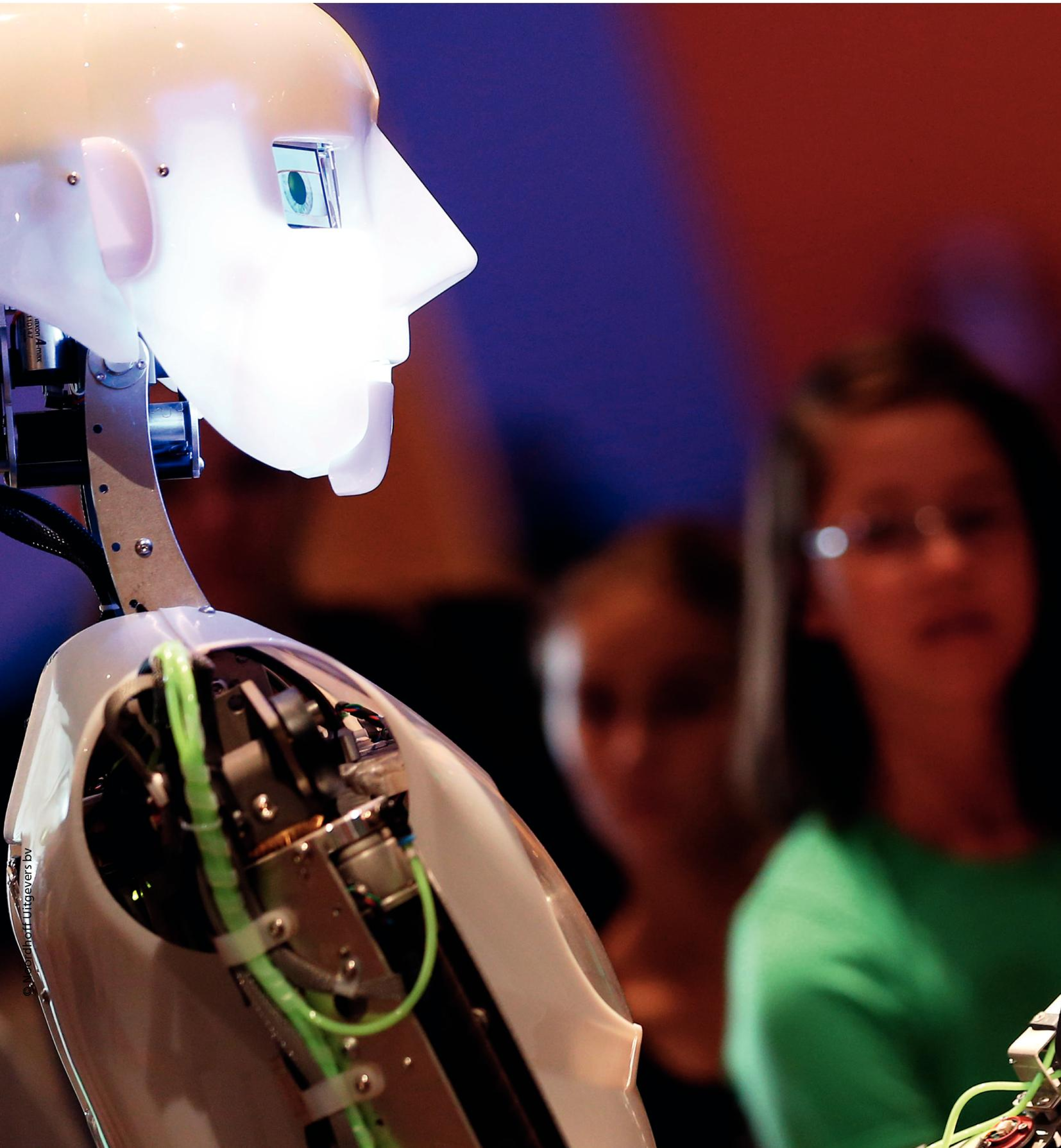
Zo bereid je de toets goed voor

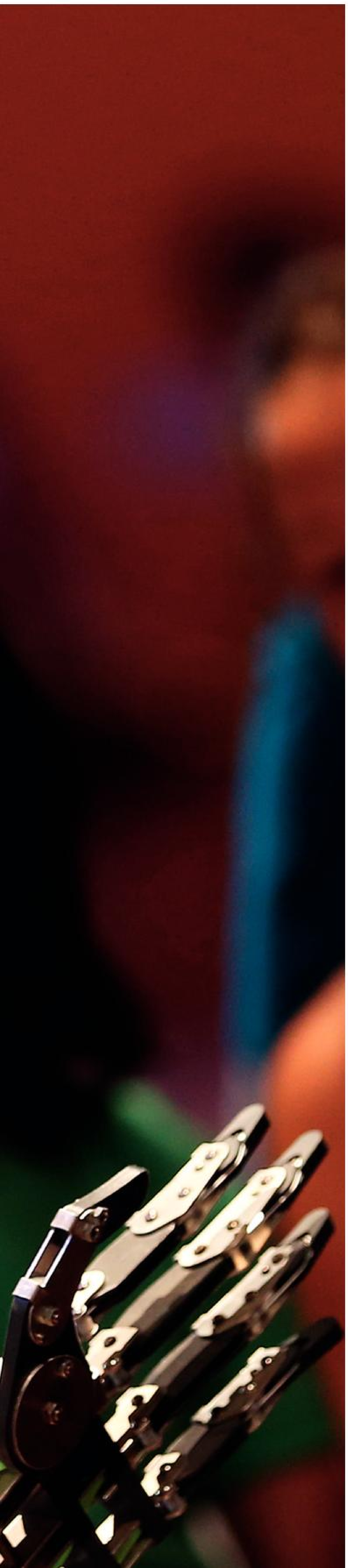
- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 5

Toekomst

Spreektaal als schrijftaal?

Op sociale media, maar vooral in berichten aan vrienden, gebruiken mensen vaak **spreektaal**. Ze typen dan bijvoorbeeld 'gwoon', 'wattan' of 'da zoizo', maar ze bedoelen 'gewoon', 'wat dan' en 'dat sowieso'. Van welke woorden gebruik jij weleens de 'spreektaalspelling'? Noteer ze hieronder en zet de juiste spelling erachter.

____

____

____

____

Zeg het maar gewoon

Spreektaal, zoals straattaal, kun je beter niet gebruiken in een gesprek of een e-mail aan bijvoorbeeld je mentor. Dan kun je meestal het best gewone woorden gebruiken. Door welke gewone woorden kun je deze woorden vervangen?

OK, thnx ______________________________

wat 'n puinzooi ______________________________

die kill heeft me genakt ______________________________

check ff of dat klopt ______________________________

Je weet toch

In het journaal spreekt de presentator meestal heel beschaafd Nederlands. Maar wat nou als hij het journaal eens in straattaal zou presenteren?
Zoek een nieuwsbericht van vandaag of gisteren en presenteer het in straattaal of 'whatsapptaal'.

Lezen

Je leert over betrouwbaarheid van teksten.

Startopdracht Bekijk de advertentie.

AUTO TE KOOP Z.G.A.N.

Zo goed als nieuwe auto aangeboden. De auto is van een oud vrouwtje geweest. Er is weinig en zeker nooit hard mee gereden. Honderd procent dealeronderhouden.

Heb je interesse? Stuur dan een e-mail naar raceismijnleven@tuning.nl

Bouwjaar: 2017
Kilometerstand: 10.321
Eerste eigenaar

1 Wie is volgens jou de verkoper van de auto uit de advertentie?
- ○ een jongeman die van autoracen houdt
- ○ een keurige vader van een gezin met drie kinderen
- ○ een oude mevrouw

2 Waarom denk je dat? ______________________________

____

video-uitleg

Weet wat je leest

Via kranten, tijdschriften en vooral internet kun je snel en makkelijk informatie vinden. Het is belangrijk om te weten of alles wat je leest ook echt waar is.

Als je een tekst leest, kijk dan eerst waar de tekst vandaan komt (de bron). Dat kan een krant, tijdschrift of website zijn. Een tekst op een serieuze nieuwssite is vaak betrouwbaarder dan een tekst op bijvoorbeeld Facebook.

Let ook op het doel van de tekst. Een schrijver die iets wil verkopen, kun je niet altijd geloven. Hij zal dan alleen de goede dingen vertellen en niet de minder goede.

Opdracht 1

Je maakt je zorgen over de toekomst van de aarde. Je wilt daarom meer lezen over dit onderwerp. Kies twee bronnen waar je vooral betrouwbare informatie over de vervuiling van het milieu zult vinden.

○

Instagram ○

Wikipedia De vrije encyclopedie ○

facebook twitter ○

Opdracht 2

1 Noteer zo veel mogelijk verschillende groenten.

____

____

Bekijk de afbeelding van het blik soep.

2 Je houdt van kippensoep waarin lekker veel verschillende groenten zitten.

Zou je deze soep kopen? ja / nee

3 Het doel van de voorkant van een product is
○ ervoor zorgen dat de klant precies weet welke ingrediënten in het product zitten.
○ ervoor zorgen dat jij het product koopt.

4 De voorkant van een product is dus eigenlijk een reclame. waar / niet waar

Bekijk de tekst die op de achterkant van het blik kippensoep staat.

5 Hoeveel verschillende groenten zitten in de soep? __________

Zijn dat *veel* verschillende soorten groenten? ja / nee

6 De ingrediënten die op de achterkant van een product staan, zijn feiten / meningen.

7 Wat kun je dus over een product zeggen?

De voorkant van een product is bedoeld om jou te informeren over het product / overtuigen het product te kopen.

Op de achterkant van het product staan de ingrediënten om jou te informeren over het product / overtuigen het product te kopen.

INGREDIËNTEN: Water, gekookt kippenvlees 6%, wortel 3%, vermicelli 1,2% (harde tarwegries, kippenei-eiwit), gemodificeerd aardappelzetmeel, prei 1%, zout, kippenvet, bieslook, aroma, gistextract, suiker, smaakversterker

Opdracht 3

Bekijk tekst 1 en tekst 2.

1 Waar komen de teksten vandaan?

De bron van tekst 1 is ______________________________

De bron van tekst 2 is ______________________________

2 Tekst 1 en tekst 2 hebben wel / niet hetzelfde onderwerp.

Lees tekst 1 en tekst 2 nu helemaal.

3 Wat is het belangrijkste doel van tekst 1?
- ○ amuseren
- ○ iets laten doen
- ○ informatie geven

4 Wat is het belangrijkste doel van tekst 2?
- ○ amuseren
- ○ iets laten doen
- ○ informatie geven

5 Tekst ________ is betrouwbaarder dan tekst ________, omdat ____________________

____

Tekst 1

Optimaal luisterplezier

De compacte Sony MDR-ZX310APL hoofdtelefoon trakteert u op elke locatie op een onberispelijke weergave van uw favoriete tracks. Bovendien schakelt u eenvoudig tussen uw muziek en telefoongesprekken dankzij de microfoon en afstandsbediening voor Android-en Windowstoestellen. Deze stijlvolle lichtgewicht met gesloten ontwerp heeft een opvouwbaar ontwerp, zodat u hem makkelijk overal mee naartoe neemt. De oorschelpen zijn uitgerust met zachte oorkussens die comfortabel op uw oren rusten. U geniet moeiteloos urenlang achter elkaar van uw muziekcollectie met deze praktische on ear-hoofdtelefoon.

Kom snel naar de Elektramarkt voor deze koptelefoon, want OP = OP!

SONY MDR-ZX310APL

Naar: folder Elektra Markt week 12

Tekst 2

TECHNISCHE EIGENSCHAPPEN

✔ Type apparaat	Hoofdtelefoon
✔ Draagwijze	On-ear
✔ Signaaloverdracht	Wired
✔ Nominale impedantie	24 ohm
✔ Gevoeligheid	98 dB
✔ Frequentiebereik	10 Hz – 24 kHz
✖ Ruisonderdrukking	nee

UITVOERING

✔ Stekkers	3,5 mm mini-jackaansluiting
✖ Bluetooth	nee
✔ Opvouwbaar ontwerp	ja
✖ Draaibare oorschelpen	nee

SONY MDR-ZX310APL

Naar: Consumentenblad, januari 2017

Opdracht 4

Bekijk tekst 3.

1 Wat is het onderwerp van tekst 3?
- ○ Amerikaanse miljonair Elon Musk
- ○ nieuwste sciencefictionfilm
- ○ ontwerpwedstrijd Hyperloop

2 De bron van tekst 3 is ____________________

Lees tekst 3 nu helemaal.

3 Wat is een Hyperloop?
- ○ een apparaat uit een sciencefictionfilm
- ○ een buis die razendsnel gaat
- ○ een toekomstig vervoermiddel

4 Onderstreep het zinsdeel in alinea 3 waarin staat hoe de Hyperloop blijft zweven.

5 Wat is het belangrijkste doel van tekst 3?
- ○ amuseren
- ○ iets laten doen
- ○ informatie geven

6 De informatie uit tekst 3 is betrouwbaar / niet zo betrouwbaar.

Tekst 3

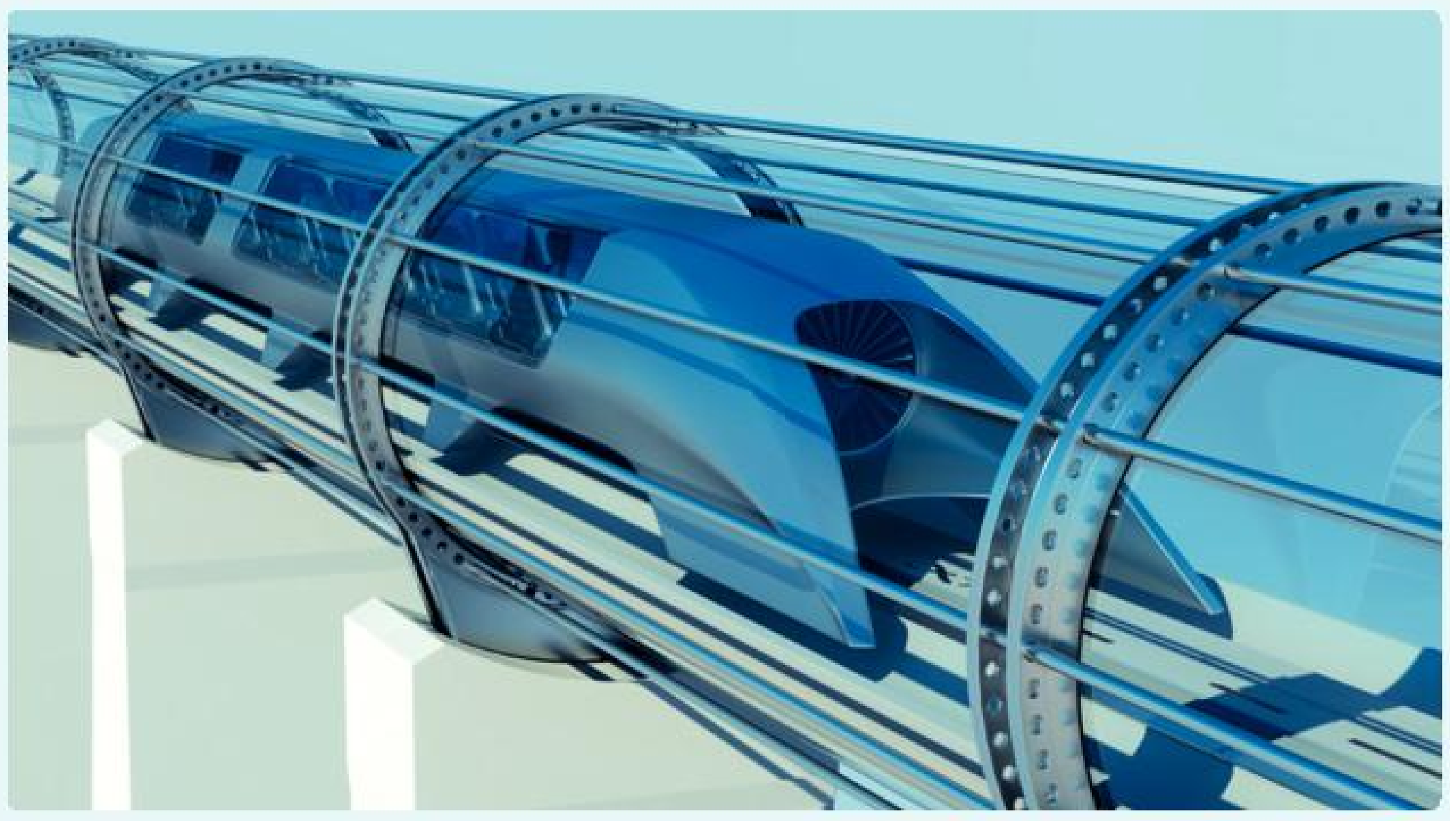
Is dit het vervoer van de toekomst?

[1] Met duizend kilometer per uur door een buis schieten in een kogelvorming wagentje. Het klinkt als iets uit de nieuwste sciencefictionfilm, maar niets is minder waar. Een bedrijf uit Delft presenteerde dit weekend echt zo'n wagentje: de Hyperloop. Het apparaat stond in de finale van een ontwerpwedstrijd van de Amerikaanse miljonair Elon Musk.

[2] De wedstrijd was een idee van Musk zelf. Deze steenrijke zakenman is de bedenker van de Hyperloop. Hij wil dit razendsnelle vervoerssysteem over de hele wereld aanleggen. Met een beetje geluk haal je dik duizend kilometer per uur. Van Amsterdam naar Parijs kost je dan een half uurtje.

Zweven

[3] De Hyperloop is zo snel, doordat het treintje niet over rails rijdt. In plaats daarvan zweeft het door het gebruik van magneten een klein stukje erboven. Dat scheelt enorm veel weerstand. Doordat de Hyperloop zich in een buis voortbeweegt, maakt het niet uit of het goed of slecht weer is. Een enorm voordeel, vooral tijdens de wintermaanden.

[4] Bedrijven staan in de rij om dit idee uit te voeren. Maar welke organisatie kan dat het allerbeste doen? Een Nederlands bedrijf was met behulp van studenten van de TU Delft doorgedrongen tot de finale. Dit weekend lieten ze in Amerika zien hoe hun model eruitziet en werkt. Zondag werd bekend wie de meeste indruk maakte op miljonair Musk. Dat waren zonder twijfel de Nederlanders. Met hun ontwerp hebben ze de wedstrijd gewonnen.

Naar: www.sevendays.nl, op 28 januari 2017

Opdracht
5

1 Lees de tekst hiernaast. Wat is het doel van een broodjeaapverhaal?
- amuseren
- informeren

Een **broodjeaapverhaal** is een verzonnen **verhaal**, waarin de hoofdpersoon meestal iets gruwelijks overkomt. Het **verhaal** wordt als waargebeurd doorverteld, en wordt vaak geloofd.

https://onzetaal.nl/taaladvies/**broodje-aap-broodjeaapverhaal**

Bekijk tekst 4.

2 De bron van tekst 4 is ____________________

Lees tekst 4 nu helemaal.

3 In welke drie stappen legt een stoffeerder volgens tekst 4 een tapijt?

1 ____________________

2 ____________________

3 ____________________

4 Kun je de informatie in alinea 2 en 3 controleren? ja / nee

5 Wat is het belangrijkste doel van tekst 4?
- amuseren
- iets laten doen
- informatie geven

6 De informatie uit tekst 4 is betrouwbaar / niet zo betrouwbaar.

Tekst 4

Platte hamster

[1] Een woningstoffeerder was bij een dame de vloerbedekking in de kamer aan het vervangen. Het nieuwe tapijt werd keurig uitgerold met speciaal gereedschap (een staaf met aan het ene eind een rubber stootkussen voor de knie en aan het andere eind een spijkerbed). Vervolgens werd het tapijt goed strakgetrokken en daarna vastgelijmd.

Vreemde bobbel

[2] Als het werk klaar lijkt te zijn, ziet de stoffeerder een bobbel in het tapijt: er ligt iets onder. Hij denkt dat het zijn broodje met pindakaas is en liever dan alles opnieuw te doen, pakt hij de staaf en slaat met de rubberen kant de bobbel goed plat.

[3] Even later ruimt hij alles op en doet zijn jas aan. Tot zijn verbazing merkt hij dat het plastic zakje met daarin zijn broodje pindakaas er nog in zit. Dan komt de dame, die even weg is geweest, terug en vraagt aan de stoffeerder: ‘Heeft u mijn hamster toevallig ergens gezien?’

Naar: www.ze.nl, op 12 maart 2017

Opdracht 6

1 Noteer een taak die robots in de toekomst volgens jou kunnen overnemen van mensen.

____

____

Bekijk tekst 5.

2 Onderstreep de tussenkopjes.

3 Noteer in één woord het onderwerp van tekst 5. ____________

4 Waar komt tekst 5 vandaan?
- ○ uit vakblad *Quest*
- ○ van een website

Is dat een betrouwbare bron? ja / nee

Lees tekst 5 nu helemaal.

5 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

wetenschappers (al. 1)	controleren
assisteren (al. 2)	gebruikt door elkaar
combineert (al. 4)	helpen
talloze (al. 5)	mensen die veel kennis over iets hebben
inspecteren (al. 6)	vele

6 In alinea 2 worden twee keer dingen opgesomd. Vul aan.

1 Dingen die normale robots kunnen.

2 ______________________________

7 Wat is een sociale robot (al. 3)?
- ○ een robot die veel om zich heen kijkt
- ○ een robot die voelt wat er om zich heen gebeurt
- ○ een robot die weet dat hij stevig geknuffeld wordt

8 Gezelschapsrobot Pepper (al. 4) let op de toon van je stem. Waarom is dat belangrijk?
- ○ Je kunt robot Pepper niet voor de gek houden, omdat hij aan de manier waarop je iets zegt, begrijpt wat je bedoelt.
- ○ Pepper werkt in een ziekenhuis waar veel zieke mensen zijn die niet goed kunnen praten, maar hij snapt toch wat ze bedoelen.

9 Smartphones kunnen dingen die robots ook kunnen. Toch vinden wetenschappers smartphones geen robots (al. 5). Wat heeft een telefoon niet wat een echte robot wel heeft? Noteer één woord. ____________

10 Wat is het doel van tekst 5?
- ○ amuseren
- ○ iets laten doen
- ○ informatie geven

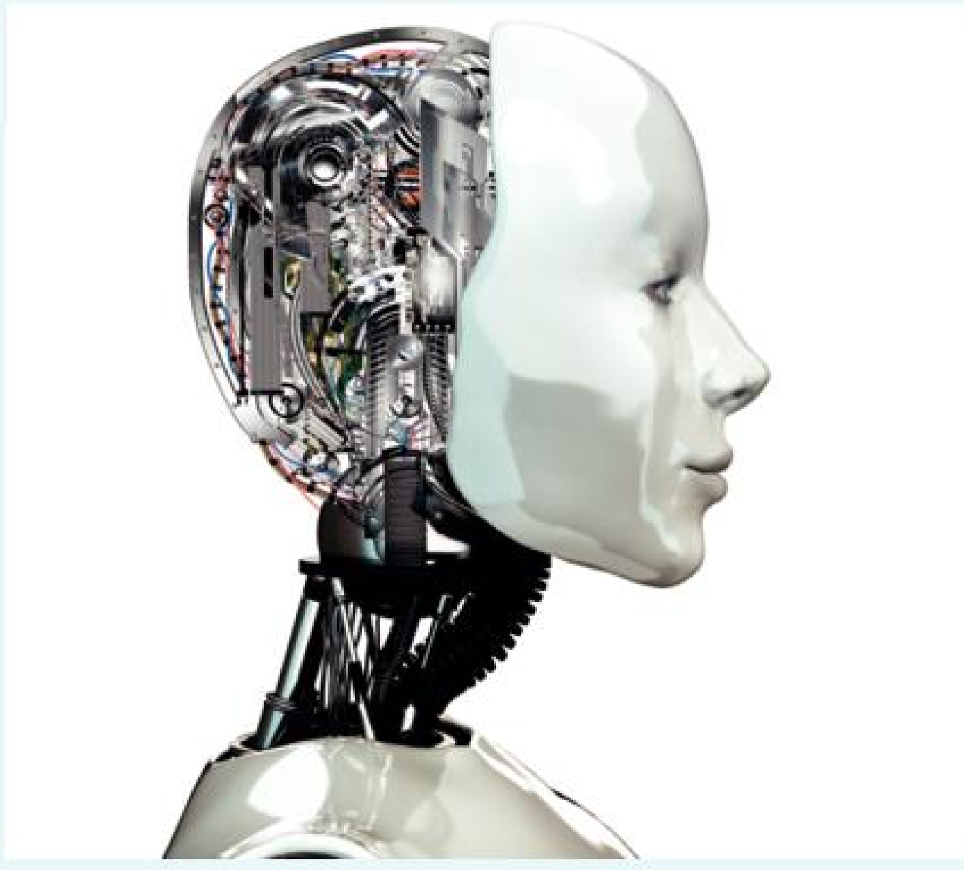
11 De informatie uit tekst 5 is waarschijnlijk wel / niet betrouwbaar.

Tekst 5

Is het een robot of een mens?

[1] Een robot die alvast thee maakt, voordat je zelf weet dat je daar trek in hebt: dat willen we allemaal wel. Wetenschappers proberen robots zo te maken dat ze je leren begrijpen zonder dat je er zelf moeite voor hoeft te doen.
[2] Robots van nu lassen auto's in elkaar, stofzuigen je huis en assisteren bij een operatie in het ziekenhuis. Dat doen ze dag en nacht zonder te klagen en dat is allemaal erg knap. Toch is het niets vergeleken met wat sociale robots kunnen. Die kijken naar mensen en naar wat zij voelen.

Robots hebben ook gevoel
[3] De eerste sociale robots zijn inmiddels verschenen, hoewel je ze waarschijnlijk nog niet bent tegengekomen. Een robot kan pas sociaal zijn als hij voelt wat er in zijn omgeving gebeurt. Daar komt veel bij kijken. Als wij een schouderklopje krijgen of stevig geknuffeld worden, dan weten we wat de ander bedoelt. Maar een robot weet dat niet. Toch is de wetenschap inmiddels zover ontwikkeld dat er 'gevoelige' robots zijn.
[4] Gezelschapsrobot Pepper, die vooral in ziekenhuizen wordt gebruikt, combineert verschillende sensoren. Het 1,20 meter hoge, mensachtige model kijkt met drie camera's om zich heen. Doordat hij gezichten herkent, weet hij met wie hij praat. Hij herkent de woorden en begrijpt de zinnen die je uitspreekt. En hij let op de toon van je stem. Zeg je 'Nee hoor, ik ben niet boos', terwijl je wel woedend klinkt? Daar trapt Pepper niet in.

Onderdeel van de samenleving
[5] Apparaten die op verzoek taken voor ons uitvoeren, zijn niet nieuw. Veel mensen hebben grasmaaiers die in hun eentje over het gras wandelen. Nog meer mensen hebben een smartphone die weet wanneer hij ze, bijvoorbeeld met een vrolijk liedje, wakker moet maken. Smartphones kunnen talloze dingen die een sociale robot ook kan, zoals gesprekjes voeren. Toch zijn het geen robots, vinden wetenschappers.
[6] Een robot heeft namelijk een eigen lichaam, voor een smartphone geldt dat niet. En dan heb je nog het verschil tussen een 'gewone' robot en een sociale robot. Robots zijn al jaren onderdeel van onze samenleving. Ze doen vies, saai en gevaarlijk werk. Ze inspecteren riolen, verpakken koekjes of maken bommen onschadelijk. Sociale robots doen iets anders: ze houden rekening met mensen. Waar zij in de toekomst voor worden ingezet, is alleen nog moeilijk te voorspellen.
Naar: Quest, januari 2017

Opdracht
7 ✱

Bekijk tekst 6.
1 Het onderwerp van tekst 6 is *zeewier*. waar / niet waar

2 Denk je dat de bron van tekst 6 betrouwbaar is? ja / nee

Lees tekst 6 nu helemaal.
3 Het doel van tekst 6 is *amuseren*. waar / niet waar

4 Twee mensen geven argumenten bij een stelling over zeewier.
Jamila Azaroual (professor voedingsleer) gebruikt daarbij vooral feiten / meningen.
Klaas Timmermans (huisvader van vier kinderen) gebruikt daarbij vooral feiten / meningen.

5 Ik vind de professor / de huisvader het betrouwbaarst, omdat ______

______

6 Klaas Timmermans zegt dat hij zeewier op een rundhamburger lekker vindt. Waarom is het raar dat hij dat zegt?
- ○ Hij zegt eerder dat hij het zielig vindt om dieren te eten.
- ○ In de toekomst is er geen vlees meer om hamburgers van te maken.
- ○ Zeewier op een hamburger is ongezond.

7 Klaas Timmermans zegt dat een schep suiker zeewier nog lekkerder maakt. Waarom is het raar dat hij dat zegt? ______

______

Tekst 6

Zeewier is het vlees van de toekomst

Zeewier kennen we vooral als dat spul dat om je sushi is gewikkeld, maar sommigen spreken over zeewier als het vlees van de toekomst. De vraag is of dit logisch is en ook echt zo zal zijn.

Jamila Azaroual (professor voedingsleer): 'De huidige landbouwtechnieken putten de aarde uit. Als we op deze manier doorgaan, raken de voorraden van de aarde op. Daarom moeten we gebruikmaken van wat de aarde ons geeft. Er is veel zeewier en je hoeft er weinig voor te doen om het te krijgen. Zeewier bevat net als vlees eiwitten. Je moet alleen veel meer zeewier eten om evenveel eiwit binnen te krijgen. Het zal, vooral voor kinderen, lastig worden om grote hoeveelheden zeewier te eten. Kinderen willen namelijk voedsel waaraan een lekkere smaak zit. En zeewier is nu eenmaal zout van smaak. Of zeewier het vlees van de toekomst wordt, valt daarom te betwijfelen.'

Klaas Timmermans (huisvader van vier kinderen): 'Dat zeewier de wereld kan gaan voeden, vind ik een prachtig idee. Waarom zou je dieren doden en opeten als zeewier voor het oprapen ligt?

Die arme beesten! Zeewier biedt mooie kansen. De mensen van tegenwoordig zijn volgens mij erg verwend. Ze denken dat het leven bestaat uit fastfood en cola. Mijn kinderen en ik eten elke dag zeewier. Daar word je groot en sterk van. Ik vind het zelf helemaal niet zout smaken. Vooral op een malse rundhamburger is het heerlijk voedsel. Mijn kinderen waren er eerst niet dol op, maar nu wel. Een schep suiker erop doet wonderen. Ja, zeewier is het voedsel van de toekomst. Gezond en lekker!'

Naar: Wetenschapsmagazine, 12 januari 2017

Ik kan/weet
- de bron van een tekst vinden.
- zien of een tekst bedoeld is om te amuseren, overtuigen of informeren.
- beoordelen of een tekst betrouwbaar is.

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een beleefde e-mail schrijven.

Startopdracht

Lees tekst 1. Voor een opdracht van school moet Sem iemand interviewen over zijn of haar beroep. De buurvrouw geeft hem het e-mailadres van een vriendin die in een winkel werkt. Sem kent haar niet, maar stuurt haar toch een e-mail.
Sem begint zijn e-mail met *hoi* en eindigt met *doei*.

Ik vind dat *hoi* en *doei* wel / niet goed bij deze e-mail passen, want ____________________

____

Tekst 1

Aan: info@beroep.nl

Onderwerp:

Hoi,

Ik wil graag weten waarom u in een winkel werkt. Kan ik u interviewen?

Doei,
Sem

Theorie

video-uitleg

Een e-mail schrijven

Als je iemand die je niet kent iets wilt vragen, kun je een e-mail schrijven. Bijvoorbeeld als je informatie wilt vragen voor een werkstuk. Het is dan belangrijk om beleefd te zijn.

Zo schrijf je een beleefde e-mail

1. Zet in de onderwerpregel kort en duidelijk waarover je e-mail gaat.
2. Begin je e-mail met een **aanhef**. Zet daar een komma achter. Bijvoorbeeld: *Beste meneer Everink,* of *Geachte mevrouw of meneer,*
3. Spreek de ander aan met 'u'.
4. Leg uit wie je bent en waarom je aan die mevrouw of meneer schrijft.
5. Schrijf op wat je aan de ander wilt vragen.
6. Sluit je e-mail af met een slotzin. Bijvoorbeeld: *Alvast bedankt voor de moeite*.
7. Zet onder je e-mail een groet met daarachter een komma en je voor- en achternaam. Bijvoorbeeld:
   Met vriendelijke groet,
   Imre de Groot
8. Schrijf daar als het nodig is je adres en/of telefoonnummer onder.

Opdracht 1

Lees de e-mail van Sem nog eens.

1 De onderwerpregel is leeg. Noteer een passend onderwerp.

____

2 Sems e-mail is nogal kort. Hij stelt eigenlijk alleen een vraag. Kruis aan hoe Sem zijn e-mail beter kan beginnen.
- ○ Ik ben Sem Pathijn. Waarom werkt u in een winkel?
- ○ Mijn naam is Sem Pathijn en ik heb een vraag voor u.
- ○ Sem Pathijn is de naam en ik wil iets weten.

3 Sem verandert de aanhef, de beginzin en de groet. Geef Sem nog een tip om zijn e-mail te verbeteren. ______________________________

____

Opdracht 2

1 Welke aanhef zet je boven een mail naar Max Blijham om te vragen of hij een baantje als folderbezorger voor je heeft?
○ Beste meneer Blijham, ○ Beste meneer Max Blijham,

2 Je stuurt een e-mail met een klacht over een kapotte powerbank naar de winkel Expert. Welke aanhef zet je boven je e-mail?
○ Geachte Expert, ○ Geachte mevrouw of meneer,

3 Welke afsluiting past het best onder een e-mail naar de Donorstichting waarin je vraagt om informatiemateriaal?
○ Bedankt voor de moeite. ○ Dankjewel.

4 Je hebt online een game besteld en het hoesje is beschadigd. Je stuurt een e-mail aan het bedrijf. Wat zet je in de onderwerpregel van je e-mail?

____

5 De volgende zinnen passen niet in een beleefde e-mail. Maak er beleefde zinnen van.

1 Ik wil dat je mij mailt als mijn telefoon niet gerepareerd kan worden.

____

2 Kan ik de informatie een beetje snel krijgen?

____

3 Ik vind het stom dat jullie mij geen informatie hebben gestuurd!!!!

____

Opdracht 3

Je had zaterdag een toernooi in Zwolle. Na afloop ben je je horloge vergeten. Je stuurt een e-mail naar de sporthal, omdat je wilt weten of het gevonden is.

1 Schrijf de inleiding van deze mail. Daarin leg je uit wie je bent en waarom je deze e-mail schrijft.

____

____

____

2 Je wilt graag dat de beheerder van de sporthal jou belt als je horloge gevonden is. Schrijf in het middenstuk hoe je horloge eruitziet en wat je wilt vragen.

3 Maak de e-mail af met een slotzin en je naam.

Met vriendelijke groet,

Opdracht
4

Je hebt op de website van het dierenasiel in jouw woonplaats aangegeven dat je vrijwilliger wilt worden. Een dag later krijg je een e-mail van de eigenaar, Charlot Giesen. Lees tekst 2.

1 Noteer kort de antwoorden op Charlots vragen. Je mag ze zelf bedenken.

Tekst 2

Aan:

Onderwerp: Informatie

Beste ...,

Dankjewel voor je aanmelding. Het is heel fijn dat je ons wilt komen helpen met het verzorgen van de dieren.

Er zijn nog een paar dingen die we graag van jou willen weten. Hoe oud ben jij? Heb je ook ervaring met het verzorgen van dieren? Zo ja, welke ervaring heb je dan? Op welke dag(en) zou jij kunnen helpen? Kun je ook een middag komen proefdraaien? Wil je in je antwoordmail ook je telefoonnummer zetten? Dan kan ik je namelijk bellen om een afspraak te maken voor een gesprek.

Het zou fijn zijn als je binnen een week een antwoordmail stuurt. Alvast bedankt voor de moeite.

Met vriendelijke groet,
Charlot Giesen

2 Schrijf op een kladblaadje een antwoordmail naar charlotgiesen@hetasiel.nl.
Doe het zo:
- inleiding: – Leg uit wie je bent en waarom je schrijft.
- middenstuk: – Noteer de antwoorden op de vragen van Charlot Giesen. Gebruik goede zinnen.
- slot: – Sluit je e-mail af met een slotzin.

3 Zet een passende aanhef boven je e-mail.

4 Noteer onder de slotzin een groet, je naam en je telefoonnummer.

5 Ruil je e-mail met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de e-mail in het net hieronder. Vul ook *Aan* en *Onderwerp* in.

Aan: ______________________

Onderwerp: ______________________

Ik kan/weet
- een beleefde e-mail schrijven. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over betrouwbaarheid van teksten.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Deze afbeelding stond op Facebook. Iemand schreef erbij: 'Een schandelijke foto van een jager naast zijn zojuist afgeschoten Triceratops.'
Wat is jouw eerste reactie als je dat leest?

____

____

2 Je docent bespreekt in de klas jullie antwoorden op vraag 1.

Theorie

video-uitleg

Weet wat je ziet en hoort

Via radio, televisie en internet krijg je veel informatie. Niet alle informatie is even betrouwbaar, want soms is de informatie een beetje mooier gemaakt of niet volledig.

Let in ieder geval op de volgende dingen:
Waar komt de informatie vandaan? Het nieuws op televisie is betrouwbaarder dan een filmpje op internet waarvan je niet weet wie het gemaakt heeft.
Wie vertelt het? Een deskundige heeft verstand van een onderwerp en vertelt vaak feiten. Iemand die niets van het onderwerp weet, geeft vaak zijn mening.
Waarom wordt het verteld? Een reclamemaker wil zijn product verkopen. Hij zal het product mooier en beter laten lijken dan het is, maar een journalist wil zo veel mogelijk de feiten vertellen.

Opdracht 1

Hieronder staan drie situaties met twee informatiebronnen erbij. Kies steeds de betrouwbaarste bron.

1 Je wilt weten waardoor de brand bij jou in de straat ontstaan is.
- ○ een Facebookbericht van iemand die een straat verderop woont
- ○ een verslag op de website van een weekkrant uit jouw woonplaats

2 Je wilt weten hoe je je ogen mooi kunt opmaken.
- ○ een do-it-yourself-filmpje van iemand die als beroep mensen opmaakt
- ○ een vlog van een meisje dat zegt dat ze alles over make-up weet

3 Je wilt een nieuwe computergame kopen, maar je weet niet welke.
- ○ een reclame over de nieuwste game van een bekende fabrikant
- ○ een vlog waarin een bekende gamer verschillende nieuwe games test

Opdracht 2

Je gaat kijken naar een fragment uit een vlog. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van dit fragment in één woord?

____

2 Vul aan: Bonnie praat met Jean over de toekomst van

____

3 Is Jean een deskundige die verstand heeft van het onderwerp? ja / nee

4 Wat is het doel van dit fragment?
○ amuseren ○ iets laten doen ○ informatie geven

Opdracht 3

Je gaat kijken naar een fragment uit het programma *Nederland in 2050*.

1 Wat is het onderwerp van dit fragment in één woord? ______________________________

2 Wat is het beroep van Chris? ______________________________

3 Is Chris een deskundige die verstand heeft van het onderwerp? ja / nee

4 Kies het juiste antwoord: In dit fragment worden vooral feiten / meningen over het onderwerp verteld.

5 Wat is het doel van dit programma?
○ amuseren ○ iets laten doen ○ informatie geven

Opdracht 4

Je gaat kijken naar een filmpje. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het filmpje en beantwoord de vragen.

1 Wat is dit voor soort filmpje? ______________________________

2 Wat is het doel van dit filmpje?
○ amuseren ○ iets laten doen ○ informatie geven

3 Kies het juiste antwoord.

	feit	mening
Als je dit wasmiddel gebruikt, wordt wassen leuk.	○	○
Dit wasmiddel is als beste uit een test gekomen.	○	○

Opdracht 5

1 Hoe betrouwbaar is de informatie in de filmpjes van de opdrachten 2, 3 en 4? Zet de opdrachtnummers in de balk hieronder. Het vakje helemaal links betekent: *helemaal niet betrouwbaar* en het vakje helemaal rechts betekent: *heel erg betrouwbaar*.

helemaal niet betrouwbaar								*heel erg betrouwbaar*

2 Je docent bespreekt in de klas jullie antwoorden.

Ik kan/weet
- beoordelen of een fragment betrouwbaar is.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert informatie vragen.

Startopdracht

Eindelijk geeft jouw favoriete artiest een concert in Nederland. De entreekaarten waren binnen tien minuten uitverkocht. Jij hebt geen kaarten kunnen kopen, maar je hebt er twee gevonden op een website die kaarten doorverkoopt. Er worden veel valse kaarten aangeboden, dus je bent bang om veel geld te betalen voor onechte kaartjes.

Noteer twee vragen die je kunt stellen aan de verkoper om te controleren of de kaarten echt zijn.

1 ____________________

2 ____________________

Theorie

video-uitleg

Informatie vragen

Soms heb je informatie nodig, bijvoorbeeld van je mentor over je cijfers of van een verkoper in de winkel. Bij zo'n gesprek gaat het erom dat je de informatie krijgt die je nodig hebt.

Zo vraag je informatie

- Bedenk vooraf wat je precies wilt weten. Schrijf belangrijke vragen op.
- Vraag door als de informatie onduidelijk of onvolledig is. Bijvoorbeeld:
  - *Hoeveel maanden heb ik garantie?*
  - *Op welke onderdelen heb ik garantie?*
  - *Geldt de garantie bijvoorbeeld ook als mijn mobiel in het buitenland gestolen wordt?*

  Blijf vriendelijk en beleefd, ook als je geen duidelijk antwoord krijgt.
- Controleer altijd of je de ander begrepen hebt. Herhaal de belangrijkste informatie.
  Bijvoorbeeld:
  - *Dus als ik het goed begrijp, kan ik het beste …*

Opdracht 1

Helaas start de laptop die je voor schoolwerk gebruikt, niet meer goed op. Je brengt hem ter reparatie naar een elektronicawinkel. Welke vragen stel je aan de medewerker als je de laptop wegbrengt?

- ○ Hebben jullie een vervangende laptop?
- ○ Hoeveel gaat de reparatie mij ongeveer kosten?
- ○ Hoeveel kost de duurste laptop in deze winkel?
- ○ Wanneer kan ik mijn laptop weer ophalen?
- ○ Wanneer komt de nieuwste racegame uit?

Opdracht 2

Werk samen met een klasgenoot.
Jullie kwamen deze bijzondere advertentie tegen.
Jullie zijn nieuwsgierig geworden, maar begrijpen niet wat de bedoeling is. Daarom bellen jullie het telefoonnummer.
Bedenk drie vragen die jullie kunnen stellen.

1 ______________________________

____

2 ______________________________

____

3 ______________________________

____

Opdracht 3

Een leraar van jullie school gaat binnenkort met pensioen. Hij vindt het leuk als jullie meehelpen om een goede opvolger voor hem te vinden. Er is vandaag een nieuwe docent uitgenodigd voor een gesprek.

1. Noteer op een kladblaadje zo veel mogelijk vragen die je aan de nieuwe docent kunt stellen.
2. Kies de drie beste vragen uit.
3. Je eigen docent speelt de rol van de nieuwe docent die graag op jullie school wil werken. Stel om de beurt een vraag.
4. Ik zou deze docent wel / niet aannemen, omdat ______________________________

____

Opdracht 4

In de tweede klas van het vmbo kies je een (studie)richting. Op jouw school kun je kiezen uit: Zorg, Techniek, Handel en Groen.

1. Noteer zo veel mogelijk vragen op een kladblaadje die je over dit onderwerp aan je docent kunt stellen.
2. De docent kiest een aantal leerlingen uit die hun vragen mogen stellen.
3. Heb je door de vragen goede informatie gekregen? ja / nee
4. Waren er klasgenoten die doorvroegen als het antwoord van de docent onduidelijk was? ja / nee
5. Waren er klasgenoten die controleerden of ze de docent goed hadden begrepen? ja / nee

Ik kan/weet • informatie vragen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over samenstellingen.

Startopdracht

Zet het juiste woord onder de afbeeldingen. Kies uit: *koekenpannen – pannenkoeken.*

______________________ ______________________

Theorie

video-uitleg

Samenstellingen

Sommige woorden zijn samengesteld uit twee of meer woorden. Het laatste woord van een **samenstelling** is het belangrijkst. Dat bepaalt de betekenis. Bijvoorbeeld:
Een *winterjas* is een soort jas: *een jas die je in de winter draagt*.
Een *leesbril* is een soort bril: *een bril waarmee je kunt lezen*.

Gebruik een woordenboek als je de betekenis niet zelf kunt bedenken. Soms staat een samenstelling niet in het woordenboek. Je kunt dan de losse woorden opzoeken. Bijvoorbeeld: *Bij de meeste pretparken krijg je groepsreductie*.
Je kijkt dan in het woordenboek bij reductie (= korting).

Opdracht 1

Noteer de betekenis van de samenstellingen. Vervang ten minste een van de woorden door een makkelijker woord. Je mag een woordenboek gebruiken.

1 dierexperiment = proef met dieren

2 gezondheidsrisico = ______________________ voor de gezondheid

3 kinderboekenauteur = ______________________

4 tijdschriftillustratie = ______________________

5 sportpagina = ______________________

6 nieuwbouwwijk = ______________________

7 doktersadvies = ______________________

8 burenconflict = ______________________

Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

creatief zijn (al. 1)	bedenken
verzinnen (al. 1)	daarom
positiefs (al. 2)	goeds
vandaar (al. 4)	goed zijn in het bedenken van nieuwe of mooie dingen
ons inzetten (al. 4)	ons best doen

2 In alinea 2 staat *produceren*. Onderstreep een synoniem van dat woord in de laatste zin van alinea 2.

3 In alinea 2 staat *schadelijk*. Onderstreep de tegenstelling van dat woord in de laatste zin van alinea 2.

4 In alinea 3 staat de samenstelling *lichtkunstenaar*. Wat denk jij dat een lichtkunstenaar doet? ____________________

5 In het woord *tegelijkertijd* (al. 3) herken je de woorden *tegelijk* en *tijd*. Wat betekent *tegelijkertijd*?
○ op hetzelfde moment ○ op een ander moment

6 In alinea 4 staat de samenstelling *looptegels*. Wat zijn dat volgens Michel?

____

7 Onderstreep in alinea 4 het voorbeeld van een *evenement*.

8 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	**Woordbetekenis**
____________	bewezen (dat het zo is)
____________	bijna
____________	ergens op of in gemaakt, geplaatst
____________	gebeurtenissen die bedoeld zijn voor een grote groep mensen
____________	groter te maken
____________	maken
____________	niet voor altijd, voor een tijdje
____________	nogal
____________	omgeving waarin we leven: het water, de grond en de lucht om ons heen
____________	op hetzelfde moment
____________	slecht
____________	is veranderd in
____________	waar iedereen naartoe kan gaan of aan kan meedoen

Tekst 1

Op deze dansvloer krijgt iedereen energie

[1] 'Alles begint met creatief zijn. Als je iets kunt verzinnen, dan kun je het vrijwel zeker ook maken.' Dat heeft Michel Smit wel aangetoond. Hij heeft namelijk dansvloeren bedacht die energie opwekken: 'Energy Floors'. En die vloeren worden nu ook echt gemaakt.

[2] 'Het begon eigenlijk allemaal in een discotheek. Ik zag allemaal vrolijke mensen dansen en vroeg me af of al die energie van dansende voeten niet omgezet kon worden in een ander soort energie: elektriciteit! Ik dacht: waarom zetten we de energie van de mensen niet om in iets positiefs? Hoe harder je feest, hoe beter dat voor de wereld is.
Ons bedrijf is redelijk bijzonder, omdat we mensen gebruiken om energie op te wekken en geen wind, water of zon. Onze vloeren produceren energie op een manier die niet schadelijk is voor het milieu. Wij maken energie uit dansende voeten; dat is niet alleen goed voor de dansers, maar ook voor hun omgeving.

Dans!
[3] Je moet mensen wel goed duidelijk maken dat zij de energie opwekken. Daarom zijn we gaan samenwerken met lichtkunstenaar Daan Roosegaarde. We hebben ledverlichting aangebracht in de vloeren. Als je danst op de vloer, geeft hij licht. Tegelijkertijd zien de dansers op een groot scherm hoeveel energie ze opwekken en wat je daarmee kunt doen. Ze merken ook dat ze met een groep meer voor elkaar krijgen dan in hun eentje.

Droom!
[4] We hebben grote toekomstdromen. Ons doel is om zo veel mogelijk mensen te laten zien: "Kijk, zo kun je op andere manieren energie opwekken". Vandaar dat we ons inzetten om zo veel mogelijk vloeren te leggen. Dat zijn nu vooral nog tijdelijke vloeren. We leggen ze op grote evenementen, zoals dancefestivals, maar we zijn druk bezig om ons bedrijf uit te breiden. We krijgen elke dag telefoontjes van over de hele wereld. Gelukkig krijgen we ook steeds meer aanvragen voor vaste vloeren in openbare ruimtes, bij kantoren of op scholen. Daar gebruiken we ook looptegels waarmee mensen energie opwekken door eroverheen te lopen. We hopen dat in de toekomst heel veel mensen met heel veel voetstappen heel veel energie gaan opwekken.'

Naar: YouTech Magazine, nr. 4, oktober 2016

Opdracht 3

Welke woorden betekenen ongeveer hetzelfde? Trek lijnen.

vrijwel	bewijzen
aantonen	bijna
redelijk	leefomgeving
produceren	maken
schadelijk	nogal
milieu	plaatsen
uitbreiden	slecht
aanbrengen	veranderen
omzetten	vergroten

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 **aangetoond** Met een identiteitskaart kun je ____________________ hoe oud je bent.

2 **tijdelijke** Nick werkt ____________________ op de groenteafdeling van de supermarkt.

3 **openbare** De trein is een voorbeeld van ____________________ vervoer.

4 **aangebracht** Mijn vader laat op ons nieuwe huis zonnepanelen ____________________.

5 **produceren** Met dit nieuwe ____________________ wordt uw was nog schoner.

6 **beschermen** Veel mensen zetten zich in voor de ____________________ van het milieu.

7 **overhalen** Rania heeft mij ____________________ om mee te gaan naar de rommelmarkt.

Opdracht 5

1 Noteer een evenement dat jij heel leuk vindt.

____

2 Noteer twee dingen die jij niet tegelijkertijd kunt doen.

____

3 Noteer een voorbeeld van iets wat schadelijk is voor het milieu.

____

4 Noteer een voorbeeld van een openbaar gebouw. ____________________

Opdracht 6

Vul de goede woorden in. Kies steeds uit de woorden vóór de zin.

1 *tegelvloer – vloertegel* In onze pas gelegde ____________________ is een ____________________ gebroken.

2 *autorace – raceauto* Max won de ____________________ in zijn nieuwe ____________________.

3 *kraanwater – waterkraan* Uit de ____________________ kwam gisteren de hele dag geen ____________________.

4 *huishuur – huurhuis* Job had geen geld om de ____________________ van zijn ____________________ te betalen.

Opdracht 7

Bedenk een zin van ten minste zes woorden bij de afbeeldingen. Gebruik de woorden die erbij staan in je zin.

vanwege helaas

____

____

____

hinderlijk talloze

____

____

____

verplicht momenteel

____

____

____

Opdracht 8

Trek lijnen tussen de woorden en hun betekenis.

1 beslissen	anderen net zoveel waard vinden als jezelf	r
2 toenemen	bedenken wat je gaat doen	m
3 respect hebben	bekijken wat de verschillen zijn en wat hetzelfde is	n
4 plaatsvinden	gebeuren	g
5 voorkomen	meer of groter worden	o
6 vergelijken	zorgen dat iets niet gebeurt	e

Schrijf de letters uit de laatste kolom bij het goede nummer.

1	2	3	4	5	6

Welk woord staat er? ______________________________

UITDRUKKINGEN

Opdracht 9

Lees de tekst. De betekenis van de onderstreepte uitdrukkingen heb je geleerd. Schrijf de tekst opnieuw zonder de uitdrukkingen, zodat iemand van acht jaar hem kan begrijpen.

> Marlon heeft voor een zacht prijsje een skateboard gekocht. Hij was ermee in de wolken. Hij liep ermee te koop bij zijn klasgenoten. Al snel brak er een wieltje af; en nog een; en nog een. Marlon sprong uit zijn vel; hij had een kat in de zak gekocht.

Marlon heeft *voor weinig geld* ______ een skateboard gekocht. Hij was *er heel* ______

______

______

______

______

______

Opdracht 10

Als je de vragen en antwoorden hieronder hebt gelezen, kun je de betekenis van de uitdrukkingen die gebruikt worden wel raden. Trek lijnen tussen de uitdrukkingen en hun betekenis..

Vraag	Antwoord
Kunnen we in de toekomst op Mars wonen?	De tijd zal het leren.
Wat voor weer wordt het morgen?	Bewolkt, maar van tijd tot tijd zal de zon schijnen.
Wat doe jij als je op de trein moet wachten?	Ik dood de tijd met spelletjes op mijn mobiel.
Waarom krijgt jouw oma les in internetgebruik?	Ze wil met haar tijd meegaan.
Ga je morgen mee zwemmen?	Ja, het is vakantie en ik heb zeeën van tijd.
Eten jullie thuis nog weleens aardappelen, groenten en vlees?	Nee, dat vindt mijn moeder niet meer van deze tijd.

Uitdrukking	Betekenis
de tijd zal het leren	heel ouderwets zijn
van tijd tot tijd	heel veel tijd hebben
de tijd doden	iets doen als je moet wachten of als je je verveelt
met je tijd meegaan	je aanpassen aan nieuwe dingen
zeeën van tijd hebben	later zullen we het weten
niet meer van deze tijd zijn	af en toe

Ik kan/weet
- de betekenis van een samenstelling opzoeken in het woordenboek. 1F
- erachter komen wat de betekenis van een samenstelling is. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over bijvoeglijke naamwoorden.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Vul drie kleuren in:

De bordjes zijn ______________________________,

_______________________ . en _______________________.

2 Vul op de lege plekken een kleur in:

Het ____________________ bordje staat in het midden.

Het ____________________ bordje wijst naar links.

Het ____________________ bordje wijst naar rechts.

Theorie

video-uitleg

Bijvoeglijk naamwoord

Je kent al drie woordsoorten: werkwoorden, zelfstandige naamwoorden en lidwoorden. Een andere woordsoort is het **bijvoeglijk naamwoord** (bn). Dat vertelt iets over zelfstandige naamwoorden. Bekijk de voorbeelden.

een mooi boek	*de mooie scooter*	*Het verhaal is mooi.*
een dik konijn	*het dikke varken*	*De olifant is dik.*
een aardig meisje	*de aardige docente*	*De winkelier is aardig.*

Een bijvoeglijk naamwoord kan voor en achter het zelfstandig naamwoord staan. Bijvoorbeeld: *Mijn blauwe broek is kapot*.

Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden zeggen waarvan iets gemaakt is. Bijvoorbeeld: *houten, metalen, wollen, plastic.*

Zo schrijf je een bijvoeglijk naamwoord

1 De meeste bijvoeglijke naamwoorden hebben een korte en een lange vorm. Bijvoorbeeld:
mooi – een mooi huis – het mooie huis
zwart – een zwarte koe – de zwarte koe.

2 Bij sommige bijvoeglijke naamwoorden moet je bij de lange vorm nog iets veranderen. Bijvoorbeeld:
tof – een toffe kerel
rood – de rode bal
doof – het dove kind
vies – de vieze broek.

Opdracht 1

1 Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden. In elke zin staan er twee.

1 Het korte tekenfilmpje was grappig.

2 De nieuwe buurman is aardig.

3 De oude computer is stuk.

4 De grote plant in de huiskamer is prachtig.

5 Als het sneeuwt, kunnen wegen glad en gevaarlijk worden.

2 Bekijk de onderstreepte bijvoeglijke naamwoorden. Over welk woord in de zin vertellen die bijvoeglijke naamwoorden iets? Omcirkel die woorden.

Opdracht 2

Voor een zelfstandig naamwoord staat altijd de lange vorm van een bijvoeglijk naamwoord, behalve als het lidwoord *een* voor een *het-woord* staat.

Noteer de juiste vorm van de bijvoeglijke naamwoorden.

1	lang	de	lange	broek	een	lange	broek
2	zwart	de	______	auto	een	______	auto
3	saai	de	______	reis	een	______	reis
4	geheim	de	______	ingang	een	______	ingang
5	blauw	de	______	fiets	een	______	fiets
6	mooi	het	mooie	schilderij	een	mooi	schilderij
7	lekker	het	______	gebakje	een	______	gebakje
8	oud	het	______	shirt	een	______	shirt
9	spannend	het	______	spel	een	______	spel
10	leuk	het	______	meisje	een	______	meisje

Opdracht 3

Onderstreep de juiste vorm van het bijvoeglijke naamwoord.

Drink jij cola uit de auto van de toekomst?

In Nederland recyclen we 94% van de blikverpakkingen. Als jij een colablikje in de afvalbak gooit, wordt dat later gescheiden van het ander / andere afval. Een oud / oude blikje wordt omgesmolten en er wordt een nieuw / nieuwe verpakking van gemaakt, bijvoorbeeld eentje met een lekker / lekkere soep erin of met een mooi / mooie kleur verf. Ook gebruiken ze het oud / oude blik om producten te

maken. Wie weet wordt jouw colablikje een klein / kleine onderdeel van een auto!

Naar: www.scientias.nl, op 16 augustus 2016

Opdracht 4

Noteer de juiste vorm van de bijvoeglijke naamwoorden. Let op: je moet bij de lange vorm nog iets veranderen.

1 **duur** een duur ______ horloge het dure ______ horloge
2 **net** een ______ lokaal het ______ lokaal
3 **lief** een ______ hondje het ______ hondje
4 **boos** een ______ kind het ______ kind
5 **hoog** een ______ boom de ______ boom
6 **lek** een ______ band de ______ band
7 **braaf** een ______ hond de ______ hond
8 **wijs** een ______ koning de ______ koning

Opdracht 5

Bekijk de afbeelding. Denk jij dat het op scholen echt zo gaat in de toekomst? Noteer eerst in alle zinnen de juiste vorm van de bijvoeglijke naamwoorden en kruis dan de zinnen aan waarmee jij het eens bent.

- ○ Ik denk dat dit straks een (normaal) ______ school is.
- ○ Ik vind dit een (raar) ______ voorbeeld van een les.
- ○ Hopelijk hebben ze geen (langzaam) ______ internetverbinding!
- ○ Dit gaat nooit lukken bij een (creatief) ______ les!
- ○ Ik vind dit een (stom) ______ plaatje.
- ○ Ik denk niet dat dit een (snel) ______ manier van werken is.

Opdracht 6

Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden zeggen waarvan iets gemaakt is. Bijvoeglijke naamwoorden van 'natuurlijke' stoffen eindigen altijd op -en: *de houten bank, een wollen trui*. Bijvoeglijke naamwoorden van 'door mensen gemaakte' stoffen krijgen geen extra letters: *een plastic emmer, de aluminium ladder.*
Noteer de juiste vorm van de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

natuurlijk

1 **lood** de loden ______ pijp
2 **papier** het ______ hoedje
3 **katoen** een ______ blouse
4 **steen** het ______ beeld
5 **karton** een ______ doos
6 **zilver** de ______ armband

door mensen gemaakt

7 **polyester** de polyester ______ boot
8 **aluminium** een ______ blikje
9 **plastic** de ______ fles
10 **nylon** het ______ tentje

Opdracht
7

Noteer de juiste vorm van de bijvoeglijke naamwoorden.

1 Schoonmaakbedrijf Toekomst zorgt voor een (schoon) ____________ kantoor voor een (goed) ____________ prijs.

2 In de (groot) ____________ garage van Autobedrijf De Toekomst kunnen ze een (kapot) ____________ auto snel weer repareren.

3 Centrum De Toekomst organiseert activiteiten voor groepen. Wat kies jij? Een (snel) ____________ ronde lasergamen of het (grappig) ____________ spelletje glowgolf?

4 Sportschool De Toekomst geeft een (gaaf) ____________ les voor tieners: GO GO GO! Dat is een (leuk) ____________ uitdaging voor iedereen van 10 tot 15 jaar!

5 Bij meubelmakerij De Toekomst kunt u voor allerlei soorten meubels terecht: een (hout) ____________ tafel, een (leer) ____________ bank of een (plastic) ____________ stoel.

Opdracht
8 *

Een bijvoeglijk naamwoord kan ook gemaakt zijn van een werkwoord.
Bijvoorbeeld: *de afgesloten weg (afgesloten komt van het werkwoord afsluiten).*
Onderstreep in elke zin het bijvoeglijk naamwoord dat van een werkwoord is gemaakt.

1 Het gehaaste meisje rende door het drukke station naar de trein.

2 Mijn ouders hebben een geweldig feest gegeven in de verbouwde schuur.

3 Bij de zandbak in de lege speeltuin stond een huilend kindje.

4 Het zingende publiek zorgde voor een goede stemming in het stadion.

5 De boze mevrouw keek naar de gebroken vaas op de grond.

Ik kan/weet
- bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F
- de korte en lange vormen van bijvoeglijke naamwoorden goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over lastige werkwoorden.

Startopdracht

1 Omcirkel het juiste woord.

1 De koeien lopen in de wei / wij. Vanavond gaan wei / wij naar de film.

2 Hajar besteld / bestelt een cola. Ik heb online een jas besteld / bestelt.

3 Joey kan heel hard / hart lopen. Rosa tekende een mooi rood hard / hart.

4 Floor verhuisd / verhuist morgen. Duncan is gisteren verhuisd / verhuist.

2 Vul de nummers van de zinnen van vraag 1 in:

In de zinnen ________ en ________ staan *weetwoorden*; je moet weten of hebben geleerd hoe je dat woord schrijft.

In de zinnen ________ en ________ staan *regelwoorden*; je kunt met regels bepalen hoe je dat woord schrijft.

Theorie

video-uitleg

Lastige werkwoorden

Sommige werkwoorden zijn erg lastig. De persoonsvorm tegenwoordige tijd en het voltooid deelwoord klinken hetzelfde, maar schrijf je anders. Het gaat om de werkwoorden die bijvoorbeeld beginnen met *ge-*, *be-*, *ver-*, *ont-*, *her-* *of over-*.

tegenwoordige tijd	voltooide tijd
• Tom verdient veel geld.	• Tom *heeft* veel geld verdiend.
• Irsa overlegt met haar vrienden.	• Irsa *heeft* met haar vrienden overlegd.
• Sarah beantwoordt de vraag.	• Sarah *heeft* de vraag beantwoord.
• Er gebeurt een ongeluk.	• Er *is* een ongeluk gebeurd.

Gebruik het schema werkwoordspelling op bladzijde 309 om te bedenken hoe je het werkwoord moet schrijven.

Opdracht 1

Onderstreep de persoonsvorm en omcirkel het voltooid deelwoord.

1 Heb je al je fouten verbeterd?

2 Bilal had zijn vriend van vroeger bijna niet herkend.

3 Na de brandmelding werd het gebouw snel ontruimd.

4 De rekeningen worden altijd betaald via internet.

5 De tegenstanders waren snel overtuigd.

6 Er is zoiets geks gebeurd vandaag!

Opdracht 2

1 Vul de juiste werkwoordsvorm in de tegenwoordige tijd in.

herkennen	**veranderen**	**beantwoorden**
ik ______	ik ______	ik ______
______ jij?	______ jij?	______ jij?
jij ______	jij ______	jij ______
hij/zij ______	hij/zij ______	hij/zij ______

2 Vul het voltooid deelwoord in.

herkennen	**veranderen**	**beantwoorden**
Ik word ______	Ik ben ______	Ik heb ______

Opdracht 3

Zet het juiste werkwoord bij de afbeelding. Noteer daarna de persoonsvorm tegenwoordige tijd (pvtt) die achter *hij* past en noteer het voltooid deelwoord (vd). Kies uit: *bekeuren* – *bezorgen* – *verhuizen* – *verkleden* – *versturen* – *verzamelen*.

1 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______

vd: hij heeft ______

2 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______

vd: hij heeft ______

3 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______

vd: hij is ______

4 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______

vd: hij heeft ______

5 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______

vd: hij heeft ______

6 hele werkwoord: ______

pvtt: hij ______ zich

vd: hij heeft zich ______

Opdracht 4

Noteer de juiste vorm van de werkwoorden. Alle zinnen staan in de tegenwoordige tijd.

- Moet je de persoonsvorm invullen? Kijk eerst wat het onderwerp is en kies dan voor de ik-vorm of de ik-vorm + t.
- Moet je het voltooid deelwoord invullen? Maak het woord langer om te horen of je -d of een -t moet schrijven.

herhalen
1 Marieke herhaalt haar vraag.
2 Desi heeft de vraag herhaald .

gebeuren
3 Er ______________ hier nooit iets spannends.
4 Er is hier nog nooit iets spannends ______________.

ontvrienden
5 Tristan ______________ nooit iemand op Facebook.
6 Na die ruzie heb ik Dionne ______________.

beloven
7 Samir ______________ op tijd aanwezig te zijn.
8 Je hebt het ______________!

overleggen
9 De coach ______________ met de aanvoerder.
10 De leraren hebben ______________ over onze rapporten.

Opdracht 5

Noteer de juiste vorm van het werkwoord.

Wat voor robot zou jij wel willen hebben?
Mijn favoriete robot (verjagen) ______________ spinnen!
Mijn droom: geld verdienen met een krantenwijk en toch uitslapen. Hoe? De kranten worden (bezorgen) ______________ door mijn krantenbezorgrobot!
Ik wil een geheugenrobot of zoiets. Hij (herinneren) ______________ mij aan mijn afspraken. Mijn moeder vindt dat ik zo'n robot nodig heb ...
Ik kom altijd te laat, omdat ik niks kan vinden. Ik wil dus een zoekrobot. De robot (verzamelen) ______________ mijn spullen. Handig als ik haast heb!
Kan er snel een opruimrobot worden (ontwikkelen) ______________? Lijkt me geweldig! Nooit meer zelf opruimen haha.
Dat is geen moeilijke vraag. Mijn superrobot (gehoorzamen) ______________ mij gewoon. In alles!
Dit lijkt me fantastisch: ik kom laat thuis, heb honger, doe de deur open en ruik een heerlijke geur. Mijn robot heeft pizza (bestellen) ______________!

Opdracht 6

Noteer de juiste vorm van het werkwoord. Gebruik de tegenwoordige tijd als je de persoonsvorm moet invullen.

1 herinneren — Guus ______ zich bijna niets van vroeger.
2 verhuren — Mijn oom heeft zijn huis ______ in de zomer.
3 beantwoorden — Ik ______ die vraag zo snel mogelijk.
4 verhogen — Waarom is de huur ______?
5 vervelen — In het weekend ______ Jonna zich altijd.
6 bedoelen — Wat ______ Leon met die opmerking?
7 overtuigen — Jij ______ iedereen met dat goede idee!
8 verbouwen — De vader van Fajah ______ hun huis zelf.
9 berekenen — De jury heeft snel ______ wie de winnaar was.
10 bereiden — De kok ______ een heerlijke maaltijd.

Opdracht 7 ✱

Kies steeds de juiste werkwoordsvorm.

Vliegen in de toekomst

In de komende dertig jaar verdubbeld / verdubbelt het aantal reizigers per vliegtuig. Dat betekend / betekent gelukkig niet dat vliegreizen minder leuk worden. Vliegtuigen worden compleet veranderd / verandert.

In de toekomst betaald / betaalt de reiziger voor de ruimte in het vliegtuig. Wil je lekker veel ruimte, dan betaal je meer. Aan boord van het vliegtuig komen verschillende ruimtes. In de ene ruimte wordt een virtueel spelletje golf gespeeld. In een andere ruimte wordt vergaderd / vergadert. Het dak van een vliegtuig wordt misschien wel doorzichtig. Op allerlei schermen wordt informatie vertoond / vertoont over de plaats waar je op dat moment overheen vliegt. De situatie op de grond veranderd / verandert ook. Bagage neem je niet meer zelf mee. Je dropt je koffer bij een Starbucks of een McDonald's vlak bij je huis. De bagageservice bezorgd / bezorgt jouw bagage bij het juiste vliegtuig. Inchecken doe je uiteraard bij een robot.

Naar: www.nu.nl, op 18 november 2016

Ik kan/weet
- werkwoorden die beginnen met *ge-*, *be-*, *ver-*, *ont-*, *her-* of *over-* goed spellen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over de trappen van vergelijking en *als* en *dan*.

Startopdracht Bekijk de afbeeldingen.

1

2

3

Vul in: Ik zou een ijsje kopen bij de ijswinkel van bord 1 / 2 / 3, omdat ______________________

____

____

Theorie

video-uitleg

Vergelijken

Als je twee dingen met elkaar wilt vergelijken, dan gebruik je vaak de trappen van vergelijking.

De trappen van vergelijking
Er zijn drie trappen: de stellende trap, de vergrotende trap en de overtreffende trap. Meestal zet je in de vergrotende trap *-er* achter het woord en in de overtreffende trap *-st* achter het woord. Soms verandert het woord helemaal.

de stellende trap	***de vergrotende trap***	***de overtreffende trap***
Samir is aardig.	Marco is aardig**er**.	Asli is het aardig**st**.
Lolly's zijn lekker.	Chocola is lekker**der**.	Chips zijn het lekker**st**.
Ik eet graag patat.	Roos eet liever pizza.	Bob eet het liefst ijs.

Opdracht 1

Vul de trappen van vergelijking in.

de stellende trap	**de vergrotende trap**	**de overtreffende trap**
1 mooi	______	______
2 ______	aardiger	______
3 ______	______	oudst
4 eng	______	______
5 ______	warmer	______

Opdracht 2

Vul de trappen van vergelijking in. Let op: bij deze woorden moet je een extra letter toevoegen, een letter weghalen of een letter veranderen. Voorbeelden: *groot – groter – grootst / dapper – dapperder – dapperst / gek – gekker – gekst / vies – viezer – viest*.

de stellende trap	de vergrotende trap	de overtreffende trap
1 schoon	______	______
2 stoer	______	______
3 knap	______	______
4 lief	______	______
5 leeg	______	______
6 raar	______	______
7 druk	______	______
8 boos	______	______

Opdracht 3

Noteer in de zinnen de vergrotende trap of de overtreffende trap.

1. **beroemd** Mijn neef is dj. Hij is in onze familie het beroemdst ______.
2. **leuk** Op de kermis vind ik het reuzenrad ______ dan de schiettent.
3. **snel** Met de auto ben je er natuurlijk ______ dan op de fiets.
4. **net** Nadia schrijft het ______ van iedereen.
5. **laat** Karim was ______ thuis dan hij had beloofd.
6. **droog** Gelukkig is het vandaag ______ dan gisteren.
7. **sportief** Aram is veel ______ dan Chris.
8. **fel** Dit lampje brandt het ______ van alle lampen hier.

Opdracht 4

Sommige woorden veranderen helemaal als je de trappen van vergelijking maakt. Welke drie woorden horen bij elkaar? Trek lijnen.

de stellende trap	de vergrotende trap	de overtreffende trap
goed	minder	liefst
graag	meer	best
veel	beter	minst
weinig	liever	meest

Opdracht
5

1 Werk in tweetallen. Zoek in de woordzoeker de volgende dertien woorden:

- *de vergrotende trap van* gemeen
- *de vergrotende trap van* koud
- *de vergrotende trap van* laag
- *de vergrotende trap van* moeilijk
- *de vergrotende trap van* slim
- *de vergrotende trap van* sterk
- *de vergrotende trap van* weinig
- *de overtreffende trap van* gelukkig
- *de overtreffende trap van* goed
- *de overtreffende trap van* klein
- *de overtreffende trap van* lang
- *de overtreffende trap van* lief
- *de overtreffende trap van* vreemd

r	e	k	j	i	l	i	e	o	m	g	t
s	t	l	a	g	e	r	r	a	p	e	t
l	s	v	r	e	e	m	d	s	t	m	s
i	f	r	e	k	r	e	t	s	b	e	n
m	e	p	k	o	u	d	e	r	e	n	i
m	i	t	s	g	n	a	l	e	s	e	e
e	l	n	m	i	n	d	e	r	t	r	l
r	g	e	l	u	k	k	i	g	s	t	k

2 Welk woord vormen de overgebleven letters? (Lees per regel van links naar rechts.) ______________________

Opdracht
6 ✱

Bij de trappen van vergelijking worden vaak de woordjes *als* en *dan* gebruikt.
Na de stellende trap gebruik je *als*: *Mara kan net zo snel fietsen als ik.*
Na de vergrotende trap gebruik je *dan*: *Remco kan sneller fietsen dan ik.*
Vul op de lege plekken *als* of *dan* in.

1 Kiara's zus is een jaar ouder ______________________ ik ben.

2 Vroeger vond ik pannenkoeken lekkerder ______________________ patat.

3 Volgens mij is mijn route net zo mooi ______________________ die van jou.

4 De internetverbinding op de camping was net zo snel ______________________ thuis.

5 Het lijkt hier binnen even koud ______________________ buiten!

6 In een winkel verdien je minder ______________________ met kranten bezorgen.

7 Damian drinkt liever sinas ______________________ cola.

8 Meiden kunnen net zo goed voetballen ______________________ jongens.

MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht
7

Over welk woord zeggen de onderstreepte bijvoeglijke naamwoorden iets?
Noteer die woorden. Let op: ze hebben een **moeilijke spelling**.

1 Een keukenmachine is een handig apparaat. ______________________

2 Kun jij in één keer een mooie cirkel tekenen? ______________________

3 In de krant stond een grappig interview. ______________________

4 Iedereen hoopt natuurlijk op een goed rapport. ____________

5 Wij hadden een fantastische vakantie in Portugal. ____________

6 Het feest was een grote verrassing voor Steef. ____________

Opdracht 8

Welk woord past het best bij de zin? Kies uit: *interessant – misschien – onmiddellijk – stiekem – verschrikkelijk – wanneer.*

1 Leon leest graag geschiedenisverhalen. ____________

2 Caro weet nog niet zeker of ze mee kan gaan. ____________

3 Na het ongeluk moest ik meteen naar het ziekenhuis. ____________

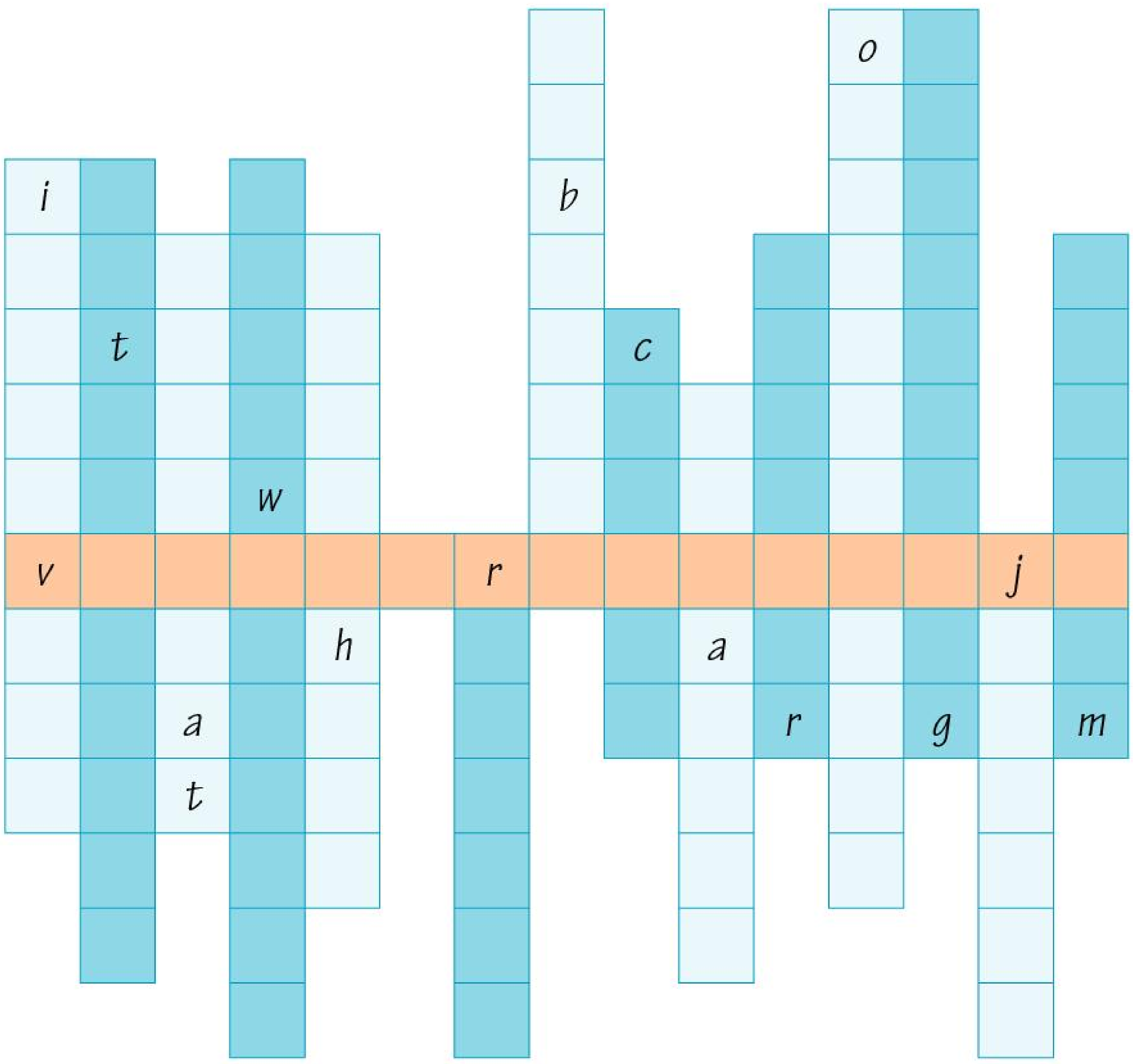
4 Wat erg dat er brand in de kantine was! ____________

5 Weet jij op welke dag het feestje is? ____________

6 Het kindje pakte een koekje toen zijn moeder niet keek. ____________

Opdracht 9

Zet de woorden van boven naar beneden in de legpuzzel. De *ij* schrijf je als twee letters: *i* en *j*.
apparaat – cirkel – februari – interessant – interview – januari – misschien – nieuwsgierig – onmiddellijk – rapport – stiekem – vakantie – verrassing – verschrikkelijk – wanneer.

Ik kan/weet
- de trappen van vergelijking gebruiken in combinatie met *als* en *dan*.
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Nepnieuws

Kat bevalt van puppy's, windmolens die gebruikt worden om wolken weg te blazen ... soms kom je nieuws tegen waarvan je denkt: klopt dat wel?

Samen met een klasgenoot ga je op zoek naar de beste 1 aprilgrap van dit jaar en een goed broodjeaapverhaal: een verzonnen verhaal dat mensen aan elkaar doorvertellen en dat soms per ongeluk in de krant verschijnt. Waarom vinden jullie de berichten goed en waarom zijn waarschijnlijk veel mensen erin getrapt? Daarna verzinnen jullie je eigen broodjeaapverhaal. Hoe 'echt' is jullie nepnieuws?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Lezen*: Weet wat je leest

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan de bron van een tekst vinden. • Ik kan zien of een tekst bedoeld is om te amuseren, overtuigen of informeren. • Ik kan beoordelen of een tekst betrouwbaar is.
Schrijven	• Ik kan een beleefde e-mail schrijven. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan beoordelen of een fragment betrouwbaar is.
Spreken en gesprekken	• Ik kan informatie vragen. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een samenstelling opzoeken in het woordenboek. 1F • Ik kan erachter komen wat de betekenis van een samenstelling is. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F • Ik kan de korte en lange vormen van bijvoeglijke naamwoorden goed spellen. 1F
Formuleren	• Ik kan werkwoorden die beginnen met *ge-*, *be-*, *ver-*, *ont-*, *her-* of *over-* goed spellen. 3F
Spelling	• Ik kan de trappen van vergelijking gebruiken in combinatie met *als* en *dan*. • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 6

Vakantie!

Taalgrappen

In **taalgrappen** speel je met taal. Je speelt bijvoorbeeld met klanken en letters ('Ben je thuis?' 'Nee, ik ben Ernie.') of met de dubbele betekenis van woorden: 'In het begin vond ik haar het einde.' Zo'n taalgrap die iemand met opzet maakt, heet een **woordspeling**.

Met groente en fruit kun je ook taalgrappen maken. Weet jij het antwoord op deze raadsels? Kies uit: *aardbeina* – *banaanhangwagen* – *boemkool* – *slawine*.

Het is geel en het hangt achter een auto. ______

Het is groen en het komt van de berg. ______

Het is wit en het ontploft. ______

Het is rood met pitjes en het is het nét niet? ______

Bommelwoorden

Het woord 'bommelwoord' komt van 'bommelding' – een woord dat je op twee manieren kunt lezen: bom-melding en bommel-ding. Op welke twee manieren kun je deze bommelwoorden lezen?

behangerslijm ______ ______

bruidstaart ______ ______

carnavalshit ______ ______

kerstomaatje ______ ______

Ken jij nog een bommelwoord? ______

De weg is weg

De koppen van nieuwsberichten worden meestal door één persoon gemaakt: de koppenmaker. Maar soms heeft hij z'n kop er niet helemaal bij en dan gebruikt hij per ongeluk woorden die een dubbele betekenis hebben.
Op welke twee manieren kun je deze krantenkoppen lezen?
Automobilisten verstoppen snelweg

De auto's staan stil op de weg. / De snelweg is weg.

Zere nek komt niet door kussen

______

Toiletbezoek levert hoop op

______

Lezen

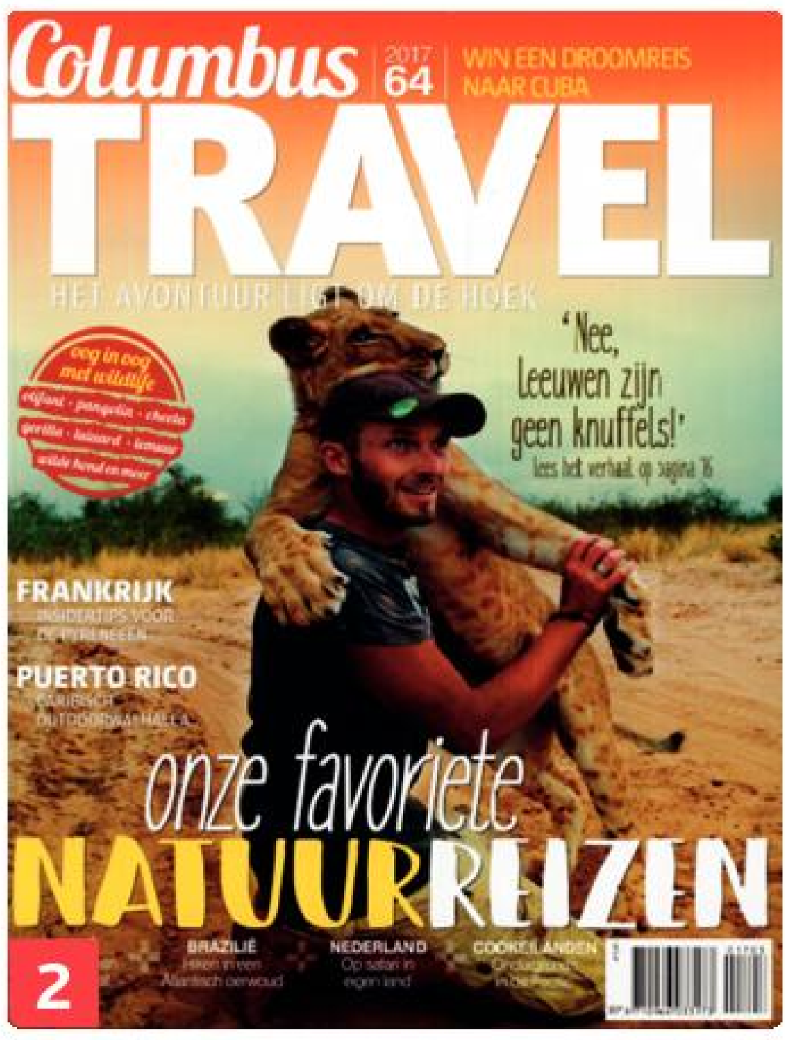
Je leert over tekst en publiek.

Startopdracht

Jouw buurvrouw vraagt of je voor haar een reisgids wilt halen bij het reisbureau. Ze wil een reis boeken voor de zomervakantie. Ze gaat samen met haar man, dochter (12) en zoon (7). Het gezin wil genieten van de zon en vooral niet te veel doen tijdens hun vakantie. Bekijk de voorkanten van de reisgidsen.
Ik zou reisgids ________ voor mijn buurvrouw halen, omdat ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Tekst en publiek

Een schrijver wil meestal dat zijn tekst door een bepaalde groep mensen gelezen wordt: het **publiek**. Bijvoorbeeld: jongeren, voetbalfans, gamers. Een schrijver houdt bij het schrijven van de tekst rekening met het publiek.
Voor welk publiek een tekst bedoeld is, kun je zien aan:

- het **onderwerp**: een tekst over de gaafste achtbanen in Europa is bijvoorbeeld bedoeld voor jongeren. Een tekst over het schilderen van je huis is bedoeld voor volwassenen.
- het **taalgebruik**: teksten voor jongeren hebben bijvoorbeeld veel moderne en nieuwe woorden en de lezer wordt meestal met 'je' aangesproken. In een tekst voor volwassenen wordt de lezer vaker met 'u' aangesproken.
- de **bron**: een tekst in *Bobo* is voor kinderen bedoeld, een tekst in *7Days* voor jongeren en een tekst in het tijdschrift *LINDA.* voor volwassen vrouwen.
- de **lay-out** (opmaak): in tijdschriften en op websites voor jongeren zie je veel illustraties, grote koppen, veel kleuren en lettertypen. Ingewikkelde teksten voor volwassenen zien er vaak saaier uit dan teksten voor jongeren.

Opdracht 1

Voor welk publiek zijn de tijdschriften bedoeld?
Kies uit: *jongeren – kinderen – mannen – vrouwen.*

__________ __________ __________ __________

Opdracht 2

Bekijk tekst 1.

1 De titel van tekst 1 is ____________________

Tekst 1 heeft wel / niet een tussenkopje.

Tekst 1 bestaat uit ________ alinea's.

De bron van tekst 1 is ____________________

Het onderwerp van tekst 1 is hoge telefoonrekening / provider O2.

Lees tekst 1 nu helemaal.

2 Het publiek van tekst 1 is jongeren. Dat kun je aan verschillende dingen zien. Wat past bij elkaar? Trek lijnen.

onderwerp	De tekst gaat over een 19-jarig meisje.
taalgebruik	Er worden woorden als *checken en chillen* gebruikt.
bron	Op de afbeelding staat een meisje met een smartphone.
lay-out	*7days* is een website met teksten voor jongeren.

3 Zijn de zinnen juist of onjuist?

Shannon Mills heeft haar telefoon in Turkije alleen gebruikt op plaatsen waar wifi was. juist / onjuist

Shannon Mills moet de telefoonrekening van € 30.815 betalen aan provider O2. juist / onjuist

Provider O2 snapt zelf ook niet hoe de telefoonrekening van Shannon Mills zo hoog kon zijn. juist / onjuist

4 Tekst 1 is geschreven voor jongeren. Jij hoort dus bij het publiek.

Maak de zin af. Ik vind tekst 1 interessant / oninteressant, omdat ____________________

____

Tekst 1

Telefoonrekening van 30.000 euro, oeps!

[1] Even het weer checken in je vakantiehuisje of met Google Maps de route zoeken in de drukke stad: lang leve de smartphone, zeker in het buitenland. Maar wie niet oppast, kan zomaar een torenhoge telefoonrekening krijgen. Het overkwam een 19-jarig meisje uit Schotland. Na haar vakantie in Turkije lag er een rekening van ruim 30.000 euro op de mat.

[2] De 19-jarige Shannon Mills wilde tijdens haar vakantie in Turkije gewoon kunnen blijven Facetimen en facebooken, ook op plekken waar geen wifi is. In zo'n geval maak je gebruik van een provider, wat 'dataroaming' heet. Voor de vakantie had ze al een databundel gekocht bij haar provider O2. Dan kon ze tijdens het chillen bij het zwembad met haar vriendinnen in Schotland blijven kletsen.

Peperdure megabytes

[3] Na een paar dagen kreeg Mills een sms'je van haar provider: ze had al bijna 4000 euro aan data gebruikt. Een megabyte internet kost in Turkije al zo'n acht euro. Mills schrok zich rot en had op z'n minst een waarschuwing van haar provider verwacht op het moment dat ze buiten haar bundel zou gaan. Ze besloot haar dataroaming meteen uit te zetten, maar dat hielp niet. Het bedrag bleef oplopen: de uiteindelijke rekening bedroeg 30.815 euro. Hoe dat bedrag zó hoog kan zijn, weet provider O2 zelf ook niet. Mills hoeft daarom slechts de 4000 euro te betalen die ze de eerste dagen aan data gebruikte.

Naar: www.sevendays.nl, op 23 november 2016

Opdracht
3

Bekijk en lees tekst 2.

1 Wat voor soort tekst is tekst 2?
- ○ een advertentie
- ○ een nieuwsbericht
- ○ een recept

2 Wat is het belangrijkste doel van tekst 2?
De schrijver wil
- ○ je amuseren.
- ○ je iets laten doen.
- ○ je informatie geven.

3 Het taalgebruik van tekst 2 is begrijpelijk / ingewikkeld en de lezer wordt aangesproken met *jij* / *u*.

4 Bekijk de lay-out van tekst 2. Wie zou deze opmaak het meest aanspreken?

Basisschoolleerlingen / Jongeren / Ouderen, omdat ______________________________

____

5 Voor welk publiek is tekst 2 vooral bedoeld?
- ○ kinderen
- ○ jongeren
- ○ volwassenen

Tekst 2

Opdracht 4

Bekijk tekst 3.

1 De titel van tekst 3 is een vraag. De zon is onze vriend, omdat we zonder de zon niet kunnen leven. Waarom zou de zon volgens jou ook onze vijand kunnen zijn?

Lees tekst 3 nu helemaal.

2 Waarom staat het woord *maar* in de inleiding?
- ○ De schrijver wil laten zien dat de zon positieve en negatieve kanten heeft.
- ○ De schrijver wil laten zien dat je de zon nodig hebt voor vitamine D.
- ○ De schrijver wil laten zien dat zonnen fijn is en dat je er vrolijk van wordt.

3 In tekst 3 staan voor- en nadelen van de zon. Noteer twee voordelen en twee nadelen.

voordeel 1: ______

voordeel 2: ______

nadeel 1: ______

nadeel 2: ______

4 Hoe wordt de lezer van tekst 3 aangesproken?
- ○ met *je/jij*
- ○ met *u*

5 Ziet tekst 3 eruit alsof hij voor jongeren is geschreven?

Ja / Nee, omdat ______

6 Het publiek van tekst 3 is *jongeren / volwassenen*, maar de tips zijn eigenlijk handig voor mensen van alle leeftijden die
- ○ alles willen weten over vitamine D en huidkanker.
- ○ veilig willen genieten van de zon.
- ○ willen weten of de zon hun vriend is.

7 Met welke zin kun je tekst 3 het best samenvatten?
- ○ Bescherm jezelf tegen de zon door jezelf regelmatig in te smeren met een crème met een hoge beschermingsfactor.
- ○ Door een hoge zonkracht kan je huid snel verouderen waardoor je er lelijk uitziet en de zon uiteindelijk je vijand is geworden.
- ○ Op de website van KWF Kankerbestrijding vind je veel informatie over veilig zonnen.

8 Maak de zin af: Ik ga na het lezen van tekst 3 mezelf wel / niet beter

beschermen tegen de zon, omdat ______

______

Tekst 3

Is de zon onze vriend of onze vijand?

[1] Wat vinden we het lekker, zo'n middagje bakken op het strand. Onze huid krijgt er een mooie gloed door. De warmte maakt bovendien zelfs de grootste brombeer vrolijk. We hebben de zon ook nodig voor de aanmaak van vitamine D, maar de zon is behalve onze vriend ook onze vijand. Het aantal huidkankerpatiënten neemt schrikbarend toe. Daarom geven we u een paar handige tips voor het zonnen.

Sterke zonkracht

[2] Zonkracht speelt een belangrijke rol bij de vorming van huidkanker. Zonkracht betekent niets anders dan de hoeveelheid schadelijke uv-straling die de aarde bereikt. Als de zonkracht hoog is, tussen 12 en 15 uur, dan is een kwartiertje zonnen al voldoende om roodheid te veroorzaken. Hoe sterker de zonkracht, hoe groter de kans op verbranding. Zorg er altijd voor dat u kinderen goed insmeert met een zonnebrandcrème met een hoge beschermingsfactor.

Niet te lang
[3] Oma heeft gelijk: alles met *te* ervoor is slecht, behalve *tevreden*. Te lang van het zonnetje genieten, zorgt voor te veel uv-straling. Dat kan schadelijk zijn voor uw huid. Op korte termijn verbranding, op lange termijn een versnelde veroudering van de huid en een grotere kans op huidkanker.

Koude(re) dagen
[4] Grootste misverstand: schadelijke uv-straling is alleen op warme dagen aanwezig. Fout! Ook op koele zomerdagen kan de zonkracht hoog zijn. De temperatuur heeft daar weinig mee te maken.

Sterke botten
[5] Zelfs de grootste chagrijn knapt op van een mild zomerzonnetje. Ook botten zijn dol op zon. Een klein beetje uv-straling is nodig voor de aanmaak van vitamine D. Vijf minuten in badkleding bij een hoogstaand zomerzonnetje is voldoende. Of een (half) uur fietsen, tuinieren of wandelen bij wisselende bewolking.

Meer informatie over de zon?
[6] Als u meer informatie zoekt over hoe u zich het beste kunt beschermen tegen de zon, verwijzen we u graag door naar de website van KWF Kankerbestrijding: 'Wel zon, geen huidkanker'.

Naar: ANWB Kampioen, juni 2015

Opdracht 5

Bekijk tekst 4.

1 Wat is het onderwerp van tekst 4?
- ○ de familie Hendriks
- ○ geen geld voor vakantie
- ○ vakanties zijn veel te duur

Lees tekst 4 nu helemaal.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

merendeel (al. 1)	de meesten
enquête (al. 2)	de vader van het gezin
de vader des huizes (al. 4)	dingen die je steeds weer moet betalen
schuldeisers (al. 4)	heel weinig geld hebben
vaste lasten (al. 5)	mensen die geld van jou krijgen
armoede (al. 6)	onderzoek waarbij mensen een vragenlijst invullen

3 Wat is het deelonderwerp van alinea 2?
- ○ minder op vakantie
- ○ Nederland is populair
- ○ vakantie vieren in eigen land

4 Onderstreep de woorden in alinea 4 waaraan je de mening van vader Gerard herkent.

5 Gerard zegt in alinea 4 dat je jezelf op vakantie *vrijer* kunt gedragen. Wat bedoelt hij daarmee?
- ○ Anderen letten niet op wat je doet tijdens een vakantie.
- ○ Op vakantie hoef je niet te werken en ben je dus vrij.

6 Wat is volgens alinea 6 een groter probleem dan niet op vakantie gaan?

____

____

7 Waarom staat het woord *bijvoorbeeld* in het slot?
De schrijver wil met een voorbeeld duidelijk maken
- ○ dat ook arme gezinnen leuke vakanties kunnen hebben.
- ○ dat stichting Heppie een heel goede organisatie is.

8 Aan deze dingen kun je geld uitgeven. Zet de nummers in volgorde. Begin met wat volgens jou het belangrijkst is.
1 vaste lasten – 2 vakantie – 3 schulden afbetalen – 4 kleding – 5 leuke dingen doen

Tekst 4

Kwart Nederlanders geen geld voor vakantie

[1] Een kwart van de Nederlanders gaat niet op vakantie deze zomer. Vaak is een lege portemonnee de belangrijkste reden. Het merendeel van de thuisblijvers moet rondkomen van minder dan 1750 euro per maand.

[2] Het aantal Nederlanders dat thuis vakantie viert, is toegenomen. Ook geven meer mensen aan dat ze minder vaak op vakantie gaan dan vorig jaar. Dat blijkt uit een enquête die elke drie jaar wordt gehouden.

De familie Hendriks

[3] Van 55 euro per week moet Gerard Hendriks zijn gezin onderhouden. 'Ik moet er alle boodschappen van kopen. Niet makkelijk, maar het is te doen. Voor kleren hebben we de kledingbank, maar een vakantie zit er hoe dan ook niet in.'

[4] Het geld dat de vader des huizes verdient, gaat vooral naar schuldeisers. Gerard zou het liever uitgeven aan vakantie of verjaardagscadeaus. 'Ik kan mijn kinderen niet geven wat ze graag willen kopen. Ik vind het pijnlijk om steeds te moeten vertellen dat we niets leuks kunnen doen.' Ook hem en zijn vrouw zou een vakantie goeddoen. 'Op vakantie kent niemand je. Je kunt je er volgens mij vrijer gedragen dan thuis, waar iedereen onze situatie kent.'

[5] De vaste lasten en het huishouden brengen de meeste kosten met zich mee. Daar gaat al het geld van arme gezinnen heen. Wat over is, gaat bijvoorbeeld naar een nieuwe wasmachine. Voor vakantie is gewoon geen ruimte.

[6] Niet op vakantie gaan hoeft niet erg te zijn, maar de problemen waardoor dit niet kan, zijn vaak ernstig. Naast armoede spelen vaak meer zaken in gezinnen waar weinig geld is. Als je zo weinig geld hebt, is het moeilijk om positief te blijven. Sommige volwassenen worden depressief of gaan foute dingen doen om toch aan geld te komen.

[7] Gelukkig zijn er nog andere mogelijkheden voor arme gezinnen. Zo zijn er bijvoorbeeld stichtingen die ervoor zorgen dat kinderen zoals die van Gerard Hendriks wel leuke dingen kunnen doen in de zomervakantie. Zo hebben zij een zwembadabonnement gekregen van stichting Heppie om toch het vakantiegevoel een beetje te kunnen beleven.

Naar: www.ad.nl, op 12 juni 2016

Opdracht

6

Bekijk en lees de advertentie.

1 Is dit een normale advertentie voor een tripje naar Egypte? ja / nee

2 Wat wil de schrijver van deze tekst?
- ○ dat je absoluut de piramides gaat bekijken als je een reis naar Egypte gaat maken
- ○ dat je onderzoekt tegen welke ziektes je je moet laten inenten als je naar Egypte gaat
- ○ dat je op internet of bij een reisbureau zo snel mogelijk een reis naar Egypte gaat boeken

3 Voor wie is deze advertentie bedoeld?
- ○ voor mensen die een all-inclusive vakantie zoeken
- ○ voor mensen die een ernstige ziekte hebben
- ○ voor mensen die op vakantie gaan naar Egypte

4 Het doel van de schrijver is waarschuwen. Ik denk dat de schrijver zijn doel

wel / niet heeft bereikt met deze advertentie, omdat ______________________

____

Ik kan/weet	• aan een tekst zien voor welk publiek hij bedoeld is.

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert schrijven voor publiek.

Startopdracht

De zinnen hieronder staan op een uitnodiging. Welke zinnen horen bij welke uitnodiging? Trek lijnen.

- Bij verhindering even bellen alstublieft.
- Het zou tof zijn als je er op 11 juli bij bent.
- Hierbij nodigen we u uit voor een strandfeest.
- Als je niet kunt komen, stuur dan een appje.
- Dit wordt het feest van het jaar. Mis het niet!
- We hopen u te zien op 11 juli.

- uitnodiging die bedoeld is voor volwassenen
- uitnodiging die bedoeld is voor jongeren

Theorie

video-uitleg

Schrijven voor publiek

Als je schrijft, houd je rekening met je **publiek**, je lezers:

- Vraag je af: wat weten mijn lezers al en wat moeten zij (nog meer) weten?
- Spreek jongere lezers aan met ‘je’ en gebruik woorden en zinnen die bij jongeren passen. Bijvoorbeeld:
  Chillen, gamen, sporten en dansen op de camping? Dan check je onze ChillZone!
- Spreek volwassen lezers aan met ‘u’ en zeg alles wat netter. Bijvoorbeeld:
  Meer informatie over onze camping kunt u aanvragen via de website.
- Houd ook bij je lay-out rekening met je lezers. In een tekst voor jongeren kun je verschillende afbeeldingen, grote koppen en veel kleuren en lettertypen gebruiken (maar overdrijf niet!). Gebruik in een tekst voor volwassenen een rustige lay-out.

Opdracht 1

De zinnen hieronder komen uit verschillende reisfolders.

1 Verander de zinnen, zodat ze bij volwassenen passen.

1 Onze reisleiders geven je tips en tricks voor de beste feesten en events.

____

2 Beleef een onwijs gave dag in vette attracties en wilde thrillrides.

____

2 Verander de zinnen en schrijf ze in jongerentaal.

1 Een overzicht van onze luxere hotels vindt u op de website.

____

2 Deze unieke ervaring blijft lange tijd in uw herinnering hangen.

____

Opdracht 2

Na één keer kamperen weet je het zeker: dit is niet jouw ding. Daarom wil je je tent verkopen. Je besluit twee briefjes op te hangen: een in de supermarkt en een op school.
Vul de briefjes verder in. Gebruik woorden die passen bij het publiek voor wie het briefje is bedoeld.

1 supermarktbriefje

Advertentie

■ **aangeboden** □ **gevraagd** **datum:** 26 maart

Te koop!

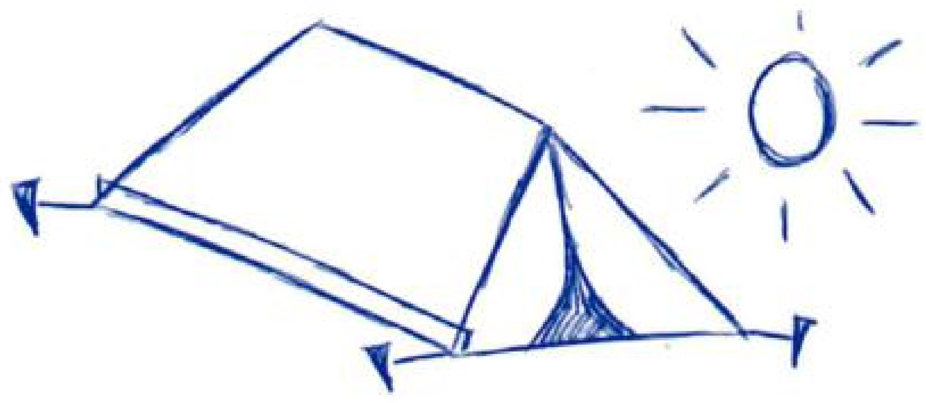
Door ruimtegebrek verkoop ik mijn tent. Het gaat om een ______________ ______________ driepersoonstent die er nog ______________ uitziet. De tent heeft een ______________ kleur. Als ______ belangstelling heeft, dan kunt u ______________ ______________________________

Mijn telefoonnummer is 06-3452168.

Na één maand wordt uw advertentie verwijderd. JUMBO

2 schoolbriefje

Te Koop!

Ga je dit jaar op vakantie en heb je nog geen tent?
Lees dan verder. Ik heb een ______________ driepersoonstent te koop. Hij ziet er ______________ uit en heeft ______________ kleur. Lijkt dit ______________ wel wat? ______________ dan even. Mijn nummer is 06-3452568.

Opdracht 3

Lees tekst 1.

1 Onderstreep in de tekst drie verschillende woorden waardoor je denkt te weten voor wie de tekst is bedoeld.

2 Voor welk publiek is deze tekst geschreven?

basisschoolkinderen / jongeren / volwassenen

Tekst 1

Reisziekte

Veel mensen zijn weleens reisziek geweest. De bekendste vorm van reisziekte is zeeziekte. Door de schommelende beweging wordt u misselijk. Dit eindigt vaak met braken. Behalve op zee kan dit u ook overkomen in de auto. Dan wordt het 'wagenziekte' genoemd. Sommige mensen hebben er ook last van in een pretpark. In dat geval noemt men het 'bewegingsziekte'.

Naar: www.gezondheidsnet.nl

3 Verander de tekst zo, dat hij voor jongeren leuk is om te lezen. De eerste zin van de tekst staat er al.
- Spreek de lezer aan met *je*.
- Gebruik woorden en zinnen die bij jongeren passen.

Reisziekte
Ben jij ook weleens erg misselijk geweest op een boot? ______________________

____

____

____

____

____

____

4 Je wilt een afbeelding gebruiken bij je tekst. Welk plaatje zouden jongeren het leukst vinden, denk je? Omcirkel de letter

A

B

C

Opdracht 4

Op www.jongerenblog.nl wordt gevraagd of jongeren een tekst willen schrijven over hun leukste vakantieland. Dat ga je zeker doen.

1 Voor welk publiek schrijf je? ______________________

2 Mijn leukste vakantieland is ______________________

3 Bedenk welke informatie je over je land wilt geven. Bijvoorbeeld: wat is er te zien? Wat is er te doen? Zoek eventueel extra informatie op. Noteer de informatie in steekwoorden.

____

____

____

____

4 Schrijf op een kladblaadje een tekst over jouw leukste vakantieland. Schrijf per alinea ongeveer vier zinnen. Pas je taalgebruik aan je publiek aan en maak goede zinnen. Doe het zo:

• inleiding:	alinea 1	– Vertel over welk land je iets gaat vertellen en waarom je dit land hebt gekozen.
• middenstuk:	alinea 2	– Geef algemene informatie over het land.
	alinea 3	– Geef twee argumenten die uitleggen waarom jij dit land zo leuk vindt.
• slot:	alinea 4	– Sluit je tekst af met een enthousiaste slotzin.

5 Zet een passende titel boven je tekst.

6 Noteer je naam en klas onder je tekst.

7 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent. Verbeter daarna je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de tekst in het net hieronder.

Ik kan/weet • mijn woordgebruik en de lay-out van mijn tekst aanpassen aan het publiek. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over het publiek van een programma.

Startopdracht

Bekijk het programmaoverzicht. Wie kijkt vooral naar welk programma, denk je? Vul 1, 2 en 3 in.

peuters en kleuters: __________ jongeren: __________ volwassenen: __________

1	RTL7	**Galaxy Park**	Zes tieners doen vakantiewerk op 'Galaxy Park'. Dan blijkt dat er een zombie in het park is. Ze gaan op zoek naar het wandelende lijk.
2	rtl 4	**KampeerTV**	We bezoeken campings en ontdekken met vakantiegangers de omgeving. Deze keer: rustige campings in prachtige natuurgebieden.
3	npo 3	**Koekeloere**	Moffel en Piertje hadden een vakantievriendje. Hij komt na de vakantie een middagje spelen. Maar het is helemaal niet zo leuk als ze dachten.

Theorie

video-uitleg

Publiek

Elke uitzending op radio, tv of internet wordt gemaakt met een bepaald publiek in gedachten. Bijvoorbeeld: kinderen, sportliefhebbers, reizigers.

Als je wilt weten voor welk publiek een uitzending is bedoeld, let je op de volgende dingen:

- Het **onderwerp** – Een vlog voor jongeren gaat bijvoorbeeld niet over het afsluiten van een hypotheek, maar over make-up of videogames. Praatprogramma's op tv zijn meestal voor een groot, volwassen publiek gemaakt.
- De **vorm** – In bijvoorbeeld een programma voor jongeren praat de presentator vaak nogal snel en wisselen de beelden elkaar snel af. In een programma voor volwassenen wisselen de beelden elkaar minder snel af en praten mensen vaak wat rustiger.
- Het **taalgebruik** – Als veel mensen begrijpen wat er gezegd wordt, dan is de uitzending voor een groot publiek gemaakt. Als het taalgebruik heel moeilijk is, is de uitzending waarschijnlijk bedoeld voor mensen die al veel over het onderwerp weten.

Opdracht 1

Je gaat kijken naar een fragment. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Kies de juiste antwoorden.

Onderwerp	Het fragment gaat vooral over kinderboeken / boeken voor jongeren / boeken voor volwassenen.
Vorm	De presentator praat nogal snel / heel langzaam. De beelden wisselen elkaar snel / niet zo snel af.
Taalgebruik	De presentator gebruikt vooral woorden die jongeren niet / wel begrijpen.

2 Voor welk publiek is dit fragment gemaakt? kinderen / jongeren / volwassenen

3 Bij vraag 2 heb je een groep mensen gekozen. Dit fragment is vooral bedoeld voor een deel van die groep. Welk deel?
○ boekenliefhebbers die op vakantie gaan
○ mensen die lid zijn van de bibliotheek
○ vakantiegangers die lekker willen luieren

Opdracht 2

Je gaat kijken naar twee fragmenten. Lees eerst de vragen. Bekijk dan de fragmenten en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van beide fragmenten in één woord? ______________________

2 In beide fragmenten wordt verteld wat er later in het programma te zien is. Welke informatie krijg je te zien? Kruis bij beide fragmenten één vakje aan.

Je krijgt informatie over ...	Fragment 1	Fragment 2
alle soorten reizen vanaf Schiphol		
de top drie van vakantielanden		
de zomervakantie in Nederland		
reizen voor avontuurlijke mensen		

3 Vul in: Ik denk dat fragment 1 is gemaakt voor kinderen / volwassenen, omdat

1 ______________________

2 ______________________

Ik denk dat fragment 2 is gemaakt voor kinderen / volwassenen, omdat

1 ______________________

2 ______________________

Opdracht 3

Je gaat kijken naar een fragment. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Kies het juiste antwoord: Dit programma is gemaakt om thuis / op school te bekijken.

2 Noteer het onderwerp van dit programma in één woord. ______________________

3 Kies het juiste antwoord: Het publiek van dit programma bestaat uit jongeren die veel / weinig over het onderwerp weten.

4 Kies het juiste antwoord: Het doel van dit programma is amuseren / iets laten doen / informatie geven.

5 In veel programma's voor jongeren wordt snel gesproken en wisselen de beelden elkaar snel af. In dit programma wordt rustig gesproken. Waarom is daarvoor gekozen, denk je? ______________________

____

Ik kan/weet
- erachter komen voor welk publiek een programma gemaakt is.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert spreken voor een publiek.

Startopdracht

Bekijk het onderstaande gesprek tussen twee oma's.

1 Past de taal en de houding die de dames gebruiken bij hun leeftijd? ja / nee

2 Jouw oma heeft het gesprek ook gelezen en vraagt aan jou wat *doekoe pasen* betekent. Wat is daarop jouw antwoord? ______________________

Theorie

video-uitleg

Spreken voor publiek

Als je spreekt voor publiek, moet je rekening houden met je **luisteraars**. Je wilt dat het publiek je begrijpt en met plezier naar je luistert. Let daarom goed op de volgende punten:

- **Taalgebruik** – Pas je taalgebruik aan je publiek aan. Let op de woorden die je gebruikt, de zinnen en de uitspraak. Bij jong publiek zeg je bijvoorbeeld: *Coole tricks met een wakeboard zijn de tail grab of de bunnyhop 180*. Bij volwassen publiek zeg je dan: *Er kunnen veel stunts gemaakt worden met een wakeboard*. Gebruik ook zo veel mogelijk woorden en zinnen die je zelf snapt.
- **Inhoud** – Ga na wat je luisteraars al over het onderwerp weten. Vertel geen dingen die iedereen weet, maar vertel iets nieuws. Je kunt ook voorbeelden gebruiken of dingen vertellen die je zelf hebt meegemaakt.

Opdracht 1

Tijdens de informatieavond van jouw sportclub moet jij vertellen waarom het zo belangrijk is dat ouders rustig blijven aan de zijlijn als jullie een wedstrijd spelen. Omcirkel de woorden die passen bij dit publiek.

Beste pappies en mammies / vaders en moeders,

Welkom bij deze informatieavond. Wij vinden een sportieve club belangrijk / relaxed en daarom vragen wij jullie tijdens de wedstrijden jullie koppen te houden / stil te zijn. Een aanmoediging af en toe is natuurlijk wel chill / leuk, maar geschreeuw en gescheld horen niet thuis op een sportveld.

Uw medewerking wordt gewaardeerd / Alvast hartelijk dank.

Opdracht 2

Nordin werkt voor een reisbureau en maakt daarom vier presentaties over Marokko. Bekijk de eerste dia's van zijn presentaties.

1 Voor welke groep zijn de presentaties bedoeld? Noteer de passende nummers.

marathonlopers ____ mensen die een rondreis willen maken ____

vijfenzestigplussers ____ stelletjes zonder kinderen ____

2 Welke begingroet past bij welke dia? Noteer de passende nummers.

Hartelijk welkom aan alle senioren! ____ Goedenavond koppeltjes! ____

Welkom sportievelingen! ____ Hartelijk welkom avonturiers! ____

3 Kies een van de presentaties en bedenk er een passende slotzin bij.

Dia ________ Slotzin: ____

____

Opdracht 3

Werk samen met een klasgenoot.

1 Kies allebei een andere vakantiemogelijkheid. Kies uit:
○ *all-inclusive* ○ *backpacken* ○ *glamping* ○ *kamperen bij de boer*

2 Overtuig je klasgenoot met een korte presentatie van ten minste één minuut dat de door jou gekozen manier van vakantie vieren de beste is. Noteer steekwoorden. Vertel nieuwe dingen, gebruik geen woorden die je zelf niet snapt en eindig met een overtuigende zin.

3 Jullie *moeten* samen op vakantie. Welke vakantie wordt het? ____________________

Ik kan/weet
- rekening houden met wat het publiek al weet.
- mijn taalgebruik aanpassen aan het publiek. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordbetekenissen in de tekst vinden.

Startopdracht Bekijk de afbeelding en de tekst.

Raad het woord

De betekenis van dit woord is: *iets vervelends wat je toevallig overkomt.*
Synoniemen van het woord zijn: *tegenvaller* en *ongeluk.*
Voorbeelden bij het woord zijn: *lekke band* en *bus gemist.*
Tegenstellingen van het woord zijn: *geluk* en *meevaller.*
Je kunt met dit woord een samenstelling maken: *...vogel.*
Een uitdrukking die bij dit woord past, is: *achter het net vissen*.

De afbeelding en de tekst horen bij het woord ______________________

Theorie

video-uitleg

Woordbetekenissen vinden (2)

Je hebt geleerd dat er een aantal manieren is om de betekenis van een onbekend woord in een tekst te zoeken:
- Zoek in de tekst naar een synoniem.
- Zoek in de tekst naar de betekenis.
- Zoek in de tekst naar een voorbeeld.
- Zoek in de tekst een tegenstelling.
- Zoek in het woord dat je niet kent een bekend woorddeel. Let op voor- en achtervoegsels.
- Zoek (een deel van) het woord in het woordenboek. Kies de betekenis die in de tekst past.

Let op: woorden hebben soms een figuurlijke betekenis. Vaak kun je die betekenis wel raden, maar je vindt hem ook in het woordenboek.

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Onderstreep in de tekst
- het synoniem van *sensationeel*.
- de tegenstelling van *sensationeel*.
- twee voorbeelden van *sensationele attracties*.
- een woord dat lijkt op *sensationeel*.

2 Bekijk de onderstreepte woorden. Schrijf in eigen woorden op wat een *sensatiezoeker* is.

____

Tekst 1

Ben jij een sensatiezoeker?

Vind jij het ook zo lekker als je hart uit je borst knalt, omdat je de rit van je leven meemaakt? Ben jij ook altijd op zoek naar de volgende sensatie? Kom dan onze nieuwe rollercoaster uitproberen! Hij is sensationeel! De rollercoaster is net zo fantastisch als andere attracties, zoals de superachtbaan en de wildwaterbaan. Je wilt nooit meer in een saaie draaimolen na een ritje in onze superrollercoaster. Het is een sensatie om de lucht ingeschoten te worden en dwars door het water naar beneden te suizen.

Opdracht
2

Lees tekst 2.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

hebben ontmoet (al. 4)	bedenken wat we gaan doen
besteedt aan (al. 5)	gebruikt voor
beslissen (al. 5)	raad
advies (al. 5)	vervelend, lastig
hinderlijk (al. 5)	zijn tegengekomen

2 Onderstreep de twee voorbeelden van *benodigdheden* in alinea 2.

3 Waar ging Kelvins reis voor *Wander* naartoe (al. 2)? ______________________

Wat betekent dus *bestemming*? ______________________

4 In het woord *bezienswaardigheden* (al. 4) herken je de woorden *zien* en *waard*. Wat betekent *bezienswaardigheden*?
- ○ dingen die het waard zijn om bekeken te worden
- ○ dingen die je niet hoeft te zien, omdat ze niets waard zijn

5 In het woord *behulpzaam* (al. 4) herken je de woorden *hulp* en *helpen*.

Wat betekent *behulpzaam*? ______________________

6 Als je afhankelijk bent, heb je andere mensen nodig om je te helpen.

Wat betekent *onafhankelijk* (al. 5)? ______________________

7 Wat bedoelt Kelvin met ‘elke dag gaan we wel een beetje op onze bek’ (al. 5)?
- ○ We maken elke dag wel een fout.
- ○ We vallen elke dag wel een keertje.

8 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______________	alle mensen die in een land of een gebied wonen
______________	dingen die bedoeld zijn om mensen plezier te geven
______________	dingen die het waard zijn om bekeken te worden
______________	dingen die je nodig hebt
______________	ergens waar het altijd warm en vochtig is
______________	gekocht en verkocht
______________	houdt de aandacht vast
______________	iets wat je beleeft, waarna je weet hoe het is
______________	plaats waar je naartoe reist, reisdoel
______________	samengebracht met
______________	vaste manieren om dingen te doen
______________	vervoer
______________	zonder hulp van anderen

Tekst 2

'We gaan elke dag wel een beetje op onze bek'

[1] Hij is een van de twee Cinemates, boeit met zijn vlogs honderdduizenden kijkers en is nu ook te zien in het online reisprogramma *Wander*. Kelvin Boerma is een van de bekendste YouTubers van Nederland, maar beroemd worden was nooit zijn doel. 'Ik wil gewoon zelf dingen bedenken en maken.'

[2] Waar de reis voor het nieuwe online reisplatform *Wander* heen zou gaan? Kelvin had geen idee. 'Nou ja, ik moest me laten inenten tegen malaria en kreeg een lijstje met benodigdheden zoals zonnebrandcrème en een afritsbroek, dus ik had wel verwacht dat het een tropisch land zou zijn', vertelt de YouTuber. Pas op Schiphol werd de bestemming bekend: Gambia. Dat is een land met andere gewoonten dan Nederland. Daar doen ze de dingen heel anders dan hier. Ik ging het echte Afrika zien!'

[3] Elke week komen er op *Wander* twee nieuwe video's online, waarin bekende acteurs, presentatoren en YouTubers naar een onbekend land reizen. Kelvin werd gekoppeld aan Eddy Zoëy. Samen

trokken ze vier dagen lang door het Afrikaanse land om de kijkers ideeën te geven voor een volgende vakantie. 'Eddy is een goede verteller. Zo waren we op een eiland waar vroeger slaven werden verhandeld. Hij weet daar veel over te vertellen. Ik zorg dan meer voor het amusement, door bijvoorbeeld in een hoge toren te klimmen en dat te filmen. Gewoon kletsen en maar wat doen, daar ben ik goed in.'

[4] Het was weer eens wat anders, een reisprogramma maken. 'Alles was voor ons geregeld',

legt Kelvin uit. 'We werden van de ene fantastische plek naar de andere gebracht. Het transport ging per bus of per auto. We hebben bezienswaardigheden bezocht, zoals de beroemde Tanji Fish Market en we hebben veel leuke mensen ontmoet. De bevolking van Gambia is vriendelijk en behulpzaam.'

[5] Kelvin vond de reis die hij voor *Wander* heeft gemaakt een bijzondere ervaring. 'Maar nee, ik hoef niet de nieuwe presentator van een reisprogramma te worden.' Kelvin besteedt al zijn tijd aan Cinemates, het YouTube-kanaal en mediabedrijf van hem en zijn schoolvriend Peter Harder. 'We hebben onze eigen studio in Amsterdam, waar we vijf dagen in de week met een team van zes man nieuwe video's maken. We beslissen zelf wat we maken en maken alles zelf. Natuurlijk vragen we wel advies aan mensen die er verstand van hebben, maar we zijn onafhankelijk. Dat is soms best wel hinderlijk: elke dag gaan we wel een beetje op onze bek. Maar we zijn nog nooit echt keihard gevallen.'

Naar: www.sevendays.nl, op 7 maart 2016

Opdracht 3

Noteer een voorbeeld van

1 een bezienswaardigheid in Nederland. ______________________________

2 een transportmiddel dat jij weleens gebruikt. ______________________________

3 een tropisch land. ______________________________

4 een vakantiebestemming voor jongeren. ______________________________

5 een van jouw gewoonten. ______________________________

6 een ervaring om nooit te vergeten. ______________________________

____

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 boeit — De film kon mij niet ______________________ en ik viel al snel in slaap.

2 gewoonten — Mijn vader heeft de ______________________ om in de auto de muziek heel hard te zetten.

3 gekoppeld — Tegenwoordig kun je een tablet heel eenvoudig ______________________ aan een televisie.

4 verhandeld — Momenteel ______________________ veel mensen spullen via internet.

5 onafhankelijk — Katten zijn ______________________ dieren, die het liefst alleen leven.

6 massaal — Voor het hotel waar de zanger logeerde, stond een ______________________.

7 aanbieding — 'Mag ik u misschien een glas bronwater ______________________?' vroeg de ober.

Opdracht 5

Welke woorden passen het best op de lege plekken in de tekst?
Kies uit: *amusement – benodigdheden – bestemming – bevolking – bezienswaardigheden – ervaring – gewoonte – transport – tropisch*.

Vive la France

Frankrijk is een fantastische
_______________ voor je vakantie.
Het is geen _______________
land, maar in de zomer is het er veel
mooier weer dan bij ons. Er zijn ook veel
jongerencampings in de buurt van het strand.
Daar is 's avonds _______________
voor jonge mensen, zoals optredens van
bekende dj's. In het binnenland zijn veel
_______________,
zoals prachtige kastelen en enorme watervallen.
Voor het _______________
kun je het vliegtuig gebruiken, maar je kunt
er ook voordelig met de bus naartoe. De
_______________ is gastvrij,

maar helaas spreekt niet iedereen Engels.
Kortom, ben je op zoek naar een onvergetelijke
_______________?
Ga naar Frankrijk! Vergeet de volgende
_______________ niet:
zwemkleding, zonnebril en een vertaalapp op je
mobiel. En vergeet niet te genieten van de goede
_______________ om de dag met
croissants of stokbrood te beginnen!

Opdracht 6

Trek lijnen tussen de woorden en hun betekenis

afhankelijk	als je hulp van anderen nodig hebt
benodigde	gebied waar het altijd warm en vochtig is
boeiend	iemand die dingen verkoopt
ervaren	iets doen wat je leuk vindt
handelaar	interessant
je amuseren	meemaken
transporteren	nodige
tropen	vervoeren

Opdracht 7

Online vind je een puzzel of je krijgt hem van je docent. Maak de puzzel. Alle woorden in de puzzel heb je bij het onderdeel *Woordenschat* geleerd.

UITDRUKKINGEN

Opdracht 8

Welke uitdrukking zie je in de rebus? Noteer ook de betekenis.

Opdracht 9

1 Lees de uitdrukkingen en hun betekenis.

alle zeilen bijzetten	alles doen om iets te laten lukken
het hoofd koel houden	rustig blijven, niet in paniek raken
iets laten rusten	ergens niet over praten
met de noorderzon vertrekken	stiekem vertrekken zonder dat iemand het merkt
niet warm of koud van iets worden	je ergens niets van aantrekken
nog verder van huis raken	nog meer in moeilijkheden komen

2 Lees eerst het verhaal en maak het daarna af. Vul steeds de best passende uitdrukking in.

De wedstrijd was heel spannend, maar we moesten

Als we niet beter gingen spelen, zouden we

De tegenstander bleef rustig toen we in de aanval gingen. Ze werden er

In de tweede helft ging het nog slechter en moesten we

We verloren, hebben ons omgekleed en zijn

Thuis heb ik alleen gezegd dat we hadden verloren. Ik heb het verder maar

Ik kan/weet

- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F
- de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over meervouden op -*en* en -*s*.

Startopdracht

Bedenk wat je allemaal meeneemt als je op vakantie gaat. Van sommige dingen neem je er één mee en van andere neem je er meer mee.

1 Noteer nog drie dingen waarvan je er maar één meeneemt: luchtbed ______, ______ ______

2 Noteer nog drie dingen waarvan je er meer meeneemt: sokken ______, ______ ______

Theorie

video-uitleg

Meervouden op -*en* en -*s*

De meeste zelfstandige naamwoorden hebben een meervoud op -*en* of -*s*:
krant – kranten; kat – katten; file – files; zomer – zomers.

Zo maak je een meervoud op -*en*
Zet -*en* achter het woord: *tent – tenten; product – producten*.
Soms moet je ook iets anders doen:
- de laatste letter verdubbelen: *bus – bussen; rugzak – rugzakken*.
- een *a, e, o* of *u* weghalen: *bioscoop – bioscopen; kampvuur – kampvuren*.
- een -*s* veranderen in een -*z*-: *advies – adviezen; reis – reizen*.
- een -*f* veranderen in een -*v*-: *brief – brieven; druif – druiven*.

Zo maak je een meervoud op -*s*
Zet -*s* achter het woord: *vakantie – vakanties; station – stations*.
Meestal moet de -s aan het woord vast. Gebruik 's als je het woord anders verkeerd uitspreekt en na -y: *pagina – pagina's; ski – ski's; foto – foto's; ijslolly – ijslolly's*.

Gebruik bij twijfel een woordenboek of een woordenlijst.

Opdracht 1

Noteer achter elk woord het meervoud.

1 gezicht ______
2 ongeluk ______
3 persoon ______
4 prijs ______
5 experiment ______
6 schroef ______
7 aanbieding ______
8 voornaam ______
9 grap ______
10 bedrijf ______
11 pakket ______
12 vaas ______

Opdracht
2

Noteer achter elk woord het meervoud.

1 file ______________________
2 komma ______________________
3 beugel ______________________
4 attractie ______________________
5 menu ______________________
6 bijbaantje ______________________
7 helikopter ______________________
8 risico ______________________
9 tosti ______________________
10 uitzendbureau ______________________
11 hobby ______________________
12 restaurant ______________________

Opdracht
3

Zet het meervoud van de woorden in het juiste rijtje.
advies – alinea – baby – berichtje – cadeau – luchtfoto – menu – stripverhaal – selfie – toetsenbord – trainer – zonnebril

meervoud op -*en*	**meervoud op -*s***	**meervoud op *'s***

Opdracht
4

In de afbeelding staan pijltjes. Noteer het woord dat het pijltje aanwijst en zet het meervoud erachter.

enkelvoud	**meervoud**
golf	

Opdracht
5

1 Alle woorden hieronder passen achter het woord *vakantie*, bijvoorbeeld: *vakantieadres*. Noteer van elk woord het meervoud: ~~*adres*~~ – *baan* – *bestemming* – *foto* – *huis* – *liefde* – *verblijf* – *werker*.

adressen

vakantie

2 Verzin zelf nog een woord dat begint met *vakantie*. Je mag het ook opzoeken in een woordenlijst. Noteer het enkelvoud en het meervoud:

Opdracht
6

In de tekst staan twaalf meervouden. Onderstreep die twaalf woorden in de tekst en schrijf het enkelvoud van elk woord onder de tekst.

Kitesurfen

Kitesurfen is een van de meest spectaculaire watersporten van dit moment. Tijdens onze kitesurfkampen leer je deze sport kennen onder begeleiding van onze enthousiaste instructeurs. Onze kampweken zijn bedoeld voor tieners van 14 tot en met 18 jaar. In vijf dagen krijg je de opleiding tot zelfstandig kitesurfer, zodat je na dit kamp zelf veilig het water op kunt gaan. De lessen zijn ingedeeld volgens stappenplannen. Ook zijn er demonstraties van professionele kitesurfers! Na het kamp krijg je een officieel certificaat, waarmee je overal ter wereld kitespullen kunt huren en aan kunt geven wat jouw niveau is. De foto's die tijdens de kampweek worden genomen, krijg je kosteloos als herinnering mee.

Naar: www.djus.nl

watersport

Opdracht 7

De dingen op de afbeeldingen zijn allemaal samengesteld uit twee woorden. Schrijf het woord op. Zet daaronder beide delen in het meervoud.

taxichauffeur

taxi's

chauffeurs

Opdracht 8 ✱

Achter sommige woorden moet je in het meervoud -*ën* zetten in plaats van -*en*, omdat je ze anders niet goed kunt uitspreken. Bijvoorbeeld: *zee – zeeën*. Achter andere woorden moet je -*eren* zetten, zoals *volk – volkeren*. Zet de woorden in het meervoud:

1 idee ______

2 twee ______

3 knie ______

4 fee ______

5 kopie ______

6 ei ______

7 kind ______

8 bloemblad ______

9 lied ______

10 rund ______

Ik kan/weet

- meervouden die eindigen op -*en* goed spellen. 1F
- meervouden die eindigen op -*s* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert werkwoorden spellen.

Startopdracht

1 Vul de tekstballonnen in Wat zouden de personen op de afbeelding kunnen zeggen? In elke tekstballon moet één zin staan met twee werkwoorden erin.

2 Laat een klasgenoot controleren of je de werkwoorden goed gespeld hebt.

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling

In elke zin staan een of meer werkwoorden. Gebruik voor de spelling van werkwoorden het schema op bladzijde 309.

Zo schrijf je een werkwoord

1. Gebruik de *vraagproef* of *tijdproef* om te zien of het werkwoord een persoonsvorm is.
2. Ga na of de persoonsvorm in de tegenwoordige of verleden tijd geschreven moet worden.
3. Gebruik de regels van de tegenwoordige tijd of verleden tijd uit het schema.
4. Als het werkwoord geen persoonsvorm is, gebruik dan de *verlengproef*.

Opdracht 1

1 Is het onderstreepte werkwoord wel of niet een persoonsvorm (pv)? Kruis het juiste antwoord aan.

	pv	geen pv
1 Ik ga morgen winkelen met mijn zus.	○	○
2 Gina heeft haar presentatie goed voorbereid.	○	○
3 De nietjes in de nietmachine waren op.	○	○
4 Ben jij met het vliegtuig op vakantie geweest?	○	○
5 Die danser traint een paar uur per dag.	○	○
6 Robbin zag bijna niets zonder bril.	○	○
7 De trein is tien minuten geleden vertrokken.	○	○
8 Ahmed verraste zijn vriendin met een cadeautje.	○	○

2 Kijk naar je antwoorden op vraag 1 en vul nummers van de zinnen in:

In de zinnen ______________________ staat de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

In de zinnen ______________________ staat de persoonsvorm in de verleden tijd.

Opdracht 2

Noteer de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

1 dromen — Fiona ______________________ over stranden met palmbomen.
2 schilderen — Mijn vader ______________________ ons huis in een zonnige kleur.
3 lezen — Jij ______________________ echt snel een boek uit, zeg!
4 beantwoorden — In de vakantie ______________________ ik mijn mail niet.
5 sporten — Zelfs op reis ______________________ Shannon elke dag.
6 vermelden — De website ______________________ niets over het zwembad.

Opdracht 3

Noteer de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 wandelen — Khaled ______________________ iedere ochtend naar de bakker.
2 opzetten — Mimi ______________________ in een paar minuten haar tent op.
3 starten — Vanmorgen ______________________ de auto niet meer.
4 liggen — De meiden ______________________ de hele week op het strand.
5 belanden — Wij ______________________ onverwacht op een prachtige plek.
6 zwaaien — De buurman ______________________ vriendelijk naar ons.

Opdracht 4

Onderstreep de pv en noteer de juiste vorm van het voltooid deelwoord.

1 vissen — Mijn opa heeft de hele zaterdag ______________________.
2 bezorgen — Het pakketje wordt helaas niet ______________________ vandaag.
3 wassen — De slaapzakken zijn nog niet ______________________.
4 horen — Heb jij iets van Marca ______________________ in het weekend?
5 bezoeken — In Alkmaar hebben we de kaasmarkt ______________________.
6 raken — Heeft de pijl de roos ______________________?

Opdracht 5

Bekijk de grafiek met de tien dingen die Nederlanders het vaakst vergeten als ze op vakantie gaan.

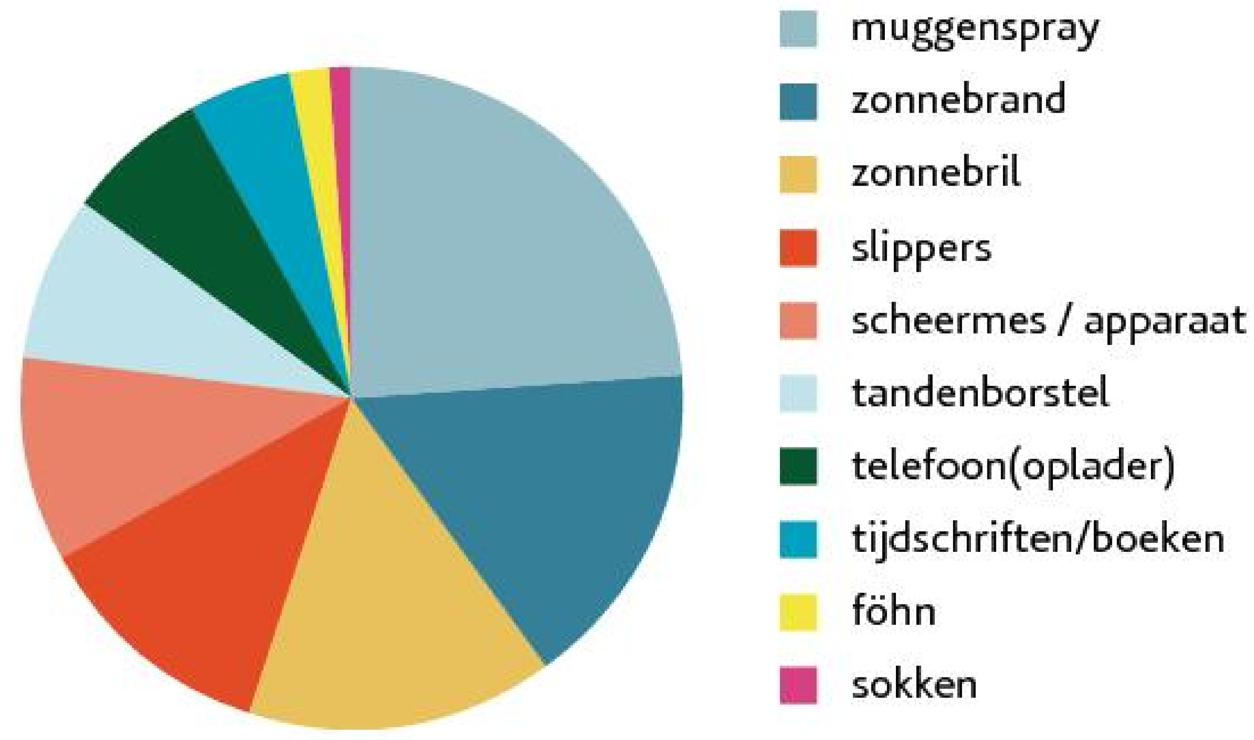
1 Ben jij weleens een van de dingen uit de grafiek vergeten? Kies een antwoord en noteer de juiste vorm van het werkwoord *gebeuren*.

○ Ja, dat is bij mij weleens

______________________.

○ Nee, dat is bij mij nog nooit

______________________.

2 Noteer de juiste vorm van het werkwoord. Tussen haakjes staat of je de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet schrijven.

1 vervelen — De ouders van Kai (vt) ______________ zich op de camping. Zij waren hun boeken vergeten.

2 hebben — De vader van Dennis (tt) ______________ zich een week niet kunnen scheren. Hij was zijn scheerapparaat vergeten.

3 inpakken — Mira had haar slippers niet ______________. Dat was geen probleem: ze vond leuke nieuwe in de souvenirwinkel.

4 steken — Jamal is in één nacht vijftien keer ______________ door een mug. Hij was muggenspray vergeten mee te nemen.

5 verbranden — Bram (tt) ______________ snel. Toch vergeet hij elke keer zijn zonnebrandcrème.

6 kopen — Melanie (vt) ______________ een mooie zonnebril in Parijs. Zij vond het niet erg dat ze haar bril thuis had laten liggen!

7 bekennen — Sanne (tt) ______________: 'Ik kom echt altijd zonder tandenborstel aan op mijn vakantiebestemming.'

8 gebruiken — Kyra was haar föhn vergeten, maar dat was niet zo erg. Zij (vt) ______________ een föhn van het hotel.

9 dragen — Jochem herinnert zich een vies vakantieverhaal: zijn broer Sem (vt) ______________ een week lang dezelfde sokken.

10 betalen — Youssef heeft op vakantie veel geld ______________ voor een nieuwe oplader.

Opdracht 6

Welk werkwoord past bij de afbeelding? Noteer de juiste vorm van het werkwoord. Kijk goed of je de persoonsvormen in de tegenwoordige of de verleden tijd moet schrijven.

1 Vorig jaar ______________ Rosa en haar vriendinnen elke avond in de disco op de camping.

2 Tijdens onze reis door Italië hebben we vaak pizza's ______________ op gezellige terrasjes.

3 Mijn ouders komen weer terug van vakantie. Op dit moment ______________ hun vliegtuig op Schiphol.

4 Dustin miste zijn vriendin toen hij weg was. Hij ______________________ haar elke dag.

5 Nu ______________________ Marlies naar haar favoriete muziek in de schaduw. Straks gaat ze weer lekker in de zon liggen.

6 Op de heenreis zijn we op een andere auto ______________________. Gelukkig raakte niemand gewond.

Opdracht

7 ✪

Noteer de juiste werkwoordsvormen. Kijk steeds goed of een werkwoord een persoonsvorm is of niet en of de zin in de tegenwoordige of de verleden tijd staat.

Vakantie zonder ouders

Wil jij een keer zonder je ouders op vakantie? Boek een zomerkamp!
Er worden in Nederland allerlei kampen voor jongeren van 12 tot 16 jaar (organiseren) ______________________. Je (beleven) ______________________ op zo'n kamp leuke dingen. Ook (leren) ______________________ je nieuwe mensen kennen. Levi had zich vorig jaar (inschrijven) ______________________ voor een gamekamp. Hij (spelen) ______________________ toen uiteraard gave games. Er (worden) ______________________ ook andere dingen gedaan, zoals survivallen.
En wat als je geen gamer bent zoals Levi? (Houden) ______________________ je dan misschien van zingen of toneelspelen? Er zijn ook theaterkampen. Aimée (gaan) ______________________ daar vorig jaar naartoe. Ze vond vooral de eindshow leuk. Toen (tonen) ______________________ alle deelnemers hun kunsten.
Sportieve mensen boeken natuurlijk een sportkamp. Jari (ontmoeten) ______________________ daar een paar jaar geleden zijn beste vriend. Samen (uitproberen) ______________________ ze veel watersporten ____________.
Ze hadden een onwijs leuke week. Hun ouders hebben ze uiteraard niet (missen) ______________________!

Ik kan/weet
- persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F
- de verleden tijd van sterke en zwakke werkwoorden goed spellen. 2F
- voltooide deelwoorden goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert schrijven zonder fouten.

Startopdracht

Lees de tekst op het bord.

1 Aan wie moet je je vragen stellen volgens de tekst op het bord?

____

____

2 Wat wordt er eigenlijk bedoeld?

____

____

Theorie

video-uitleg

Schrijven zonder fouten

Als je schrijft, is het belangrijk om geen fouten te maken. Let bij het schrijven en bij het nakijken van je werk op de volgende dingen:

- Gebruik altijd het schema voor de werkwoordspelling (zie bladzijde 309).
- Begin elke zin met een hoofdletter en eindig met een punt, een vraagteken of een uitroepteken.
- Zet een komma voor een voegwoord, behalve voor *en*.
- Zet een komma tussen twee persoonsvormen en tussen de delen van een opsomming (maar niet voor *en*).
- Schrijf namen met een hoofdletter (behalve de namen van dagen, maanden, seizoenen, windstreken).
- Gebruik de juiste verwijswoorden.
- Zoek moeilijke woorden op in een woordenboek of woordenlijst (woordenlijst.org).
- Gebruik de spellingcontrole als je op de computer werkt.

Opdracht 1

1 Onderstreep de woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden en plaats een punt, vraagteken of uitroepteken achter de zinnen.

1 onze drie honden heten berend, boris en bauke ________

2 jason viert een feestje, want hij is nederlands kampioen geworden ________

3 omdat het donderdag zo hard regende, ging de training niet door ________

4 ik drink graag sisi, maar mijn broer drinkt liever fanta ________

5 ga jij in juli, augustus of september op vakantie ________

6 toen mijn zus thuiskwam, lag ik allang in bed ________

2 In de zinnen van vraag 1 staan komma's. Waarom? Kies steeds uit reden A, B of C. Zet die letter achter het nummer van de zin.
A De komma staat voor een voegwoord.
B De komma staat tussen twee persoonsvormen.
C De komma staat tussen de delen van een opsomming.

1 ________ 2 ________ 3 ________ 4 ________ 5 ________ 6 ________

Opdracht 2

1 Schrijf bij elke afbeelding een zin van minimaal acht woorden over wat je ziet op de foto. In elke zin moet een komma staan.

____
____
____
____
____

____
____
____
____
____

2 1 Bespreek je zinnen met een klasgenoot. Gebruik daarbij de volgende vragen:
– Staat er een hoofdletter aan het begin van elke zin?
– Eindigt elke zin met een punt, vraagteken of uitroepteken?
– Zijn namen met een hoofdletter geschreven?
– Zijn de werkwoordsvormen goed gespeld?
– Staan de komma's op een goede plek?

2 Verbeter je zinnen als dat nodig is.

Opdracht 3

Vul op de lege plekken de juiste verwijswoorden in. Kies uit: *hij – hem – zijn – zij – haar – hun – het*. Je moet alle woorden één keer gebruiken.

Wij gaan dit jaar niet op vakantie, want we gaan verhuizen. Mijn ouders werken allebei in Tilburg. ____________ moeten altijd meer dan een uur rijden naar ____________ werk. Die reistijd is een stuk korter vanaf ons nieuwe huis. ____________ staat op een half uur rijden van Tilburg. Ik heb zin in de verhuizing, maar mijn broer niet. ____________ is bang dat ____________ vrienden ____________ zullen vergeten. Ik ben daar niet bang voor bij mijn vriendin. Ik weet zeker dat ik ____________ nog vaak zal zien en spreken!

Opdracht 4

Vul de juiste verwijswoorden in. Kies uit: *je – jou – jouw – me – mijn*. Je moet woorden meerdere keren gebruiken.

Ga ____________ morgen met ____________ mee naar het strand?

Leuk
Ff checken bij ____________ moeder of het kan.

Het kan

Ze kan ____________ niet brengen. Kan ik met ____________ moeder mee?

Ja! We zijn om elf uur bij ____________.

Neem je dat luchtbed mee dat ik aan ____________ had uitgeleend?

Opdracht 5

1 Schrijf op een kladblaadje een briefje van minimaal drie zinnen aan een vriend of vriendin waarin je vraagt of hij of zij meegaat naar een pretpark. Maak expres de volgende fouten in het briefje:
- Schrijf een hoofdletter waar dat niet moet.
- Gebruik een verkeerd verwijswoord.
- Vergeet ergens een komma te plaatsen.
- Spel een werkwoord verkeerd.

2 Laat je briefje aan je klasgenoot zien en kijk of hij of zij alle fouten kan vinden.

Opdracht 6

1 Als je op de computer werkt, kun je gebruikmaken van de spellingcontrole. Maar let op: soms herkent de spellingcontrole fouten niet. De zinnen hieronder worden goedgekeurd door de spellingcontrole, maar in elke zin staan twee fouten. Onderstreep de fouten.
1 Ik kloppen eerst en mak dan de deur open.
2 In het sloot van je tekst staat een foute. Kijk maar goed.
3 Ik heb met Thomas afgesproken. Ik gaat met haar naar de film.
4 Op de Kleiweg is een ongeluk gebeurt. Er zijn vier mensen gezond geraakt.

2 Hoe komt het volgens jou dat de spellingcontrole deze fouten niet opmerkt?

____

____

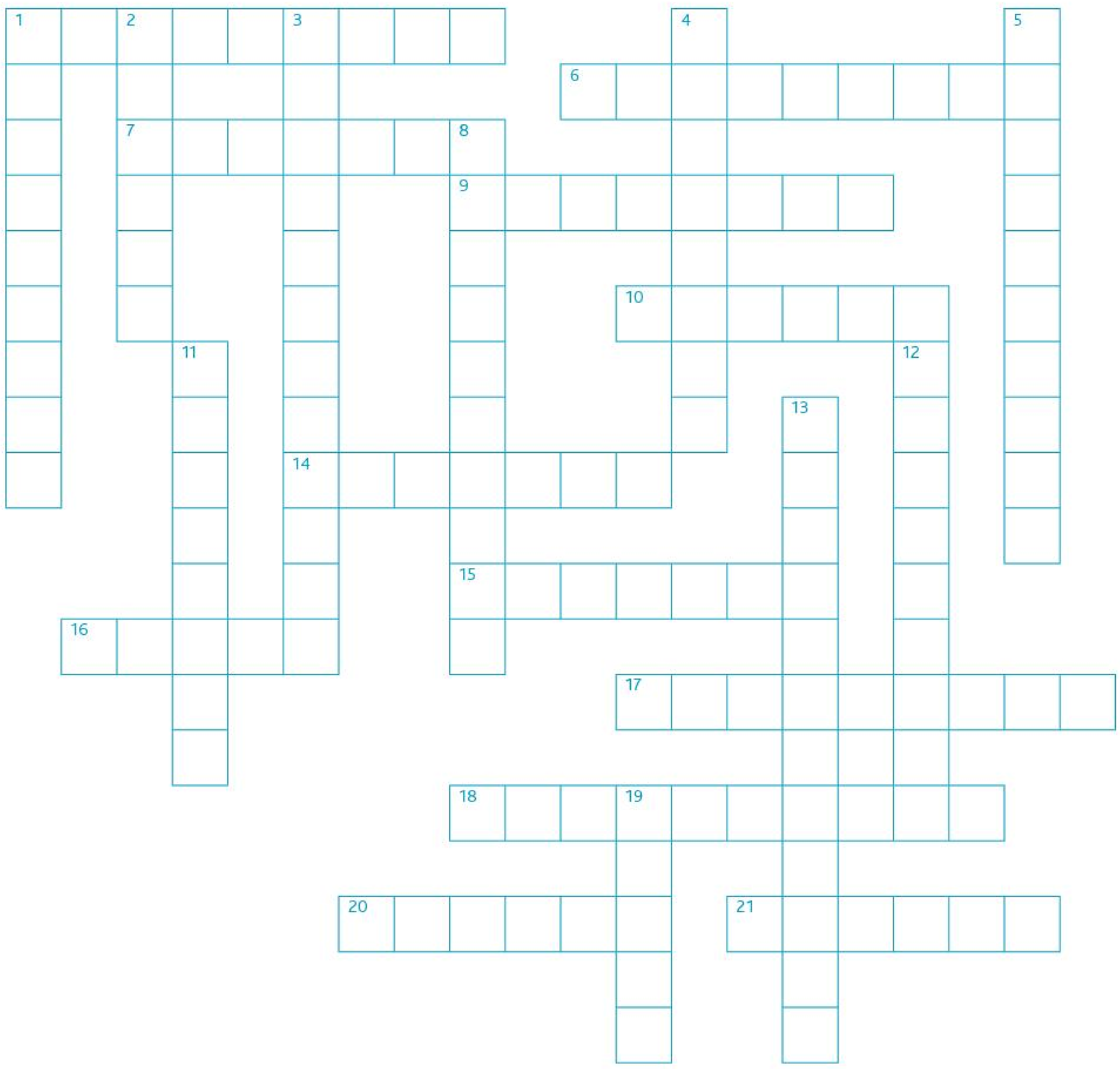
MOEILIJKE WOORDEN

Opdracht
7

Maak de puzzel. De *ij* schrijf je als twee letters: *i* en *j*.
Lees de omschrijvingen en kies uit de volgende woorden:
apparaat – bureau – chocolade – eerlijk – eindelijk – finale – januari – journalist – keuze – langzaam – lelijk – logeren – makkelijk – medailles – miljonair – natuurlijk – nieuwsgierig – onmiddellijk – route – verrassing – voordeel – vraag.

Van links naar rechts:
1 iemand die miljoenen heeft
6 product gemaakt van cacao
7 bij iemand blijven slapen
9 een synoniem van *machine*
10 als je uit twee dingen kiest, maak je een ...
14 het tegenovergestelde van *oneerlijk*
15 de eerste maand van het jaar
16 als je iets wilt weten, stel je een ...
17 synoniem van *ten slotte, ten laatste*
18 iemand die nieuwsberichten schrijft
20 tafel waaraan je zit te werken
21 de laatste wedstrijd voor de eerste plaats

Van boven naar beneden:
1 het tegenovergestelde van *moeilijk*
2 het tegenovergestelde van *mooi*
3 als je alles wilt weten, ben je ...
4 het tegenovergestelde van *nadeel*
5 iets leuks wat je niet verwacht had
8 een synoniem van *uiteraard*
11 het tegenovergestelde van *snel*
12 bronzen, zilveren of gouden dingen die je wint bij een wedstrijd
13 een synoniem van *meteen*
19 een weg die je moet afleggen

Ik kan/weet
- werkwoorden goed spellen. 2F
- leestekens en hoofdletters gebruiken. 2F
- verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F
- de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Zo gaat dat bij ons

Welke vakken heb je zoal, wat doe je in de verschillende lokalen en hoe werkt dat bij jullie in de kantine? Allemaal vragen die basisschoolleerlingen en hun ouders vaak stellen als ze naar de open dag van een school komen. Wie kunnen deze vragen het beste beantwoorden? Juist, deskundigen zoals jij!

Samen met drie klasgenoten ga je twee voorlichtingsfilmpjes maken over jouw school. Het ene filmpje is bedoeld voor basisschoolleerlingen, het andere filmpje maak je voor de ouders van de nieuwe leerlingen.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Kijken en luisteren*: Publiek
- *Spreken en gesprekken*: Spreken voor publiek

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan aan een tekst zien voor welk publiek hij bedoeld is.
Schrijven	• Ik kan mijn woordgebruik en de lay-out van mijn tekst aanpassen aan het publiek. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan erachter komen voor welk publiek een programma gemaakt is.
Spreken en gesprekken	• Ik kan rekening houden met wat het publiek al weet. • Ik kan mijn taalgebruik aanpassen aan het publiek. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F • Ik kan de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan meervouden die eindigen op *-en* goed spellen. 1F • Ik kan meervouden die eindigen op *-s* goed spellen. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F • Ik kan de verleden tijd van sterke en zwakke werkwoorden goed spellen. 2F • Ik kan voltooide deelwoorden goed spellen. 1F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan werkwoorden goed spellen. 2F • Ik kan leestekens en hoofdletters gebruiken. 2F • Ik kan verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F • Ik kan de moeilijke woorden uit deze paragraaf goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Poëzie en

fictie

Inhoud

A Problemen

Opdracht 1

1 Hieronder staan twaalf dingen waarmee jongeren van jouw leeftijd problemen kunnen hebben. Over welke problemen heb je weleens een boek gelezen of een film gezien? Kruis aan:

○ alcohol	○ pesten	○ school
○ drugs	○ ruzie met ouders	○ sociale media
○ gameverslaving	○ ruzie met vrienden	○ verliefdheid
○ geld	○ scheiding van ouders	○ ziekte

2 Bedenk zelf nog een ander probleem waarmee jongeren van jouw leeftijd te maken kunnen hebben. ______________________

____

3 Over problemen worden veel boeken geschreven. Over welk probleem zou jij meer willen weten? ______________________

____

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Messcherp*. Dat is een boek uit de *Schaduwreeks*: dunne, spannende boekjes die niet zo moeilijk zijn.

Begrippen

Personages Alle personen die in een verhaal voorkomen.
Bijfiguren Een verhaal heeft een of meer hoofdpersonen. De andere personages zijn bijfiguren.

1 Angelo is de hoofdpersoon. Noteer vier bijfiguren.

1 ______________________

2 ______________________

3 ______________________

4 ______________________

2 Steve en Axl willen achter Jamal en het andere jongetje aan gaan.

Vul in: Angelo wil dat niet, want ______________________

____

3 Vul in: Het probleem van Angelo is dat hij moet kiezen tussen ______________________

______________________ en ______________________

4 Wat moet Angelo doen?

Vul in: Ik vind dat Angelo ______________________,

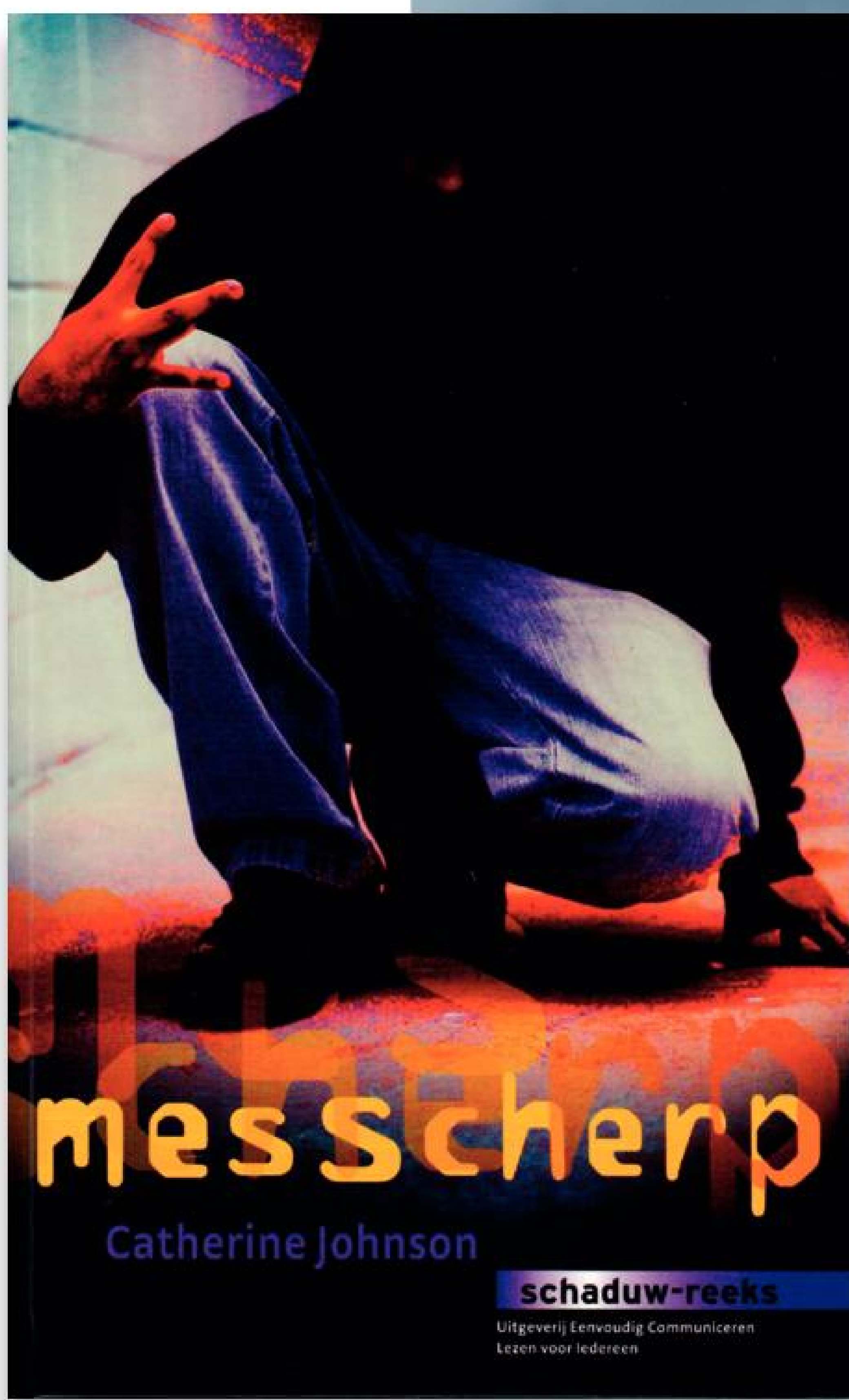
want ______________________

____

Tekst 1 (instapniveau)

Messcherp

Angelo is verliefd op Savanna, maar zij houdt niet van de stoere dingen die Angelo doet. Ze wil dat hij naar school gaat en iets van zijn leven maakt. Dat wil hij ook. Voor Savanna.
Na schooltijd gaat Angelo naar het park. Naar zijn vrienden Axl en Steve. Ze willen stelen van twee kleine jongetjes. Maar Angelo ziet dat een van de jongetjes Jamal is, het broertje van Savanna.

Twee jongetjes

Opeens stoot Axl hem aan.
Er komen twee jongetjes aan.
Een kleine en een langere.
Ze lijken een jaar of negen.
Aan de merkjes op hun kleding
ziet Angelo het meteen.
Kakkertjes.
Steve springt van het bankje.
Hij doet zijn pet op.

Angelo voelt de spanning.
De jongetjes komen dichterbij.
Angelo ziet dat de jongetjes
het ook voelen.
Ze proberen niet bang te zijn.
Ze kijken of ze kunnen
vluchten. Of er iemand is om ze
te helpen.
Angelo gaat ook staan.
Hij geniet van de spanning.
Wat kan het hem schelen wat
Savanna ervan vindt?
Ze begrijpt er toch niks van.

Axl wacht tot de jongetjes bij
hen zijn.
'Hoe laat is het?'
Zijn stem is laag.
De kleinste kijkt op.
Dan herkent Angelo het
jongetje. Jamal!

De jongetjes zeggen niks.
Ze willen doorlopen.
Steve gaat voor hen staan.
'Hoe laat is het? Ik moet het
weten', zegt hij.
Angelo durft niet goed naar
Jamal te kijken.
Zou Jamal hem herkennen?

Ze hebben elkaar
maar even gezien bij
Savanna.
Maar toch…

'Geef jullie spullen',
zegt Angelo. 'Snel!'
Hoe eerder dit voorbij
is, hoe beter.
Angelo pakt het
andere jongetje bij
zijn jasje.
Naar Jamal kijkt hij
niet.
Angelo krijgt een
telefoon en een mp3-speler.
Het is zo'n goedkoop ding.
Angelo laat het jongetje gaan.
Dan rennen de jongetjes weg,
naar de schommels.
Steve gaat erachteraan.

De jongetjes kijken elkaar heel
even aan.
Angelo blijft staan. Hij kan het
niet.
Hij wil de jongetjes laten gaan.
Plotseling een snelle beweging.

Jamal schopt Axl hard.
Axl rolt op de grond van de
pijn.
Hij is woedend.
'Kom op nou!', roept Steve.
Angelo en Axl volgen hem.
Axl vloekt van boosheid en
pijn.
Hij kan nog niet goed lopen.
Maar toch gaat hij achter de
jongetjes aan.

De twee jongetjes zijn al achter de schommels.
Ze klimmen over het hek en rennen de straat over.
Steve komt achter hen aan. Hij kijkt niet uit.
Bijna loopt hij onder een auto.
Angelo rent nu vlak achter hem.

'Het station! Ze zijn het station in!', schreeuwt Axl.
De hal is leeg.
In de spits is dit station druk.
Maar op andere tijden stoppen er geen treinen.
Nu is er helemaal niemand.

Er zijn twee trappen omhoog, twee perrons.
Angelo staat met Steve uit te hijgen.
Dan is Axl er ook. 'Welke nemen we?', hijgt hij.
'Laat ze maar', probeert Angelo.
'Kom op, we pakken ze wel een andere keer. Oké?'
Hij haalt zijn vrienden wel over, hoopt hij.
Als ze nu stoppen, kan hij nog zeggen dat het een grap was.
Een beetje pesten, meer niet.
Misschien gelooft Savanna hem.

'Niks daarvan!', schreeuwt Axl.
'Die komen niet weg!'
Axl pakt zijn mes.
Angelo verstijft.
'Laat zitten, Axl.'
Ze schijten nu al in hun broek voor ons.'

Catherine Johnson, Messcherp. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren (Schaduwreeks), Amsterdam 2008

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *#Selfie* van Caja Cazemier.

1 Wat is het onderwerp van *#Selfie*, denk je? __________

2 Omcirkel en vul in: Ik vind dat wel / niet een interessant onderwerp om over te lezen, want __________

3 Lauren vraagt: 'Is hij te vertrouwen?' Wat vind jij? ja / nee

4 Lauren zegt: 'Maar geen rare dingen doen, hè?' Wat voor rare dingen bedoelt ze, denk je? __________

5 Omcirkel en vul in: Ik vind het wel / niet slim van Mirte dat ze heeft gezegd dat ze zestien is, want __________

Tekst 2 (niveau 1)

#Selfie

Mirte en Lauren zijn veertien. Ze zijn door Laurens oudere zus op het idee gebracht om op Tinder te gaan en om via Facebook met jongens te chatten. Zo leert Mirte Twan kennen. Al snel chatten en appen Mirte en Twan elke dag.

En toen wilde ik Lauren nog wat anders vertellen. Ik kon het niet langer voor me houden. ‘Lau?’
En ik vertelde over Twan.
‘Ik dacht al zoiets,’ zei ze. ‘Leuk hoor. En waar ken je hem van?’
‘Van Facebook,’ antwoordde ik.
‘Hij is dus leuker dan alle hartjes op Tinder?’
Enthousiast knikte ik. ‘Ja!’
‘En waar woont hij?’
‘Weet ik niet,’ antwoordde ik naar waarheid.
‘En hoe oud is hij?’
Jeetje, ze wilde alles weten… Maar had ik dat andersom niet ook gedaan? ‘Waarom vraag je zoveel?’
Lauren barstte in lachen uit. ‘Volgens mij wil jij meer.’
Was dat zo? Ik wilde hem in ieder geval aan mijn beste vriendin laten zien, dus ik toonde de foto’s op mijn mobiel en op Facebook.
‘Jeetje,’ reageerde Lauren tactvol maar niet heus, ‘wat oud!’
Ik fronste. ‘Oud?’ Ja, hij was ouder dan ik, maar ben je dan ‘oud’?
‘22, en hij werkt. Wat is daar mis mee?’
‘Nou, niks…’ zei Lauren aarzelend. ‘Het is wel een verschil.’
‘Maar zes jaar,’ zei ik en ik grinnikte.
Lauren keek mij niet-begrijpend aan.
‘Ik heb mezelf wat ouder gemaakt. Hij denkt dat ik zestien ben.’
‘Hij valt dus op jonge meisjes. Is hij te vertrouwen?’
Ze was wel een volhouder, zeg! Ik fronste. ‘Hij is alleen maar aardig, hij is echt geïnteresseerd in mij en we kunnen over een heleboel dingen praten.’
Lauren zei niks.
‘Ja,’ zei ik. ‘We hebben gewoon een klik. Hij stelt geen rare vragen. Hij begrijpt mij. Het voelt goed.’
‘Ik begrijp jou toch ook?’
‘Dat weet ik wel, maar dat is anders. Hij reageert volwassen. Dat vind ik leuk.’
‘Nou, dank je wel,’ deed Lauren zogenaamd beledigd. ‘Ik doe dus niet volwassen?’
Ik omhelsde haar. ‘Je begrijpt me wel. Hij is een jongen. Dat maakt het allemaal anders.’
‘Laat hem nog eens zien?’
Ik had inmiddels wat meer foto’s in mijn telefoon en liet ze allemaal zien. ‘Hij is wel leuk,’ oordeelde Lauren. Toch voegde ze eraan toe: ‘Maar geen rare dingen doen, hè?’
Nee, zeg! Ik pas wel op! Braaf zei ik: ‘Ik beloof het.’

Caja Cazemier, #Selfie. Ploegsma, Amsterdam 2015

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *#Selfie* verdergaat.

1 Onderstreep de zinnen waaraan je kunt zien dat Twan slijmerig doet.

2 Waarom doet Twan zo slijmerig, denk je? ______________________________

____

____

3 Wat zou Lauren zeggen als ze zou horen dat Twan 31 jaar is, denk je? ______________________________

____

____

4 Welk advies zou je Mirte willen geven? ______________________________

____

____

Tekst 3 (niveau 1)

#Selfie

Mirte en Twan hebben afgesproken om te skypen. Voor het eerst.

Ik vond het spannender dan ik voor mezelf wilde toegeven en met licht bevende vingers voegde ik hem toe op Skype. Ik dacht aan zijn foto. Aan zijn witte overhemd en aan zijn blonde haar. Ik dacht aan jonge mannen en aan oude mannen en aan jongens van mijn leeftijd, en hoe moeilijk het was om te zien hoe oud mannen waren. Ik dacht: het gaat me nu vooral om die ene man die al die mooie dingen over me zegt.
Met een big smile begroette hij me. ‘Ha, Mirte, daar zijn we dan. Goed je te zien! Héél goed je te zien. Je hebt me lang laten wachten, hoor!’
Ik keek naar zijn blauwe ogen, en dacht… Die zijn hetzelfde.
Ik zag zijn bewegende mond, en voelde… Tja…
Ondertussen praatte hij door: ‘Het meisje van mijn dromen is precies zoals ik me haar voorstelde. Precies zo mooi en lief en aardig en helemaal mijn lieve vriendinnetje.’
Ik keek naar de man op het scherm van mijn laptop. ‘Ben jij het wel? Je bent veel ouder dan je zei.’
Hij lachte. ‘Natuurlijk ben ik het. Al die tijd was ik het. En zoveel ouder ben ik niet, hoor.’
Binnen in mij draaide het rond als wasgoed in een wasmachine. Daar kon ik als kind uren naar kijken, hoe het om en om tolde en hoe het in elkaar verstrikt raakte.
Jeetje, zijn haar is donkerder, en hij heeft al zo’n hoog voorhoofd. Hij is ook dikker in zijn gezicht. Het klopte dus toch niet. Wat wil hij van me? Maar maakt het uit? Ik vind hem nog steeds leuk. Hij heeft mooie ogen en kijk nou naar hoe hij naar me kijkt, zo lief…
‘Hé schatje, zeg eens wat. Zo erg kan ik toch niet zijn?’
Hij lachte en dat voelde ik in mijn buik. En hij had echt mooie ogen.

O ja, ik houd van hem!
'Nee, doe niet zo raar. Maar ik ben een beetje in de war.'
'Waarom?'
'Nou ja, je was al een beetje ouder, en nu ben je nog veel meer ouder.'
'Ja, en?'
'Wat moet jij met mij? Met iemand die nog op school zit?'
'Haal jezelf niet zo naar beneden. Je bent veel meer dan alleen maar een schoolmeisje. Ik viel op de blik in je ogen en ik viel op de Mirte erachter. Jong en mooi. Nu al. Die kan alleen maar groeien, dacht ik, die kan alleen nog maar nog mooier worden. Misschien kan ik je juist tot bloei brengen. En ik ben zo blij met wat wij hebben. Dat verandert nu toch niet? Dat kan niet hoor, ik kan niet meer zonder jou. Zeg eens iets liefs...'
Ah, hij keek zo zielig. Nee, het was niet erg. Dit was de Twan op wie ik verliefd was geworden. Maar ik moest eraan wennen dat ik hem kon zien. En dat zei ik ook. 'Maar het is oké, hoor,' voegde ik eraan toe.
Hij lachte. 'Nou, daar word ik vrolijk van! Ik ben oké. Is dat alles wat je van me vindt?'
Ik lachte ook. Ik voelde echt van alles in mijn buik, maar wist niet zo goed hoe ik het moest zeggen. 'Ik vind je... lief...'
'Lief meisje, kijk dan eens wat vrolijker, ontspan! En vertel eens wat over je schooldag.'
'Maar hoe oud ben je dan?' Die schooldag was niet belangrijk.
'Wil je dat echt weten?'
Ik knikte. 'Ik wil alles van je weten.'
'Alles is wel veel hoor,' zei hij. 'Laten we beginnen met mijn leeftijd. 31.'
'Zo!' Dan was hij meer dan twee keer zou oud als ik...

Caja Cazemier, #Selfie. Ploegsma, Amsterdam 2015

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Kapot* van Carry Slee.

1 *Kapot* is een probleemboek.
Over welk probleem gaat *Kapot*?

____

____

2 'Julia heeft zich nog nooit zo alleen gevoeld.'
Waarom voelt Julia zich alleen?

____

____

3 Waarom heeft Thijs niet aan Julia verteld dat hij op de boot van hun vader is geweest, denk je? ______________________

____

____

Begrippen

Probleemboek Boek over de problemen van jonge hoofdpersonen. Bijvoorbeeld: boeken over pesten, echtscheiding, ADHD, loverboys enz.

Perspectief Het perspectief ligt bij de persoon in het verhaal van wie je weet wat hij denkt en voelt. Meestal is dat de hoofdpersoon.

4 Tekst 4 bestaat uit twee stukken: het stuk boven de drie sterretjes en het stuk eronder. Het perspectief ligt in het bovenste stuk bij Thijs. Bij wie ligt het perspectief in het onderste stuk? ______________________

5 Onderstreep een zin waaraan je kunt zien dat Thijs aan de kant van zijn vader staat.

6 Onderstreep een zin waaraan je kunt zien dat de moeder van Thijs en Julia hoopt dat Julia aan haar kant staat.

Tekst 4 (niveau 1)

Kapot

Julia (veertien) en Thijs (vijftien) zijn niet alleen broer en zus, maar ook elkaars beste vrienden. Dat verandert als hun ouders steeds vaker ruzie hebben. De vader van Julia en Thijs wil tijdelijk op een woonboot gaan wonen. Dat heeft hij aan Thijs verteld. Thijs heeft beloofd het niet verder te vertellen.

‘Jullie vader wil wel eens een avontuurtje,’ zegt moeder. ‘Ik heb het wel goed aangevoeld, er is een ander in het spel.’
‘Mens, hou toch eens op!’ schreeuwt vader.
‘Jij gaat daar heus niet alleen wonen,’ roept moeder. ‘Je kruipt bij een of ander wijf met een boot.’
‘Ik denk dat we nu beter kunnen stoppen met praten,’ zegt vader.
‘Jullie moeder heeft weer een van haar hysterische aanvallen.’
‘Wacht maar tot dat wijf erachter komt hoe je werkelijk bent, dan hoeft ze je niet meer.’
‘Er woont helemaal niemand op die boot!’ schreeuwt vader.
‘Man, lieg niet zo! Daar heb je toch al weken op aangestuurd, dat je nu bij haar in kunt trekken?’
‘Het is niet waar!’ roept Thijs uit. ‘Die boot is helemaal leeg.’

‘Thijs!’ roept vader als Thijs op zijn fiets wil springen. ‘Thijs, ga er nou niet vandoor, jongen.’
Thijs kijkt zijn vader aan. ‘Ben je dan niet kwaad op me?’
‘Waarom zou ik kwaad op jou moeten zijn?’
‘Omdat ik me versprak, ik zou mijn mond houden.’
‘Je kwam voor me op,’ zegt vader. ‘Het is de schuld van je moeder, niet van jou.’
Hij doet het portier van zijn auto open. ‘Stap in, we gaan even uitwaaien aan zee.’
Zijn vader start de auto en zet een cd op. Thijs is allang blij dat ze niet hoeven te praten.
Een kwartier later zitten ze naast elkaar op een duintop. Ze staren naar de zee.
‘Mooi hè, die vissersboten,’ zegt vader.
‘Ga jij meteen op je boot wonen?’
‘Nee, dat kan niet. Ik ga hem eerst verbouwen. Tot die tijd slaap ik in het magazijn.’ Hij slaat een arm om Thijs heen. ‘Het is verdrietig, jongen, maar aan alle nare dingen zit ook een mooie kant. Ik heb nog nooit alleen gewoond. Misschien is het wel goed voor me. En trouwens, helemaal alleen ben ik niet.’ Hij knijpt in Thijs’ arm. ‘Weet je wat ik van plan ben? Ik wil een bootje kopen en dat leg ik ernaast.

Dan kunnen we varen. Picknickmand mee, ergens aanleggen op een mooie plek. Hé, wat denk je ervan? En jij mag ook wel eens varen met de band. Livemuziek op het water. Maar eerst klussen. Zal ik je wat laten zien?' Hij haalt een tekening uit zijn zak. 'Zo is de boot nu. En zo wil ik hem hebben. Ik heb toestemming van de eigenaar gekregen om dat wandje eruit te slopen. Ik heb geluk dat ik zelf handig ben en misschien krijg ik wel hulp. Ziet er goed uit, toch?'

***

'Nou,' zegt moeder en ze gaat naast Julia op de bank zitten. 'Heb ik het niet gezegd? Je broer wist hier dus van. Die twee spelen onder één hoedje. Thijs heeft die boot gezien en wij wisten van niets. Ik heb het aangevoeld, lieverd. Vrouwelijke intuïtie.'
Julia staart in shock voor zich uit. Thijs wist ervan, gaat het maar door haar hoofd. Hij is bij die boot geweest en hij heeft mij niks verteld. Ze heeft het gevoel alsof haar hele wereld is ingestort. Alles draait, ze voelt zich ziek.
'Dit had ik je zo graag bespaard.' Moeder slaat een arm om haar heen. 'Luister, lieverd, wij laten ons niet kapot maken. Wij gaan het redden.'
'Hou op!' Julia rukt zich los, rent de kamer uit naar boven en laat zich snikkend op haar bed neervallen. Haar broer van wie ze zoveel houdt heeft haar bedrogen. Dit is nog duizend keer erger dan een vriendje dat je bedriegt. Ze kan het nog steeds niet geloven, maar het is zo. Hij heeft niets tegen haar gezegd en ook pap heeft haar erbuiten gehouden. Alsof hij niet ook háár vader is.
Julia heeft zich nog nooit zo alleen gevoeld.
Ze hoort voetstappen op de trap. De deur van haar kamer gaat open en haar moeder gaat naast haar op bed zitten en strijkt over Julia's wang.
'Mam!' Julia pakt angstig haar moeders hand. 'Ik heb alleen jou nog,' zegt ze.
Ze voelt haar moeders tranen op haar hand druppen.
'Wij vechten ons hier samen doorheen,' zegt moeder met een gebroken stem. 'Hoor je wat ik zeg? Wij samen.'

Carry Slee, Kapot. Carry Slee (Overamstel), Amsterdam 2015

Opdracht 6

Lees tekst 5. Hier lees je hoe *Kapot* verdergaat.

1 De laatste zin is: 'Thijs, ik wil niet dat wij…' Julia maakt haar zin niet af.
Wat wil Julia niet, denk je? ______________________________

____

2 Op het omslag staat een gescheurde foto van een jongen en een meisje.

Vul in: De afbeelding past goed bij het verhaal, want ______________________________

____

____

3 Omcirkel en vul in: Ik vind *Kapot* wel / niet een goede titel voor dit boek, want ______________________________

____

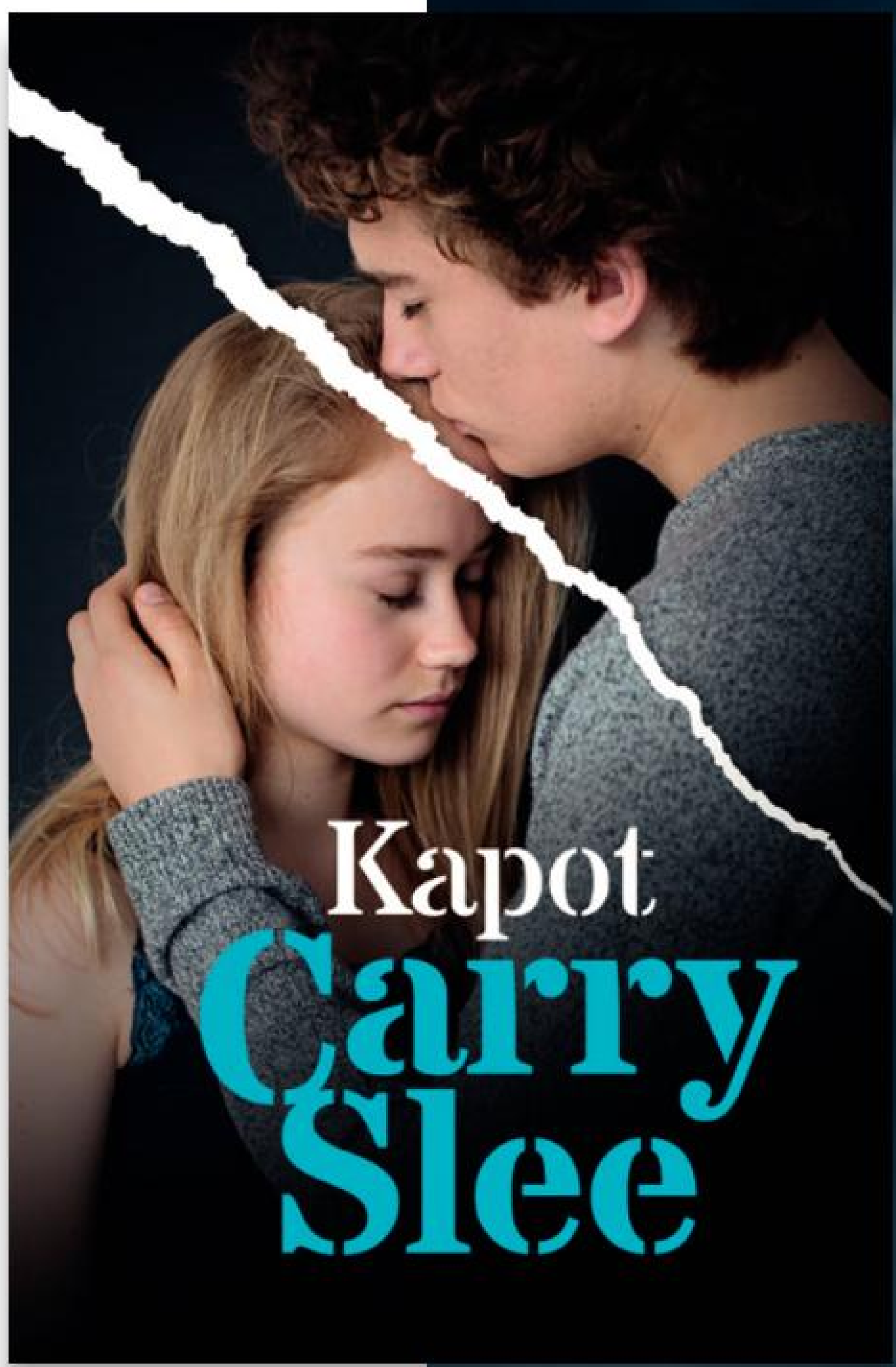
____

4 Wat vind jij dat de ouders van Julia en Thijs moeten doen? Leg je antwoord uit.

Tekst 5 (niveau 1)

Kapot

Na een tijdje heeft de vader van Thijs en Julia besloten dat hij op de boot blijft wonen en van Julia's moeder wil scheiden.

'Thijs,' zegt Julia. 'Nu papa definitief op de boot blijft wonen, wordt alles anders.'
Thijs knikt. 'We zijn nu kinderen van gescheiden ouders.'
'Gelukkig zijn er geen bezoekregelingen.' Julia stopt haar brood in een zakje. 'We kunnen pap zo vaak zien als we willen. Gelukkig hebben wij elkaar, samen redden we het wel, toch?'
Thijs zucht. Hij moet het zijn zus vertellen, maar hoe? Hij vindt het vreselijk om haar pijn te moeten doen, maar zijn
besluit staat vast.
'Ik eh... ik wil hier niet blijven nu pa er niet meer woont.'
'Hoe bedoel je?'
'Nou eh... ik ga bij papa wonen.'
'Hè?' Julia's mond valt open. 'En dat heb je in je eentje besloten, zonder mij?' Ze kijkt haar broer aan. Ze kan het bijna niet geloven. Ze deden altijd alles samen.
'Je hebt het toch niet aan pap gezegd, hè, dat wij bij hem gaan wonen? Dat kunnen we mam echt niet aandoen.'
Thijs kijkt zijn zus aan. 'Julia, jij kunt bij mama blijven, maar ik wil dat niet.'
'Dan wonen we niet meer in één huis! Wil je dat?'
'Natuurlijk wil ik dat niet. Ik heb die klotescheiding niet bedacht. Nee, natuurlijk heb ik geen zin om te verkassen, nou goed.'
'Blijf dan hier!'
'Nee, sorry.' Thijs staat op. Julia houdt hem aan zijn arm vast.
'Niet weggaan nu. Dit is veel belangrijker dan die stomme school. Thijs, ik wil niet dat wij...'

Carry Slee, Kapot. Carry Slee (Overamstel), Amsterdam 2015

Opdracht 7

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Wat vond jij het interessantste probleem om over te lezen?
- ○ dat Angelo moet kiezen tussen Savanna en zijn vrienden (tekst 1)
- ○ dat Mirte een internetrelatie heeft met een oudere man (tekst 2 en 3)
- ○ dat Julia verdrietig is om de scheiding van haar ouders (tekst 4 en 5)

2 Omcirkel en vul in: Ik vind het wel / niet leuk om te lezen over problemen,

want ______________________________

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Samen met een klasgenoot verzin je een verhaal bij het omslag van een probleemboek.
Maak de online opdracht 'Problemen'.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een probleemboek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.

1 Stel je voor: de hoofdpersoon uit jouw boek plaatst een bericht op een internetforum. Kruip in de huid van de hoofdpersoon en schrijf deze *post*.
Vertel hoe je heet, hoe oud je bent en leg je probleem duidelijk uit.
Gebruik ongeveer 100 woorden.

2 Schrijf, onder je eigen naam, een reactie op het bericht.
Geef advies. Leg ook uit waarom jouw advies een goed advies is. Geef tenslotte de naam van een website, een mailadres of een telefoonnummer van een (echt bestaande) organisatie die kan helpen bij dit soort problemen.
Gebruik ongeveer 100 woorden.

Leestips

Marian Hoefnagel, *Loverboy: Een gevaarlijke liefde*

Susan heeft problemen. Via internet leert ze Hector kennen. Hij luistert naar haar, maar hij wil ook dat Susan dingen doet die ze eigenlijk niet wil.
(instapniveau)

Anne-Rose Hermer, *Schuld*

John raakt na een ongeluk met zijn scooter in geldnood: hij moet een hoge boete betalen en de schade vergoeden. Het is dus zaak snel het benodigde geld te verdienen!
(instapniveau)

Lydia Rood, *Xinia's wraak*

Xinia wordt door de hele klas gepest en buitengesloten. Dan laat ook haar enige vriendin Brit haar in de steek. Tijdens een schooluitje naar een pretpark loopt het helemaal uit de hand.
(niveau 1)

Elle van den Bogaart, *No deal*

Nadat Simon (17) een auto-ongeluk veroorzaakt heeft, zit hij in de problemen. Zijn enige uitweg is een pakketje in Suriname ophalen. Maar dat heeft grote gevolgen.
(niveau 1)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

B Blij

Opdracht 1

1 Waarvan word je vrolijk? ______________________________

____

2 Waarop verheug je je? ______________________________

____

3 Wanneer voel je je tevreden? ______________________________

____

4 Van wie word je blij? ______________________________

____

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 Wat is de ik-persoon aan het doen?
- ○ Ze is aan het zingen en swingen.
- ○ Ze is op een feestje.
- ○ Ze is rommel aan het opruimen.
- ○ Ze slaapt.

2 De titel, 'Er zit een feest in mij', is figuurlijk taalgebruik. Wat betekent de titel?
- ○ Ik ben op een leuk feest.
- ○ Ik voel me heel erg vrolijk.

3 Vanaf 'ik nies een confetti weg' verandert het gedrag van de ik-persoon.

Hoe komt dat? ______________________________

____

____

4 Verandert het gevoel van de ik-persoon ook? ja / nee

Leg je antwoord uit: ______________________________

____

____

5 In de laatste regel voelt de ik-persoon een muzieksoort vanbinnen.

Welke muzieksoort is dat? ______________________________

6 Welke muziek voel jij vanbinnen als er een feest in jou zit? ______________________________

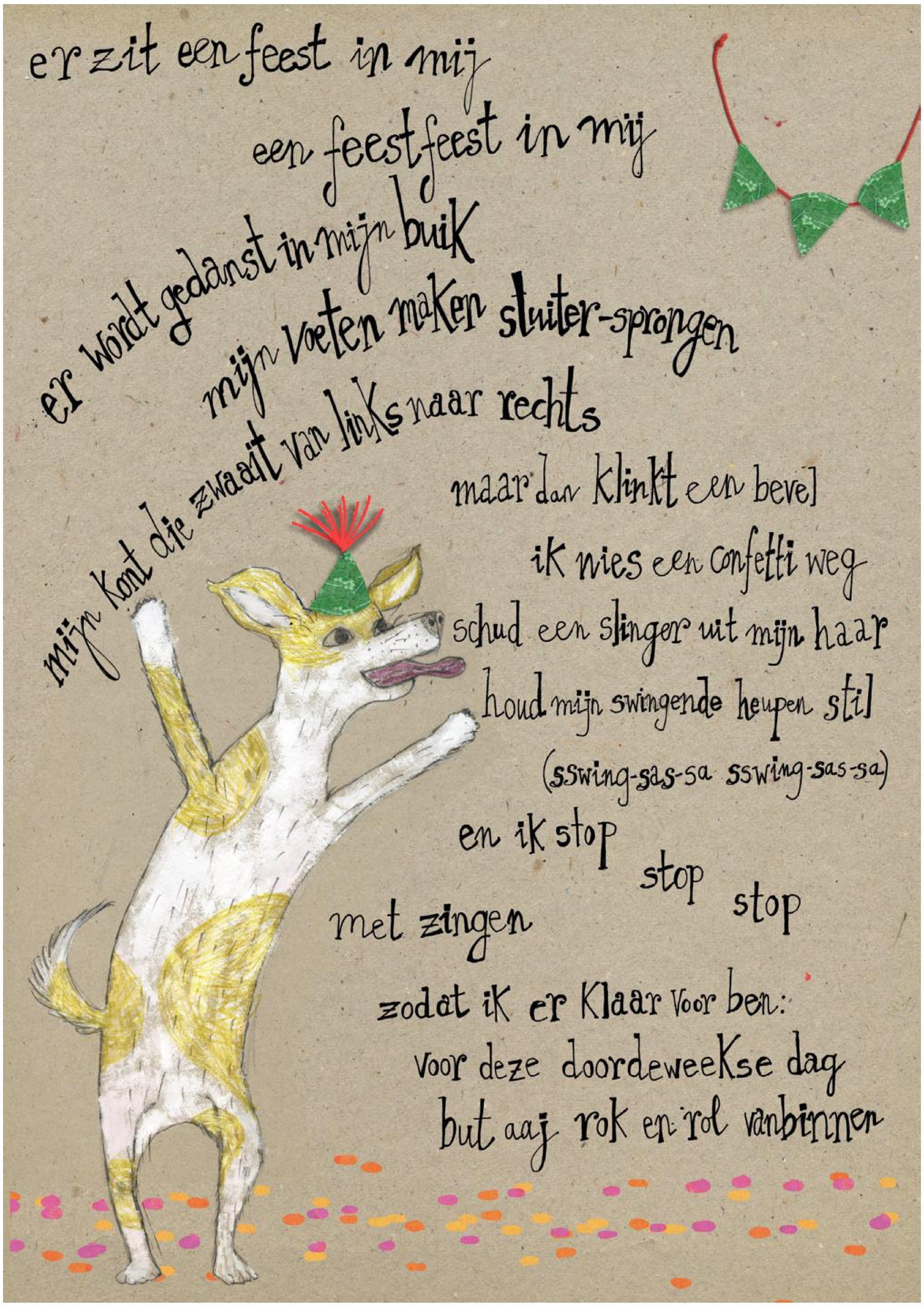
____

Begrippen

Letterlijk en figuurlijk taalgebruik
'Het regent' is een voorbeeld van letterlijk taalgebruik: je zegt precies wat je bedoelt. 'De hemel huilt' is figuurlijk taalgebruik: je bedoelt iets anders dan je letterlijk zegt.

Tekst 1

Er zit een feest in mij

An Verstraete, in: Ted van Lieshout (red.),
Er zit een feest in mij! Querido, Amsterdam 2012

Opdracht 3

Lees tekst 2.

1 Waarmee vergelijkt de ik-persoon zijn hart? ____________________

2 Omcirkel: De ik-persoon voelt zich bang / blij / boos als de 'jij' dicht bij hem in de buurt is.

3 Vind je dat de dichter dat gevoel duidelijk uitlegt? ja / nee

4 Wat vind je van dit gedicht? Omcirkel: grappig / leuk bedacht / moeilijk / mooi / stom

Tekst 2

Mijn hart is een rood hondje

Mijn hart is een rood hondje
dat blaft en bijt misschien
Maar dat kwispelend rent
als jij in de buurt
en vooral als jij dichtbij mij bent

Tanneke Wigersma, in: Ted van Lieshout (red.), Vijf draken verslagen. Querido, Amsterdam 2011

Opdracht 4

Je schrijft een gedicht.

1 Als jouw hart een dier zou zijn, welk dier zou het dan zijn? ______

2 Noteer twee dingen die het dier doet waar anderen last van hebben.

Bijvoorbeeld knagen, krabben of brullen.

1 ______

2 ______

3 Noteer één ding dat het dier doet dat anderen leuk vinden.

______

4 Wanneer is het dier blij? ______

______

5 En wanneer is het héél erg blij? ______

______

6 Vul je antwoorden op vraag 1 tot en met 5 in.

Mijn hart is een ______

dat / die ______ en ______ misschien.

Maar dat / die ______

als ______

en vooral als ______

Opdracht 5

Lees 'Dichters aan het woord'.

1 Vul in: Als je fluistert, praat je ______

2 Omcirkel: Als licht 'fluistert', is er veel / weinig licht.

3 Welke afbeeldingen passen bij de zinnen? Trek lijnen.

A Het licht fluistert. B Het licht is moe. C Het licht schreeuwt. D Het licht spettert.

4 Vergelijk je antwoorden met die van een klasgenoot. Zijn jullie het eens? ja / nee

Opdracht 6 – Creatief schrijven

1 Kijk nog eens naar je antwoord op vraag 1 van opdracht 1. Is er iets waar je nog blijer van wordt?

Ja / Nee, ik word het meest blij van ______________________________

____

2 Wat voor soort blijdschap is dat?

Omcirkel: Dat is blijdschap die zweeft / huppelt / bloeit / racet / brult / schreeuwt.

3 Vergelijk je blijdschap met iets of iemand. Bijvoorbeeld: *Mijn blijdschap zweeft als een ballon.*

Vul in: Mijn blijdschap ______________ als ______________

____

4 Schrijf op een apart blaadje een kort gedichtje over blijdschap dat begint met de zin uit vraag 3. Bijvoorbeeld:
Mijn blijdschap zweeft
als een ballon
op een windstille avond
hoog boven de huizen
in de avondzon.

Probeer je gedicht extra mooi te maken door bijvoorbeeld:
- twee regels te schrijven die op elkaar rijmen (ballon – zon)
- meerdere woorden met dezelfde letter te laten beginnen (hoog boven de huizen)
- dezelfde klank vaker te gebruiken (hoog boven).

Dichters aan het woord

Hoe schrijf je een gedicht?

Jan Van Coillie: Dichters gebruiken vaak vreemde combinaties van woorden, waarmee ze van een ding een beetje een persoon maken ('personificatie' heet dat). Bijvoorbeeld: 'De muren van een huis dromen'. Als je dat leest is het bizar, want muren dromen normaal niet. Maar als je het zelf gaat doen, leer je het gebruiken. Neem een woord, bijvoorbeeld 'licht'. Zet daar een werkwoord achter dat gewoonlijk niet bij licht past, dus niet 'schijnt' of 'brandt'. Schrijf bijvoorbeeld 'Het licht strompelt' of 'Het licht fluistert'. Van daaruit gaan de gedachten vaak al stromen over wat je ermee kunt zeggen. 'Het licht fluistert stilletjes in mijn kamer.' Als je dat hardop voorleest merk je dat je er meteen een bepaald gevoel van krijgt.

Naar: Leesplein.nl, gelezen op 9 januari 2017

C Misdaad en geweld

Opdracht 1

1 Wat is de spannendste film die jij ooit hebt gezien?

2 Waarom vond je die film zo spannend?

3 Wat doe jij als een film té spannend wordt?

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het zijn de eerste twee pagina's van de jeugdthriller *Shock* van Mel Wallis de Vries. Zij schrijft superspannende boeken. Dit fragment komt uit de uitgave van Uitgeverij Eenvoudig Communiceren. Speciaal voor leerlingen die lezen niet zo leuk vinden of langzaam lezen.

Begrippen

Thriller Spannend verhaal. In de bibliotheek kun je thrillers herkennen aan dit icoon:

Tijdsprong Er wordt iets beschreven wat vroeger of later is gebeurd. Tijdsprongen komen vaak voor aan het begin van een nieuw hoofdstuk of na een witregel.

1 Vul in: Emma is verdwenen vanaf .

2 Hoelang daarna gaan Anouk, Lilly, Bo en Mabel op vakantie?

3 Hoe groot is de tijdsprong dus?

4 Onderstreep de zin waaraan je kunt zien dat er iets spannends zal gebeuren tijdens de vakantie.

5 De tweede pagina is een bladzijde uit een schrift met krantenknipsels. Onder het krantenbericht staat: '23 december 2013: Groot nieuws op de voorpagina!! Niemand zal haar ooit nog zien. Emma Timmer is verleden tijd.' Van wie is dit schrift, denk je?

Omcirkel: Anouk / Bo / Emma / Lilly / Mabel / de dader

6 Wat denk jij dat er met Emma is gebeurd?

Waarom denk je dat?

Tekst 1 (instapniveau)

Shock

Over dit boek

Shock is een spannende jeugdthriller van Mel Wallis de Vries. Het gaat over vijf vriendinnen van zestien:

- Emma
- Anouk
- Lilly
- Bo
- Mabel

Ze zouden met z'n vijven op vakantie gaan naar Frankrijk. Maar sinds een halfjaar wordt Emma vermist. Ze is na een schoolfeest nooit thuisgekomen. Alleen haar fiets en jas zijn teruggevonden.

Anouk, Lilly, Bo en Mabel besluiten om de vakantie toch door te laten gaan. Met z'n vieren vertrekken ze naar een camping in Frankrijk. Maar leuk en ontspannen is hun vakantie bepaald niet.
Wat de vier meisjes in Frankrijk beleven, lees je in de hoofdstukken 'Vakantie'.

In de grijze hoofdstukken 'Emma' lees je wat er met Emma gebeurde na haar verdwijning.

En dan is er ook nog een geheimzinnig schrift met krantenknipsels ...

5

Meisje vermist na schoolfeest

AMSTERDAM – De politie in Amsterdam is op zoek naar Emma Timmers (16 jaar). Emma is op vrijdag 20 december verdwenen na een schoolfeest.

Waarschijnlijk heeft Emma het feest om 01.00 uur verlaten. Ze is nooit thuis aangekomen. Emma's jas is gevonden bij de Nieuwe Achtergracht. De politie denkt aan een misdrijf.

Emma Timmers is 1.68 meter lang en heeft blond haar. Ze droeg een grijs topje met glitters, een spijkerbroek en zwarte laarzen. Emma droeg verder een gouden armband met een hartje en een ring met een blauwe steen. Heeft u informatie over Emma? Neem dan contact op met de politie.

23 december 2013:
Groot nieuws op de voorpagina!!
Niemand zal haar ooit nog zien.
Emma Timmers is verleden tijd.

Opdracht 3

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *Shock* verdergaat.

Begrippen

Sfeer Hoe iets aanvoelt. Bijvoorbeeld: griezelig of gezellig.

1 Welke twee woorden passen bij de sfeer? Omcirkel:

dreigend / eng / gezellig / ontspannen

2 Welke karaktereigenschappen passen bij Bo, Mabel, Anouk en Lilly? Trek lijnen.

Anouk	bang en paniekerig
Bo	bazig en kattig
Lilly	slim en verstandig
Mabel	verantwoordelijk en zorgzaam

3 Wie fluistert Lilly's naam, denk je? ______________________

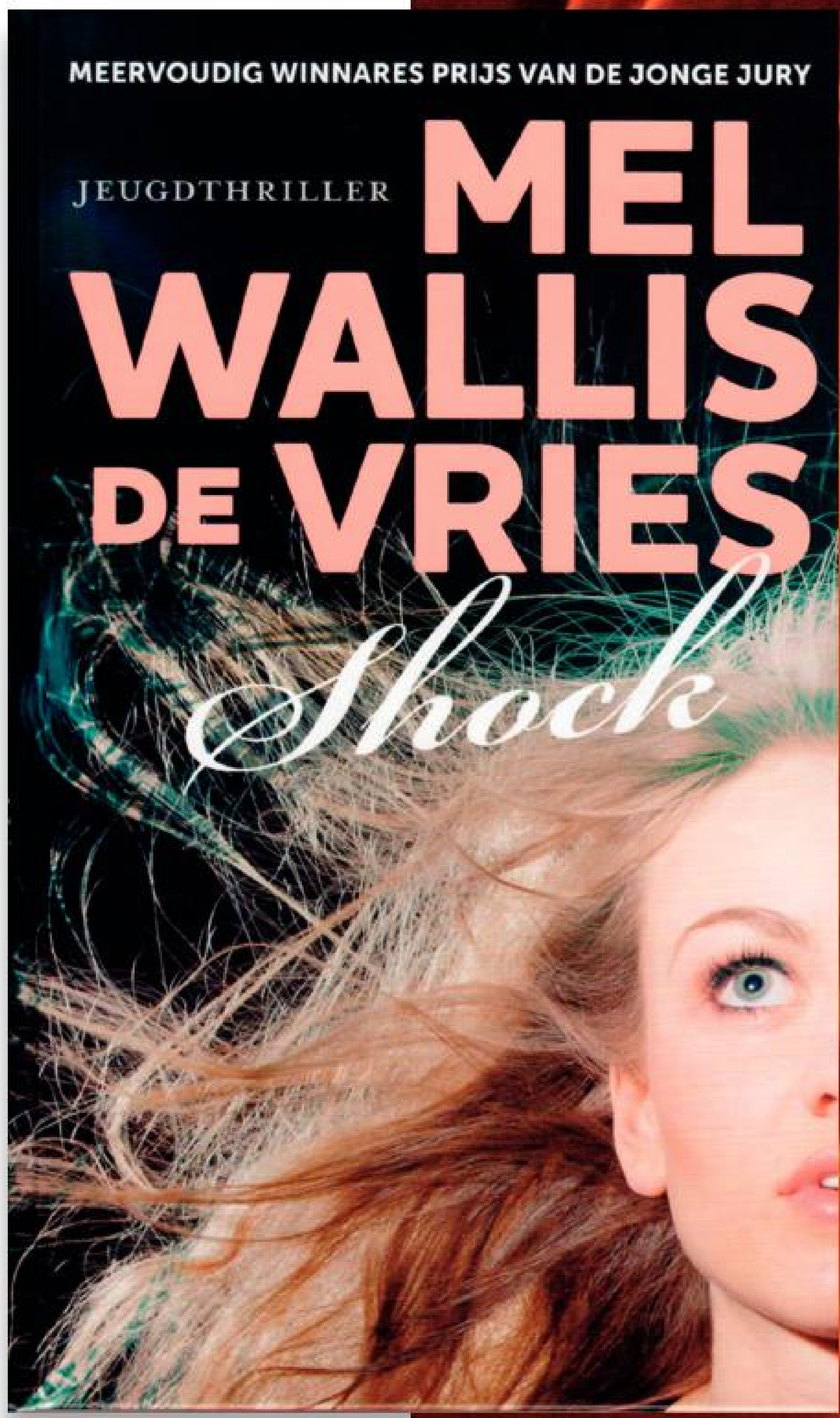
4 De laatste regels zijn: 'Ze zakt op haar knieën. Ze ziet nog een keer het witte licht van de bliksem. Daarna niets meer.' Wat is er met Lilly aan de hand, denk je?

- ○ Ze is bewusteloos geslagen.
- ○ Ze is dood.
- ○ Ze is flauwgevallen.
- ○ Iets anders, namelijk ______________________

5 Ben je benieuwd hoe *Shock* verdergaat? ja / nee

Tekst 2 (instapniveau)

Shock

Lilly, Bo, Mabel en Anouk zijn in Frankrijk aangekomen. Ze zijn een dag naar het strand geweest. 's Avonds lopen ze terug naar de camping.

Achter elkaar lopen ze langs de weg. Auto's rijden langzaam. Iedereen is op weg naar huis. De stranddag is voorbij. De lucht was de hele dag blauw. Maar nu hangen er grijze wolken. Zou het weer omslaan?
Bo kijkt weer naar haar telefoon. Dan naar het bos.
'Volgens mij is het hier', zegt ze.
Ze staren naar een smal paadje tussen de bomen. De zon zakt. Het bos ziet er donker uit.
Anouk denkt: dit is geen goed plan. Maar Bo loopt het bos al in. Binnen een paar tellen zien de anderen haar niet meer.
'Hé, slome mutsen', klinkt een stem uit het bos. 'Komen jullie nog?'
Achter elkaar gaan ze het bos in. Het begint te waaien. Ze volgen het pad. Na een tijdje komen ze bij een splitsing. Links verdwijnt het pad tussen dichte struiken. Rechts ook.
'En nu?' vraagt Mabel.
Bo kijkt op haar telefoon.
'Eh, probleempje', zegt ze. 'Ik heb hier geen bereik.'
'Zijn we verdwaald?', zegt Lilly met trillende stem.
'Natuurlijk niet', zegt Anouk.
Mabel vraagt aan Bo: 'Mag ik je telefoon?'
'Alsof hij bij jou wel bereik heeft.' Maar ze geeft hem toch aan Mabel.
'Er staat altijd zo'n kompas bij zo'n kaartje', zegt Mabel. 'De camping ligt ten noorden van het strand. Dus we moeten naar rechts. Ik weet het zeker.'
Ze gaan rechtsaf. Het bos wordt steeds dichter.
'Shit', zegt Bo even later. 'We hebben nog een probleem.'
Ze wijst omhoog. De lucht boven de bomen is bijna zwart. Maar het is nog lang geen nacht. Het is ook heel stil in het bos. Waar zijn alle dieren gebleven?
'Er komt onweer', zegt Lilly met paniek in haar stem. 'Dan is het heel gevaarlijk in het bos.'
'Geen zorgen', zegt Mabel. 'Als het gaat onweren, moet het eerst regenen.'
'Echt?'
'Echt.'
'Doorlopen', zegt Bo.
In een rijtje lopen ze door het donkere bos. Er lijkt nergens meer kleur te zijn.
'Het gaat hartstikke goed', zegt Mabel. 'We zijn er bijna.'
Ze klinkt veel te opgewekt.
Het begint harder te waaien. De bladeren ritselen luider. Dan vallen de eerste druppels. Steeds sneller, steeds meer. Binnen een minuut

lopen ze door een grijs gordijn van regen. Ze kunnen maar een paar meter voor zich uit kijken.
Bo loopt nog steeds voorop. Daarachter Mabel en Anouk. Anouk kijkt om. Waar is Lilly gebleven? Ze ziet haar niet meer.
'Lilly!', roept Anouk.
Maar haar stem komt niet boven de regen uit.
Bo komt uit de regen tevoorschijn.
'Schiet eens op. Ik word zeiknat', zegt ze.
'Lilly is weg', zegt Anouk.
'Hoezo, weg?'
'Gewoon, wat ik zeg.'
Dan duikt ook Mabel op.
'Waar blijven jullie nou?', vraagt ze.
'Lilly is weg', zegt Anouk weer.
'Wat?'
Dan is de hemel een seconde fel verlicht. Bliksem. In de verte klinkt de donder.
'We moeten hier zo snel mogelijk weg', zegt Bo.
Ze begint te lopen.
'En Lilly dan?', roept Anouk.
'Die redt zich wel. En anders ga je haar toch zoeken?'
'Nee, Bo!', roept Anouk boos. 'We zoeken haar samen. Ik ga naar rechts, Mabel naar links. Bo, jij blijft hier. Misschien komt Lilly op deze plek terug. Over vijf minuten zien we elkaar hier weer, oké?'
Bo zucht. Maar ze blijft wel staan.

Lilly huilt. Hoe kon ik de anderen nou kwijtraken, denkt ze.
Ze weet het wel: omdat haar voeten pijn deden. Omdat de anderen zo snel liepen. Omdat ze moe was. Daardoor raakte ze steeds verder achterop. En toen het begon te regenen, zag ze niemand meer.
Lilly roept: 'Anouk! Mabel!'
Maar haar stem verdwijnt in de regen en de wind. Ze roept nog harder. Geen antwoord. Lilly voelt paniek.
Met trillende benen loopt ze over het pad. In de verte rommelt de donder. Dan ziet ze naast zich een beweging in het bos. Lilly staat stil. Wat bewoog daar? Heeft ze zich vergist? Maar dan ziet ze het weer. Een donkere schim in de verte.
Lilly begint te lachen. Gelukkig! Daar zijn de anderen.
'Anouk! Mabel! Bo!', roept ze. 'Hier ben ik!'
Maar de donkere schim loopt bij haar vandaan. Lilly rent er naartoe. Een felle bliksem verlicht het bos. Heel even kan Lilly alles goed zien. Er is helemaal niemand. Geen Mabel, Anouk of Bo. De donder komt sneller en harder. Lilly denkt: ik moet hier weg. Maar waar is het pad? Alles ziet er hetzelfde uit in de regen.
Weer een bliksem, en meteen daarna de donder. De grond trilt onder Lilly's voeten. Het onweer is nu recht boven haar.
Lilly denkt: ik ga hier dood. Over een paar weken zullen ze mijn lichaam vinden. Is het bij Emma ook zo gegaan?
Lilly begint te rennen. Regen stroomt over haar wangen. Of zijn het tranen? Haar voet blijft haken achter een tak. Ze valt. Verdoofd blijft ze zitten. De natte kou trekt door haar lichaam omhoog.
En dan hoort ze zacht: 'Lilly…'
Wie fluistert daar? Of is die stem niet echt?
Maar dan is het er weer: 'Lillyyyyy…'

De regen ruist mee met haar naam.
'Lilly. Lilly. Lilly.'
Haar naam zigzagt tussen de bomen. Links. Rechts. Achter zich.
Lilly staat op en draait rond.
'Hier ben ik', roept ze. 'Wie ben je?'
Ineens voelt ze iets achter zich. Ze draait zich om.
Dan volgt de pijn. Alsof haar hoofd in duizend
stukken breekt. Er glijdt iets warms over haar wang.
Bloed?
Lilly hoort stemmen. Ze roepen haar naam. Lilly…
Lelie… Doodsbloem…
Ze zakt op haar knieën. Ze ziet nog een keer het witte
licht van de bliksem. Daarna niets meer.

Mel Wallis de Vries, Shock. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2016

Opdracht 4

Je docent leest een ander fragment uit *Shock* voor. Je hoort hoe het verhaal verdergaat.

1 Eerst zag Lilly een schim in het bos. Daarna zag Anouk die schim ook. Wie is de schim, denk je?

Omcirkel en vul in: Ik denk dat de schim Bo / een misdadiger / Rik / niemand

is, want ______________________________

____

2 Bo zegt tegen Lilly: 'Je bent vast tegen een tak aan gerend.' Geloof jij wat Bo zegt?

Ja / Nee, want ______________________________

____

____

3 Vind je dat Bo zich verdacht gedraagt? ja / nee

4 Rik is een jongen van de camping. Anouk ziet hem even staan, maar daarna is hij weer weg. Denk je dat hij iets te maken heeft met wat er in het bos is gebeurd?

Ja / Nee, want ______________________________

____

____

5 Omcirkel en vul in: Ik zou *Shock* wel / niet helemaal willen lezen, want ______________________________

____

____

____

Opdracht 5

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Moord op school* van Rom Molemaker.

1 Jorick snapt zelf niet zo goed waarom hij is gaan kijken. Snap jij het wel?

Ja / Nee, want ______________________________

____

2 Jorick stopt de portemonnee zonder erbij na te denken in zijn zak.

Omcirkel en vul in: Dat is slim / dom, want ______________________________

____

____

3 Er verschijnt iemand in de deuropening. Jorick denkt dat het heel goed de moordenaar kan zijn. Denk jij dat ook? ja / nee

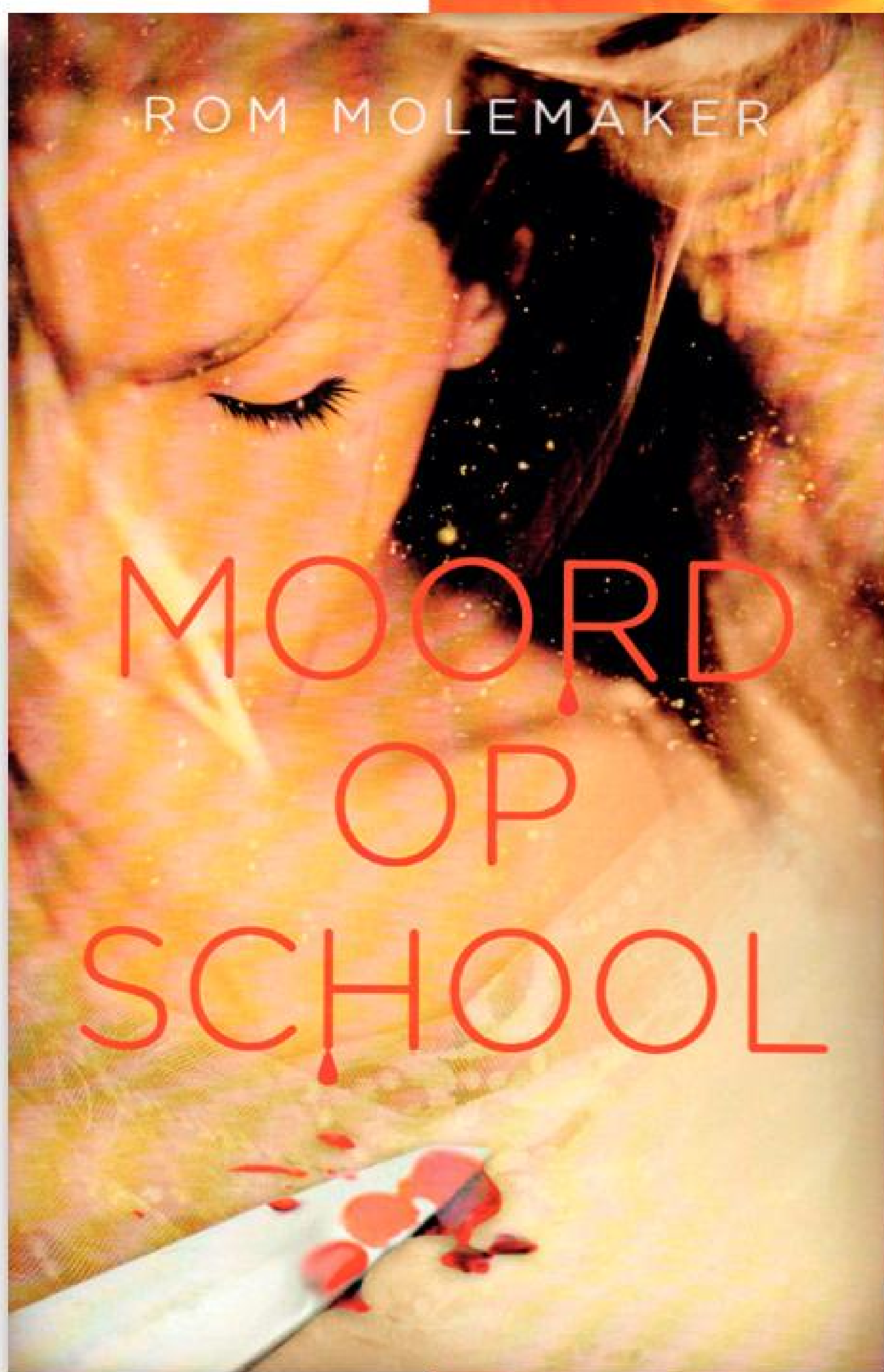
Leg je antwoord uit: ______________________________

____

Tekst 3 (niveau 1)

Moord op school

Jorick doet op school mee aan een toneelvoorstelling. Ze zijn aan het oefenen in de aula. Als Jorick even niets te doen heeft, gaat hij naar de hal om cola te halen. Daar botst hij tegen de hulpconciërge Feenstra op. Die zegt dat de conciërge, meneer Kathagen, dood is. Hij is vermoord.

Feenstra laat los en loopt naar de deur van de aula, terwijl Jorick hem nakijkt. Die is gek geworden. Kathagen vermoord. Hou eens op.
Maar dat zegt hij alleen maar tegen zichzelf omdat het verhaal van Feenstra zo bizar is. Ook bizarre dingen gebeuren. Hij kijkt naar de buitendeur, die niet helemaal dicht is. Ga maar, zegt de deur, ga maar even kijken. Niemand let op je.
Gaan kijken naar iemand die misschien vermoord is doe je niet voor je lol. Van kijken naar dode mensen word je niet blij, dat weet hij. Maar hij heeft al vier stappen naar de deur gedaan als hij dat bedenkt. Het lijkt of hij geduwd wordt. Hij opent de deur half en kijkt om de hoek naar de ramen van de aula, maar daar is geen beweging. Daar letten ze natuurlijk alleen op Feenstra. Dit is zijn enige kans, hij moet snel zijn.
Hij schakelt al zijn verstandige gedachten uit, sprint om de fietsenrekken heen en gaat de hoek om.
Als hij bij het werkhok komt ziet hij dat de deur half open staat. Hij loopt er op zijn tenen naartoe terwijl hij probeert zijn adem onder controle te krijgen.
Het hok heeft een paar kleine raampjes vol aangekoekt vuil en het is nogal donker. Hij laat zijn ogen aan het slechte licht

wennen voor hij voetje voor voetje naar binnen schuifelt. Aan de rechtermuur is een rek met gereedschappen. Tegenover het rek staan tuingereedschappen tegen de muur, en midden in het hok staat een werkbank met wat hout erop en een zaag. Iemand heeft hier gewerkt en de spullen zijn nog niet opgeruimd. Mensen zijn misschien bezig geweest met het bouwen van de decors voor het toneelstuk. Jorick zoekt naar een lichtknop. Nee, stom. Licht maken is stom.
In het hok hangt een muffe geur van veel stof en het is er benauwd. Wat heeft Feenstra hier gezien? Als het waar is dat Kathagen is vermoord, in het werkhok, moet hij hier nog liggen, maar hij ziet hem niet. Hij moet verder naar binnen, naar de donkere schaduwen achterin. Schaduwen die op hem lijken te wachten.
Hij aarzelt. Hij heeft bijna spijt dat hij hierheen is gekomen. Teruggaan?
Nee dat niet. Dan had hij net zo goed binnen kunnen blijven. Hij gaat naar die hoek toe, al lijkt het of een onzichtbare hand hem bij die laatste stappen probeert tegen te houden. Er hangt nóg een geur in het hok. Een die hij niet kan thuisbrengen. Verbeelding? Nog een stap doet hij, in de richting van een stalen kast links achter in de hoek.
En nog één, tot hij de kast kan aanraken. En daar, half erachter, ligt iemand. Jorick ziet twee benen, uitgestrekt op de grond. Hij voelt een schok, alsof iemand hem hard tegen zijn borst stompt om hem tegen te houden, maar hij doet de laatste stap en buigt voorover om te kijken.
Het is Kathagen.
Hij ligt slordig in de hoek, half op de grond en half tegen de muur. Hij draagt een openhangende stofjas en op het lichtgrijze overhemd dat hij daaronder aan heeft zit een grote donkere vlek. Zijn hoofd is naar opzij weggezakt en zijn ogen zijn nog open, al kijkt hij nergens meer naar. Jorick buigt zich verder over het lichaam heen. Zijn mond is droog en zijn tong gaat langs zijn lippen. Ja, het is zo: hij is dood. Kathagen. Hartstikke dood.
Jorick moet zich aan de kast vasthouden om te voorkomen dat hij door zijn knieën zakt. Vermoord. Dat zei Feenstra, en hij ziet het nu zelf. Die donkere vlek op het overhemd is bloed. Vermoord is hij, op zijn eigen school!
Jorick kijkt vertwijfeld om zich heen, naar de deur, naar de werkbank, naar de vloer. Er ligt iets naast het lichaam van Kathagen. Hij bukt zich en raapt het op. Het is een portemonnee, ziet hij, en direct, maar te laat, bedenkt hij dat hij die misschien beter had kunnen laten liggen. Hij wil kijken van wie de portemonnee is, van Kathagen zelf misschien, maar hij wordt onderbroken door een geluid dat van buiten komt: voetstappen.
Verlamd van schrik kijkt hij naar de verlichte rechthoek van de deur terwijl hij zonder na te denken de portemonnee in zijn zak stopt.
Er is geen uitweg, er is maar één deur. Het licht dat daar doorheen valt, wordt letterlijk weggenomen door de schaduw van iemand die daar staat, een man of vrouw.
Jorick maakt zich klein achter de kast. Hij buigt zijn hoofd en kijkt omlaag. Naast zijn rechtervoet ligt een bleke hand. Hij klemt zijn kiezen op elkaar en ademt zo licht mogelijk, door half open mond en neus. Wie staat daar in de deuropening? Met een schok waar hij letterlijk misselijk van wordt, bedenkt hij dat het heel goed de moordenaar kan zijn.

Rom Molemaker, Moord op school. Uitgeverij Holland, Haarlem 2015

Opdracht 6

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Moord op school* verdergaat.

1 Waarom denkt Jorick dat iemand van school Kathagen heeft vermoord?

2 Waarom denkt Jorick dat het een goed idee is om de portemonnee aan de politie te geven?

3 Waarom denkt hij dat dat géén goed idee is?

4 Wat zou jij doen?
Leg je antwoord uit.

5 De getallen zijn 'mysterieus' (geheimzinnig). Waarmee hebben de getallen te maken, denk je?

Tekst 4 (niveau 1)

Moord op school

De man in de deuropening was de muziekleraar Bruno Baars. Hij is boos op Jorick, omdat hij niets te zoeken heeft in het werkhok. Hij vraagt aan Jorick of hij iets heeft aangeraakt. Jorick heeft gezegd van niet. Hij heeft ook niets verteld over de portemonnee. Als hij weer in de school is, wil hij weten wat er in de portemonnee zit.

Hij gaat een wc in, doet de deur op slot, en haalt de portemonnee uit zijn zak. Het is een versleten, zwartleren portemonnee. Zittend op de bril maakt hij hem open.
Hij vindt twee briefjes van tien euro, wat kleingeld en een paar bonnetjes voor de kantine. Hij ziet geen ID-kaart, maar die portemonnee moet van een leerling van school zijn, vanwege die bonnetjes. In een hoekje van een plastic raampje zit een stickertje met de letter S, in het zilver. Daar schiet hij niks mee op. Hij bekijkt de bonnetjes, en dan ziet hij nog een wit papiertje. Er staat iets op, een beetje onduidelijk. Hij brengt het papiertje vlak bij zijn ogen en leest: 25 1815 F. Een onbegrijpelijke mededeling. Daaronder staat een rijtje grote getallen, vier onder elkaar.
18526530
99865723
30345601
65518794
Nogal mysterieus.

Hij stopt het papiertje terug en denkt na. Heeft iemand van school Kathagen vermoord? Dat is haast niet te geloven. Hij kijkt naar de binnenkant van de deur. *Ajax forever* heeft iemand er met een stift opgeschreven. En daaronder staat: *Go Beep Yourself!* Maar dwars door de slordig neergekalkte letters heen ziet hij het onbeweeglijke lichaam in het werkhok. Er loopt iemand op school rond die Kathagen heeft vermoord. Iemand die in het hok zijn portemonnee heeft verloren. Vandaag of morgen komt hij hem tegen, zonder dat hij weet wie het is. En binnenkort weet iedereen dat hij is wezen kijken, ook de dader. Hij moet de trap weer af, naar die agenten toe en de portemonnee afgeven. Er zitten vingerafdrukken op, de vingerafdrukken van de moordenaar. Zijn eigen vingerafdrukken zitten er ook op, shit, dat is zo. Ja, dát moet hij doen. Hij moet ze eraf vegen, gewoon alle vingerafdrukken eraf vegen. En dan gaat hij de portemonnee inleveren, helemaal zonder vingerafdrukken erop. Hij schudt zijn hoofd. Dat is nogal verdacht.
Kathagen is dood, en zijn ogen waren nog open. Weer rilt hij. Ajax forever…. Go Beep Yourself! Hij staat op en gaat terug naar de hal. De portemonnee heeft hij weer in zijn broekzak.

Rom Molemaker, Moord op school. Uitgeverij Holland, Haarlem 2015

Opdracht 7

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Welke tekst vond jij het fijnst om te lezen? Omcirkel: *Shock* / *Moord op school*

2 Welke tekst vond jij het spannendst? Omcirkel: *Shock* / *Moord op school*

3 Alle personages in de fragmenten in deze paragraaf zijn waarschijnlijk ouder dan jij. Wat vind je daarvan?

____

4 Omcirkel en vul in: Ik lees het liefst probleemboeken / schoolverhalen / sportverhalen / thrillers, want ______________________________

____

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Kies een slachtoffer, een dader, een wapen en een plaats en verzin samen met een klasgenoot een spannend verhaal.
Maak de online opdracht 'Spannend verhaal'.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een spannend boek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.

Maak een nieuwsbericht bij dit boek.
Doe het zo:

1 Noteer de antwoorden op de 5w+h-vragen over het verhaal in steekwoorden:

Over *wie* gaat het verhaal ______________________________

____

Wat is er gebeurd? ______________________________

____

Waar is het gebeurd? ______________________________

____

Wanneer is het gebeurd? ______________________________

____

Hoe is het gebeurd? ______________________________

____

Waarom is het gebeurd? ______________________________

____

2 Schrijf de eerste alinea. Verwerk daarin je antwoorden bij *wie, wat, waar en wanneer.*

3 Schrijf de tweede alinea. Daarin vertel je meer over *hoe* en *waarom*.

4 Zet een passende titel boven je nieuwsbericht.

5 Zoek een afbeelding die bij je nieuwsbericht past en plak hem erbij.

Leestips

John Townsend, *Bloedrode maan*

Nick heeft een bijbaantje als boswachter. Er gebeuren rare dingen in het bos. Dieren raken gewond en overal hangt een vieze geur. En dan krijgt Nick ook nog een vreemde boodschap.
(instapniveau)

Mirjam Mous, *2C*

Klas 2C gaat op werkweek naar de Ardennen. Maar vlak nadat ze zijn vertrokken, blijkt er een bom in de bus te liggen. Wie heeft de bom geplaatst? En zal klas 2C het er levend van afbrengen?
(niveau 1)

Daniëlle Bakhuis, *Zes seconden*

Jasmijn (16) en haar vriendinnen willen meedoen aan een geheim spel op een feest. Maar dat heeft grote gevolgen. Iemand raakt ernstig gewond. Wie heeft dat gedaan?
(niveau 1)

Mel Wallis de Vries, *Haat*

Nikki wordt wakker in een park, gewond en onder het bloed. In haar handen houdt ze een mes, en iets verderop ligt een zwaargewond meisje. Nikki weet niet meer wie ze is …
(niveau 1)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

D Geschiedenis

Opdracht 1

1 Welke afbeeldingen in de bovenste rij passen bij de afbeeldingen in de onderste rij? Trek lijnen.

2 Wat vind je leuk aan leven in deze tijd?

____

______________________________,

____

3 Vul in: Als ik vroeger zou hebben geleefd, zou ik willen leven in het tijdvak van __________

______________________________,

want ______________________________

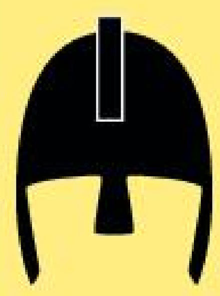
____

____

____

Begrippen

Tijd De tijd waarin een verhaal zich afspeelt. Bij geschiedenis heb je al een aantal tijdvakken geleerd. Bijvoorbeeld:

	
Tijd van Grieken en Romeinen	Tijd van monniken en ridders
	
Tijd van ontdekkers en hervormers	Tijd van wereldoorlogen

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Spion aan de overkant*. Het is deel 2 uit de serie *Terugblikken*. Deze serie bestaat uit vijftig boeken die samen de hele geschiedenis van Nederland vertellen.

1 Wie zijn de 'Germanen', denk je?
- ○ een soort Romeinen
- ○ een volk dat vroeger in Nederland leefde

2 Romeinen zien er anders uit dan Germanen. Noteer twee verschillen.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 Welke woorden passen bij de ruimte in dit fragment? Omcirkel: bergen / dorp / gras / kasteel / legerkamp / rivier / stad / strand / zee

4 In tekst 1 wordt goed beschreven hoe het dagelijks leven in de tijd van de Romeinen was. Wat zijn de verschillen met nu? Vul het schema verder in.

	In de tijd van de Romeinen	Nu
Betalen	met geld en ______	met geld
Vervoer	______ ______	met auto, trein, vliegtuig
Kleding	______ ______	koop je in de winkel
Eten	de mensen moesten hun eten zelf vangen of in het bos zoeken	______ ______
Energie	______ ______	gas, elektriciteit, zonne-energie, windenergie
Rolverdeling mannen en vrouwen	______ ______	______ ______

5 De titel van het boek is *Spion aan de overkant*. Wie gaat bij wie spioneren, denk je? ______

Tekst 1 (instapniveau)

Spion aan de overkant

1 Het kamp aan de andere oever

Komt vader er al aan? Ingespannen tuurt Walo langs de rivier. Vaart daar een kano in de bocht of is het een boomstam?
Een paar dagen geleden is vader Albin in zijn boot vertrokken met een vracht houten borden en gereedschap. Hij roeide stroomopwaarts naar het oosten, waar hij de spullen ging ruilen tegen andere goederen. Walo is benieuwd waar zijn vader mee thuiskomt. Eigenlijk is hij houtbewerker, maar handelen doet hij ook. En natuurlijk kan hij goed vechten, zoals alle Germanen.
De laatste tijd zijn er vaak ruzies tussen de stammen. Vanuit het oosten komen groepen mensen die een nieuwe plek zoeken om te wonen. Gelukkig staat er om Walo's dorp een stevige muur. Vroeger was het een houten schutting, maar met al die indringers is dat niet meer genoeg.

Omdat hout makkelijk in brand gestoken kan worden, hebben ze de muur met stenen versterkt.
Maar er is nog een ander gevaar; een groter gevaar dan nieuwe groepen die vruchtbare grond zoeken. Een volk uit het zuiden komt dichterbij. Er gaan geruchten dat dit volk de hele wereld wil bezitten. Romeinen noemen ze zich en met een groot leger rukken ze op. Walo's ouders en de andere mensen in het dorp praten er vaak over. Wat zijn de Romeinen van plan? Hebben ze soms nog niet genoeg land veroverd?
In het zuiden steekt een stuwwal boven de rivier uit. Daar, aan de overkant, bouwt het Romeinse leger een kamp. Het geluid van hamerslagen klinkt over het water. Al een tijd wordt er aan het kamp gewerkt. Eerst hebben de soldaten een groot stuk terrein afgemeten en vervolgens hebben ze er een houten muur omheen geplaatst. Buiten de muur is een gracht gegraven. Op regelmatige afstand van elkaar zijn wachttorens gebouwd en op de muren staan werpmachines en katapulten. In het midden van elke muur is een poort. Om de bocht van de rivier verschijnt een Romeinse galei. De boot heeft een zeil, maar er zijn ook roeiers. Elke dag komen er zulke schepen naar het kamp om bouwmaterialen te brengen.
Walo kijkt naar hoe de boot afmeert bij het kamp en daarna tuurt hij weer over de rivier. Komt vader er nog niet aan? Er zal toch niets gebeurd zijn? Ongeduldig loopt Walo een eindje stroomopwaarts. In de verte, waar de rivier een bocht maakt, is een strook groen grasland. Na de winter stroomt het water soms buiten de oevers, maar nu is het voorjaar en laat Gisla, Walo's oudere zus, er de geiten grazen. Al van ver hoort Walo het gemekker en als hij de bocht om is, ontdekt hij Gisla zittend op een grote zwerfkei. Zo kan ze de omgeving goed in de gaten houden.
Haar arm gaat omhoog. Zwaait ze naar Walo? Nee, ze kijkt de andere kant op. Ziet ze vader soms? Ja, nu ziet Walo het ook. Een klein stipje drijft met de stroom mee.
'Hoi Gisla!' roept Walo en rent tot aan de grote zwerfkei. Samen kijken ze naar het naderend bootje.
'Ik hoop dat vader stof heeft meegenomen,' zegt Gisla. 'Dan kan ik een nieuwe broek naaien voor Egbert. En Riold heeft een nieuw hemd nodig.'
'Als vader nu eens wat met de Romeinen ruilt, kunnen we vijgen eten,' zegt Walo.
'Vijgen,' vraagt Gisla verbaasd. 'Wat zijn dat?'
'Vruchten, die in het zuiden aan bomen groeien. De Romeinen eten ze vaak. Ze zijn heerlijk zoet.'
'Hoe weet je dat?'
'Dat heb ik gehoord,' zegt Walo schouderophalend. Iedereen praat over de Romeinen en je hoort de wildste verhalen. Sommige mensen zeggen dat de Romeinen woestelingen zijn, die niets anders doen dan vechten en plunderen. Ze branden steden plat, roven alle schatten en nemen ze mee naar Rome. Andere mensen zeggen dat de Romeinen prachtige gebouwen maken, mooi kunnen schilderen en een slim georganiseerd leger hebben.
Walo weet niet wat hij moet geloven. Eigenlijk kan hij alleen zeker weten wat hij zelf ziet. Romeinse mannen zien er gek uit. Germanen dragen broeken, hemden met lange mouwen en een riem, maar de Romeinen lopen in een lang hemd tot op hun knieën. Dat

noemen ze een tunica en ze binden het vast met een koord. Ze hebben geen baard en snor, maar een gezicht zo glad als dat van een vrouw. Terwijl Germaanse mannen dikwijls trots zijn op lange haren, knippen de Romeinen hun hoofdhaar heel kort. Walo vindt de Romeinen maar rare snoeshanen.

Rian Visser & ivan en ilia, Spion aan de overkant (Terugblikken 2). Delubas, Drunen 2008

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is het begin van *Haaieneiland* van Rob Ruggenberg. Het is een historisch jeugdboek. Een deel van het verhaal is echt gebeurd.

1 De zieke mannen hebben scheurbuik. Tijdens lange zeereizen kregen veel mannen dat, doordat er te weinig verse groenten en fruit aan boord waren. Onderstreep in tekst 2 de dingen waarvan je last hebt als je scheurbuik hebt.

2 Wat denk je? Heeft de schrijver scheurbuik verzonnen of bestond het echt? ____________________

Waarom denk je dat? ____________________

____

____

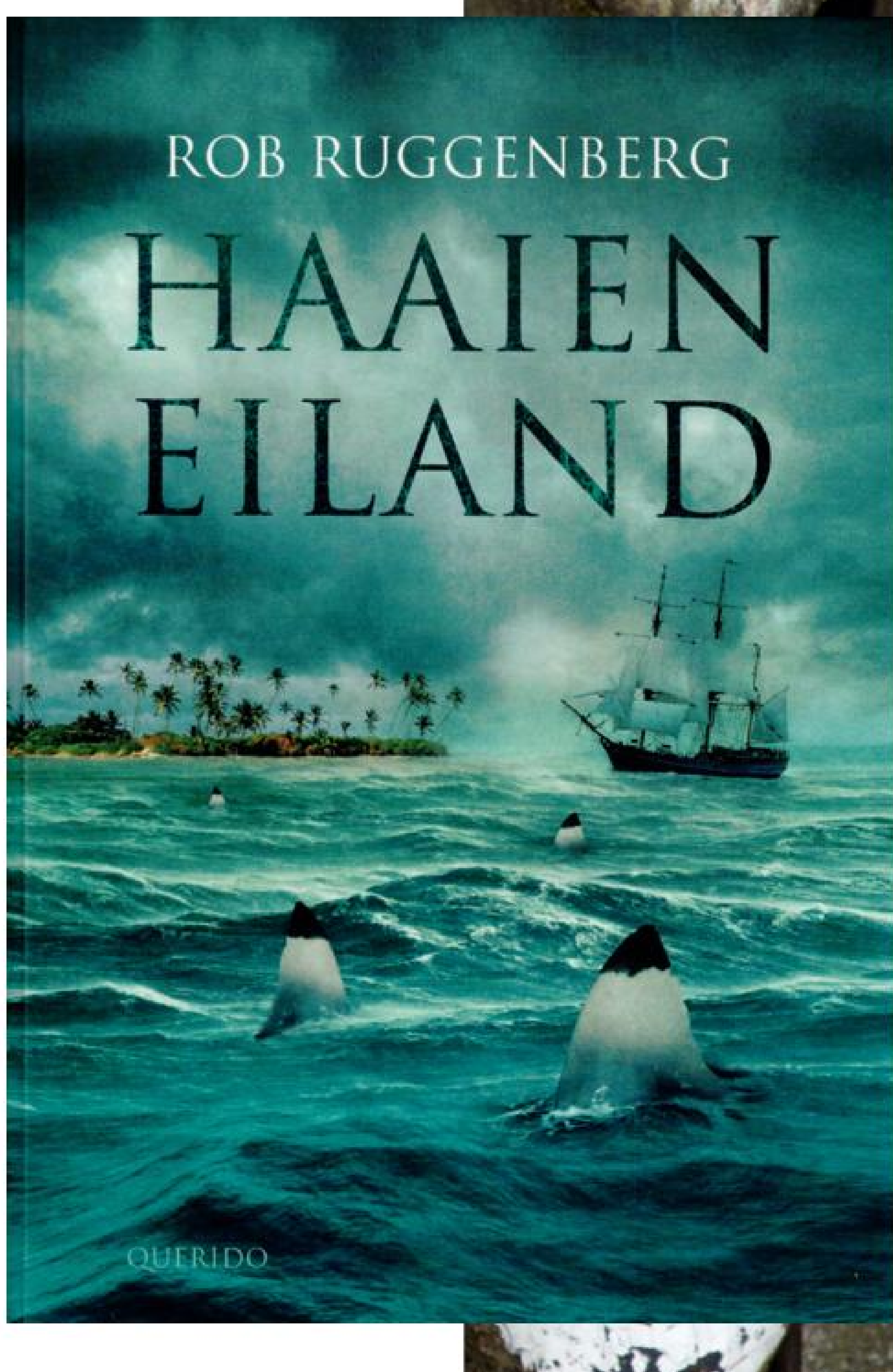
Begrippen

Historische (jeugd)boeken Boeken over geschiedenis. In de bibliotheek herken je historische verhalen aan deze afbeelding:

Tekst 2 (niveau 1)

Haaieneiland

Roemer vaart mee op de Thienhoven, een van drie schepen van een ontdekkingsreiziger. In 1721 vertrokken ze om het geheimzinnige 'Zuidland' te ontdekken.

Zelfs aan dek werd Roemer ziek van de zure stank die opsteeg uit de roosters en de luiken. De hete oostenwind maakte de geur nog doordringender: het stinkende briesje streek over zijn gezicht en drong binnen in zijn neusgaten en zijn keel, waardoor de jongen steeds het gevoel had dat hij moest overgeven. De stank kwam van het bedorven kielwater en de schimmelende erwten en bonen in de houten tonnen, maar nog het meest van de ongewassen lichamen van de zieke en stervende matrozen – en van hun braaksel en poep die niemand meer opruimde.
De Thienhoven was veranderd in een varende hel. Als Roemer kokhalzend naar beneden ging om de verstijfde armen en benen van zijn broer met vet in te wrijven, hield hij zijn adem in totdat hij bijna stikte. In het halfdonkere matrozenverblijf hing de stank van rottend tandvlees zwaar als damp tussen de

schommelende hangmatten. Roemer deed zijn ogen half dicht, om maar niet te hoeven kijken naar die tientallen halfdode mannen met hun bleke gezichten, naar hun monden, die zwarte gaten waar alle tanden uit waren gevallen, naar hun gezwollen benen.
Hij kon er niets aan doen. Als hij bij zijn broer kwam, die hem vanuit zijn hangmat met holle ogen aankeek, werd hij misselijk. Hij kon niet tegen de aanblik van dat piekhaar dat alle kanten op stond, van die blauwe lippen, die magere, knokige knieën, die Roemer met varkensvet moest insmeren, zodat zijn broer ze kon blijven buigen. Als dat was gebeurd, wist Roemer niet hoe snel hij daarna weer bovendeks moest komen.
Maar dankzij deze dagelijkse smeerbeurten was zijn broer er nog redelijk aan toe, zeker in vergelijking met anderen, die niet meer op hun benen konden staan en die kreunend van pijn op hun dood lagen te wachten.

Rob Ruggenberg, *Haaieneiland*. Querido, Amsterdam 2015

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *Haaieneiland* verdergaat.

1 Onderstreep in tekst 3 de woorden die horen bij de ruimte waar dit deel van het verhaal zich afspeelt.

2 Later besluiten een paar mannen om op het eiland te blijven. Waarom willen ze dat, denk je? ______________________

____

3 Omcirkel en vul in: Ik denk dat Roemer wel / niet op het eiland blijft, want ______________________

____

____

4 Omcirkel en vul in: *Haaieneiland* lijkt me wel / niet leuk om te lezen, want ______________________

____

____

Begrippen

Ruimte De plaats waar een verhaal zich afspeelt. Bijvoorbeeld: buiten of binnen, in een stad of een bos, op een school of bij iemand thuis.

Tekst 3 (niveau 1)

Haaieneiland

Een van de andere schepen is op de rotsen van een eilandje gelopen. Roemers broer is doodgegaan. De gezonde mannen van de Thienhoven moeten helpen om spullen uit het gestrande schip naar het strand te brengen.

Op het strand was het bloedheet. In de luwte van de palmbomen, zonder een zuchtje verkoelende wind, kreeg Roemer het gevoel dat de zon hem kookte. Het strand bestond niet uit mooi fijn zand zoals hij dat uit Zeeland kende, maar uit harde stukjes afgebrokkeld koraal.

Toen hij zich naar de schaduw van een paar hoge palmbomen haastte, prikten de messcherpe punten van het koraal dwars door zijn dunne schoenzolen. 'Au!'
'Sst', deed de stuurman. 'Je weet nooit wie er achter de struiken zit.'
Voorzichtig baanden de mannen zich een weg door het lage struikgewas. Hier en daar hingen grote groengele vruchten aan de bomen. Mensen waren nergens te zien, dieren ook niet.
'Hier loopt een paadje,' fluisterde de stuurman.
'Plof!'
De mannen schrokken zich wild. Met hun geweren in de aanslag draaiden ze zich om. Roemer klemde zijn mes vast.
Niets te zien. Waar kwam dat geluid vandaan?
'Plof!'
Swart Jan schoot in de lach, 'Kijk,' wees hij.
Achter hen lagen twee kokosnoten, die er een paar tellen eerder nog niet waren.
'Je eten valt hier gewoon uit de bomen,' riep een andere matroos.
Er werd hardop gelachen; een van de matrozen maakte met zijn mes een kokosnoot open – dat viel niet mee – en toen hij hem aan zijn lippen zette en hem grijnzend leegdronk, was het hek van de dam. 'Ik wil er ook een! Daar ligt er nog een! En daar, en daar!'
Als je goed keek zag je ze overal liggen, tussen de dorre grasjes en de lage struiken. Tientallen waren het er, misschien wel honderden. De stuurman riep dat ze verder moesten, maar niemand luisterde. Ook Roemer pakte zijn mes en even later dronk hij, voor het eerst van zijn leven, het lauwe vocht dat in een kokosnoot zat.
Hij had nog nooit zoiets lekkers geproefd.
Na al die maanden bedorven water smaakte dit, fris en bruisend, als een godendrank.
Hij dronk gulzig, hij slurpte, hij kon er geen genoeg van krijgen – hij dronk achter elkaar de hele kokosnoot leeg.
'Ik zei je al: dit is het paradijs,' grinnikte kwartiermeester Jansse tegen Swart Jan. Die knikte alleen maar, want antwoorden kon hij niet. Met zijn mes schraapte Swart Jan grote stukken spierwit vruchtvlees van de binnenkant van zijn kokosnoot en propte die in zijn mond. 'Mmmmmm.'
De mannen zaten op hun knieën of met de rug tegen een palmboom. Ze hakten de kokosnoten open en dronken en aten als wolven.
De stuurman zag wat er gebeurde, zuchtte diep, ging bij de matrozen zitten en pakte er zelf ook maar een. Pas na een uurtje, toen iedereen min of meer verzadigd was, kreeg hij de mannen weer overeind en gingen ze verder.
Nog geen vijf minuten later stonden ze aan de oever van het binnenmeer. Niemand zei iets. Met open mond keken de mannen naar het water. Het was intens blauw en zo doorzichtig als lucht. Niemand had ooit zo'n mooi meer gezien.

Rob Ruggenberg, Haaieneiland. Querido, Amsterdam 2015

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Drijven op een dak*. Het is deel 42 uit de serie *Terugblikken* en gaat over de watersnoodramp van 1953. Toen stormde het zo hard dat de dijken braken en een deel van Nederland overstroomde.

1 Het verhaal speelt zich af in 1953. Wie, van alle mensen die jij kent, was toen al geboren? ______________________

____

2 Hanneke en Leen raken hun huis kwijt. Wie of wat raken ze nog meer kwijt door het water?

1 ______________ 3 ______________

2 ______________ 4 ______________

3 Bekijk de foto's. Zoek bij elke afbeelding een zin in de tekst die erbij past en schrijf die eronder.

			
maar het water kwam zo snel			

4 Vind je *Drijven op een dak* extra interessant, omdat Hanneke en Leen iets meemaken wat echt gebeurd is? ja / nee

Tekst 4 (instapniveau)

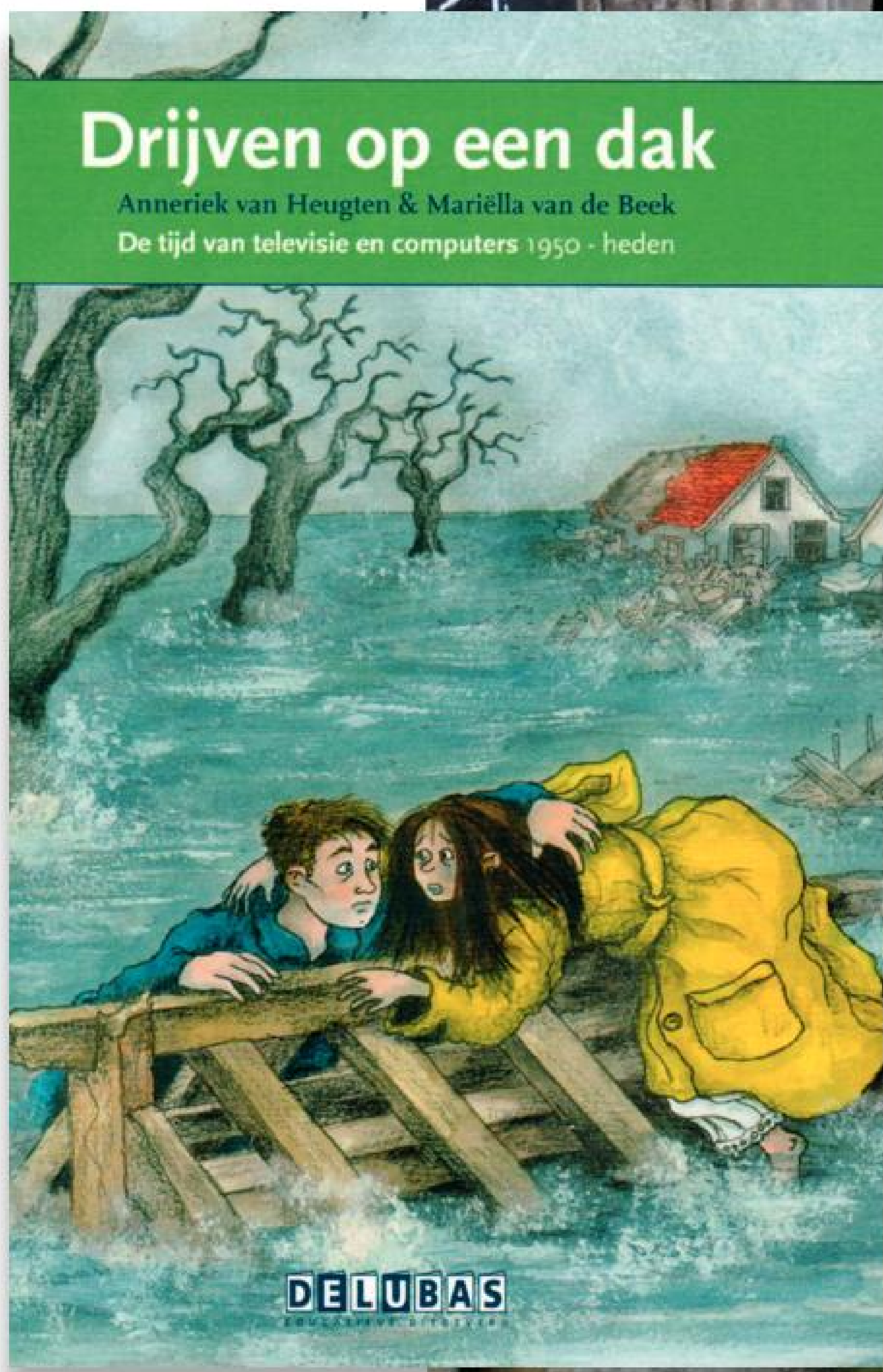
Drijven op een dak

In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 logeren de ouders van Hanneke bij familie. Haar zus Els is bij haar vriendje. Hanneke en haar kleine broertje Teeuw en oudere broer Leen zijn alleen op de boerderij als de dijken doorbreken. Hanneke en Leen zitten veilig op de vliering (zolder), maar Teeuw is terug naar beneden gegaan om zijn brandweerauto te halen.

Een vlot van panlatten

Op de vliering jaagt de storm door de kieren van het dak. De balken kreunen onder de voortdurende aanvallen van de bulderende wind. Hanneke en Leen horen beneden hen de bedden en stoelen tegen de muren bonken in het heen en weer klotsende water.
'Hij ging zijn brandweerauto halen,' snottert Hanneke. Ze wiegt heen en weer en prevelt voor zich uit. 'Hij zou zo terug zijn. Het

water stond tot de tweede trede. Je kon er nog makkelijk doorheen lopen. Ik had hem niet moeten laten gaan. Ik had hem terug moeten halen.' Met een ruk heft ze haar hoofd op. 'Jij moet hem gaan halen, Leen. Jij kunt goed zwemmen.'
'Het water zou mij ook meesleuren,' zegt Leen. In zijn stem klinkt machteloosheid door. 'Bovendien is het aardedonker.' Hij streelt Hanneke over haar hoofd.
'Maar Teeuw…' snikt Hanneke luid. 'Het is mijn schuld als hij…'
'Sst,' legt Leen haar het zwijgen op. Hij probeert haar gerust te stellen. 'Het is niet jouw schuld. Teeuw zou tegengestribbeld hebben. Je had hem nooit op tijd boven gekregen. Integendeel, jullie zouden allebei beneden zijn geweest. En dan had het water jou ook te pakken gekregen.'
Leen haalt diep adem. 'Weet je,' fluistert hij dan, 'Teeuw voelt zich thuis in het water. Buiten drijft het vol strobalen. Hij heeft er vast wel eentje kunnen grijpen om zich aan vast te houden. Hij is slimmer dan die stomme koeien. Ik heb ze losgesneden en geprobeerd ze de stal uit te drijven. Maar wat ik ook deed, ze snapten niet dat het buiten de stal veiliger was dan erbinnen. Ze raakten vreselijk in paniek. En dan dat geloei! Het was verschrikkelijk. Ze zullen wel allemaal verdronken zijn, net als de kippen.'
'En de paarden?' fluistert Hanneke.
'Die wilden wel lopen. Ik heb ze alletwee in de richting van de binnendijk gejaagd,' zegt Leen. 'Ik hoop dat ze nog leven. Daarna heb ik het hondenhok opengezet. Bas zwom met mij mee naar het huis, maar ineens was hij weg…'

Leen stokt even. 'Koos is meteen doorgelopen,' gaat hij dan verder. 'Hij wilde nog gaan waarschuwen op de boerderij van Dielis. Ik hoop dat hij het gehaald heeft, maar het water kwam zo snel dat…'
Leen maakt zijn zin niet af en haalt trillend adem.
Dicht tegen elkaar aan blijven Leen en Hanneke op het vlierinkje zitten. Met een arm van haar grote broer om zich heen voelt Hanneke zich bijna veilig. Maar dat gevoel is snel over als ze denkt aan Teeuw, aan Els en aan papa en mama. Is Els in Oostergene ook verrast door het water? Zou het bij papa en mama in Kortgene even erg zijn? Of liggen ze alle drie lekker te slapen en weten ze niets over de ramp die thuis gebeurd is? Hanneke doet haar ogen dicht. Lieve God, laat papa en mama en Els alsjeblieft veilig zijn, bidt ze in gedachten. Ze wil niet hardop bidden, omdat Leen niet gelooft dat bidden helpt. Maar wat kan ze anders doen? Zorg voor Teeuw, God, prevelt ze onhoorbaar. Laat hem alsjeblieft niet verdrinken. En Koos ook niet. En onze hond Bas en de paarden… En laat het water alsjeblieft niet meer stijgen, anders verdrinken Leen en ik. Alsjeblieft, alsjeblieft…
Hannekes stille gebedje wordt luid verstoord door onheilspellende geluiden aan de andere kant van de muur. Balken kraken, stenen plonzen in het water, dakpannen schuiven naar beneden. De scheidingsmuur tussen woonhuis en stal begint te schudden. Als een bliksemschicht verschijnt er een grote barst tussen de stenen.
Leen springt overeind. 'De stal zakt in!' roept hij.
'Het huis blijft toch wel staan?' roept Hanneke in paniek.
De barst in de muur wordt groter. Hanneke en Leen voelen een schok die hen bijna hun evenwicht doet verliezen. Met een doffe klap valt er een steen uit de muur op de planken vloer.

‘We moeten hier weg,’ beslist Leen. ‘De stal trekt het huis mee naar beneden. We gaan het dak op, Hanneke!’
‘Dat durf ik niet!’ jammert Hanneke. Maar op dat moment begint de vloer te hellen. Boven hen horen ze het oorverdovende geratel van glijdende dakpannen.
Leen schuift het roestige, metalen bed dat op het vlierinkje staat onder het dakraam en klimt erop. Hij begint aan de sluiting van het raam te prutsen. Als hij het eindelijk kan openduwen schiet er een windvlaag onderdoor, die het prompt losrukt en meeneemt. Het tolt een eind door de lucht, komt in het water terecht en wordt meegesleurd door de sterke stroming.

Anneriek van Heugten & Mariëlla van de Beek, *Drijven op een dak* (Terugblikken 42). Delubas, Drunen 2009

Opdracht 6

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Wat lees jij liever over geschiedenis? Omcirkel: informatieve boeken / leesboeken

Leg je antwoord uit: ______________________________

____

2 Welke tekst vind je het meest informatief? Omcirkel: Spion aan de overkant / Haaieneiland / Drijven op een dak

3 Welke tekst uit deze paragraaf vond je het leukst om te lezen? Omcirkel en vul in: Spion aan de overkant / Haaieneiland / Drijven op een dak, want

____

____

4 Omcirkel en vul in: Ik vind het wel / niet / een beetje leuk om boeken over geschiedenis te lezen, want ______________________________

____

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online opdracht ‘Geschiedenis’.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een historisch jeugdboek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek. Je vergelijkt het verleden in het boek met het heden.

1 In welk tijdvak speelt het verhaal uit jouw boek zich af? Omcirkel:
het tijdvak van jagers en boeren – ridders en monniken – steden en staten – ontdekkers en hervormers – regenten en vorsten – pruiken en revoluties – burgers en stoommachines – wereldoorlogen – televisie en computer
Als je het niet weet, kun je je docent om hulp vragen.

2 Stel je voor dat jij leefde in de tijd van het boek dat je hebt gelezen. Wat zou je leuk vinden? En wat niet? Vul het schema in.

Leuk	Niet leuk
1 ______	1 ______
2 ______	2 ______
3 ______	3 ______

3 Kon je je goed inleven in het verhaal? Geef een cijfer tussen 1 en 10.
1 = helemaal niet
10 = heel erg
Omcirkel:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4 Wat is jouw mening over je boek? Kies drie van de volgende antwoorden en leg je antwoord uit. Kies uit: *eng – leerzaam – makkelijk – moeilijk – romantisch – saai – schokkend – spannend – zielig – anders, namelijk* ….

Ik vind het boek ______, want ______

Ik vind het boek ______, want ______

Ik vind het boek ______, want ______

Leestips

Luc Descamps,
Gladiatoren

Certix en zijn vader Vartrax zijn gevangengenomen en worden verkocht aan een gladiatorenschool. Vartrax moet vechten – of hij wil of niet.
(instapniveau)

Sunny Jansen & Danker Jan Oreel,
Muiterij en schipbreuk

Deel 13 uit de serie *Terugblikken*. Scheepsjongen Harmen ontdekt dat bemanningsleden in opstand willen komen. Maar dan vergaat het schip.
(instapniveau)

Simon Scarrow,
Gladiator: Vechten voor vrijheid

Marcus wordt als slaaf verkocht aan een gladiatorenschool. Maar dan ontdekt hij dat hij de zoon is van een wel heel bijzondere vader.
(niveau 1)

Annejoke Smids,
Piratenbloed

Het schip waarmee Sebastiaan meevaart, lijdt schipbreuk. De piraten zijn hun redding, maar Sebastiaan wil geen piraat zijn.
(niveau 1)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

E Buien

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Wat betekent 'bui' in regel 4?

____

2 Wat betekent 'bui' in een weerbericht?

____

3 Het woord 'bui' is homoniem.

Vul in: Een homoniem is een woord dat ______________________________

____

4 Welk weer past bij een vrolijke bui?

____

Tekst 1

Je gezicht
is je eigen weerbericht
als je in de spiegel kijkt
kun je je eigen bui zien hangen

Jan 't Lam, in: Lees maar lang en wees gelukkig. Plint, Eindhoven 2013

Opdracht 2

Lees tekst 2.

1 Waarvoor is 'zwarte vissen' een beeld?
- ○ de vissen in een sloot
- ○ sombere of boze gedachten
- ○ vrolijke gedachten

2 Waarin verandert de ik-persoon de zwarte vissen?

____

____

3 Wat gebeurt er dan met de gedachten? ______________________________

____

____

4 Omcirkel: Aan het begin van het gedicht voelt de ik-persoon zich bang / bedroefd / boos / opgelucht.

5 Omcirkel: Aan het einde van het gedicht voelt de ik-persoon zich bang / bedroefd / boos / opgelucht.

Begrippen

Beeldspraak Praten met beelden. De schrijver gebruikt een beeld om iets uit te leggen. Bijvoorbeeld: *Je bent een bloem*. De 'jij' wordt vergeleken met een bloem. De dichter bedoelt: *je bent zo mooi als een bloem*.

6 Zijn de gedachten helemaal verdwenen?

- ○ Ja, dat kun je zien aan de woorden: ______________________________

  ____
- ○ Nee, dat kun je zien aan de woorden: ______________________________

  ____

Tekst 2

Zwarte vissen

Gil vander Heyden, in: Jan Van Coillie (samenst.), *Wat je ziet, zit in je hoofd*. Davidsfonds, Leuven 2011

Opdracht 3

Lees tekst 3.

1 Wat gebeurt er met het hondje? ______________________________

____

2 Omcirkel: De dichter vergelijkt verdriet met een bakkersauto / zijn hondje / regen.

3 Vind je dat een goede vergelijking?

Ja / Nee, want ______________________________

____

4 De titel van het gedicht is 'Stil'. Wie zijn er stil? ______________________________

____

Tekst 3

Stil

Er is geen ontkomen aan verdriet,
tegen regen kun je schuilen,
maar de bakkersauto en mijn hondje,
meer zeg ik niet.

Leendert Witvliet, in: Ted van Lieshout (red.), Wie heeft hier met verf lopen smijten? Querido, Amsterdam 2010

Opdracht 4

1 Welke woorden passen bij elkaar? Trek lijnen.

verdrietig	onweer
boos	mist
heel erg kwaad	regen
somber	storm
verveeld	zwaarbewolkt

2 Omcirkel: Ik vind het gemakkelijker om een tekening te maken van de woorden in het eerste / tweede rijtje.

Lees 'Dichters aan het woord'.

3 Leg in je eigen woorden uit wat 'heimwee' is.

Heimwee is ______________________________

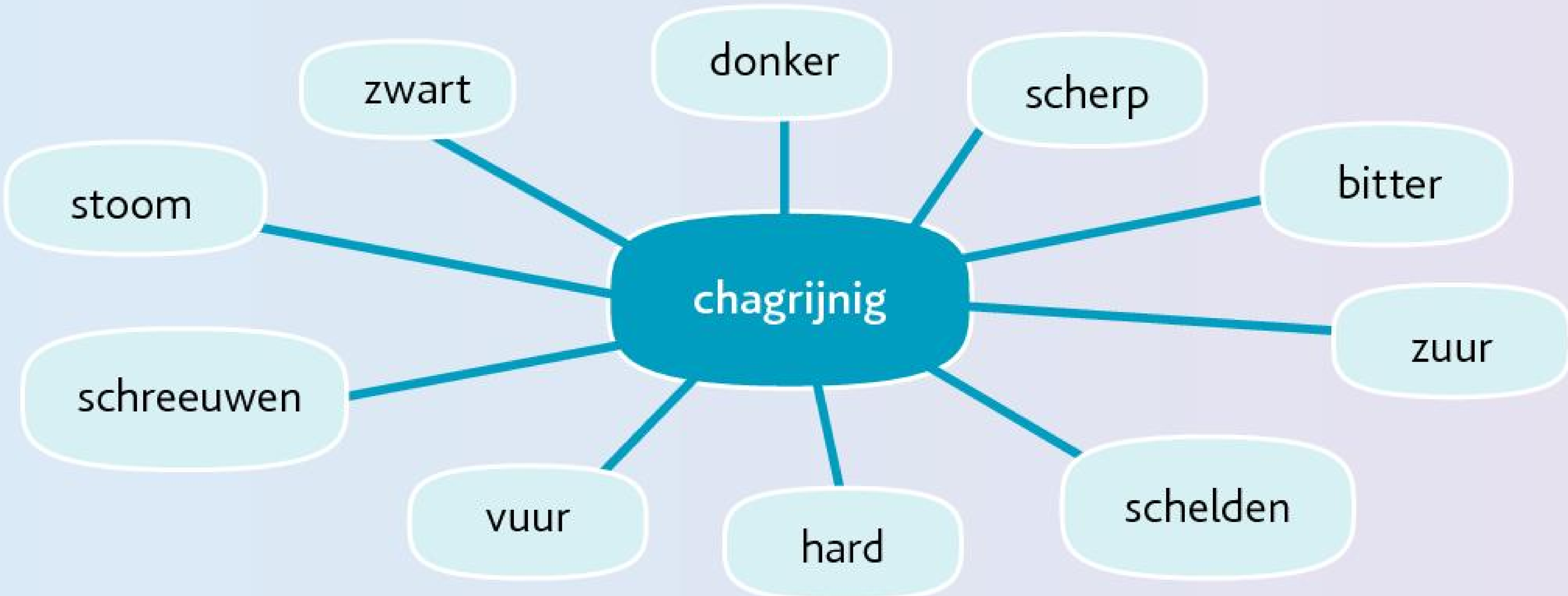
____

4 Ted van Lieshout zegt dat je van 'heimwee' geen duidelijke tekening kunt maken. Ben je het met hem eens? ja / nee

Opdracht 5 – Creatief schrijven

Maak een gedicht over een woord dat je moeilijk kunt tekenen.
Doe het zo:

- Kies uit de woorden van opdracht 4, vraag 1 een woord waar je moeilijk een tekening van kunt maken.
- Schrijf het woord midden op een vel papier.
- Schrijf eromheen ten minste tien woorden die ermee te maken hebben. Gebruik werkwoorden, zelfstandige naamwoorden en bijvoeglijke naamwoorden. Denk ook aan hoe het gevoel eruitziet, ruikt, klinkt, smaakt en aanvoelt. Bijvoorbeeld:

- Noteer zo veel mogelijk rijmwoorden bij alle woorden die je hebt opgeschreven. Je mag een online woordenboek gebruiken.
- Schrijf (in het klad) een gedicht met de woorden die je hebt opgeschreven. Je mag er zo veel woorden bij verzinnen als je wilt. Je gedicht is ten minste acht regels lang, maar langer mag ook.
- Ruil je gedicht met dat van een klasgenoot. Geef hem of haar twee tips om zijn/haar gedicht nog mooier te maken.
- Schrijf je gedicht over in het net.
- Je docent leest een paar gedichten voor.

Bijvoorbeeld:
chagrijnig

mijn blik is zwart
mijn mond is hard
ik grauw en grom
en bries en brom
stoom komt uit mijn oren
niemand wil ik horen
ik spuug vuur naar iedereen
ja, ik doe echt heel gemeen
het gebeurt gelukkig niet zo vaak
maar heel soms ben ik een … draak!

Dichters aan het woord

Welke taal is sterker: die van woorden of van beelden?
Ted van Lieshout: Woorden zijn duidelijker dan beelden. Niet altijd, want als je ‘vogel’ schrijft en een merel tekent, is de tekening preciezer. Maar probeer maar eens een duidelijke tekening te maken van ‘heimwee’. Dat kun je toch makkelijker in woorden vatten dan in een tekening.

Naar: Leesplein.nl, gelezen op 10 januari 2017

F Andere landen

Opdracht 1

1 Noteer in één minuut zo veel mogelijk landen waarnaar mensen op vakantie gaan én landen waarnaar mensen meestal *niet* op vakantie gaan.

vakantielanden	geen vakantielanden

2 Waarom gaan mensen meestal niet op vakantie naar de landen in de rechter kolom, denk je? ______________________________

____

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Aan de bal* van Lieneke Dijkzeul.

1 Onderstreep zo veel mogelijk dingen in tekst 1 die anders zijn dan in Nederland.

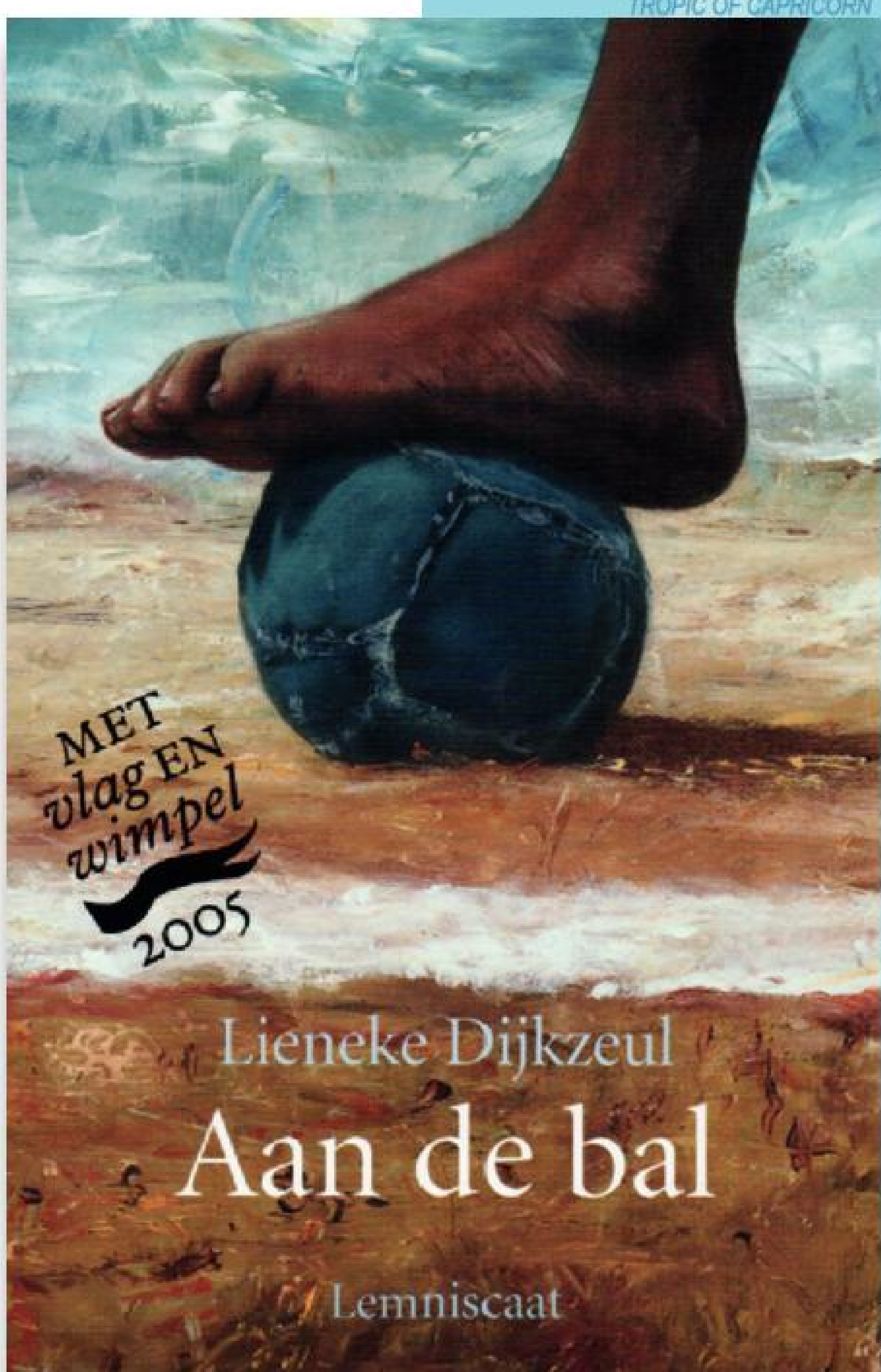
2 Waarom is het verhaal over de 'bijnaleer bal' zo bijzonder voor Tigani en Rahmane?

____

____

Tekst 1 (niveau 1)

Aan de bal

Rahmane en Tigani groeien op in een klein dorpje in Afrika. In hun vrije tijd voetballen ze. Ze trainen op een kaal en hard veld met een zelfgemaakte voetbal. Maar ooit heeft Rahmane een echte bal gehad. Als ze teruglopen naar hun dorp, vraagt Tigani of Rahmane nog een keer het verhaal over zijn bal wil vertellen.

'Hij zat op een stoel op het plein,' zei hij. 'Onder de baobab. Hij rookte een sigaar.'
Hij zag de man nog duidelijk voor zich. Een grote man wiens zweetlucht bijna tastbaar om hem heen hing. Een scherpe, zure geur, totaal verschillend van de geur die zijn vader meebracht als hij van het veld kwam. Maar blanken waren nu eenmaal anders, dus dat ze ook anders roken had Rahmane niet verwonderd.
De man had een kale plek op zijn hoofd met een krans van wuivende blonde haren eromheen. Zijn gezicht en armen

waren vuurrood verbrand, en Rahmane had zich wel verbaasd over het feit dat blanken in de zon zaten, terwijl hun huid er zo slecht tegen kon. De man droeg een broek met half afgeknipte, gerafelde pijpen, en Rahmane had bij zichzelf gedacht dat als alle blanken zo rijk waren, deze man toch wel een hele broek moest kunnen betalen.
‘Een sigaar!’ zei Tigani ongelovig.
‘Een dunne, maar heel lang. De man zat op een stoel die iemand hem gebracht had, en om hem heen stonden een heleboel tassen. Ik zag hem en hij mij, met mijn bal.’
‘Speelde je met je bal?’
‘Ja, want het was druk immers. Maar toen rolde mijn bal weg, precies voor zijn voeten. Hij raapte hem op, en hij bekeek hem.’
‘Wat zei hij?’
‘Niets. Hij zei niets. Hij bekeek mijn bal en lachte. Dat vond ik vreemd, want het was een goede bal, ik had hem pas gemaakt. Maar toen bukte hij zich en zocht in zijn tassen.’
‘En toen?’ Tigani ging langzamer lopen. Nu kwam het mooiste deel.
‘Toen haalde hij een voetbal tevoorschijn.’
‘Geen echte leren voetbal toch?’
‘Nou…’ Rahmane genoot zelf ook weer van het verhaal. Haarscherp herinnerde hij zich het moment waarop de man de bal naar hem toe gooide en iets riep wat hij niet verstond.
‘Het was geen leer, maar bijnaleer. Hij was wit met zwarte stippen en toen ik hem ving, was hij zwaar. Ik denk misschien wel bijna even zwaar als een echte voetbal. Ik ving hem, en hij voelde…’
Hier schoten woorden tekort.
Tigani knikte begrijpend.
‘Ik gooide hem terug,’ zei Rahmane.
‘Je dacht dat het een grapje was.’
‘Natuurlijk. Maar hij stopte míjn bal in zijn tas, en hij schopte de… de échte bal naar mij. Hij riep weer iets en hij lachte.’
‘En begreep je het toen?’
‘Zou jij het begrepen hebben?’
‘Ik wel,’ zei Tigani vurig.
Rahmane schudde zijn hoofd. ‘Ik raapte de bal op en bracht hem terug. En ik wees naar zijn tas. De tas waar mijn bal in zat. Maar hij stond op en pakte al zijn tassen en spuugde zijn sigaar op de grond. En toen liep hij weg. Ik heb hem nooit meer gezien. Later zei Oufzi dat hij wachtte op de bus die misschien die dag zou komen, en dat hij een nacht bij Salomon heeft geslapen, omdat de bus niet kwam.’
‘Ik zou de sigaar hebben opgeraapt,’ zei Tigani, die best wist dat Rahmane dat gedaan had.
‘Dat deed ik! Dat deed ik!’ Rahmane schaterde opeens. ‘Maar eerst heb ik de bal gepakt.’
Hij stompte Tigani’s bal onder zijn arm vandaan, schopte hem een eind voor zich uit en rende erachteraan.
‘En de sigaar?’ gilde Tigani.
‘Verkocht!’ riep Rahmane. ‘Wij hadden drie dagen gratis suiker!’
Hij schopte de bal loodrecht omhoog, ving hem tussen zijn voeten, sprong om en dribbelde terug.
Tigani deed een uitval, maar Rahmane poortte hem en pikte de bal weer op. De bal vloog naar zijn dij, rolde naar beneden en lag stil in het holletje tussen wreef en enkel.
Tigani raapte hem op en klemde hem weer onder zijn oksel.
‘Een bijnaleer bal,’ zei hij eerbiedig.

‘En gratis suiker,’ herinnerde Rahmane hem.
‘Hoe lang heb je hem al?’
Rahmane haalde zijn schouders op. ‘Lang. Naneh was nog niet geboren. Mijn moeder bewaart er rijst in. Nadat hij lek was geworden, heeft ze hem opengesneden.’
Tigani tuitte zijn lippen. Een bijnaleer bal waar je rijst in bewaarde. Zijn moeder zei dat Rahmanes moeder zich soms vreemd gedroeg sinds ze twee kinderen tegelijk verloren had, en misschien had ze gelijk. Weliswaar was die bal lek, maar verder was hij toch nog helemaal goed. Zijn eigen moeder bewaarde de rijst gewoon in een kalebas, zoals het hoorde.

Lieneke Dijkzeul, Aan de bal. Lemniscaat, Rotterdam 2004

Opdracht 3

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *Aan de bal* verdergaat.

1 Het leven in Nederland is heel anders dan in Afrika. Onderstreep in tekst 2 drie stukjes die over die verschillen gaan.

2 Rahmane verhuist voor een trainingsstage naar Nederland. Zou jij in je eentje verhuizen naar een ander land, als je daar beter kunt trainen?

Ja / Nee, want ______________________________

____

3 Omcirkel en vul in: Ik denk dat Rahmane liever in Afrika / Nederland wil

wonen, want ______________________________

____

Tekst 2 (niveau 1)

Aan de bal

Rahmane en Tigani zijn ontdekt door een voetbalscout. Rahmane verhuist tijdelijk naar Nederland voor een trainingsstage. In Nederland zijn veel dingen heel anders dan in Afrika.

‘Wakker worden,’ zei Ria. ‘Je moet naar de club.’
Hij deed zijn ogen weer dicht.
Ze schudde opnieuw. ‘Opstaan, slaapkop.’
Hij gluurde door een kiertje.
‘Eten.’ Ze wees op haar mond, knipte het lampje aan zodat het licht in zijn gezicht scheen en liep de trap weer af.
Rahmane sloot opnieuw zijn ogen. Nooit had hij zo lekker gelegen als in dit bed. De dekens omhulden hem alsof hij in een warm hol lag, zijn hoofd paste precies in de kuil in het kussen, het laken rook fris en was zacht tegen zijn wang, de matras was dik en verend en niet te vergelijken met die thuis onder de mango, of met die in het jeugdhonk, die niet dikker was dan twee handen op elkaar.
Bijna viel hij weer in slaap, maar toen herinnerde hij zich dat hij vandaag al naar de club zou gaan voor de kennismaking. Hij gooide de dekens van zich af, rilde en kroop er weer onder.

De douchekraan zag er niet uit als een kraan, en het duurde even voor hij begreep aan welke kant hij moest draaien. IJskoud water kletterde op hem neer, en geschrokken stoof hij de cabine uit. Bibberend stond hij te druipen op de mooie donkerblauwe tegels. Wat nu? Hij voelde zich vies, hij wás vies van die lange reis. Een douche zou heerlijk zijn, maar niet met zulk koud water. Niet wetend wat te doen keek hij naar de douchekop, waaruit het water onverminderd stroomde. Ria vragen of hij een emmer water mocht verwarmen? Toen zag hij hoe het glas van de deur begon te beslaan. Voorzichtig stak hij een hand naar binnen.
Het was warm! Het was nu heerlijk warm, precies warm genoeg. Verheugd stapte hij de cabine weer in en trok de deur dicht. Terwijl hij zich inzeepte dacht hij aan Henri's verrukking toen die voor de eerste keer onder een echte douche stond. Wat zou Henri zeggen van een douche waaruit *warm* water kwam?

Beneden stond er een bord voor hem klaar met bruingekleurd brood.
'Koffie?' vroeg Ria. 'Thee?'
Ze deed twee blikken bussen open. Hij wees naar de thee.
'Thee,' zei ze. 'Thee.'
'Thee.' Hij ging zitten en klopte op de tafel. 'Taaa-fel.'
Ze zette boter naast zijn boterhammen, en lachte toen hij jam koos uit de koelkast.
Hij brak een stuk van een boterham en nam een slok van de hete thee, en even was hij thuis. Even zat hij naast zijn vader onder de mango, zag zijn vader bedachtzaam kauwen en genieten van de zoete jam.
Ria sloeg hem gade, en hij glimlachte naar haar. Zijn vader zou zijn ogen niet geloven als hij hem hier kon zien zitten, tegenover een blanke blonde vrouw met blauwe ogen die brood voor hem had gehaald en thee voor hem had gezet. Het zou zijn begrip te boven gaan. In alle films die je zag was het omgekeerd. Zwarte mensen bedienden blanke mensen. Ook in de stad had hij het gezien. De blanken zaten op terrasjes en in restaurants, en de zwarten liepen rond om hen te voorzien van alles wat ze konden wensen.
Ria zei iets en hij keek haar aan. Ze wees op haar horloge. Haastig at hij verder.

Lieneke Dijkzeul, *Aan de bal*. Lemniscaat, Rotterdam 2004

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Ontsnapt aan de Taliban* van André Boesberg. Het is het waargebeurde verhaal van Sohail. Hij woont nu in Nederland.

1 Waarom komen de taliban in het huis van Sohail? ______

______

2 Denk jij dat Sohails moeder weet waar Sohails vader is?

Ja / Nee, want ______

______

3 Sohail vlucht met zijn familie naar Nederland. Wat vindt hij daarvan, denk je?

____

Leg je antwoord uit: ______________________________

____

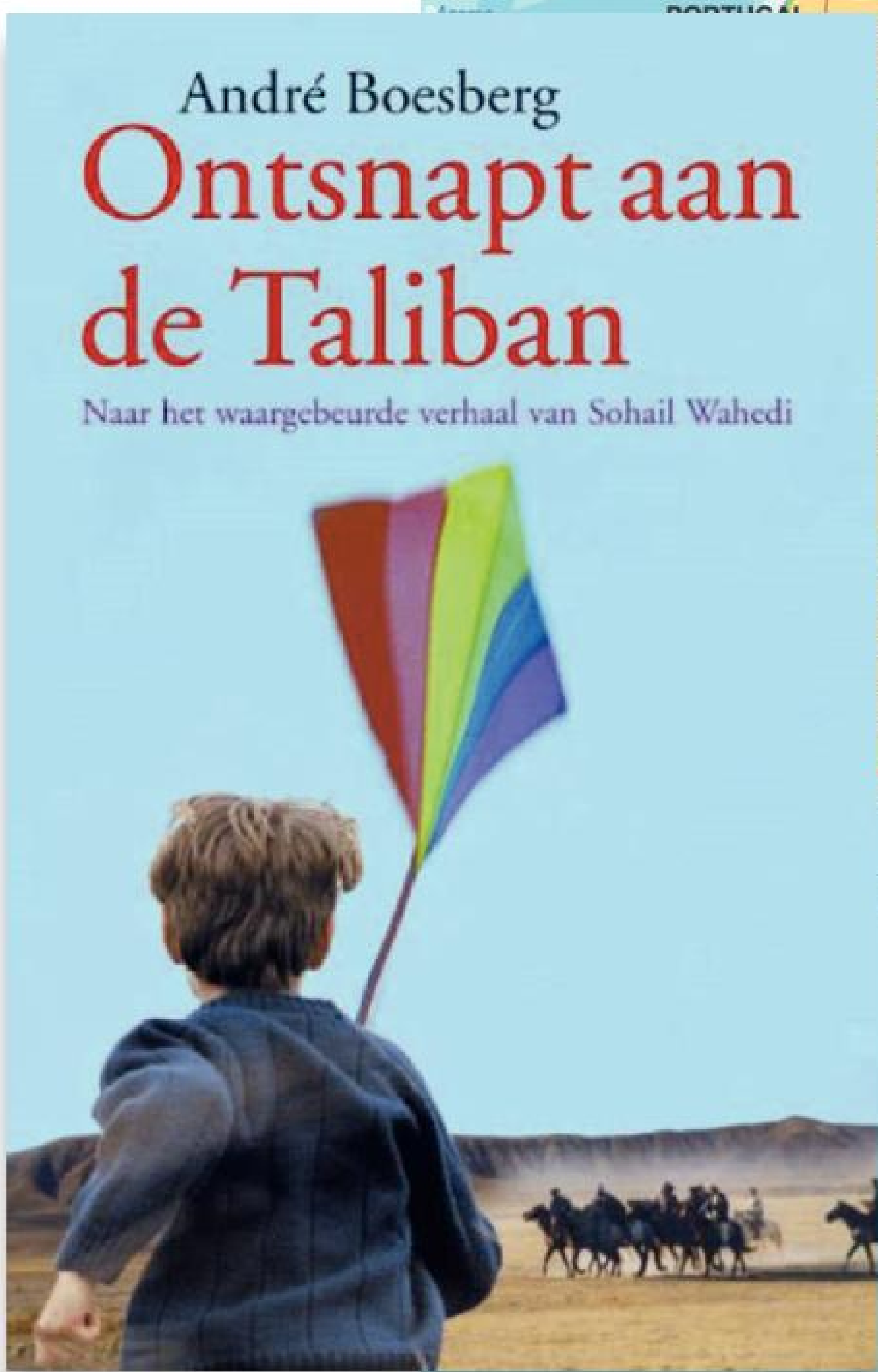
4 Sohail hoort dat in Nederland aardige mensen wonen en dat hij welkom is.
Vind je dat dat waar is?

Ja / Nee, want ______________________________

____

Tekst 3 (niveau 1)

Ontsnapt aan de Taliban

Sohail woont met zijn familie in Afghanistan. De taliban spelen er de baas. De mannen moeten tulbanden dragen en de vrouwen boerka's. Meisjes mogen niet naar school, vrouwen mogen niet alleen over straat. De gewone mensen zijn bang voor de taliban, omdat ze zomaar mensen arresteren of vermoorden. In het geheim komen de mensen in verzet. Ook Sohails vader doet mee aan het verzet. De taliban zijn daarachter gekomen. Daarom moest Sohails vader vluchten.

Dan wordt er op de poort gebonkt en ik luister versteend naar het geluid van schreeuwende stemmen. Langzaam voel ik me wegzinken in een ijskoude bergbeek en kan geen woord meer uitbrengen. Ik zie dat mijn opa opstaat, daarna mijn moeder en Taya, maar ik kan niet opstaan.
'De boerka's,' sist mijn opa. 'Snel!' Mijn moeder en Taya wurmen zich in hun boerka.
'Wacht hier,' zegt mijn opa. 'Ik laat ze binnen.' Hij kijkt om zich heen. 'Geen verboden zaken?' vraagt hij rustig.
Mijn moeder schudt haar hoofd, mijn opa verdwijnt. We luisteren ademloos, ik slik en probeer mijn angst te onderdrukken door te denken aan mijn vader. Het geschreeuw van stemmen komt dichterbij, deuren worden dichtgesmeten, stampende voeten vullen het huis. Ik zet mijn tulband recht en haal diep adem. Ze ruiken als je bang voor ze bent. En dan staan ze in de kamer die ineens heel klein lijkt, een stuk of tien talibanstrijders, met baarden, zwepen en kalasjnikovs. Een talib zet een stap in de richting van mijn moeder, zijn baard is smerig en zijn ogen zijn wantrouwend.
'Vrouw… waar is die man van jou?' Zijn zweep knalt tegen de vloer.
'Ik weet het niet,' zegt mijn moeder. 'Hij was ineens verdwenen.' Tot mijn verbazing spreekt ze heel rustig.
'Verdwenen hè!… In dit land verdwijnen alleen mensen als wij dat willen.' Hij hoest en spuugt op de grond, ik kijk naar de klodder

groene slijm. De andere talibs rukken kasten open, trekken aan laden, smijten kleren op de grond, stampen eroverheen, graaien met hun handen achter de kast, verdwijnen naar andere ruimten. Ik bid zacht dat mijn moeder geen blaadjes of andere verboden dingen in huis heeft, anders zijn we verloren en eindigen we in een stadion of een anonieme gevangenis. Kon ik me maar onzichtbaar maken. Ik zie hoe een jonge talib naar mijn opa loopt die tegen de wand leunt.
‘Waar is die vent, ouwe geit?’ Hij duwt zijn zweep tegen de kin van mijn opa. ‘Jij weet waar hij is, hè? Jou houden we ook in de gaten.’
Dan kan ik weer staan. ‘Blijf van mijn opa af.’
De talib draait zich om. ‘Wat moet jij, klein mormel, weet je hoe het voelt om een klap van een zweep te krijgen?’
‘Ja, dat weet ik.’
‘Dan weet je misschien ook waar dat varken is dat jou heeft verwekt!’ Mijn benen worden zo slap dat ik bijna omval; als ik nu een wapen zou hebben, zou ik hem doden. ‘Ik weet niets,’ zeg ik.
De andere talibs vullen de kamer met hun lijven. ‘Morgen komen we terug,’ schreeuwt iemand. ‘Dan nemen we iedereen mee tot we die vent hebben.’
Een andere talib slaat met zijn geweer de vaas van tafel. ‘Stilte!’ schreeuwt hij. ‘Vrouw… wanneer heb jij voor de laatste keer die… die vent gezien?’
‘Ik heb mijn man voor het laatst gesproken… eergisteren.’ De zweep knalt tegen de muur. ‘We weten jullie te vinden,’ zegt hij zacht.
‘Overal hebben we ogen en oren.’ Ik kijk naar zijn ogen die vreemd in zijn hoofd staan en ineens besef ik dat ze chars hebben gebruikt.
‘We komen terug,’ zegt hij weer. ‘En dan moet die vent hier zijn, anders gaan jullie er allemaal aan.’ Hij wijst met zijn vinger naar mijn moeder, mijn zus, mijn opa en dan naar mij. Hij beweegt als een danser, maar zijn vinger is dodelijk. Mijn keel staat in brand.
‘Die oude man kunnen we meteen wel ophangen,’ giechelt een andere talib.
‘Als voorbeeld.’
‘Als je dat wilt doen, ga je je gang maar,’ zegt mijn opa. ‘Ik ben niet bang voor de dood.’
Een talib slaat met zijn zweep in het gezicht van mijn opa.
‘Schoft!’ schreeuw ik. De kamer danst en kantelt, ik heb mezelf niet meer in de hand.
‘Moge God je vervloeken!’ Ik schreeuw en blijf schreeuwen tot iemand zijn hand op mijn mond legt en iets in mijn oor fluistert. Ik hoor een paar talibs lachen, een deur valt dicht, voetstappen.
Dan is er de stem van mijn opa. ‘Ze zijn weg.’

André Boesberg, *Ontsnapt aan de Taliban*. Lannoo, Tielt/Arnhem 2007

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Het geheim van het vuur* van de Zweedse schrijver Henning Mankell. Het verhaal speelt zich af in Mozambique (Afrika).

1 Sofia en Maria zijn zusjes. Wie is de oudste? ______________________

2 Vul in: De mensen mogen nergens anders dan op de platgetreden paden lopen,

want ______________________

3 'Ze zouden nooit een kortere weg nemen.' Denk je dat dat ook geldt voor Sofia en Maria? **ja / nee**

Waarom denk je dat? ______________________________

____

4 Denk je dat het verhaal van Sofia en Maria waargebeurd zou kunnen zijn? **ja / nee**

Leg je antwoord uit: ______________________________

____

5 Wat vind jij ervan om te lezen over kinderen/jongeren die erge dingen meemaken?

Leg je antwoord uit. ______________________________

____

Tekst 4 (niveau 1)

Het geheim van het vuur

De twee zusjes Sofia en Maria wonen in een dorp in Mozambique. Op een nacht wordt hun dorp overvallen door bandieten. Hun vader wordt vermoord. Samen met hun moeder Lydia en hun kleine broertje Alfredo vluchten Sofia en Maria naar een dorp heel ver weg. In het dorp wonen veel vluchtelingen. José-Maria, de pastoor van het vluchtelingendorp, zorgt ervoor dat ze in een hut kunnen wonen en dat de meisjes naar school kunnen.

Enkele dagen nadat Maria en Sofia voor het eerst naar school waren gegaan, kwam José-Maria langs om te zeggen dat alle nieuwkomers 's avonds bij elkaar moesten komen. De meisjes moesten tegen Lydia zeggen dat ze ook mee moest komen.
'Misschien mogen we hier niet blijven,' zei Maria.
'Waarom zouden we dat niet mogen?' vroeg Sofia. 'Ze laten ons toch niet eerst naar school gaan, als we daarna niet mogen blijven?'
Ze waren van school op weg naar huis.
'Misschien zijn hier ook bandieten,' zei Maria. 'Misschien moeten we allemaal weg.'
Sofia vond dat Maria vaak veel te veel vragen stelde. Waarom moest zij, de jongste, alle vragen beantwoorden?
'Ik weet het niet,' zei ze. 'Vraag me maar niets.'
's Avonds, in het uur van de korte schemering, toen de zon in de rivier zonk, kwamen ze allemaal bij elkaar bij de put midden in het dorp.
José-Maria klom op een kist, zodat iedereen hem kon zien. Toen vertelde hij over de landmijnen.
'Als jullie naar de akkers gaan of naar de rivier, dan moeten jullie alleen over de platgetreden paden gaan,' zei hij. 'Daar is het veilig. Neem nooit een kortere weg. Overal liggen landmijnen verborgen. We weten niet waar ze zijn. We weten alleen dát ze er zijn.'
'Wat is een landmijn?' vroeg Maria.
Sofia siste dat ze stil moest zijn. 'Ik weet het niet,' fluisterde ze. 'Praat niet zoveel. Luister liever.'

‘Landmijnen zijn bommen die in de grond begraven zijn,’ vervolgde José-Maria zijn verhaal. ‘Je kunt ze niet zien. Als je met een voet op de aarde stapt die op de mijn ligt, dan ontploft de mijn. Je been kan worden afgerukt. Je kunt blind worden. Je kunt zelfs doodgaan. Loop dus alleen over de paden. Neem nooit een kortere weg, hoeveel haast jullie ook hebben.’
Toen vroeg hij of ze het begrepen hadden. Iedereen knikte. Ze zouden alleen maar over de paden lopen. Ze zouden nooit een kortere weg nemen, hoeveel haast ze ook hadden.

Henning Mankell, *Het geheim van het vuur*. Leopold, Amsterdam 2002 (1997)

Opdracht 6

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Welk boek zou je wel willen lezen? *Aan de bal*, *Ontsnapt aan de Taliban*, *Het geheim van het vuur* of een van de Leestips? ______________________________

Leg je antwoord uit: ______________________________

____

2 Omcirkel en vul in: Ik vind het leuk / leerzaam / niet interessant om over andere landen te lezen, want ______________________________

____

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online opdracht ‘Reisblog’.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek dat zich afspeelt in een ander land. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek. Maak de online opdracht ‘Powerpoint’.

Leestips

Hans Vanacker, *Achter de heuvels*

Innocent woont in Afrika. Zijn vader en opa zijn overleden. Daarom moet hij geld verdienen. Zijn oom verkoopt hem aan een handelaar, voor wie Innocent moet werken.
(instapniveau)

Marian Hoefnagel, *Dubbelliefde*

Elise verhuist naar Suriname. Ze krijgt een vriendje. Dan ontdekt ze een familiegeheim, dat te maken heeft met een verboden liefde van haar oma.
(instapniveau)

Eva Burgers, *Sneeuwstorm*

Elouise, Nora en Sophie gaan met school op wintersport. Als ze buiten de piste gaan skiën, valt Nora. Als de anderen hulp gaan halen, barst er een sneeuwstorm los.
(niveau 1)

Joke van Leeuwen en Malika Blain, *Bezoekjaren*

Zima woont in Casablanca. Op een dag komt haar broer niet thuis. Hij zit in de gevangenis. Zima heeft er alles voor over om hem vrij te krijgen.
(niveau 1)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

Begrippenlijst

Beeldspraak Praten met beelden. De schrijver gebruikt een beeld om iets uit te leggen. Bijvoorbeeld: *Je bent een bloem*. De 'jij' wordt vergeleken met een bloem. De dichter bedoelt: *je bent zo mooi als een bloem*.

Bijfiguren Een verhaal heeft een of meer hoofdpersonen. De andere personages zijn bijfiguren.

Historische (jeugd)boeken Boeken over geschiedenis. In de bibliotheek herken je historische verhalen aan deze afbeelding:

Letterlijk en figuurlijk taalgebruik 'Het regent' is een voorbeeld van letterlijk taalgebruik: je zegt precies wat je bedoelt. 'De hemel huilt' is figuurlijk taalgebruik: je bedoelt iets anders dan je letterlijk zegt.

Perspectief Het perspectief ligt bij de persoon in het verhaal van wie je weet wat hij denkt en voelt. Meestal is dat de hoofdpersoon.

Personages Alle personen die in een verhaal voorkomen.

Probleemboek Boek over de problemen van jonge hoofdpersonen. Bijvoorbeeld: boeken over pesten, echtscheiding, ADHD, loverboys enz.

Ruimte De plaats waar een verhaal zich afspeelt. Bijvoorbeeld buiten of binnen, in een stad of een bos, op een school of bij iemand thuis.

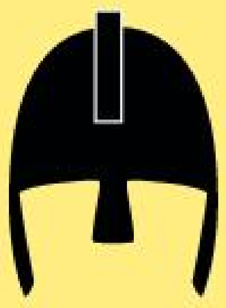
Thriller Spannend verhaal. In de bibliotheek kun je thrillers herkennen aan dit icoon:

Tijd De tijd waarin een verhaal zich afspeelt. Bij geschiedenis heb je al een aantal tijdvakken geleerd. Bijvoorbeeld:

Tijd van Grieken en Romeinen

Tijd van ridders en monniken

Tijd van ontdekkers en hervormers

Tijd van wereldoorlogen

Tijdsprong Er wordt iets beschreven wat vroeger of later is gebeurd. Tijdsprongen komen vaak voor aan het begin van een nieuw hoofdstuk of na een witregel.

Sfeer Hoe iets aanvoelt. Bijvoorbeeld: griezelig of gezellig.

De

brug

Inhoud

Lezen

Theorie

Het onderwerp van een tekst

Elke tekst gaat ergens over. Dat noem je het **onderwerp** van een tekst.
Met een of met een paar woorden kun je zeggen wat het onderwerp is, bijvoorbeeld: *Duiken*, *Formule 1-races*.
Om het onderwerp te vinden, hoef je de tekst meestal alleen te *bekijken*: bekijk de titel, de tussenkopjes en de afbeeldingen en lees de eerste alinea (het eerste stukje, de inleiding) van de tekst.

Alinea's

Een tekst is meestal verdeeld in **alinea's**. Een nieuwe alinea begint altijd op een nieuwe regel. De belangrijkste informatie staat vaak in de eerste zin van de alinea. Soms staat er een **tussenkopje** boven een nieuwe alinea. Dan zie je snel over welk deelonderwerp (deel van het onderwerp) de alinea gaat.

Zoekend lezen

Als je alleen iets wilt opzoeken in een tekst, kun je de tekst het best **zoekend lezen**. Om snel te zien waar de informatie staat die je zoekt, bekijk je de tussenkopjes, kijk je naar anders gedrukte woorden en let je op opvallende tekens (bijvoorbeeld €, afkortingen (km) of een getal of tijd).

Inleiding, middenstuk en slot

Veel teksten bestaan uit drie delen:
- **inleiding**: dit is het eerste deel van een tekst. De inleiding bestaat meestal uit één alinea. Hierin maak je kennis met het onderwerp van de tekst. Vaak gebeurt dat met een voorbeeld of een grappig verhaaltje.
- **middenstuk**: dit is het grootste gedeelte van de tekst. Hierin staat de meeste informatie.
- **slot**: dit is de laatste alinea van een tekst. Hierin wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald.

Het doel van een tekst

Elke tekst heeft een **doel**. Het doel is wat de schrijver met de tekst wil bereiken.
De schrijver kiest een *tekstsoort* om het doel te bereiken. Bijvoorbeeld:
- In een *nieuwsbericht* wil de schrijver jou **informatie geven**.
- Met een *studietekst* wil de schrijver jou **iets leren** of **uitleggen**.
- Met een *reclametekst* of *uitnodiging* wil de schrijver je **iets laten doen**.
- Bij een *bespreking* van een app of film wil de schrijver **zijn mening geven**.
- Met een *strip* of *verhaal* wil de schrijver je **amuseren** (vermaken).

Tekst en afbeeldingen

Bij een tekst staan vaak afbeeldingen. Door de afbeelding zie je sneller waar de tekst over gaat. Soms is de afbeelding alleen bedoeld om de tekst er leuker uit te laten zien. Soms geeft de afbeelding ook meer informatie.

Opdracht 1

Bekijk de afbeelding bij tekst 1. Lees de titel en de eerste alinea.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- ○ bevriende dieren
- ○ vreemde dieren
- ○ zwart-witte dieren

2 Tekst 1 heeft vijf alinea's. Zet de alineanummers aan het begin van de eerste regel van elke alinea.

3 Hoeveel tussenkopjes heeft de tekst? ______________________

4 De tekst gaat over een tijger en een hond. Je wilt weten of de tijger niet gevaarlijk is voor de hond. Bij welk tussenkopje ga je lezen?

____

Lees nu de tekst helemaal.

5 Wat weet je na het lezen van de alinea met het kopje 'Verstoten'?
- ○ waarom Jimmy en Caesar zulke goede vrienden zijn
- ○ waarom Jimmy in de dierentuin terechtgekomen is
- ○ wat de verzorger van de vriendschap tussen Jimmy en Caesar vindt

6 Wat betekent *Het klikte meteen tussen de hond en de tijger* bij het kopje 'Hond van verzorger'?
- ○ De hond en de tijger gingen liever niet met elkaar om.
- ○ De hond en de tijger konden direct goed met elkaar opschieten.
- ○ De hond en de tijger moesten een tijdje aan elkaar wennen.

7 Wat staat in het slot van de tekst?
- ○ de meeste nieuwe informatie
- ○ een samenvatting van de belangrijkste informatie

8 Wat is het doel van de tekst?
- ○ informatie geven: de schrijver geeft informatie over een bijzondere vriendschap
- ○ jou iets laten doen: de schrijver wil dat je goed voor dieren zorgt
- ○ een mening geven: de schrijver vindt dat er honden in dierentuinen moeten komen

9 Welk woord in de tekst betekent ongeveer hetzelfde als *vriend*?
- ○ maatje
- ○ tweetal
- ○ verzorger

10 Wat weet je door de afbeelding bij de tekst?
- ○ dat de tijger en de dalmatiër goed worden verzorgd
- ○ hoe een tijger en een dalmatiër eruitzien
- ○ in welke dierentuin de tijger en de dalmatiër leven

Tekst 1

Hond en tijger zijn vrienden

_________ In een dierentuin in Duitsland zijn een witte tijger en een dalmatiër echte vrienden. Dat komt niet vaak voor. Babytijger Jimmy en de 4-jarige dalmatiër Caesar knuffelen en stoeien graag met elkaar.

Verstoten

_________ Jimmy is geboren in Amerika, maar haar moeder wilde haar niet meer hebben. Ze heeft Jimmy dus verstoten. Daarom moest Jimmy weg. Een dierentuin in Duitsland heeft haar opgenomen en nu woont Jimmy daar.

Hond van verzorger

_________ De verzorger van Jimmy nam zijn hond mee naar de dierentuin. Het klikte meteen tussen de hond en de tijger. De twee sloten vriendschap en zijn nu dikke maatjes. De verzorger neemt zijn hond elke dag mee naar de dierentuin.

Geen gevaar

_________ Een tijger en een dalmatiër kunnen in het wild geen vrienden zijn. Toch zijn ze in de dierentuin geen gevaar voor elkaar volgens de verzorgers. Het tweetal wordt in ieder geval goed in de gaten gehouden.

Echte vriendschap

_________ Een tijger en een hond sluiten in het wild nooit vriendschap. Bij Jimmy en Caesar is dat wel gebeurd. Dat kwam omdat de verzorger zijn hond mee naar de dierentuin nam. In de dierentuin is een echte vriendschap tussen de twee dieren ontstaan.

Naar: www.gelezen.nl

Opdracht 2

Bekijk tekst 2.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?
- ○ drukte op snelwegen
- ○ fietswegwijzers
- ○ regels voor fietsers

2 Hoeveel alinea's heeft de tekst? ______________________

3 Je wilt weten welke kleuren borden van fietsroutes mogen hebben.

Bij welk tussenkopje kijk je? ______________________

4 Vul in: De eerste alinea is vetgedrukt, omdat dat de inleiding / het middenstuk / het slot van de tekst is. Na het lezen van die alinea weet je wat de titel / het onderwerp van de tekst is.

Lees tekst 2 nu helemaal.

5 Uit hoeveel alinea's bestaat het middenstuk van de tekst? 2 / 3 / 4

6 Wat is het doel van de afbeelding onder alinea 2?
- ○ extra informatie geven: je weet nu hoe een bord met fietsknooppunten eruitziet
- ○ leuker maken: de afbeelding trekt vooral de aandacht; je wilt weten waar de tekst over gaat

7 Lees alinea 3. Waarom moest een gemeente in Gelderland de borden met de paarse kleur weghalen? ______________________

____

8 Schrijf het juiste tussenkopje boven alinea 4. Kies uit:
- Afstand en route
- Mooie plekjes
- Rood en wit

9 Wat hoort bij elkaar? Trek lijnen.

rood-witte wegwijzers op palen	bedoeld om de kortste fietsroute te nemen
borden met fietsknooppunten	bedoeld om langs mooie plekjes te fietsen
ANWB-paddenstoelen	bedoeld om zelf een fietsroute samen te stellen

10 Wat staat in het slot van de tekst? Kies de twee beste antwoorden.
- ○ een samenvatting van de belangrijkste informatie
- ○ een tip
- ○ nog een voorbeeld van een fietswegwijzer

11 Wat is het doel van de tekst?
De schrijver wil
- ○ jou amuseren, want wegwijzers en paddenstoelen zien er grappig uit.
- ○ jou iets laten doen: je moet meer gaan fietsen.
- ○ jou informatie geven over verschillende soorten fietswegwijzers.

Tekst 2

Fietsroutes

[1] Net als wegwijzers voor auto's op wegen en snelwegen zijn er ook borden voor fietsers. Er zijn regels voor hoe de borden eruit moeten zien. De afstand op de borden geeft de snelste óf de mooiste route aan.

Palen, paddenstoelen en knooppunten

[2] In Nederland kun je verschillende fietswegwijzers volgen. Op de wegwijzers op palen staan pijlen met de route naar een plaats en het aantal kilometers. Voor toeristische fietsroutes kun je de bekende ANWB-paddenstoelen volgen. Je volgt dan routes langs mooie plekjes, maar het zijn niet de kortste routes. Op de borden met fietsknooppunten staan alleen nummers. Met die nummers kun je zelf een fietsroute samenstellen.

Verplicht rood en wit

[3] De borden op palen langs een fietsroute moeten de kleuren rood en wit hebben. De borden zelf zijn wit en ze hebben een rode rand en rode letters. Een gemeente in Gelderland had zelf andere borden geplaatst, met de kleuren paars en wit. De gemeente vond de paarse kleur juist goed zichtbaar. De borden waren speciaal ontworpen voor hun fietsroutes. Toch moest de gemeente die borden weghalen, want in de wet staat dat fietsborden alleen de kleuren rood en wit mogen hebben.

---

[4] Op de rood-witte fietswegwijzers staan pijlen met de route naar een plaats en de afstand. Die afstand is hoeveel kilometer je moet fietsen als je de kortste fietsroute volgt. Ook op de paddenstoelen staan pijlen en de afstand. Bij de paddenstoelen is dat de afstand langs mooie plekjes, maar het zijn niet de kortste routes.

Snelle of toeristische route?

[5] Er zijn dus verschillende soorten fietswegwijzers. Voordat je vertrekt, kun je het beste eerst bedenken of je snel ergens moet zijn of dat je liever voor je plezier een mooie route wilt fietsen.

Naar: n1.nl en nos.nl, op 9 september 2015

Woordenschat

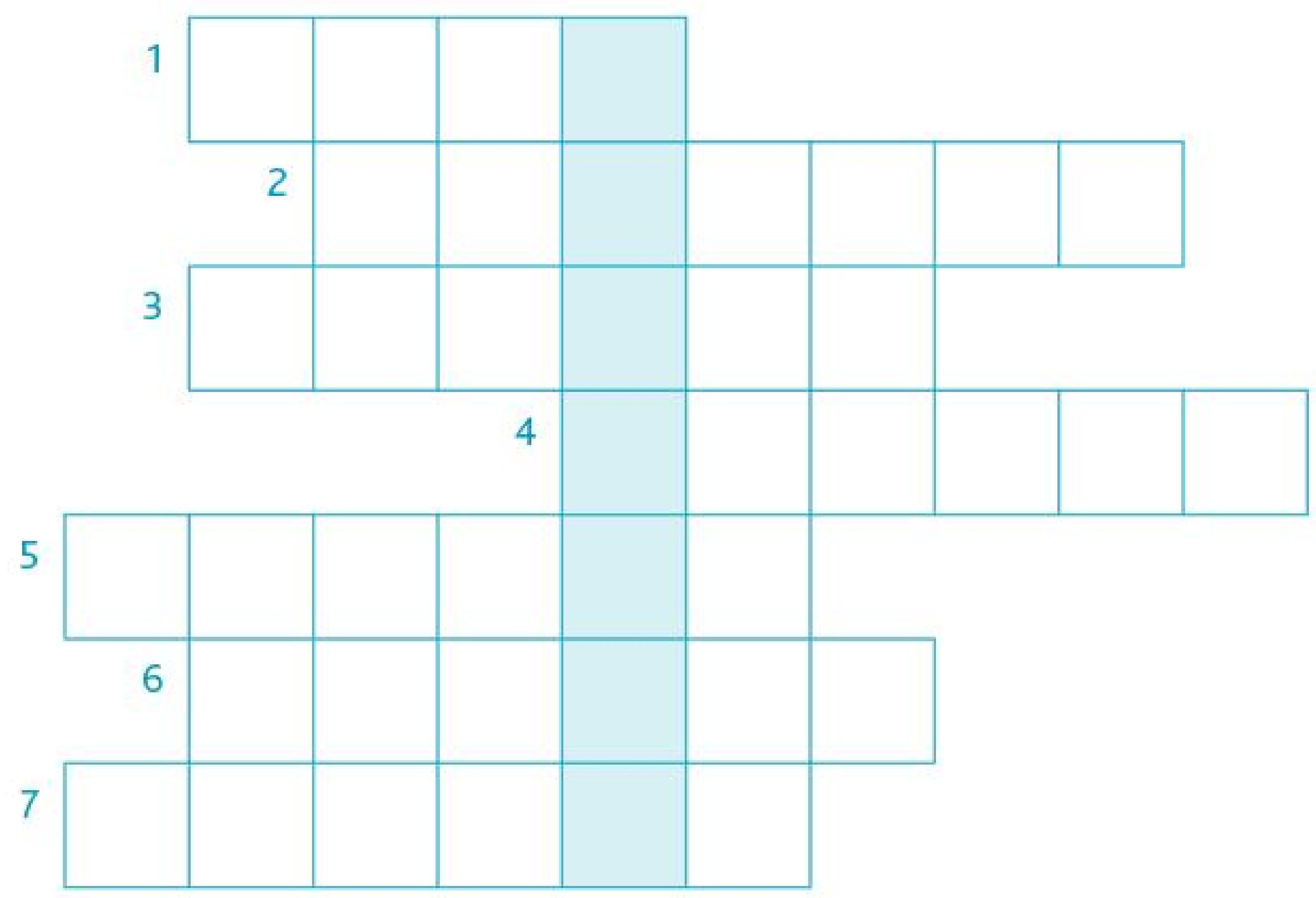
Theorie — Een synoniem zoeken

Woorden die (bijna) hetzelfde betekenen, noem je **synoniemen**. Bijvoorbeeld: *afrekenen* is een synoniem van *betalen* en *spreken* is een synoniem van *praten*.

Opdracht 1

1 Lees de tekst. Zoek in de tekst synoniemen van de woorden en vul ze in de puzzel in.

Een 90-jarige inwoner van Leiden geniet nog volop van het leven. Je hoort deze Leidse burger soms wel een beetje jammeren, maar echt klagen doet hij nooit. Dat is dapper van de man, dus vindt iedereen hem moedig. Hij wil zijn dagen zinvol doorbrengen en doet graag nuttig werk. Hij klimt zelfs vaak op een ladder en lapt dikwijls zelf op een trap de ramen. Daarna trekt de man zijn sloffen aan. Meestal staan die pantoffels onder de bank.

1 dikwijls
2 pantoffels
3 trap
4 moedig
5 zinvol
6 jammeren
7 inwoner

2 In de blauwe vakjes lees je van boven naar beneden een synoniem voor het woord *grappige*. Noteer dat synoniem. ______________________

Theorie — Een betekenis zoeken

De **betekenis** of omschrijving van een woord vind je soms in dezelfde tekst. Bijvoorbeeld: *De vereniging was op zoek naar iemand die geld geeft voor nieuwe shirts. Ze zijn erg blij dat er een sponsor is gevonden.*

Opdracht 2

Zoek de betekenis van het onderstreepte woord. Onderstreep de betekenis.

1 Die meiden slenteren (dat is langzaam wandelen zonder doel) na school vaak door de stad.

2 Bij die club mogen uitsluitend leden naar binnen. Zelfs bij een wedstrijd mogen alleen maar leden komen kijken.

3 In de kantine kun je voortaan gezond eten kopen. In het vervolg zijn vette snacks niet meer verkrijgbaar.

4 De bibliotheek is een openbaar gebouw. Het is een gebouw dat iedereen mag gebruiken.

5 De jongens waren heel erg geschrokken door het ongeluk. Ze stonden er ontzet bij te kijken.

Theorie

Een voorbeeld zoeken

In een tekst staan vaak **voorbeelden**. Als je niet weet wat een woord betekent, kun je het door de voorbeelden zelf bedenken. Voorbeelden staan vaak na de woorden *zoals* of *bijvoorbeeld*. Ze staan soms ook tussen haakjes of na een dubbele punt.

Voorbeeld: *Op de menukaart staan verschillende nagerechten, zoals chocolade-ijs, aardbeien met slagroom en perenpudding*.
Door de voorbeelden weet je dat *nagerechten* betekent: *toetjes*.

Opdracht
3

In de zinnen zijn de voorbeelden onderstreept. Omcirkel het woord waarvan dit voorbeelden zijn.

1 Veel textiel, zoals kleren, handdoeken, lakens en gordijnen, wordt niet meer in Nederland gemaakt.
2 Bij die juwelier liggen deze sieraden in de etalage: kettingen, ringen en armbanden.
3 Enkele landen hebben bossen, zeeën, woestijnen en bergen. Zoveel verschillende landschappen zie je niet vaak in één land.
4 Wie ergens naartoe gaat, kan gebruikmaken van verschillende vervoermiddelen. Je kunt kiezen uit de fiets, auto, tram of trein.
5 Jongeren hebben behoorlijk wat uitgaven per maand. Het meeste geld besteden ze aan abonnementsgeld voor hun telefoon en kosten voor cadeautjes en snoep en snacks.

Theorie

Een tegenstelling zoeken

Een woord dat het tegenovergestelde betekent van een ander woord, noem je een **tegenstelling** van dat woord. Je kunt de betekenis van een woord soms vinden doordat er een tegenstelling van dat woord in een tekst staat waarvan je de betekenis wel kent.

Bijvoorbeeld: *In die wijk wonen veel vermogende mensen, maar hun voorouders waren arm*. Het woord *vermogend* is het tegenovergestelde van *arm. Vermogend* betekent dus *rijk.*

Opdracht
4

1 Omcirkel in de tekst de tegenstelling van de onderstreepte woorden.

'Talent hebben' betekende vroeger dat je veel geld had, maar tegenwoordig betekent het dat je iets goed kunt. Het gaat er bij talent niet om of je pienter of dom bent, maar of jij iets makkelijk of complex vindt. Het is fijn om complimenten te krijgen als je iets goed kunt. Sommige mensen geven veel complimenten: ze zijn er niet zuinig mee, maar delen ze kwistig uit. Als je ergens talent voor hebt, hoef je niet verwaand te worden, maar mag je best bescheiden blijven. Het is natuurlijk toegestaan om trots te zijn, maar het is verboden om alleen maar op te scheppen.

2 Schrijf nu de betekenis van deze onderstreepte woorden op.

tegenwoordig ______________________

pienter ______________________

complex ______________________

Theorie

Een bekend woorddeel zoeken

Als je een woord niet kent, kun je zoeken of er een bekend deel in het woord zit.
Je kunt dan zelf bedenken wat het woord betekent. Dat kan bij:

- woorden die zijn **samengesteld** uit twee woorden:
  - *lichaamsdeel*: je weet wat *lichaam* is en wat een *deel* ergens van is.
    Lichaamsdeel betekent dus *een deel van een lichaam,* bijvoorbeeld *arm, buik*.
  - *sneeuwwit*: je kent *sneeuw* en je weet wat *wit* is.
    Sneeuwwit betekent dat iets net zo wit als sneeuw is, dus *héél wit.*
- woorden met een **voorvoegsel**:
  - *on-* betekent *niet, zonder. Onzuiver* betekent dus: *niet zuiver.*
  - *her-* betekent *opnieuw, nog een keer. Herlezen* betekent dus: *opnieuw (nog een keer) lezen.*
- woorden met een **achtervoegsel**:
  - *loos* betekent *zonder. Smakeloos* betekent dus: *zonder smaak*.
  - *vol* betekent *met veel*. *Smaakvol* betekent dus: *met veel smaak*.

Opdracht
5

Kijk welke woorddelen het woord heeft en noteer de betekenis van het woord.

1 verkeersdrukte *als het druk is door veel verkeer*

2 doelloos ______________________

3 herbouwen ______________________

4 gevoelvol ______________________

5 wereldberoemd ______________________

6 loodzwaar ______________________

7 ontevreden ______________________

8 watersport ______________________

Theorie

Zoeken in het woordenboek

Als je de betekenis van een woord niet in de tekst kunt vinden, kun je die opzoeken in een woordenboek. Daarin staan de woorden op alfabetische volgorde.
Zoek bij het juiste woord: enkelvoud (*frambozen* bij *framboos*), het hele werkwoord (*omgewaaid* bij *omwaaien*), de korte vorm (*gave* bij *gaaf*).

Opdracht
6

1 Bij welk woord in een woordenboek kun je de betekenis van de onderstreepte woorden vinden? Noteer de woorden.

Een Nederlandse sporter heeft een record gebroken. Dafne Schippers won een gouden plak op de 200 meter sprint. Het was ook de snelste tijd die in Europa gelopen is. Nederland heeft nog meer medailles gewonnen. De atleten zijn erg blij met alle prijzen. Vooral Dafne geniet erg van haar prijs.

gebroken ______________________

won ______________________

snelste ______________________

gelopen ______________________

medailles ______________________

atleten ______________________

prijzen ______________________

2 In het woordenboek staan soms meer betekenissen bij een woord. Je moet kiezen wat bij de tekst past. Wat betekenen de woorden in deze tekst?

plak
- ○ lijm
- ○ medaille

prijs
- ○ hoeveel iets kost
- ○ wat je krijgt als je wint

sprint
- ○ een snelheidswedstrijd
- ○ even een stukje rennen

Taalverzorging > Grammatica

Theorie

Werkwoord

Een **werkwoord** zegt wat iets of iemand *doet* of wat er *gebeurt*. In elke zin staan een of meer werkwoorden.

Een werkwoord heeft verschillende vormen. Bijvoorbeeld:
- *winnen: win, wint, winnen, won, wonnen, gewonnen.*
- *maken: maak, maakt, maken, maakte, maakten, gemaakt*.

Opdracht
1

Onderstreep de werkwoorden.
1. Sommige jongeren kunnen niet goed zien.
2. Mijn vader speelt gitaar in een band.
3. Heb jij weleens een echte dolfijn gezien?
4. Linda kan heel snel een lekke band plakken.
5. De broer van Jonas wordt geopereerd aan zijn knie.
6. Ook een goede kok snijdt soms in zijn vinger.

Theorie

Persoonsvorm

Een van de werkwoorden in een zin is de **persoonsvorm**. Je kunt de persoonsvorm vinden door met dezelfde woorden een vraag van de zin te maken (de *vraagproef*).
Het eerste woord van die vraag is de persoonsvorm.
Bijvoorbeeld:
Vier vrienden gaan een concert bezoeken.
Gaan vier vrienden een concert bezoeken?

Opdracht
2

Maak van de zinnen een vraagzin. Omcirkel in de gewone zinnen de persoonsvorm.
1. Een jongen van 15 kan iets bijzonders.
   Kan een jongen van 15 iets bijzonders?
2. Hij maakt bijzondere dingen van K'NEX.
   ______
3. Er bestaan veel soorten bouwsteentjes van K'NEX.
   ______
4. De jongen heeft er een reuzenrad van gebouwd.
   ______
5. Het reuzenrad is ongeveer zeven meter hoog.
   ______

Opdracht
3

In elke zin staan twee werkwoorden. Onderstreep de twee werkwoorden.
Omcirkel dan de persoonsvorm.

1 Veel lege blikjes worden niet in een prullenbak gegooid.
2 Ben jij al naar de kermis in de stad geweest?
3 Ik zal morgen een e-mail sturen naar mijn vriend in Australië.

Theorie

Onderwerp

Een deel van een zin is het **onderwerp**. Dat is *wie* of *wat* iets doet. Het onderwerp en de persoonsvorm horen bij elkaar. Ze zijn allebei enkelvoud of allebei meervoud.

Zo vind je het onderwerp in een zin
Sam bakt een pizza.

1 Zoek de persoonsvorm met de vraagproef:
Bakt Sam een pizza?
2 Vraag: wie (of wat) + persoonsvorm, dus: *wie bakt*?
Het antwoord is: *Sam*. Dus *Sam* = onderwerp.

Opdracht
4

Onderstreep de persoonsvorm. Stel jezelf de vraag om het onderwerp te vinden en omcirkel het onderwerp. Achter elke zin staat tussen haakjes hoeveel woorden het onderwerp heeft.

1 Duizenden Nederlanders fietsen elk jaar de Alpe d'Huez op. (2)
2 Ze willen geld inzamelen voor onderzoek naar kanker. (1)
3 Jesse ging niet op de fiets, maar op zijn longboard. (1)
4 Die beklimming was erg zwaar. (2)
5 Onderweg stonden veel zwaaiende mensen met spandoeken. (3)
6 Op de terugweg gebruikte deze held de kabelbaan naar beneden. (2)

Taalverzorging > Spelling

Theorie

Hoofdletters, punten en vraagtekens

Hoofdletters en leestekens maken het gemakkelijker om een tekst te lezen.

Je schrijft een **hoofdletter**:
- aan het begin van een zin: *Op de snelweg staat een lange file*.
- bij namen: *Wendy Jansen*, *Greenpeace*, *Hoofdstraat*, *Vlissingen*, *België*.

Je schrijft een **punt** aan het einde van een gewone zin: *Jesse houdt van games.*
Je schrijft een **vraagteken** na een vraag: *Zet jij mijn fiets even buiten?*

Opdracht
1

Omcirkel de woorden die met een hoofdletter moeten. Voor de zin staat tussen haakjes hoeveel woorden dat zijn. Zet een punt of een vraagteken achter de zin.

1 (2) rugby is een populaire sport in nederland. ______
2 (3) het is altijd druk bij de rugbyclub aan de hoofdstraat in rotterdam ______
3 (1) er zijn veel sporters en ook veel fans in het clubgebouw ______
4 (2) de vijftienjarige charlie is een grote fan van rugby ______
5 (1) wat gebeurde er op een zaterdag in november ______
6 (1) charlie rende bij de prijsuitreiking het veld op en viel ______
7 (4) de speler sonny williams gaf charlie zijn eigen gouden medaille ______
8 (1) zou hij nu zelf geen medaille meer hebben ______

Theorie

Korte en lange klanken

Een korte klank schrijf je met één klinker (a, e, i, o, u): *dak*, *les*, *wit*, *stok*, *bus*.
Een lange klank schrijf je met twee dezelfde klinkers: *vaas*, *weer*, *groot*, *duur*.
Let op: Als de lange klank aan het einde van een lettergreep staat, schrijf je hem met één klinker: *wa-ter*, *kle-den*, *sto-ren*, *mu-ren*.

Opdracht
2

Vul de juiste letters in. Voor de zin staat tussen haakjes waaruit je kunt kiezen.

1 (a / aa) Vind jij het r______r dat ik een p______rel in mijn oor heb?
2 (o / oo) Toen we de kr______mme b______men hadden omgehakt, werd de buurman b______s.
3 (u / uu) Het duurde tien min______ten tot het v______r gedoofd was.
4 (e / ee) Je kunt b______ter een boek l______zen dat g______n kleine l______tters heeft.
5 (o / oo) Onze b______t is best gr______t, maar de b______ten van die miljonair zijn veel gr______ter.

Theorie

Meervoud op *-en* en *-s*

Als er van iets meer dan één is, noem je dat een **meervoud**. De meeste woorden hebben een meervoud op *-en* of *-s*: *lamp – lampen; fles – flessen; bushalte – bushaltes; vogel – vogels*.

Zo maak je een meervoud op *-en*
Zet *-en* achter het woord: *broek – broeken; product – producten*.
Soms moet je ook iets anders doen:
- Er moet een letter bij als je in het meervoud een korte klank hoort: *zus – zussen; bed – bedden*.
- Er moet een letter af als je in het meervoud een lange klank aan het eind van een lettergreep hoort: *schuur – schuren, bioscoop – bioscopen*.
- Je moet een *-s* veranderen in een *-z-*: *muis – muizen, kaas – kazen*.
- Je moet een *-f* veranderen in een *-v-*: *neef – neven, dief – dieven*.

Zo maak je een meervoud op *-s*
Zet *-s* achter het woord: *spelletje – spelletjes, infectie – infecties*.
Meestal schrijf je de *-s* aan het woord vast. Je schrijft *-'s* als je het woord anders verkeerd uitspreekt. Je zet dan een apostrof (') voor de -s: *taxi's*, *menu's*, *kassa's*.

In het woordenboek staat hoe je het meervoud van een woord schrijft.

Opdracht
3

Vul het meervoud in van de woorden uit de zin.

1 Een hond kan een bijzonder kunstje.

Honden ______ kunnen bijzondere kunstjes ______.

2 Eerst gaat een man achter een andere persoon staan.

Eerst gaan ______ achter andere ______ staan.

3 En erachter zijn baas, zijn neef met een laars aan en een meisje.

En erachter zijn ______, zijn ______ met ______ aan en ______.

4 Zo ontstaat er een tunnel van benen.

Zo ontstaan er ______ van benen.

5 Het dier glijdt op een skateboard onder een been door.

De ______ glijden op ______ onder ______ door.

6 Het lijkt net alsof het beestje op een ski staat.

Het lijkt net alsof de ______ op ______ staan.

7 Hij gaat natuurlijk niet zo hard als een auto.

Ze gaan natuurlijk niet zo hard als ______.

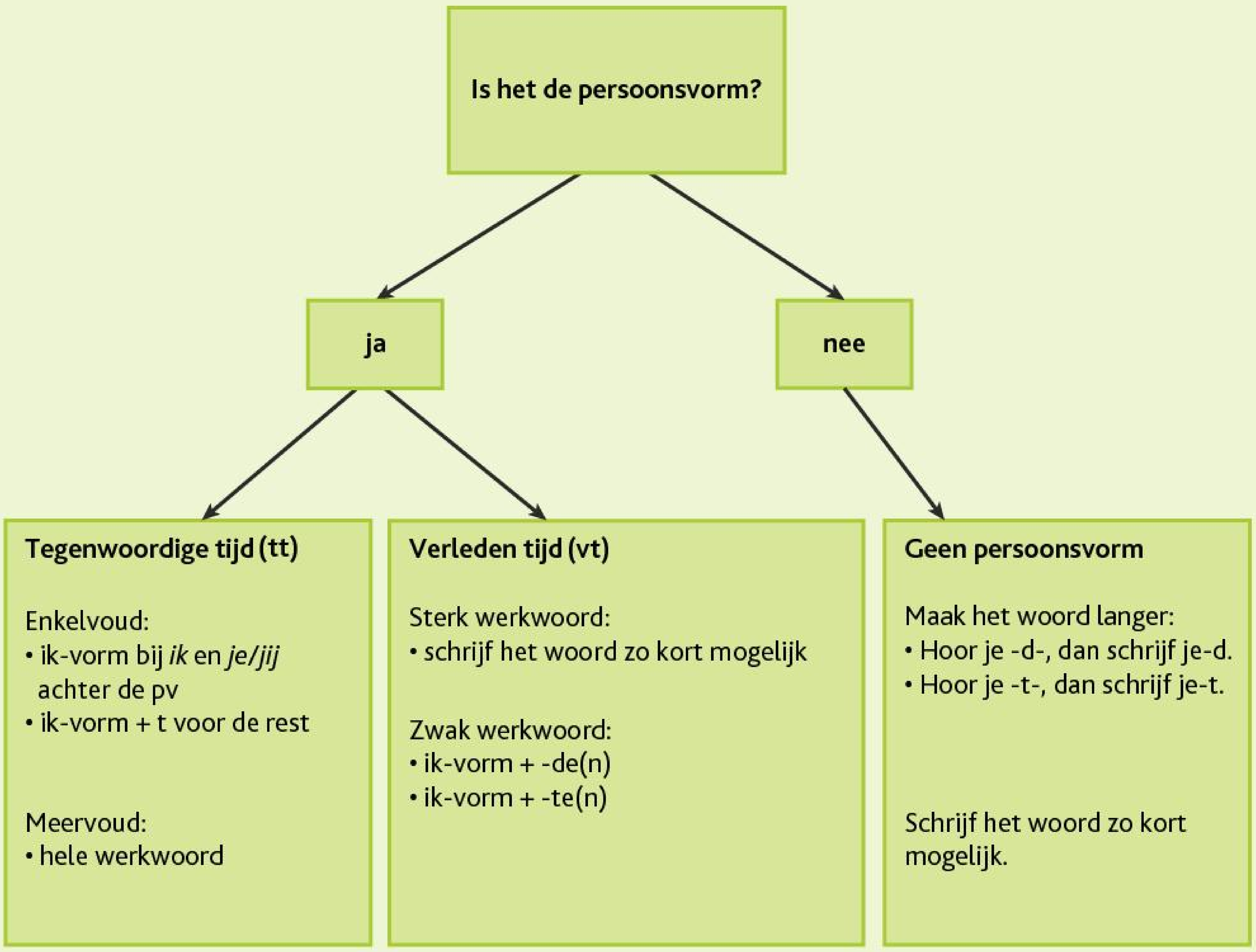
8 De toeschouwer juicht de hond toe.

De ______ juichen de ______ toe.

Theorie

Werkwoordspelling

Een van de werkwoorden in de zin is de persoonsvorm. Voor de spelling van de **persoonsvorm** heb je speciale spellingsregels. Die staan in het schema hieronder (zie ook bladzijde 309).
Voor het spellen van de persoonsvorm heb je vaak de **ik-vorm** nodig. Dat is het woord dat in de tegenwoordige tijd achter 'ik' komt te staan: *(ik) krijg*, *(ik) haal*, *(ik) rem*, *(ik) schuif*, *(ik) lees*.
Als een woord **géén persoonsvorm** is, kun je het woord langer maken om te horen of het eindigt op een -t of een -d.

Voorbeelden

Ja, het is een **persoonsvorm** in de **tegenwoordige tijd**:
- Ik **kneed** het deeg voor de taart. (ik-vorm)
- **Kneed** jij het deeg voor de taart? (ik-vorm)
- Marlies **kneedt** het deeg voor de taart. (ik-vorm + t)
- De bakkers **kneden** het deeg voor de taart. (hele werkwoord)

Ja, het is een **persoonsvorm** in de **verleden tijd**:

zwak:
- Ik **kneedde** het deeg voor de taart. (ik-vorm + de)
- De bakkers **kneedden** het deeg voor de taart. (ik-vorm + den)
- De taart **kostte** niet veel. (ik-vorm + te)
- De taarten **kostten** niet veel. (ik-vorm + ten)

sterk:
- De taart **werd** door Marlies gegeten.
- De taarten **werden** door de bakkers gemaakt.

Nee, het is **geen persoonsvorm**:
- De taarten hebben niet veel gekos**t**. (gekos**t**e)
- De taart ziet er schitteren**d** uit. (schitteren**d**e)
- Het run**d** ziet er gezon**d** uit. (run**d**eren, gezon**d**e)

Opdracht 4

Schrijf de ik-vorm van de werkwoorden op.

1 zingen ik zing ______
2 worden ik ______
3 kopen ik ______
4 raden ik ______
5 beginnen ik ______
6 schrijven ik ______
7 lezen ik ______
8 leven ik ______

Opdracht 5

Noteer de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

1 werken Haar zus ______ bij de bakker.
2 verliezen Damian ______ heel vaak zijn sleutels.
3 proeven Lize ______ mijn zelfgemaakte pizza.
4 vinden Natuurlijk ______ Marco dit geen leuk spelletje.
5 worden ______ jij ook misselijk in een reuzenrad?
6 geloven Mijn broertje ______ in spoken.

Opdracht 6

Noteer de persoonsvorm van de zwakke werkwoorden in de verleden tijd.

1 stappen Michel ______ voor de tweede keer in de poep.
2 lachen Alle leerlingen ______ om het grapje.
3 passen In de paskamer ______ ik de broek.
4 reizen Mijn opa en oma ______ altijd met de trein.
5 praten Urenlang ______ de jongens over de wedstrijd.
6 rusten Na de wandeling ______ we uit op een bankje.

Opdracht 7

Noteer de persoonsvorm van de sterke werkwoorden in de verleden tijd.

1 drinken De spelers ______ veel water tijdens de rust.
2 blijven Waarom ______ je niet langer in Frankrijk?
3 houden Mijn vader ______ vroeger ook niet van groenten.
4 vliegen In de winter ______ de vogels naar Afrika.
5 rijden Max ______ in een dure Porsche.
6 vinden In de tuin ______ de tuinman een dode muis.

Opdracht 8

Vul -t of -d in. De woorden die je moet invullen, zijn géén persoonsvormen.

1 Deze kas ______ is niet zo bree ______, maar wel hoog.
2 In de kran ______ staat vandaag geen goe ______ nieuws.
3 Mijn vrien ______ heeft in de herfs ______ een regenpak gekoch ______.
4 Wat is er na de wedstrij ______ buiten het stadion gebeur ______?
5 Voor het fees ______ van onze buur ______ hebben zich al veel mensen aangemel ______.
6 Het is heel vervelen ______ dat je dit soor ______ horloges niet op de mark ______ kunt kopen.

Opdracht
9

Bij sommige werkwoorden hoort een **vast voorzetsel**. Noteer in de zinnen de juiste vorm van het werkwoord en vul het vaste voorzetsel in.

1 **feliciteren** (tt) Morgen feliciteert iedereen mij met mijn verjaardag.

2 **lijken** (vt) Liam ______ heel erg ______ zijn vader.

3 **waarschuwen** (vt) Gisteren ______ de weerman ______ onweer en bliksem.

4 **bedanken** (vt) De jarige ______ iedereen ______ de mooie cadeaus.

5 **trouwen** (tt) Volgend jaar ______ mijn broer ______ zijn vriendin.

6 **schrikken** (tt) Kris ______ erg ______ de harde knal.

7 **reageren** (vt) Waarom ______ jij niet ______ mijn appje?

Theorie

Lastige werkwoorden: *zijn, hebben, willen, kunnen, zullen*

Sommige werkwoorden hebben geen regels voor de tegenwoordige en de verleden tijd.
Deze werkwoorden veranderen helemaal.
Zo schrijf je **zijn**, **hebben**, **willen**, **kunnen**, **zullen**:

		zijn	***hebben***	***willen***	***kunnen***	***zullen***
tegenwoordige tijd (tt)	ik	ben	heb	wil	kan	zal
	je/jij	bent	hebt	wilt	kunt	zult
	... je/jij	ben	heb	wil	kun	zul
	hij/zij/ze	is	heeft	wil	kan	zal
	wij/jullie/zij/ze	zijn	hebben	willen	kunnen	zullen
verleden tijd (vt)	ik/je/jij/hij/zij	was	had	wilde	kon	zou
	wij/jullie/zij/ze	waren	hadden	wilden	konden	zouden

Opdracht 10

Vul de tegenwoordige tijd van het werkwoord in.

1 zijn Je ______________ nog te jong om op een scooter te rijden.
2 hebben Larissa ______________ twee broers en een zus.
3 willen Hij ______________ in de vakantie naar Frankrijk.
4 kunnen ______________ je mij morgen ophalen?
5 zullen Tom ______________ wel weer te laat komen.
6 kunnen Je ______________ niet zonder jas naar buiten.

Opdracht 11

Vul de verleden tijd van het werkwoord in.

1 hebben Zaterdagavond ______________ we een feest in Groningen.
2 zijn Rick ______________ verliefd op zijn buurmeisje.
3 willen Waarom ______________ jullie niet mee naar de kermis?
4 zullen We ______________ gaan fietsen, maar het regende.
5 kunnen Jammer genoeg ______________ Nouschka niet mee.

Theorie

De/het en verwijswoorden

Met **verwijswoorden** wijs je iets aan of verwijs je naar woorden die je eerder hebt gebruikt.

Bij een de-woord horen **deze** en **die**: *Die broek van Michelle is mooi, maar deze van jou vind ik nog mooier.*
Bij een het-woord horen **dit** en **dat**: *Dat vakantiehuis van vorig jaar was gaaf, maar dit is niet zo leuk.*

Om te verwijzen naar iets of iemand, gebruik je de verwijswoorden *hij, zij/ze, het, hem, zijn, haar, hun.*

Je verwijst naar	met
een man	*hij, hem, zijn*
een vrouw	*zij/ze, haar*
een het-woord	*het, zijn*
meer personen of meer dingen	*zij/ze, hun*

Voorbeelden:
- *Sven gaat naar huis.* → ***Hij** gaat naar huis.*
- *Je kunt het geluid goed horen.* → *Je kunt **het** goed horen.*
- *Dit is de appel van Norah.* → *De appel is van **haar**.*

Let op: De woorden *hun* en *zijn* gebruik je alleen om te laten zien dat iets van iemand is.
- ***Zij** hebben **hun** slaapkamer blauw geverfd.*
- *Kars heeft **zijn** geld opgemaakt.*

Opdracht
1

Omcirkel het juiste verwijswoord.

1. Kun jij deze / dit papier even in de prullenbak gooien?
2. Weet jij hoeveel dat / die abonnement kost?
3. Ik wil die groene broek niet, maar deze / dit blauwe wel.
4. Je moet niet dat groene knopje gebruiken, maar deze / dit gele.

Opdracht
2

Omcirkel het juiste verwijswoord.

Een 7-jarige jongen heeft een goede daad gedaan. Hij / Hem haalde geld op voor de slachtoffers van een aardbeving. De jongen vond het heel erg, daarom wilde hij / het graag iets doen. Hij / Ze vroeg via de website aan mensen om hem / haar te sponsoren. Mensen uit heel veel landen wilden helpen, ook al was de aardbeving niet in hun / zij eigen land. De mensen hadden hem / zijn oproep gezien en gaven geld. De moeder van het jongetje gaf ook wat uit haar / hem eigen portemonnee. Dat maakte hij / haar zelf ook blij.

Theorie

Lastige werkwoorden: *kennen/kunnen, liggen/leggen*

Sommige werkwoorden lijken veel op elkaar. Je kunt de betekenis zo onthouden:
Kennen heeft te maken met *weten* of *leren*: Hij kent de regel uit zijn hoofd.
Kunnen betekent in staat zijn iets te *doen*: Ze kan erg goed turnen.

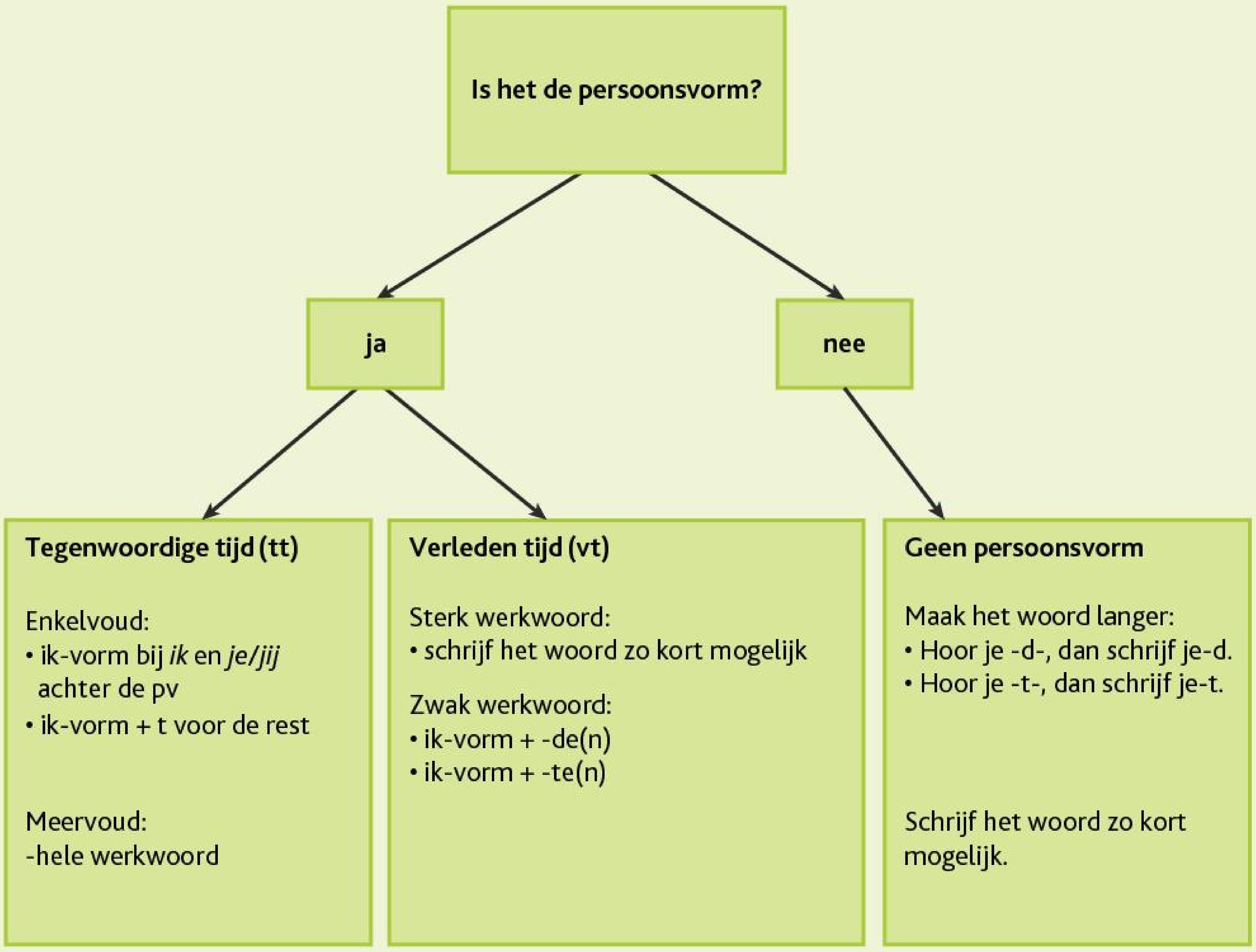
Liggen heeft te maken met *niet bewegen*, met *rust*: Hij ligt nog steeds in bed.
Leggen heeft te maken met *iets doen*, met *actie*: Hij legt het geld op de toonbank.

Opdracht
3

Omcirkel het juiste woord.

Toen de leraar me betrapte op spieken, kon / kende ik mijn tranen niet verbergen. Ik kan / ken wel stiekem op een briefje kijken, dacht ik. Dat briefje leg / lig ik onder mijn etui. Een deel van het hoofdstuk kende / kan ik goed uit mijn hoofd, maar toen ik al in bed lag / legde, dacht ik er pas aan dat ik ook woordjes moest leren. Vanmorgen wilde ik eerst in bed blijven leggen / liggen, maar mijn vader stuurde me naar school. En nu ben ik betrapt en krijg ik straf. Alleen omdat ik het verschil tussen *kennen* en *kunnen* niet kende / kon.

Schema werkwoordspelling

Zo gebruik je het schema

Kijk eerst of het werkwoord de persoonsvorm is. Gebruik daarvoor de vraagproef: de persoonsvorm komt vooraan te staan.

- Ja? Kies tegenwoordige tijd (tt) of verleden tijd (vt).
  - tt: kies ik-vorm, ik-vorm + t of het hele werkwoord.
    Gebruik lopen om te horen of er een -t achter de ik-vorm moet.
  - vt:
    - zwakke werkwoorden: zee-te of -de achter de if- vorm.
      Zet er nog een -n achter als het onderwerp meervoud is.
    - sterke werkwoorden veranderen van klank.
      Kijk naar de vorm voor wij/jullie/zij om te weten of het woord op een -d of een -t eindigt.
- Nee? Maak het woord langer. Zo hoor je de laatste letter. Schrijf het woord zo kort mogelijk op.

Register

Bronvermelding

Beeldresearch: Lineair, Arnhem

Foto's:
Beeld&Geluid, Hilversum: p. 8-9
Pim Ras / HH, Den Haag: p. 10-11
iStock, Calgary: p.11(r), 26(l), 36(b,o), 39, 52, 58, 66, 74(r), 84, 98(5), 106, 112(1), 125(r), 134, 144(l), 146(1,4), 167, 172, 180, 181, 194, 207, 213(A), 218(1a,1c,1d), 218(2a,2b,2c), 218(3a,3b,3c), 218(4), 223, 225, 231(m,o), 232, 255, 266(b,e,f), 280-287
Asadour Guzelian, Bradford: p. 13, 16
Hasbro, Pawtucket: p.22
Shutterstock, New York: p.26-r, 36(m), 53, 86-87, 98(1,2,3,4), 112(2,3), 118, 124-125, 129, 146(2,3), 165(b), 168, 169, 171, 188, 205, 241-250, 252-254, 257-265, 266(d,h,i,j), 277-278,
Roos Koole / ANP, Rijswijk: p. 30
HI-SEAS / NASA, Manoa: p. 35
Yuri Smityuk / TASS / Getty Images, Dublin: p. 37
Henry van der Beek, Wapenveld: p. 44
Alamy / Imageselect, Wassenaar: p.46, 116
Berlinda van Dam / HH, Den Haag: p.48-49, 266(c)
PictureAlliance / Lineair, Arnhem: p. 55, 67, 122, 130, 163-164, 185(o), 186, 231(b)
Bram Ladagae, Rotterdam: p. 57
Joe Gabriel / Vimeo: p. 68
Roger Dohmen / HH, Den Haag: p. 74(m)
Arthur Vriend / HH, Den Haag: p. 74(l)
Chris ter Beek / NBB, Rotterdam: p. 79
Ron Giling / Lineair, Arnhem: p. 81, 112(4), 132, 165(1), 219, 266(g), 296
Edwin Janssen / HH, Den Haag: p. 87(r)
Fotolia, Amsterdam: p. 90
Kirsten Renaud / Chocopizza, Leimuiden: p. 91
C. Barton van Flymen / HH, Den Haag: p. 97
Roy Beusker, Amsterdam: p. 110
Ilona Bruins, Vlaardingen: p. 126
Subway, Milford: p. 127(1)
Mediamarkt, Rotterdam: p. 127(2)
Volkswagen, Wolfsburg: p. 127(3)
Albert Heijn, Zaandam: p. 127(4)
Nadja Buttendorf, Berlijn: p. 133
Tom Janssen, Landsmeer: p. 138
Kerryn Parkinson / ZUMA Press, San Clemente: p. 144(r)
Gilbert Helder, Zwolle: p. 149
Stichting Haagse Museumnacht, Den Haag: p. 155(l)
Mike van Hees, Den Haag: p. 155(r)
Frank Warda, Keulen: p. 157
Inge Hondebrink, Leiden: p. 161
Instagram, Los Angeles: p. 165(2)
Wikimedia Foundation, San Francisco: p. 165(3)
Facebook + Twitter, San Francisco: p. 165(4)
Jay Branscomb / Facebook: p. 177
Ilja van Rijswijk, Rotterdam: p. 183
Bert Verhoeff / HH, Den Haag: p. 185(m)
Atsje Atsje / NBB, Rotterdam: p. 185(b)

Ronald Wittek / Lineair, Arnhem: p. 199
Jaco Klamer / HH, Den Haag: p. 201-202
Rob Vos, Apeldoorn: p. 209
GlaxoSmithKline, Zeist: p. 210
Grandmabetty33 / Instagram: p. 217
Mara Brandl / Lineair, Arnhem: p. 218(1b)
Egmont Strigl / Lineair, Arnhem: p. 218(3d)
Filmstill Youtube / Wander: p. 221
Intratuin / Twitter: p. 233
Olivier Lambert, Paris: p. 234(b)
Skynet / Twitter, Brussel: p. 234(o)
Marlies Wessels / HH, Den Haag: p. 237
Roen Kiewik / Revolver, Amsterdam: p. 239-240
Marcel van den Bergh / HH, Den Haag: p. 266(a)
Jurjen Drenth / HH, Den Haag: p. 267-273
Beeldbank Rijkswaterstaat, Den Haag: p. 272(a)
Ed van Elsken / Nederlands Fotomuseum / HH, Den Haag: p. 272(b)
Kees Scherer / MAI / HH, Den Haag: p. 272(c)
R. ten Kate / Beeldbank Zeeland, Middelburg: p. 272(d)
Frans Lemmens / HH, Den Haag: p. 290-291
Reuters / Novum, Rijswijk: p. 294

Literaire teksten:

p. 241: Catherine Johnson, *Messcherp*. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren (Schaduwreeks), Amsterdam 2008
p. 243: Caja Cazemier, *#Selfie*. Ploegsma, Amsterdam 2015, p. 60-61
p. 245: Caja Cazemier, *#Selfie*. Ploegsma, Amsterdam 2015, p. 81-83
p. 247: Carry Slee, *Kapot*. Carry Slee (Overamstel), Amsterdam 2015, p. 74-77
p. 249: Carry Slee, *Kapot*. Carry Slee (Overamstel), Amsterdam 2015, p. 146-147
p. 251: An Verstraete, in: Ted van Lieshout (red.), *Er zit een feest in mij!* Querido, Amsterdam 2012, p. 4
p. 252: Tanneke Wigersma, in: Ted van Lieshout (red.), *Vijf draken verslagen*. Querido, Amsterdam 2011, p. 34
p. 256: Mel Wallis de Vries, *Shock*. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2016, p. 45-50
p. 259: Rom Molemaker, *Moord op school*. Uitgeverij Holland, Haarlem 2015, p. 13-17
p. 261: Rom Molemaker, *Moord op school*. Uitgeverij Holland, Haarlem 2015, p. 21-22
p. 265: Rian Visser & ivan en ilia, *Spion aan de overkant* (Terugblikken 2). Delubas, Drunen 2008
p. 267: Rob Ruggenberg, *Haaieneiland*. Querido, Amsterdam 2015, p. 15-16
p. 268: Rob Ruggenberg, *Haaieneiland*. Querido, Amsterdam 2015, p. 54-56
p. 270: Anneriek van Heugten & Mariëlla van de Beek, *Drijven op een dak* (Terugblikken 42). Delubas, Drunen 2009, p. 32-36
p. 274: Jan 't Lam, in: *Lees maar lang en wees gelukkig*. Plint, Eindhoven 2013, p. 287
p. 275: Gil vander Heyden, in: Jan Van Coillie (samenst.), *Wat je ziet, zit in je hoofd.* Davidsfonds, Leuven 2011, p. 47
p. 276: Leendert Witvliet, in: Ted van Lieshout (red.), *Wie heeft hier met verf lopen smijten?* Querido, Amsterdam 2010, p. 29
p. 278: Lieneke Dijkzeul, *Aan de bal*. Lemniscaat, Rotterdam 2004, p. 14-17
p. 280: Lieneke Dijkzeul, *Aan de bal*. Lemniscaat, Rotterdam 2004, p. 185-187
p. 282: André Boesberg, *Ontsnapt aan de Taliban*. Lannoo, Tielt/Arnhem 2007
p. 284: Henning Mankell, *Het geheim van het vuur.* Leopold, Amsterdam 2002 (1997)

LEERWERKBOEK NEDERLANDS 6E EDITIE **2 VMBO-BASIS**

GEPERSONALISEERD LEREN

Bij dit boek hoort een digitale leeromgeving
met interactieve opdrachten in diverse leerroutes,
overzichtelijke dashboards en een uitgebreide toetsmodule.
Zo wordt gepersonaliseerd leren mogelijk gemaakt.

Noordhoff Uitgevers

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C118189

www.nieuwnederlands.noordhoff.nl

ISBN 978-90-01-88079-8
9 789001 880798